

Bulletin advokacie

ČAK vypsal náhradní termíny advokátních zkoušek • Poškození majetkových zájmů EU po novele trestního zákoníku provedené zákonem č. 315/2019 Sb. • Započtení vazby z jiného trestního řízení do trestu • Svěřenské fondy – statut, institut věcného práva • Náprava nesouladu zápisu v katastru nemovitostí se skutečností •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Advokáti mohou nově komunikovat s klienty v některých věznicích pomocí Skypu!

Podrobnosti o společném projektu Vězeňské služby a ČAK čtěte na str. 6-7.

**16. ROČNÍK
PRÁVNÍKA
ROKU
VYHLÁŠEN**

Více na str. 12.

Komentáře Wolters Kluwer

Nejrozsáhlejší komentářová řada

K dispozici také jako elektronická knihovna v ASPI

ASPI

PŘÁVĚ VYŠLO NOVÉ, AKTUALIZOVANÉ A DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

Občanský zákoník

Komentář / Svazek I (obecná část)

2. aktualizované a doplněné vydání

Jiří Švestka, Jan Dvořák, Josef Fiala a kolektiv

Úspěšný komentář občanského zákoníku vychází po pěti letech ve druhém, aktualizovaném a doplněném vydání. Kolektivní dílo více než 70 předních českých civilistů reflektuje novou judikaturu i literaturu, která od prvního vydání k problematice vznikla, a především reaguje na každodenní problémy praxe a snaží se je překlenout výkladem.

Svazek I obsahuje výklad obecné části občanského zákoníku, tedy komentář § 1 až 654.

Komentář ve svém novém vydání přináší zcela nový výklad právního jednání a právního pojetí věci. Komentář reaguje na dosavadní dílčí novely občanského zákoníku (týkající se například omezení svéprávnosti nebo spolků) a na novou judikaturu vyšších soudů a Ústavního soudu.

Právní stav publikace je k 1. 1. 2020.

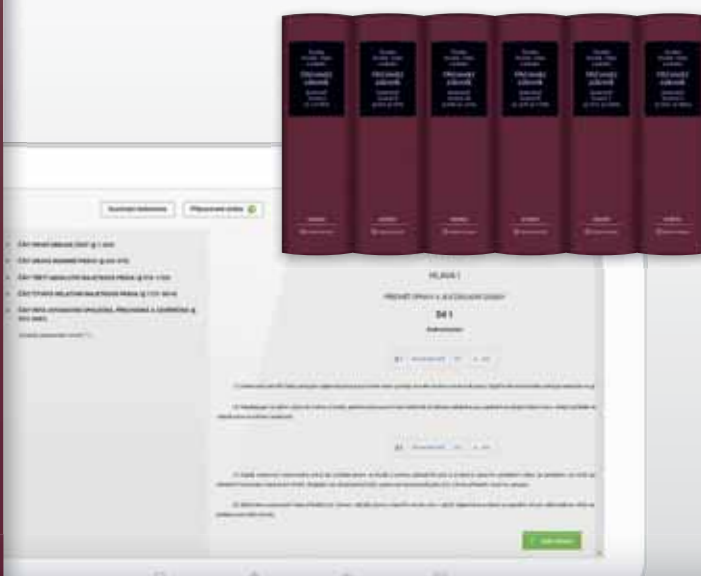

Komentář je k dispozici také v ASPI a jako e-kniha

Objednávejte na www.wolterskluwer.cz/obchod

Využijte cenově výhodnou nabídku při zakoupení všech šesti svazků komentáře

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte

na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísle je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obračejte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 22. 5. 2020 v nákladu
17 050 výtisků.

Obálka: Shutterstock.com

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Michal Žižlavský: **Bitva u Korony: Vyhraje David, nebo Goliáš?** 3

Aktuality

ČAK vypsal náhradní termíny advokátních zkoušek 4
V ČR se zavádějí „Skype obhajoby“, urychlil je nouzový stav
Jiří Novák ml. 6
Důležité upozornění: pracoviště ČAK se přestěhovala z paláce Dunaj
do náhradních prostor 8
Vyhlášen 16. ročník celostátní soutěže Právník roku 2020 12
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 13

Z právní teorie a praxe

Články

Poškození majetkových zájmů EU po novele trestního zákoníku provedené
zákonem č. 315/2019 Sb. Jiří Jelínek 17
Společné řízení, spojení věci a právo obviněného na doručení
opisu usnesení Pavel Vantuch 22
Započtení vazby z jiného trestního řízení do trestu Zdeněk Koudelka 27
Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení
jako zbraň dlužníka na věřitele Veronika Dvořáková 29
Svěřenské fondy – statut, institut věcného práva Jaroslav Svejkovský 36
Soudní přezkum rozhodčích nálezů: Měly by být české soudy
oprávněny k přezkumu aplikace práva rozhodci? Filip Čeladník 39
Náprava nesouladu zápisu v katastru nemovitostí se skutečností
Radim Doležal 45

Z judikatury

NS: K právnímu režimu zvířete při soudním uplatnění nároku
na vydání psa 51
ÚS: Odměna advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného soudem
podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob 54
NSS: Náhrada nákladů obci ve správním řízení 57
SD EU: K otázce funkčnosti relokačního mechanismu 62
ESLP: K oprávněnosti zákazu vykonávat profesionální fotbalovou činnost 63
Glosa: Problematická judikatura ÚS k vyloučení materiální publicity
obchodního rejstříku v procesu nabývání vlastnického práva
k nemovitosti 65

Z odborné literatury

Zdeněk Koudelka, Petr Průcha, Jana Zwyrtková Hamplová: **Zákon o obcích
(obecní zřízení). Komentář** (Eva Horzinková) 73
Jana Pattynová, Lenka Suchánková, Jiří Černý, Miroslav Růžička a kolektiv:
Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR).
Zákon o zpracování osobních údajů. Komentář (Tomáš Lechner) 73
Ondřej Vícha: **Zákon o geologických pracích. Komentář**
(Ivana Průchová) 74
Lenka Holá, Martina Urbanová a kol.: **Právní a sociální aspekty mediace
v České republice** (Martina Doležalová) 75
Renáta Šínová, Zdeněk Kapitán a kolektiv: **Rodina v mezinárodních
souvislostech** (Zdeňka Králíčková) 76

Ivo Telec: Právo komplementární a alternativní medicíny (Pavel Mates)	77
Anton Blaha: Ako som zachránil dedičstvo Kennedyovcom (Stanislav Balík)	78

z advokacie

Z české advokacie

Koropordna pro nouzové stavy Daniela Kovářová	79
Z kárné praxe Petra Vrábliková	80

Z Evropy a ze světa

ČAK vyjádřila podporu a solidaritu ostatním advokátním komorám a advokátům v době pandemie Eva Indruchová	81
Příručka CCBE pro trestní obhájce v EU je k dispozici i v češtině Eva Indruchová	81

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Vzdělávací akce ČAK snad znovu začnou již v červnu	82
--	----

Nakonec

Historiky z doučování Petr Hajn	84
Kresba Lubomíra Lichého	85
Víte, že... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

ZIZLAVSKY > **25 let**

byznys a insolvence

příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vaším zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasláné portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Bitva u Korony:

Vyhraje David, nebo Goliáš?

Freddie Mercury, po úspěchu filmu *Bohemian Rhapsody* znovu živý frontman Queenů, zpívá v jedné písni: „Hrajte tu hru!“ a dodává: „Je to snadné, když znáte pravidla.“ Ten song by se hodil jako advokátní hymna, kdyby Farrokh Bulsara neměl na mysli poněkud jiný typ hry, než je právo.

Co je ale pro právníky důležitější než znát pravidla?

Právo je svou podstatou hra, stejně jako třeba šachy. Každý hráč má svou roli, a když ji dokáže hrát, „ta hra“ dává smysl. Přesněji řečeno, *teprve pak* dává smysl. Zkuste hrát šachy, když nevíte, jak táhne kůň, pěšák, věž nebo dáma.

Klienti k nám přicházejí, když se ztratí na „šachovnici“. Manažeři podniků, kteří se cítí jako střelci, a nevidí, že jsou jen pěšáky ve hře někoho jiného. „Velcí kluci“, kteří sice jsou v pozici krále, ale netuší, že kus, ve kterém hrají, silně připomíná Velkou francouzskou revoluci.

Stává se, že někdo poruší pravidla. Třeba si nasadí na šachovnici tři dámy a tváří se, že je to OK. Nebo omezí svobodu pohybu a svobodu podnikání a nechá veřejně vyububnovat, že za způsobené škody neručí.

Jsmo průvodci našich klientů po jejich cestách na šachovnici práva. Právo v právním státě není jednoduché, ačkoli populisté tvrdí opak. Jednoduché je postavit někoho ke zdi a ukamenovat ho. Jednoduché je právo silnějšího. To ale není právo v právním státě.

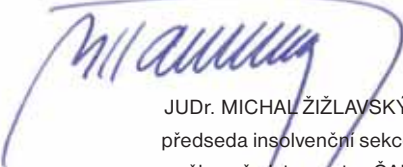
Právo v právním státě je sofistikovaný nástroj. Vymysleli ho lidé, stejně jako kladivo nebo cirkulárku. Pomáhá, když to s ním umíte, nebo vás zraní, když ne. Síla nás právníků je ve znalosti detailu. V tom, jak se orientujeme ve hře, a nakolik jasně vidíme „kudy běží zajíc“. David také porazil hrubou sílu Goliáše, až když věděl, jak funguje prak.

Ale zpět do současnosti. Jaká je role nás právníků v době nouze, která nejvíc postihuje podnikatele? Sledovat optikou zájmu našich klientů stav práva a pořádku. Ptát se, zda všichni hráči hrají fair play, nebo jestli náhodou někdo pod hladinou krize neplave „bez plavek“.

Stojí před námi řada otázek: Porušuje veřejná moc právo? Pokud ano, odpovídá za to stát, nebo konkrétní veřejní činitelé? Mají se statutáři korporací spokojit s podporou státu, anebo musí s péčí řádného hospodáře uplatňovat nároky na náhradu škody v plné výši? A co když je neuplatní? Odpovídají pak věřitelům sami svým osobním majetkem, když sníží hodnotu podnikových aktiv nebo přivedou společnost do insolvence? Na to se jako advokáti musíme ptát už dnes, ačkoli o tom v řadě případů rozhodnou konečným způsobem až soudy.

Skutečně musíme? Myslím, že ano. A nejen proto, že stále slyšíme jasný hlas Freddieho Mercuryho: Play the Game! Bez jemné síly našich znalostí se kola právního státu, justice a spravedlnosti zastaví. Nahradí je něco jiného: hrubá síla veřejné moci.

JUDr. MICHAL ŽIŽLAVSKÝ,
předseda insolvenční sekce
a člen představenstva ČAK

ČAK vypsala náhradní termíny advokátních zkoušek

Vzhledem k příznivému vývoji a v přesvědčení, že stávající omezení to již umožní, rozhodla se Česká advokátní komora vypsát náhradní termíny advokátních zkoušek.

Tuto dobrou zprávu, kterou již dříve uveřejnil Advokátní deník, jistě uvítali všichni advokátní koncipienti a advokátní koncipientky, kterým světová pandemie koronaviru a následná opatření znemožnila vykonat advokátní zkoušky v řádně vypsanych termínech.

- Místo původního termínu **březen/duben 2020** se bude **písemná část** advokátních zkoušek konat ve dnech **24. až 26. srpna 2020** a **ústní části** zkoušek ve dnech **7. a 8. září 2020**, popř. v Praze také ve dnech **9. a 10. září 2020**.

Advokátní koncipienti a advokátní koncipientky přihlášení na původní termín březen/duben 2020 budou **automaticky zařazeni na nově stanovené termíny**, o čemž budou včas a řádně vyrozuměni.

- Místo původního termínu **květen/červen 2020** se bude **písemná část** advokátních zkoušek konat ve dnech **21. až 23. září 2020** a **ústní části** zkoušek ve dnech **5. a 6. října 2020**, popř. v Praze také ve dnech **7. a 8. října 2020**.

Advokátní koncipienti a advokátní koncipientky přihlášení na původní termín květen/červen 2020 budou **automaticky zařazeni na nově stanovené termíny**, o čemž budou včas a řádně vyrozuměni.

Na tento termín budou také podle možnosti a kapacity zařazeni uchazeči, kteří se přihlásí do **14. července 2020**.

- Termín **písemného vstupního testu advokátních zkoušek** se z původního data – 8. června 2020 – přesunuje na termíny ve dnech **22. až 24. června 2020**.

Příhlášku spojenou se žádostí o uznání jiné právní praxe bylo možné poslat do **11. května 2020**, termín pro poslání přihlášky bez žádosti o uznání jiné právní praxe skončil dnem **14. května 2020**. Přihlášení a registrování uchazeči budou informováni Odborem výchovy a vzdělávání a včas vyrozuměni.

- Uznávací zkoušky a zkoušky způsobilosti se konají v řádně vyhlášených termínech.

Kvůli případným změnám a novinkám sledujte web ČAK, Advokátní deník a Twitter ČAK!

Upozorňujeme, že Odbor výchovy a vzdělávání ČAK v Praze se přestěhoval z paláce Dunaj do náhradních prostor v Myslíkově ulici 258/8, Praha 2.

Podrobnosti ke stěhování pracovišť Komory kvůli rekonstrukci paláce Dunaj najdete na straně 8.

PRŮHONICE

BRZY V NOVÉM

Lexus UX 250h FWD
Limited Edition
859 000 Kč vč. DPH

Lexus ES 300h
Business Edition
1 099 000 Kč vč. DPH

Lexus RX 450h AWD
Limited Edition
1 759 000 Kč vč. DPH

Lexus Průhonice

Obchodní 105 | 251 01 | Čestlice

Tel.: +420 731 648 063 | e-mail: prodej@lexuspruhonice.cz

V ČR se zavádějí „Skype obhajoby“, urychlil je nouzový stav

Nouzový stav a omezení návštěv ve věznicích urychlily zahájení společného projektu Vězeňské služby a České advokátní komory, který umožní komunikovat advokátům se všemi jejich vězňenskými klienty „na dálku“. Od 16. dubna 2020 jsou ke komunikaci pomocí aplikace Skype připraveny všechny vazební věznice a věznice Břeclav, Ostrov, Plzeň a Znojmo, spuštění projektu ve zbylých zařízeních Vězeňské služby se očekává postupně. O spuštění projektu i v dalších věznicích vás budeme informovat na webu ČAK a v Advokátním deníku.

„S pilotním projektem jsme začínali letos v lednu ve vazebních věznicích v Liberci a v Brně. Okolnosti spojené s onemocněním COVID-19 však postupnou realizací projektu posunuly tak, že jsme v krátké době technicky vybavili všech deset vazebních věznic a další čtyři věznice. V souvislosti s přijatými opatřeními tak mohou advokáti bezkontaktně hovořit s vězni, což je jeden z mnoha způsobů, jak eliminujeme možný průnik onemocnění do věznic,“ uvedl generálmajor PhDr. Petr Dohnal, generální ředitel Vězeňské služby České republiky.

Na projektu se od počátku aktivně podílela Česká advokátní komora v čele s jejím místopředsedou JUDr. Tomášem Sokolem. Ten zdůraznil, že využití této formy vzdálené komunikace advokátovi eliminuje neproduktivní čas při cestě do věznice a čekání na předvedení klienta, a může mu tak ušetřit i stovky hodin ročně.

Pro komunikaci byla prozatím vybrána platforma Skype. „Ta je běžně dostupná a Vězeňská služba s ní má bohaté zkušenosti při zajištění vzdálené komunikace mezi vězni a jejich rodinnými příslušníky. Stačí tedy, aby advokát měl svůj počítač vybaven webkamerou, mikrofonem a reproduktory, což splňují běžné notebooky, měl nainstalovaný Skype a pak už jen bude stačit, aby si rezervoval termín v konkrétní věznici,“ popsal JUDr. Jiří Novák ml., advokát pověřený koordinací projektu za ČAK.

Aktuálním cílem je samozřejmě především usnadnit komunikaci mezi advokáty a jejich klienty za současné ztížené pandemické situace v ČR.

Koordinátoři projektu „Skype obhajoby“, advokáti Jiří Novák a Tomáš Sokol, při videorozhovoru z jejich AK do pankrácké věznice.

Videorozhovor vězně s advokáty prostřednictvím Skype.

Co musí advokát udělat před první videonávštěvou?

K uskutečnění videonávštěvy je nezbytné, aby s touto formou komunikace a jejími pravidly souhlasil advokát i jeho klient. Vzor formuláře s poučením a souhlasem advokáta, stejně jako pravidla celého projektu, naleznete v článku v Advokátním deníku: <https://advokatnidenik.cz/2020/04/16/neprehlednete-v-cr-se-zavadeji-skype-obhajoby-urychlil-je-nouzovy-stav/>.

Před samotným uskutečněním první videonávštěvy s klientem je nezbytné, aby advokát tento formulář předložil příslušné věznicí. To lze učinit prostřednictvím datové schránky. Nezbytné je též, aby věznice disponovala doklady obhájce či advokáta, které osvědčují zastoupení klienta (např. plná moc, rozhodnutí soudu o ustanovení). U obviněných v koluzní vazbě je dále vyžadován souhlas orgánu činného v trestním řízení. Souhlas si obhájce musí vyžádat předem a předložit jej věznicí před prvním videohovorem.

Poučení a souhlas klienta s videonávštěvou zajistí Vězeňská služba.

Jak rezervovat termín?

Rezervaci termínu videohovoru musí advokát provést nejlépe jeden pracovní den před zamýšleným termínem porady s klientem, a to prostřednictvím telefonních čísel, která jsou pro tyto účely zveřejněna na webových stránkách jednotlivých zařízení Vězeňské služby, a to v sekci „kontakt“ pod „Kontaktní spojení pro obhájce a advokáty“; tato čísla přehledně uvádíme v tabulce níže.

Kontaktní telefonní čísla do zařízení VS, kde je nyní služba k dispozici:

ZARÍZENÍ	ADRESA	TEL. Č. PRO REZERVACI VIDEOHOVORU
Břno (VV a ÚPVZD)	Jihlavská 12 625 99 Břno	543 515 210 (212)
Břeclav (V)	Za Bankou 3087 690 02 Břeclav	519 368 140 (143; 144)
Česká Budějovice (VV)	Goethova 1 371 56 České Budějovice	386 706 232
Hradec Králové (VV)	Hradelní 860 500 01 Hradec Králové	495 758 207
Liberec (VV)	Pelhřimovská 3 460 82 Liberec	482 426 211 (zástup 216)
Litoměřice (VV)	Valtova 1 412 81 Litoměřice	416 720 167 (218)
Olomouc (VV)	Švermova 2 771 57 Olomouc	585 525 218
Ostrava (VV)	Havříčovo náměstí 34a 701 28 Moravská Ostrava	595 139 352 (216; 217)
Ostrov (V)	Vykmanov 22 363 50 Ostrov	353 240 642
Píseň (V)	Klatovská 202 306 35 Píseň	377 660 397
Praha Pankrác (VV)	Soudní 388/1 140 57 Praha 4	261 032 120 (110)
Praha Ružyně (VV)	Staré náměstí 3 161 02 Praha 6	220 184 421
Teplice (VV)	Daliborova stezka 2233 413 00 Teplice	417 593 212
Znojmo (V)	Dyjská 4 669 02 Znojmo	515 212 310 (283)

Průběh videorozhovoru

Spojení videohovoru bude probíhat tak, že pracovník Vězeňské služby zavolá advokáta na jeho Skype uživatelský účet. Zde je důležité, aby advokát byl přihlášen ke svému Skype účtu

a připraven přijmout hovor již 15 minut před plánovaným termínem. To poskytne dostatek času k navázání a vyladění komunikace. Po navázání komunikace pracovník Vězeňské služby ověří totožnost advokáta (advokát ukáže svůj průkaz ČAK na kameru) a následně předvede klienta do místnosti, kterou posléze opustí.

Podle pravidel projektu „Skype obhajoba“ je průběh videohovoru ze strany pracovníků Vězeňské služby monitorován pouze vizuálně bez odposlechu a záznamu komunikace mezi advokátem/obhájcem a vězněnou osobou.

Hovor lze v současnosti z organizačních důvodů uskutečnit v pracovní dny mezi 7 až 15 hodinou. Po předchozí dohodě s ředitelem věznice lze videonávštěvu uskutečnit i v jiném čase. Potvrzení o uskutečnění porady s klientem advokát po dohodě s věznicí obdrží do datové schránky.

Pro technické stránce je pro uskutečnění videohovoru nezbytné v zásadě běžně dostupné počítačové vybavení s webkamerou, mikrofonom a reproduktory (či sluchátky) a samozřejmě odpovídajícím přístupem k internetu. Videohovor je uskutečněn přes aplikaci Skype, která je ke stažení na adrese: <https://www.skype.com/cs/get-skype/>.

Případné dotazy k projektu a jeho fungování směrujte na e-mailovou adresu help@cak.cz. Odpovědi jsou a budou i nadále postupně zveřejňovány v Advokátním deníku.

Česká advokátní komora a všichni, kteří se na projektu Skype obhajob podíleli, doufají, že tato možnost vzdálené komunikace bude ku prospěchu všem advokátům i jejich klientům. Jistě přispěje k omezení šíření nákazy Covid-19, ale také významným způsobem ušetří čas ztracený při cestě do věznice a zpět a při čekání na předvedení klienta.

Česká advokátní komora děkuje Vězeňské službě ČR za promptní a otevřený přístup k realizaci tohoto projektu, což s sebou jistě přinese ulehčení situace advokátů.

❖ JUDr. JIŘÍ NOVÁK ml., pověřený ČAK koordinací projektu

❖ Foto: Generální ředitelství Vězeňské služby, ČAK

**OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD,
ZVLÁŠTNÍ ŘÍZENÍ SOUDNÍ,
ROZHODČÍ ŘÍZENÍ**

- menší změny o. s. ř.
- změny advokátního tarifu
- novela nařízení o nezabavitelných částkách
- kompletní soubor předpisů

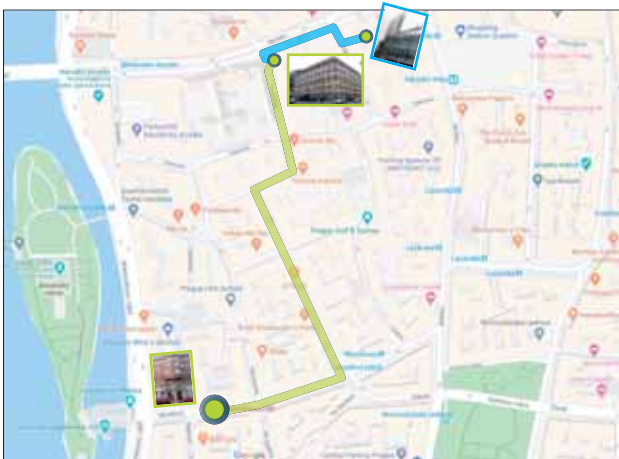
objednávejte na www.osr.sagit.cz

Důležité upozornění: pracoviště ČAK se přestěhovala z paláce Dunaj do náhradních prostor

Upozorňujeme všechny advokáty a advokátky i advokátní koncipienty a advokátní koncipientky, že souvislosti s kompletní dlouhodobou rekonstrukcí paláce Dunaj v Praze se ta pracoviště České advokátní komory, která v něm na adrese Národní 10, Praha 1 sídlila, na přelomu dubna a května 2020 přestěhovala do náhradních prostor.

ODBOR MATRIKY je přestěhován do nádvorní budovy na adrese: NÁRODNÍ 16, Praha 1

V této souvislosti upozorňujeme, že historický matriční archiv bude uzavřen po celou dobu trvání rekonstrukce.

ODBOR VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ, KONTROLNÍ ODDĚLENÍ A ODDĚLENÍ PRO VĚCI KÁRNÉ jsou přestěhovány na adresu: MYSLÍKOVA 258/8, Praha 2

Telefonické a e-mailové kontakty zůstávají beze změn a najdete je na webu ČAK (www.cak.cz) v rubrice Kontakty.

Na adrese Myslíkova 258/8, Praha 2 se budou po dobu rekonstrukce paláce Dunaj konat, jakmile to bude možné, rovněž přednášky a semináře pro advokáty a koncipienty.

Bělina • Drápal a kol.

Zákoník práce. Komentář. 3. vydání

2019, vázané s přebalem, 1 536 stran, cena 2 990 Kč, obj. číslo EVK24

Komentář poskytuje komplexní výklad jednotlivých ustanovení zákoníku práce ve všech nezbytných souvislostech. Tam, kde to autoři považují za nutné pro pochopení současné úpravy, je uveden historický vývoj. Kniha věnuje značnou pozornost i výkladu jednotlivých ustanovení ve vazbě na občanský zákoník. Čtenář jistě ocení i vysoce aktuální přehled české a evropské judikatury, ale i odborné literatury, který je připojen ke každému ustanovení. Kolektiv autorů je složen ze soudců, akademiků, advokátů i pracovníků Ministerstva práce a sociálních věcí.

Petrov • Výtisk • Beran a kolektiv

Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání

2019, vázané s přebalem, 3 352 stran, cena 4 990 Kč, obj. číslo M60

Komentář k občanskému zákoníku v jednom svazku je k dostání ve svém druhém, aktualizovaném a významně rozšířeném vydání. Je doplněn o více než 200 dalších stran a novou judikaturu NS a ÚS; v druhém vydání bylo posouzeno více než 9 000 nových judikátů NS. Styl výkladu, provázanost a inovativní grafická podoba dovolily nabídnout plnohodnotný komentář celého předpisu, včetně všech jeho dosavadních novel. Komentář je psán stručně a prakticky, opírá se o zevrubnou rešerši relevantních rozhodnutí českých soudů a doktrinárních zdrojů. Odkazuje ve velké míře i na použitelnou zahraniční judikaturu a literaturu.

Sprinz • Jirmásek • Řeháček • Vrba • Zoubek a kol.

Insolvenční zákon. Komentář

2019, vázané s přebalem, 1 248 stran, cena 2 590 Kč, obj. číslo EVK9

Komentář reflektuje mimo jiné novelu insolvenčního zákona účinnou k 1. 6. 2019, novelu účinnou k 1. 10. 2019 týkající se tzv. dětských dlužníků, nově přijaté prováděcí předpisy, jakož i takřka tisíc rozhodnutí insolvenčních soudů. Autorský kolektiv zahrnuje celou řadu osobností z praxe, včetně soudců, insolvenčních správců, advokátů, a neopomíjí ani specialisty z oblasti ekonomie, ČNB a Ministerstva spravedlnosti ČR. Komentář tak přináší komplexní pohled na problematiku insolvenčního řízení z právního i ekonomického pohledu.

Telec • Tůma

Autorský zákon. Komentář. 2. vydání

2019, vázané s přebalem, 1 320 stran, cena 2 890 Kč, obj. číslo EVK19

Po více než deseti letech přichází na trh druhé, upravené a doplněné vydání komentáře k autorskému zákonu. Aktualizovaný komentář reaguje v první řadě na významnou novelu z roku 2017, která se týká zejména kolektivní správy práv, dále na vývoj evropského unijního práva a v neposlední řadě na rekodifikaci soukromého práva z roku 2012. Autoři komentáře jsou prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., profesor občanského práva, vedoucí katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého, a JUDr. Pavel Tůma, Ph.D., LL.M., soudce Vrchního soudu v Praze a pedagog na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého.

Karel Svoboda

Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka

2020, vázané s přebalem, 544 stran, cena 990 Kč, obj. číslo VP13

Kniha předkládá podrobný a zároveň srozumitelný výklad, jak napsat a odůvodnit odvolání, co lze nebo už není možné prokazovat v odvolacím řízení nebo zda a za jakých okolností odvolací soud bude rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumávat i z jiných, než v odvolání uvedených důvodů. Stranou pozornosti nezůstávají ani složitější témata, jako je provázanost výroků napadeného rozhodnutí a její vliv na rozsah odvolacího přezkumu, poučovací povinnost odvolacího soudu o tom, že by mohl rozhodnout i jinak, nebo zda účastníci mají právo i v odvolacím řízení přijít s dalšími skutečnostmi.

KORONAVIRUS posunul digitalizaci, ale zároveň potvrdil nepřipravenost na bezpečnostní rizika v kyberprostoru

Trend digitalizace je pravděpodobně nezvratný a bude pokračovat. Jeho pozitiva jsou zvláště v době různých omezení pohybu, práce z domova a nemožnosti osobního kontaktu s mnoha klienty evidentní. Má však i svou druhou stránku, bezpečnost. Mnoho z nás si bezpečnostní rizika a problémy nepřipouští, či o nich neví, nebo je odbude velmi naivní větou: „Nepáchám trestnou činnost, nedělám nic špatného, tak proč bych cokoli skrýval...“ A právě **o bezpečnostních rizicích v kyberprostoru si povídáme s Vladimírem Lazeckým, specialistou na kyberbezpečnost.**

Jakým způsobem se náš profesní i osobní život přesouvá do kyberprostoru?

Možná si ani někteří z nás neuvědomují, že se pozvolna náš profesní i osobní život přesouvá do kyberprostoru. Komunikujeme s přáteli, partnery, klienty, využíváme e-mail a messaging systémy. Na sociálních sítích sdílíme informace o svém soukromí, zájmech, emocích, vytváříme sociální

skupinu svých přátel. Běžně nakupujeme, platíme, hledáme informace, uzavíráme smlouvy. Někteří kontrolují svou domácnost pomocí užívání chytrých věcí. Toto všechno nám přináší obrovský komfort a možnosti. Můžeme být neustále v kontaktu s jinými lidmi na druhé straně globalizované zeměkoule. To vše má však svou druhou stránku, a to bezpečnostní rizika.

Můžeme se rozhodnout vzít zpět vše, co jsme dosud na internetu publikovali?

V kyberprostoru platí několik jednoduchých pravidel. Prvním z nich je, že cokoli do kyberprostoru poskytnu, nikdy se toho nezbavím. Prostě to principiálně nejde. Jakmile umístím fotografii na sociální síť, už nemám pod kontrolou, jak s ní naloží provozovatel, kdo si ji stáhne a jak ji šíří.

Dnešní technologie využívají systémy hlubokého učení. Můžete uvést nějaké příklady?

Někteří uživatelé ani netuší, jaké stopy po sobě zanechávají. Jsou to např. záznamy o navštívených stránkách, geolokační záznamy, záznamy komunikací. Technologie využívající systémy hlubokého učení, neuronové sítě dokáží měřit, co uživatel na dané webové stránce zaujalo – kde zaměřil svou pozornost, dokáží provádět hloubkovou analýzu obsahu fotografií, analýzu tváří, nejen jejich rozpoznávání, ale i třeba predikci rizikového chování, analýzu scény např. na úrovni vybavení bytu – barevná schémata, vybavení, výrobci.

Jak lze tato data zneužít?

Na základě těchto dat a metadat (big data) lze třeba stanovit digitální identitu jednotlivce, která je založena na behaviorálních biometrických. Jinými slovy, analýze vzorců našeho chování. Každý máme své zájmy a názory (co hledáme, jaké stránky navštěvujeme, jaká témata čteme a jak na ně reagujeme), svou sociální skupinu, se kterou komunikujeme, geolokaci – místa, kde se pohybujeme, kde trávíme čas, ve kterou dobu, jak se pohybujeme. Nebo jak píšeme na klávesnici svého počítače. Všechna tato data nás jednoznačně identifikují, pokud jich do kyberprostoru poskytneme dostatek, aby dávala relevantní vzorek. Tato identita je založena na biometrice, jejíž největší slabinou je to, že ji **nelze** změnit, na rozdíl od přístupového jména a hesla. Běžným pro provozovatele různých webových služeb, sociálních sítí je profilování uživatele. Na základě poskytnutých dat lze přesně sestavit jeho psychometrický profil. Samotný uživatel je pak leckdy překvapen, kolik informa-

cí, v jaké hloubce a analytickém rozsahu se o něm dá takovým profilováním zjistit. Prvním krokem ke zneužití je pak jednoduchá manipulace.

Na úvod jste zmínil často používaný argument: Nepáchám trestnou činnost, nedělám nic špatného... Proč bych tedy měl chtít cokoli skrývat?

Proč si myslím, že tato témata bezpečnosti zdaleka nesouvisí s tím, že „nepáchám přečte trestnou činnost...“? Jde o naše soukromí a svobodu. Pokud má o mé osobě kdokoli dostatek informací, může mnou manipulovat. Třebaže jen tím, že mne formou reklamy a kontextově zobrazených článků vede

manipulací k nákupu. Hezky třeba na první pohled vypadá zobrazení článků na základě profilování uživatele. Ale i zde je možné velmi snadné zneužití.

Novým fenoménem pak jsou retrospektivní rizika. To, co je společensky přijatelné a akceptovatelné nyní, za nějakou dobu být nemusí. Vzpomeňme na kauzu publikované fotografie kanadského premiéra ze studentského večírku před mnoha lety.

Jak se tedy na internetu co nejefektivněji chránit?

Řešení není triviální ani snadné. Pokud si uvědomím základní potřebu bezpečí a potřebu chránit své soukromí, dělám nej-

důležitější krok. Zatím nejefektivnějším řešením je upravit své chování a některá data do kybersvěta neposkytovat. Tam, kde je poskytovat musím, je pak chránit. Existují efektivní technologie, které dokáží alespoň v některých ohledech chránit identitu, obsah komunikace, a tím zabránit jejímu analytickému využití.

Co byste poradil právě advokátům, pro které je důvěra klientů prioritou? Jak by měli zajistit, aby se nezneužila data o klientech?

Protože si vyměňujete se svými kolegy a klienty informace a smlouvy často e-mailem, pak bych dal asi jednoduchou radu právě v souvislosti s elektronickou komunikací: pokud posíláte e-mailem cokoli, co byste nenapsali na pohlednici, zašifrujte to. Máte tak jistotu, že obsah přečte pouze adresát, a nikdo jiný. E-mail v tomto případě putuje internetem jako shluk nesmyslných znaků a teprve v počítači adresáta se rozšiřuje na čitelný text. K obsahu nemá přístup ani provozovatel šifrovací služby. Pokročilejší šifrovací nástroje, jako např. Talkey, pak nabízí funkce, kterými dokonce ovlivníte to, jak příjemce s vaší zprávou naloží. Navíc příjemce pro čtení využije licenci Talkey v režimu reader, tedy za příjem, čtení a odpověď nemusí nic platit.

Aby váš počítač neskončil v karanténě

Množství kyberútoků během koronaviru roste.

Využijte nabídky symbolické ceny a komunikujte bezpečně ještě dnes.

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ
KOMORA

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují 16. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

Právník roku 2020

Společně jsme založili
tradici, kterou si
právnický svět
zaslouží!

Soutěž již tradičně probíhá pod záštitou
Ministerstva spravedlnosti.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz
od 31. 5. 2020 do 31. 10. 2020. Zde jsou k dispozici
i podrobné instrukce k nominacím a webových stránkách.
Informace o PR 2020 naleznete též na stránkách
všech partnerů soutěže a v pravnických periodikách.
Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru
se společenským programem v lednu 2021 v Praze.
Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin
advokacie č. 11/2020 nebo web ČAK.

Stálé kategorie:

- Občanské právo
- Trestní právo
- Správní právo
- Pracovní právo
- IT právo

Kategorie se speciálními kritérii:

- Talent roku
- Pro bono
- Právník síň slávy

Partneři soutěže:

- Soudcovská unie ČR
- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků ČR
- Unie rodinných advokátů

WI-ASS ČR
pojišťovací makléř

RENOMIA

LITFIN
LITIGATION FINANCER

GENERALI
ČESKÁ POJIŠTOVNA

RIPER

Royal Comfort

LET'S VANI

DAS

SingleCase

euro

DeLonghi
Better Everyday

CEVROINSTITUT
[vysoká škola]

Synopsis

Wolters Kluwer

KONSEPTI

CHATEAU VALEČEK

Praetor

WOLTERS KLUWER

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Rejstřík trestů

Evidenci trestů a přestupků možná povede Ministerstvo spravedlnosti místo nynějšího Rejstříku trestů, což je organizační složka státu se samostatným účetnictvím. V novele zákona o Rejstříku trestů to navrhla dne 4. května 2020 skupina poslanců. Podle nich je nynější model vedení databáze překonaný, od změny si slibují i úspory.

Novela zákona o oceňování majetku

Oceňování majetku podle tržní hodnoty nebo oceňování rychle rostoucích dřevin umožní novela zákona o oceňování majetku. Upřesněny budou také postupy při zpracování cenových map stavebních pozemků. Předlohu podepsal 6. května 2020 prezident Miloš Zeman. Důvodem zavedení ocenění tržní hodnotou byla podle vlády nutnost reagovat na případy, kdy pro určení obvyklé ceny nelze, vzhledem k jedinečnosti předmětu ocenění, zjistit kupní ceny srovnatelných věcí. Problém s určováním obvyklé ceny se podle názoru vlády projevoval i v případech znaleckých posudků zpracovaných a využívaných při prodeji státního majetku.

Odklad EET

Sněmovna dne 6. května 2020 ve stavu legislativní nouze schválila vládní návrh na odložení elektronické evidence tržeb pro všechna odvětví až do konce letošního roku. Důvodem pro odklad je snaha nezatěžovat podnikatele po dobu pandemie koronaviru. Parlament už koncem března schválil jeden odklad EET, který měl trvat tři měsíce po skončení nouzového stavu. Žádný podnikatel tak už nyní nemusí evidovat své tržby a úřady tuto povinnost ani nekontrolují. Zákon tak odložil i spuštění poslední fáze EET, která měla nastat 1. května. Evidence se měla rozšířit na všechna zbývající odvětví, hlavně na řemeslníky, ale třeba i na lékaře nebo advokáty.

Podpora pro malé s. r. o.

Sněmovna schválila dne 6. května 2020 ve stavu legislativní nouze i návrh zákona na podporu pro malé společnosti s ručením omezeným postižené pandemií koronaviru, které budou mít nárok na jednorázový příspěvek 500 korun denně. Jde tak o obdobnou podporu, kterou nedávno získaly osoby samostatně výdělečně činné. Příspěvek je určen pro společnosti s. r. o. s nejvýše dvěma společníky a žadatel nesmí být současně zaměstnancem účastným na nemocenském pojištění a nesmí na sebe v daném období čerpat státní podporu zaměstnanosti, tzv. kurzarbeit.

„Dočasný“ zákon zpřesňující pravomoci Ministerstva zdravotnictví

Zákon o mimořádných opatřeních, který rozšiřuje a zpřesňuje pravomoci Ministerstva zdravotnictví při koronavirové

epidemii, schválila vláda na svém zasedání 7. května 2020. Sněmovna předpis projedná v řádném procesu se zkrácenými lhůtami, nikoli ve stavu legislativní nouze. Zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění Covid-19 má podle navrhovaného textu platit v klíčových pasážích do konce roku. Jeho cílem je dočasně doplnit předpis o ochraně veřejného zdraví, který bude nadále obsahovat obecná ustanovení. Opatření by mohl resort vydávat po předchozím souhlasu vlády a jen v nezbytném rozsahu na nezbytnou dobu, v odůvodnění musí vysvětlit aktuální epidemiologická rizika. V případě hrozby prodlení může resort opatření nařídit sám, ale pokud by je vláda do 48 hodin nepotvrdila, pozbyla by platnosti. Ministerstvo zdravotnictví by mělo podle návrhu do konce roku kvůli likvidaci epidemie či při nebezpečí jejího opětovného vzniku mít možnost nařídit mimořádné opatření s celostátní působností, kterým přikáže určitou činnost či zakáže nebo omezí některé služby. Návrh zmiňuje oblasti veřejné dopravy, obchodu a výroby, obchodní centra, kadeřnictví a obdobné služby, koupaliště, hromadné akce či vysoké školy. Resort by měl také dostat možnost přikazovat zdravotnickým zařízením, aby vyčlenila potřebné kapacity na boj s epidemií. V pravomoci ministerstva by měl být i možný zákaz či omezení návštěv v nemocnicích či zařízeních sociálních služeb a příkaz používat ochranné a dezinfekční prostředky. Předpis počítá s až třímiliónovou pokutou při přestupcích proti ministerským opatřením.

Novela zákona o platebním styku

Přeshraniční platby v eurech zlevní a zároveň se zpřísní podmínky pro poskytování tzv. dynamické konverze, která spočívá například v nabídce úhrady transakce při platbě kartou nebo výběru z bankomatu v zahraničí přímo v českých korunách, nikoliv v měně dané země. Většinou ale takové transakce bývají pro klienty nevýhodné. Vyplývá to z novely zákona o platebním styku, kterou 6. května 2020 podepsal prezident Miloš Zeman. Novela reaguje na několik nařízení EU a nesouvisí se současnou pandemií koronaviru.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Z judikatury

ÚS k náhradě škody za závažné poškození zdraví

Ústavní soud svým nálezem ze dne 27. dubna 2020, sp. zn. II. ÚS 664/19, apeloval na soudy s tím, že by měly svým rozhodováním vytvářet takové podmínky, aby lidé s těžce poškozeným zdravím nejen mohli důstojně žít, ale také aby žít chtěli. V daném případě šlo o ženu, která v roce 2005 odjela

na dovolenou do Egypta a při výletu do Káhiry se stala nehoda, při níž žena utrpěla tříštivé poranění hrudního obratle s těžkými následky. Dříve aktivní žena je zcela odkázaná na péči a pomoc druhých, a to i v základních hygienických úkonech.

ÚS k nákladům řízení ve sporech z dob nesvobody

Podle nálezu Ústavního soudu vyhlášeného 4. května 2020, sp. zn. II. ÚS 3158/19, platí, že v případech, kdy základ sporu spočívá v minulém nedemokratickém režimu a ve sporu jde o nároky osob tímto režimem nespravedlivě postižených, je třeba mít tuto skutečnost na mysli i při rozhodování o nákladech řízení. Ústavní soud zdůrazňuje, že ani při rozhodování o nákladech řízení nelze odhlížet od celého kontextu sporu; i rozhodnutí o nákladech řízení, byť jde o druhotný aspekt soudní pře, by mělo být spravedlivé. V případech, kdy základ sporu spočívá v minulém nedemokratickém režimu a ve sporu jde o nároky osob tímto režimem nespravedlivě postižených, je třeba mít tuto skutečnost na mysli i při rozhodování o nákladech řízení a dbát na to, aby demokratický režim nepřidával ke křivdě vytvořené nedemokratickým režimem křivdu další – třeba i necitlivým a nečekaným rozhodnutím o nákladech řízení. Pokud obecný soud v takovém sporu využije mimořádného moderačního oprávnění při rozhodování o nákladech řízení a přitom pomine celý kontext a základ sporu, může se jednat o vybočení z širokých mezí ústavnosti použití tohoto oprávnění a o porušení práva dotčeného účastníka na soudní ochranu a spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

ÚS nevyhověl návrhu na zrušení zákona o významné tržní síle

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2020, sp. zn. Pl. ÚS 30/16, zůstává zákon o významné tržní síle v platnosti; Ústavní soud zrušil jen jedno ustanovení. Zákon chrání dodavatele potravin před nekalými praktikami obchodních řetězců. Zrušení celého zákona, případně některých jeho částí, navrhly soudu dvě skupiny senátorů, kteří

normu označili za diskriminační. Neplní podle nich svůj účel. Soud zrušil jen jednu z podmínek stanovených pro náležitosti smluv mezi odběrateli s významnou tržní silou a jejich dodavateli. Podle zákona musely smlouvy obsahovat také výši veškerých peněžních plnění dodavatele, jejichž objem nesměl překročit tři procenta z ročních tržeb dodavatele za potraviny dodané danému odběrateli. Šlo typicky o platby za reklamní a propagační služby, logistiku nebo za vyhodnocování a reportování prodejnosti a obrátkovosti zboží prodávaného odběratelem. Ustanovení podle soudu nutilo smluvní strany k ohraničení celkového plnění pevnou částkou, jejíž maximální výši ale nelze předem určit. Ustanovení tak bylo v rozporu s právem podnikat.

ÚS k výši odškodnění za neúmyslné usmrcení

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2020, sp. zn. IV. ÚS 2706/19, vyžaduje ústavně konformní výklad § 2959 občanského zákoníku, upravující odčinění duševních útrap při usmrcení osoby blízké, aby obecné soudy aplikovaly kritéria vymezená judikaturou Nejvyššího soudu jen jako vodítko. Ústavní soud zasáhl ve prospěch provozovatele herny, který v roce 2017 neúmyslně usmrtil agresivního muže. Soud musí znovu stanovit odškodnění pro pozůstalé, původně nevážil důkladně všechny okolnosti. Ústavní soud se zároveň obecněji vyslovil proti mechanickému výpočtu odškodnění nemajetkové újmy. Je nutné podle něj vždy zohlednit konkrétní okolnosti.

MS v Praze zrušil opatření omezující volný pohyb a maloobchod

Městský soud v Praze dne 23. dubna 2020 zrušil s účinností od 27. dubna 2020 čtyři opatření Ministerstva zdravotnictví, která v souvislosti s koronavirovou pandemií omezila volný pohyb a maloobchod. Podle rozsudku jsou nezákonná, protože je nepřijala vláda podle krizového zákona. Rozhodnutí Městského soudu v Praze je pravomocné, k NSS byla podána kasační stížnost.

MS v Praze zamítl žalobu proti ministerským opatřením o uzavření škol

Městský soud v Praze dne 7. května 2020 zamítl žalobu právničky Venduly Zahumenské, která tvrdila, že dvě opatření Ministerstva zdravotnictví o uzavření škol neoprávněně zasáhla do jejích práv. Žena spatřovala zásah v tom, že musela v době zrušené školní docházky zajistit péči o své dvě nezletilé děti. Soud ale uvedl, že ministerstvo mělo pravomoc obě opatření vydat a že jeho postup byl vzhledem ke koronavirové situaci důvodný. Verdikt je pravomocný.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

e-tron

Pravý čas na změnu.

Pořídte si nyní elektromobil Audi e-tron s mimořádným zvýhodněním přes 600 000 Kč a okamžitým dodáním.

- Mimořádné zrychlení a výkon
- Až 411 km na jedno nabití
- K dispozici ihned
- Poslední vozy za tuto cenu

Porsche Praha-Prosek
Liberecká 12, Praha
www.audi-prosek.cz

Trestní zákoník a trestní řád

s poznámkami a judikaturou
8. aktualizované vydání podle stavu k 13. 3. 2020

Jiří Jelínek a kolektiv
Již osmé, aktualizované vydání k 13. březnu 2020 reaguje na neustálé novelizace obou trestních kodexů a nově publikovanou judikaturu.

1358 stran, pevná vazba, 1490 Kč

Autorský zákon

Praktický komentář s judikaturou podle stavu k 1. dubnu 2020 s předmluvou prof. J. Malenovského
Radim Polčák et al.

Nejnovější praktický komentář k autorskému zákonu sestavil kolektiv čtrnácti renomovaných autorů, kteří v něm uplatnili své hluboké teoretické znalosti i dlouholeté zkušenosti z právní praxe.

864 stran, pevná vazba, 1390 Kč

Zákon o realitním zprostředkování

ve znění zákona č. 190/2020 Sb. s účinností od 25. 4. 2020

Praktický komentář

Lukáš Slanina, Michal Pazdera, Tomáš Grygar

Komentář přináší praktický a zasvěcený výklad všech ustanovení. Předkládá východiska nejasností a nepřesností zákona a cituje použitelnou judikaturu.

160 stran, 490 Kč

Právo komplementární a alternativní medicíny

Ivo Telec

Publikace nabízí racionální pohled na komplementární a alternativní medicínu, zejména na její tradiční a přírodní formy a zdravotnické prostředky v nich používané. Dále se například zabývá léčební pedagogikou nebo právními otázkami placebo.

448 stran, 630 Kč

Stres a (syndrom) vyhoření u soudců

Pavel Vrcha

Publikace na aktuální téma nabízí teoretické poznatky i praktické zkušenosti s předcházením a řešením nastíněných situací dotčenými soudci, jejich kolegy a nadřízenými. Mohou v ní nalézt poučení i ostatní právnické profese.

200 stran, 350 Kč

Právní dějiny církve

Synagoga a církev v průběhu dějin

Jiří Rajmund Tretera, Zábaj Horák

Přehledný, stručný a čtivý výklad právních dějin náboženského společenství křesťanského i židovského, tedy církve a synagogy spojuje dějiny kanonického a židovského práva s dějinami právní úpravy vztahu světské i náboženské obce.

288 stran, pevná vazba, 390 Kč

z právní teorie a praxe

Poškození majetkových zájmů EU po novele trestního zákoníku provedené zákonem č. 315/2019 Sb.

Následující článek rozebírá § 260 tr. zákoníku, který se týká poškození finančních zájmů Evropské unie. Dikce tohoto ustanovení byla změněna novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 315/2019 Sb., účinným od 1. 12. 2019. Účelem zákona bylo adaptovat do českého právního řádu závazný právní nástroj Evropské unie, konkrétně nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. V této spojitosti byla rozšířena speciální skutková podstata v českém trestním zákoníku o trestněprávní ochraně finančních zájmů EU.

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,
je vedoucím Katedry trestního práva
na Právnické fakultě UK v Praze.

Dne 28. 11. 2019 vyšla 133. částka Sbírký zákonů České republiky 2019, ve které byl publikován zákon č. 315/2019 Sb., který mění zákon o státním zastupitelství,¹ trestní zákoník,² trestní řád³ a několik dalších zákonů, např. zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních,⁴ zákon o Rejstříku trestů⁵ a některé další zákony.⁶

Účelem zákona vymezeným v jeho prvním novelizačním ustanovení bylo především adaptovat do českého právního řádu závazný právní nástroj Evropské unie, konkrétně nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. Druhým, vedlejším, nikoliv ovšem co do jeho významu, cílem přijaté novely trestního zákoníku bylo rozšířit ve vnitrostátním právu ochranu majetkových zájmů Evropské unie prostředky trestního práva. Základ této právní ochrany je obsažen ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371 ze dne 5. 7. 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie.

Nejprve jen několik poznámek k novému institutu evropského veřejného žalobce:

Působnost Úřadu evropského veřejného žalobce (dále jen „Úřad“) se nebude vztahovat plošně na všechny státy Evropské unie, ale nařízení bude závazné v celém rozsahu a přímo použitelné pouze ve dvaceti dvou členských státech, jež se dobrovolně rozhodly svou trestní justici s Úřadem koordinovat.

Ze čtyř států sousedících s Českou republikou se k projektu připojilo Německo, Rakousko, Slovensko, zatímco Polsko a zbylé státy Evropské unie (Irská republika, Maďarsko, Švédsko, Dánsko, Finsko) se ke spolupráci nezavázaly především kvůli obavám z rozšířených pravomocí tohoto Úřadu, které by mohly kolidovat s vnitrostátními zájmy členských států v oblasti trestní justice.⁷

Podstatu a smysl činnosti Úřadu vystihuje čtvrtý odstavec příslušného nařízení o zřízení Úřadu: „Úkoly. Úřad odpovídá za vyšetřování a trestní stíhání pachatelů a spolupachatelů

1 Zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění.

2 Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, dále „tr. zákoník“ nebo „trestní zákoník“.

3 Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění.

4 Zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, v platném znění.

5 Zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, v platném znění.

6 Zákony č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců, č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, č. 7/2002 Sb., o řízeních ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, vždy v platném znění.

7 Velká Británie, která se k uvedenému projektu v roce 2017 také nepřipojila, mezitím vystoupila v lednu 2020 z Evropské unie.

restných činů poškozujících nebo ohrožujících finanční zájmy Unie, jež jsou stanoveny ve směrnici (EU) 2017/1371 a vymezeny tímto nařízením, a jejich postavení před soud. Úřad v této souvislosti provádí úkony vyšetřování a trestního stíhání a vykonává před příslušnými soudy členských států úlohu žalobce, dokud není v daném případě vydáno pravomocné rozhodnutí.“

Jinak řečeno, **hlavním cílem je trestní stíhání pachatelů trestných činů proti finančním zájmům Evropské unie** podle směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371, jakož i trestných činů s nimi neoddelitelně spjatých, a plnění úlohy veřejného žalobce před příslušnými vnitrostátními soudy, včetně řízení o mimořádných opravných prostředcích.

Zákon č. 315/2019 Sb., adaptující relevantní trestní právo EU, byl vyhlášen ve Sbírce zákonů dne 28. 11. 2019 a podle svého čl. XIII. nabyl účinnosti prvním dnem prvního kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vydání, tj. dnem 1. 12. 2019.

Lhůta mezi vydáním zákona ve Sbírce zákonů a jeho účinností trvala pouhé dva dny, z toho byl pouze jeden den pracovní. Odborná i jiná veřejnost tak měla na seznámení se s novou právní úpravou pouhé dva dny. Takový postup, jakkoliv se nevymyká z ustálené (a nesprávné, často a opakovaně kritizované) praxe, nesvědčí ani o úctě k právu, ani o elementární snaze dosáhnout toho, aby se veřejnost mohla s principy právní úpravy vůbec seznámit, natožpak seznámit se v dostatečném časovém předstihu. Výjimečně krátkou dobou legisvakance tento zákon překonal i legendárních devět dní, po které trvala legisvakance zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Projekt evropského veřejného žalobce s jeho předpokládanou působností lze považovat za klíčový a průlomový v oblasti trestního práva Evropské unie. **Zřízením Úřadu evropského veřejného žalobce se totiž v jistém smyslu zavazují snahy o vytvoření jednotného právního rámce postihu mezinárodní ekonomické kriminality, snahy o jednotný, resp. koordinovaný postup při vyšetřování trestných činů, ale i v následném trestním řízení a výkonu rozhodnutí.** Je příkladem unifikace trestního práva EU. Jde o projev tendence odklonu od tradiční justiční spolupráce mezi státy EU směrem ke sjednocenému a centrálně řízenému vyšetřování v budoucnu snad na celém území EU, nyní na celém území dvaceti dvou spolupracujících států.

Institut Úřadu evropského veřejného žalobce není české odborné veřejnosti neznámý. Projekt byl několikrát představen v člancích či studiích publikovaných v odborném tisku, ve kterém byly zevrubně rozebrány důvody vzniku, úkoly a základní zásady činnosti Úřadu, stejně jako pravidla postupu při vyšetřování.⁸

8 Např. z poslední doby J. Jelínek: Evropský veřejný žalobce v evropském prostoru, Kriminální právo č. 1/2018, str. 59-74; Š. Kořínek: Evropský veřejný žalobce, AUC Iuridica č. 4/2019, str. 9-25; T. Gřivna: Projekt evropského veřejného žalobce, in J. Jelínek, T. Gřivna, S. Romža, J. Tlapák Navrátilová, A. Syková et al.: Trestní právo Evropské unie, 2. aktualizované a doplněné vydání, Leges, Praha 2019, str. 389-404.

9 Jsou jimi Rakousko, Belgie, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Česká republika, Estonsko, Německo, Řecko, Španělsko, Finsko, Francie, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko, Nizozemsko a Malta.

Nové znění § 260 tr. zákoníku – poškození finančních zájmů Evropské unie

Obraťme nyní svoji pozornost ke druhému cíli zákona č. 315/2019 Sb., tj. ke **zvýšení vnitrostátní účinnosti trestněprávní ochrany majetkových zájmů Evropské unie.**

Oproti dvaceti šesti změnám, které citovaný zákon č. 315/2019 Sb. přinesl do trestního řádu, **trestní zákoník byl tímto zákonem novelizován pouze třikrát**, z toho jedna změna má čistě legislativně technický charakter (doplnění odkazu na relevantní trestní právo EU).

- **První změnou trestního zákoníku je vložení nového ust. § 127a** do vykládacích ustanovení trestního zákoníku.

Citované ustanovení zní:

§ 127a

Státním zástupcem se rozumí i evropský pověřený žalobce, evropský žalobce a evropský nejvyšší žalobce v rozsahu jejich působnosti stanovené přímo použitelným předpisem Evropské unie upravujícím zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

Nově vložené ustanovení trestního zákoníku [mezi definici úřední osoby (§ 127) a definici insolvenčního správce a insolvenčního řízení (§ 128)] odkazuje na příčinu vzniku nového institutu, a tou je projekt Úřadu evropského veřejného žalobce, který byl zaveden závazným právním nástrojem Evropské unie, konkrétně nařízením Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. Nařízení je závazným právním nástrojem EU, má tedy přednost před vnitrostátní právní úpravou.

Jak již bylo uvedeno shora, působnost Úřadu nezahrnuje všechny státy Evropské unie, ale nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné pouze ve dvaceti dvou členských státech, jež se dobrovolně rozhodly svou trestní justici s Úřadem koordinovat.⁹ Sousední Polsko a ostatní „nespolupracující“ státy Evropské unie (Maďarsko, Irská republika, Švédsko, Dánsko) se mohou podle vyjádření Evropského parlamentu z 5. října 2017 ke spolupráci kdykoliv připojit, pokud se tak rozhodnou.

Úřad evropského veřejného žalobce odpovídá za vyšetřování a trestní stíhání pachatelů a spolupachatelů trestných činů poškozujících nebo ohrožujících finanční zájmy Unie, jež jsou stanoveny ve směrnici (EU) 2017/1371 a vymezeny tímto nařízením, a jejich postavení před soud. Úřad v této souvislosti provádí úkony vyšetřování a trestního stíhání a vykonává před příslušnými soudy členských států úlohu žalobce, dokud není v daném případě vydáno pravomocné rozhodnutí.

Jedná se o výlučnou působnost Úřadu k vyšetřování a stíhání trestných činů proti finančním zájmům EU. Samotné nařízení 2017/1939 o vzniku Úřadu ale tyto trestné činy nedefinuje a odkazuje na směrnici 2017/1371 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie.

Úřad má svoji vnitřní strukturu: evropský nejvyšší žalobce a evropský žalobce představují centrální úroveň soustavy,

evropský pověřený žalobce reprezentuje úřad v každé jednotlivé zemi. V podrobnostech odkazují na již citovanou literaturu v poznámce pod čarou č. 8 k obecným otázkám projektu evropského veřejného žalobce.

- **Druhou a podstatnější změnou trestního zákoníku, kterou přinesl zák. č. 315/2019 Sb., je úprava díkce ust. § 260 tr. zákoníku o trestném činu poškození finančních zájmů Evropské unie. Tento speciální trestný čin je v české literatuře dostatečně popsán, jak pokud jde o jeho doktrinální výklad,¹⁰ tak pokud se jedná o jeho praktickou aplikaci.¹¹**

Po novele z roku 2019 zní citované ustanovení takto:

§ 260

Poškození finančních zájmů Evropské unie

(1) *Kdo vyhotoví, použije nebo předloží nepravdivé, nesprávné nebo neúplné doklady nebo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje anebo zatají doklady nebo podstatné údaje, a tím umožní neoprávněné použití nebo zadržování finančních prostředků pocházejících z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu nebo umožní neoprávněné použití nebo zadržování majetku pořízeného z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

(2) *Stejně bude potrestán, kdo neoprávněně použije finanční prostředky pocházející z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem, majetek pořízený z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenší zdroje některého takového rozpočtu.*

(3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*

(4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*

b) *spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy Evropské unie, nebo*

c) *způsobí-li takovým činem značnou škodu.*

(5) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.*

Ust. § 260 tr. zákoníku o poškození finančních zájmů EU se řadí k několika trestným činům v českém trestním zákoníku, které nechrání čistě vnitrozemské zájmy (vztahy, hodnoty, soubory vztahů), ale **výlučně zájmy Evropské unie**, konkrétně zájmy majetkové, tedy i finanční.

Objektem tohoto trestného činu (zařazeným v systematice zvláštní části trestního zákoníku do šesté hlavy zvláštní části, dílu druhého mezi trestné činy daňové, poplatkové a devizové) neboli chráněným právním statkem jsou po novele trestního zákoníku **nejen finanční prostředky EU procháze-**

jící jejími rozpočty (tj. zjednodušeně příjmy a výdaje), jako tomu bylo před citovanou novelou trestního zákoníku, **ale obecně zájem na ochraně majetku EU**. Citovaná směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371 totiž vyžaduje širší ochranu než pouze ochranu finančních zájmů, ale také ochranu toho, co můžeme zjednodušeně souhrnně označit jako majetek (nemovitosti, pozemky, stroje, patenty a obchodní značky aj.).

Oproti předchozí právní úpravě **je nyní trestné neoprávněné použití majetku pořízeného z rozpočtů EU, resp. umožnění neoprávněného použití nebo zadržování majetku pořízeného z evropských rozpočtů**. V tomto smyslu je **objekt tohoto trestného činu po novele provedené zák. č. 315/2019 Sb. rozšířen**.

Nové znění skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku nesouvisí ani tolik s adaptací nařízení o zřízení institutu evropského veřejného žalobce jako se směrnicí 2017/1371 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie. Harmonizace české hmotněprávní úpravy s evropskou legislativou postihující porušování majetkových zájmů EU nejen sjednocuje výklad v této oblasti, ale také usnadňuje praktickou spolupráci při vzájemném uznávání rozhodnutí v trestních věcech.

Původně byla trestněprávní ochrana v této oblasti orientována pouze na ochranu finančních zájmů EU, konkrétně rozpočtu Evropské unie. Bylo to logické. Rozpočtové prostředky Evropské unie jsou důležitým, ne-li nejdůležitějším nástrojem evropské politiky.¹² Slouží pro tvorbu a fungování politických záměrů rozvoje Evropské unie i jednotlivých států.¹³ Jejich prostřednictvím jsou financovány její politiky v různých oblastech a rozvojové programy tvořící jejich integrální součást. V nich se zase odrážejí ty hodnoty, priority a zájmy, které profilují její vývoj a směřování. Jejich narušení může EU zásadně poškodit a současně ohrozit její řádné fungování. Efektivní ochraně rozpočtových prostředků, přesněji řečeno efektivní ochraně před jejich zneužitím, je naléhavě žádoucí věnovat potřebnou pozornost. **Proto také hlavním cílem Úřadu evropského veřejného žalobce bude v obecné rovině jediné – stíhat zločiny poškozující finanční zájmy EU.**

V českém právním prostředí postihuje trestněprávně jednání proti finančním zájmům Evropské unie především skutková podstata trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku. Tento trestný čin zahrnuje velice širokou škálu závažných protiprávních (škodlivých) jednání, různým způsobem se dotýkajících zájmů EU ve finanční oblasti. Jsou v něm kriminalizována veškerá protiprávní jednání, vedoucí ke snížení finančních prostředků tvořících příjmy rozpočtu EU a rozpočtů spravovaných EU nebo jejím jménem, veškeré případy neopráv-

10 J. Tlapák Navrátilová: Poškození finančních zájmů Evropské unie, in J. Jelínek, T. Gřivna, S. Romža, J. Tlapák Navrátilová, A. Syková et al., op. cit. sub 8, str. 189-196.

11 A. Drašík, R. Fremr, T. Durdík, M. Růžička, A. Sotolář a kol.: Trestní zákoník, Komentář, II. díl, Wolters Kluwer, Praha 2015, str. 1984-2000.

12 Záměrně ponechávám stranou specifika rozpočtu EU, jeho vnitřní strukturu, principy jeho sestavování a další související otázky.

13 Tím ovšem není řečeno, že finanční zájmy EU musí být totožné s finančními zájmy jednotlivých členských států.

něného využití finančních prostředků z těchto unijních rozpočtů, a nadto některá jednání, z nichž hrozí takový poruchový následek, a dále také určitá jednání spojená s neoprávněným nakládáním s dalšími majetkovými hodnotami EU. Rozsah kriminalizace jednání tohoto trestného činu je široký a zahrnuje jak to, co je charakteristické pro hospodářské delikty, tak to, co je typické pro majetkové delikty. **Postihuje totiž jak určité případy porušení hospodářské disciplíny, tak aktivity ohrožující majetek EU, zejména pak takové aktivity, jež mají rysy podvodných jednání.** Dopadá však i na činy zásadně vybočující z toho, co je tradičně zahrnováno pod jednání podvodné povahy.

Změna dikce dvou základních skutkových podstat trestného činu podle § 260 tr. zákoníku

Struktura tohoto trestného činu je následující: **ust. § 260 tr. zákoníku se skládá ze dvou základních skutkových podstat, ke kterým se připínají tři kvalifikované skutkové podstaty.** Zatímco kvalifikované skutkové podstaty (§ 260 odst. 3 až 5 tr. zákoníku) zůstaly novelou trestního zákoníku nedotčeny, dvě základní skutkové podstaty byly vyjádřeny v nové dikci.

Novela trestního zákoníku z roku 2019 **změnila dikci dvou základních skutkových podstat trestného činu podle § 260 tr. zákoníku, a tím nově formulovala objektivní stránku trestného činu podle § 260 tr. zákoníku.**

První skupinu změn tvoří **změny terminologické**, které sjednotily znění § 260 tr. zákoníku s jinými trestnými činy nebo s dikcí použitou v jiných právních předpisech [např. slovo „zkreslující“ (údaje) bylo nahrazeno termínem „zkreslené“ (údaje), slovo „nesprávné“ bylo nahrazeno termínem „neoprávněné“ apod.]. Nás ovšem zajímají **změny obsahové**, tvořící druhou skupinu.

V § 260 odst. 1 tr. zákoníku zákon rozlišuje mezi „doklady“ a „údaji“ a uvádí celkem tři možné alternativy jednání, které jsou uvedeny kazuisticky, s legislativní rozvláčností a se zjevnou snahou zachytit (podchytit) všechny myslitelné formy jednání.

• V případě „**dokladů**“ zákon k trestnosti vyžaduje, aby byly **nepravdivé, nesprávné nebo neúplné**, což znamená, že jejich obsah buď neodpovídá skutečnosti, na jejímž základě má být poskytnut příspěvek z rozpočtu EU (doklad nepravdivý), nebo je stížen formálními či obsahovými vadami (doklad nesprávný), anebo postrádá některou ze svých formálních nebo obsahových náležitostí, resp. částí (doklad neúplný).

Do pojmu doklad (doklady) můžeme zařadit účetní doklady, daňové doklady, např. faktury, příjmové a pokladní doklady, dobropisy, bločky z registrační pokladny, stavební doklady, doklady o zdravotní způsobilosti a jiné doklady. Dokladem je tedy listina dosvědčující anebo dokumentující některou relevantní skutečnost, např. ve formě osvědčení, vysvědčení, průkazu, spisu, potvrzení apod.¹⁴

Mezi doklady způsobilé poškodit finanční zájmy Evropské unie na straně příjmů mohou patřit např. dodací listy, faktury a různé účetní doklady, na jejichž základě jsou vyměřována

cla a poplatky tvořící příjem rozpočtu EU – na straně rozpočtových výdajů to mohou být např. **příhlášky do veřejných soutěží a doklady o jejich vyhodnocení, žádosti o poskytnutí návratných finančních výpomocí a dotací, projekty financovatelné ze zdrojů evropských fondů a žádosti o platby, ale i takové dokumenty jako výpisy z bankovních účtů, čestná prohlášení o bezdlužnosti a výpisy z obchodního nebo trestního rejstříku**, pokud jsou významné pro posouzení toho, zda jsou splněny podmínky pro platby z rozpočtových prostředků Evropské unie nebo pro čerpání prostředků z jí spravovaných fondů.¹⁵

Pojem doklad jako široký pojem zahrnuje i veřejnou listinu. Padělání veřejné listiny nebo podstatná změna jejího obsahu v úmyslu, aby jí bylo použito jako pravé, je trestným činem padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku a jednočinný souběh s tímto trestným činem a trestným činem poškození finančních zájmů Evropské unie je možný.

Pachatel **první** základní skutkové podstaty (§ 260 odst. 1) takové doklady (nepravdivé, nesprávné nebo neúplné) **vyhotoví, použije nebo předloží** (první alternativa jednání).

• Druhou alternativou jednání pachatele je, že **neoprávněně nakládá s „údaji“**, tj. **vede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, anebo** (a to je třetí alternativa jednání) **zatají doklady nebo podstatné údaje**, a tím vším (tedy jednou či více alternativami jednání) umožní neoprávněně použití nebo zadržování finančních prostředků pocházejících z rozpočtu EU nebo rozpočtů spravovaných EU nebo jejím jménem anebo zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu nebo umožní neoprávněně použití nebo zadržování majetku pořízeného z rozpočtu EU nebo rozpočtů spravovaných EU nebo jejím jménem.

V případě zatajení „údajů“ se musí jednat o údaje „podstatné“, čímž se má zabránit formalistické aplikaci příslušného ustanovení. Ustanovení umožňuje postihnout také jednání spočívající v uvedení nepravdivých, nesprávných nebo hrubě zkreslujících údajů i v případě, že jsou předloženy v jinak pravdivých, správných nebo úplných dokladech, případně jsou-li uvedeny ústně.

Finančními prostředky EU se rozumí veškeré příjmy, výdaje a aktiva, které jsou pokryty (z těchto rozpočtů pocházejí nebo do nich mají být odvedeny) z rozpočtu Unie nebo orgánů, institucí a jiných subjektů Unie zřízených podle Smluv, nebo rozpočty, které jsou jimi přímo nebo nepřímou spravovány a kontrolovány, nebo z těchto rozpočtů pocházejí nebo do nich mají být odvedeny.

Důležitou okolností je, že tato základní skutková podstata **nevyžaduje způsobení škody** oproti kvalifikovaným skutkovým podstatám, a to ani škody nikoli nepatrné. Způsobení větší škody, značné škody nebo škody velkého rozsahu je znakem § 260 odst. 3, 4, 5 tr. zákoníku. Na tom se nezměnilo nic ani po přijetí citované novely trestního zákoníku.

Novela trestního zákoníku nezměnila tedy ani charakter trestného činu podle § 260 tr. zákoníku v tom smyslu, že se stále jedná o **delikt ohrožovací**. Nebezpečí vzniku škody je u tohoto trestného činu vzdálené, nikoliv bezprostřední, jako např. u obecného ohrožení. **Trochu matoucí je proto název trestného činu „Poškození majetkových zájmů EU“.**

Vzhledem k tomu, že již prosté vyhotovení nepravdivých, nesprávných, neúplných údajů je trestným činem, anebo že trestný čin spáchá i pachatel, který nečerpá žádné finanční

14 J. Šanta: Ochrana a poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Bratislava 2018, str. 90.

15 Op. cit. sub 11, str. 1988.

prostředky z evropských zdrojů, nebo je sice čerpá např. jako formu návratné finanční výpomoci, ale potom je náležitě splácí, **vyvstává otázka, zda rozsah kriminalizace jednání není neúměrný.** Výše uvedené příklady si totiž budou vyžadovat posouzení, zda v konkrétním případě již půjde o „případ společensky škodlivý“ ve smyslu zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku).

Druhá základní skutková podstata (§ 260 odst. 2 tr. zákoníku) ve znění po novele kriminalizuje toho, **kdo neoprávněně použije** finanční prostředky pocházející z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem, majetek pořízený z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenší zdroje některého takového rozpočtu.

Pachatelem obou skutkových podstat (§ 260 odst. 1, § 260 odst. 2 tr. zákoníku) **může být kterákoliv trestně odpovědná fyzická osoba nebo osoba právnická** (srov. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob). Jedná se o skutkové podstaty se všeobecným subjektem trestní odpovědnosti. Jak vyplývá z dikce obou skutkových podstat, pachatelem nemusí být pouze žadatel o finanční příspěvek nebo příjemce finančních prostředků z rozpočtu EU, ale kterákoliv jiná osoba participující na jednání popsaném v příslušné skutkové podstatě.

Speciální požadavky na subjekt trestného činu nalzáme v kvalifikované skutkové podstatě v § 260 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Pachatel je přísněji potrestán, pokud spáchá takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy Evropské unie.

Novela trestního zákoníku nezměnila ani požadavky na **subjektivní stránku trestného činu.** Obě základní skutkové podstaty jsou **úmyslné** (§ 15 tr. zákoníku). Možný je úmysl přímý i nepřímý. Český zákonodárce nepřistoupil ke kriminalizaci jednání popsaného v základních skutkových podstatách také jako jednání nedbalostního, jako je tomu např. v trestním právu nám historicky nejbližším, tj. trestním právu slovenském. Slovenský trestní zákon obsahuje ust. § 263, které kriminalizuje toho, kdo z nedbalosti poškodí finanční zájmy Evropské unie jednáním popsaným v úmyslné variantě tohoto trestného činu.

Závěr

Novela trestního zákoníku, provedená zák. č. 315/2019 Sb. vyjádřila ustanovení o poškozování finančních zájmů Evropské unie v nové dikci. **Obě základní skutkové podstaty byly rozšířeny, trestněprávní ochrana se rozšiřuje z ochrany finančních zájmů na ochranu majetku (majetkových zájmů) Evropské unie.**

Obě základní skutkové podstaty trestného činu podle § 260 tr. zákoníku **nejsou vázány na způsobení škody,** což odpovídá předchozí právní úpravě. **Nebyla změněna ohrožovací povaha tohoto trestného činu.** I nadále tak přetrvává požadavek na bedlivé zkoumání, zda a nakolik je jednání pachatele, při kterém nevznikla škoda, pro společnost fakticky společensky závažné. **Pro obhajobu z toho vyplývá věnovat soustavnou pozornost tomu, zda byly při trestním stíhání splněny požadavky zásady subsidiarity trestní represe** (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku). ❀

Tomáš Grygar

Specifika řízení o přestupku právnické osoby

- těžiště této monografie spočívá v podrobné analýze jednotlivých, zejména procesních institutů, které jsou pro řízení o přestupku právnické osoby zcela specifické
- pozornost je věnována procesnímu jednání právnických osob v řízení o přestupku, specifickým dokazování, včetně jeho vztahu k otázce přičitatelnosti a liberace nebo otázky procesního nástupnictví při přechodu odpovědnosti za přestupek na právního nástupce právnické osoby

2020, brožovaná, 168 stran
cena 390 Kč, obj. číslo EP1125

Schönfeld/Kuděj/Havel/Sprinz a kol.

Insolvenční praxe Problémy a výzvy pro léta dvacátá

- kniha je rozdělena do tří částí; první z nich pojednává o ekonomických aspektech současného insolvenčního práva a mimo jiné se snaží najít odpovědi na otázky, proč nejsou sanační postupy ve většině případů úspěšné nebo jaké může mít zásada publicity důsledky pro dlužníky a jejich věřitele
- druhá část se zaměřuje na právní aspekty insolvenčního práva a zkoumá například možnost použití trestněprávních mechanismů v případě nekalých úkonů dlužníka; třetí část se zabývá různými aspekty implementace nové evropské směrnice do českého práva

2020, brožovaná, 232 stran
cena 390 Kč, obj. číslo M63

Daniel Lála

Druhy podílů v kapitálových společnostech

- publikace má povahu příručky pro právní teorii a praxi; zaměřuje se na analýzu možností, které při tvorbě druhů podílů (akcií) zákon o obchodních korporacích poskytuje
- autor posuzuje, které odlišnosti v právním postavení společníků založí samostatný druh podílu (akcie), rozebírá principy a limity tvorby druhů podílů (akcií) a rovněž analyzuje, jaké modifikace jednotlivých práv a povinností spojených s podílem (akcií) ze zákona jsou přípustné

2020, brožovaná, 264 stran
cena 450 Kč, obj. číslo EP1121

Společné řízení, spojení věci a právo obviněného na doručení opisu usnesení

V praxi se orgány činné v přípravném řízení neshodují s obhájci v názorech na společné řízení a na doručování usnesení o jejich spojení. Neshody jsou i v tom, zda je policejní orgán povinen doručit obviněnému všechna usnesení o zahájení trestního stíhání ve věci, v níž je stíhán. Proto v praxi dochází k tomu, že obviněnému nejsou doručena usnesení, jimž jsou ve věci stíhány jiné osoby. Proto se v předkládaném článku zabývám společným řízením, spojováním trestních věcí a také otázkou, zda má obviněný obdržet všechna usnesení o zahájení trestního stíhání, vydaná pod stejnou spisovou značkou, i když jimi v téže věci není stíhán on, nýbrž jiní obvinění.

Doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc., je bývalý vysokoškolský učitel a advokát.

Komu se zasílá usnesení o zahájení trestního stíhání?

Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), (dále „tr. řád“), zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného (§ 160 odst. 1 tr. řádu). Trestní stíhání určité osoby se zahajuje usnesením o zahájení trestního stíhání, proti kterému může obviněný podat stížnost (§ 160 odst. 7 tr. řádu). Zahájí-li policejní orgán usnesením trestní stíhání více osob, pak zašle toto usnesení každému z obviněných ve věci označené přidělenou spisovou značkou (dále též „sp. zn.“).

Pokud policejní orgán konající vyšetřování později zahájí trestní stíhání dalších osob jako obviněných v téže věci, setkávají se obhájci se dvěma odlišnými přístupy. Někdy zašle policejní orgán později vydané usnesení jak nově obviněným, tak i osobám dříve obviněným pod stejnou spisovou značkou. V těchto případech obdrží nově usnesení o zahájení trestního stíhání všichni obvinění, jak ti, proti nimž se nově zahajuje trestní stíhání a mají proti usnesení právo stížnosti, tak obvinění, proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání dříve, a proto jim nepřislouží právo stížnosti proti novému usnesení, protože jím nejsou stíháni.

Jindy však policejní orgán zašle usnesení o zahájení trestního stíhání dalších osob pouze těm obviněným, proti nimž

vydal nové usnesení, které však nedoručí dříve obviněným osobám, které později vydaným usnesením nejsou stíhány. Takto policejní orgán postupuje přesto, že v odůvodnění později vydaného usnesení o zahájení trestního stíhání nezřídka uvádí, že nově obvinění se dopustili trestné činnosti společně s osobami, které byly obviněny dříve vydaným usnesením pod stejnou spisovou značkou.

Otázkou proto je, komu musí policejní orgán zaslat nové usnesení o zahájení trestního stíhání. Není sporu o tom, že nové usnesení o zahájení trestního stíhání musí policejní orgán zaslat osobám, proti nimž nově zahájil trestní stíhání a které se doručením usnesení stanou obviněnými (§ 32 tr. řádu) a mají právo podat proti tomuto usnesení stížnost. Nelze však pominout, že dříve vydané usnesení o zahájení trestního stíhání již určilo jinou osobu či osoby, proti nimž se trestní stíhání vede a jsou již stíhány jako obviněné. Po vydání druhého usnesení o zahájení trestního stíhání jsou stíhány všechny osoby, které byly obviněny ve věci pod stejnou sp. zn., tedy i osoby obviněné v prvním usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle obhájců obviněných je v těchto případech potřebné dodat nové usnesení o zahájení trestního stíhání, tak jako každé jiné usnesení, všem obviněným, tedy i těm, kteří byli obviněni dříve (nebo budou obviněni později), i když nemají právo podat stížnost proti usnesení, jimž nejsou stíháni.

V praxi je problém v tom, že přístup orgánů činných v přípravném řízení je nejednotný. Některé policejní orgány konající vyšetřování doručují usnesení o zahájení trestního stíhání pouze nově obviněným osobám, jiné je zasílají i osobám, které byly obviněny dříve vydanými usneseními o zahájení trestního stíhání. Také státní zástupci vykonávající dozor nad přípravným řízením nemají stejný přístup.

Komentář Wolters Kluwer k § 160 tr. řádu uvádí: „Usnesení o zahájení trestního stíhání má v zásadě dvojitý význam: jednak vymezuje skutek, pro který se trestní řízení vede, neboť pouze pro tento skutek může být později podána obžaloba (§ 176 odst. 2) a pouze o tomto skutku může soud rozhodnout (§ 220 odst. 1), jednak určí osobu, proti níž se trestní stíhání vede a která se doručením usnesení stává obviněným (§ 32).“¹

1 A. Drašík, J. Fenyk a kol.: Trestní řád, komentář, I. díl, Wolters Kluwer ČR, Praha 2017, str. 1225.

Jsou-li policejním orgánem vydána postupně dvě usnesení o zahájení trestního stíhání proti více osobám v téže věci, pak je zpravidla vymezeno více skutků a také více osob, proti nimž se vede trestní stíhání a které se po doručení usnesení stávají obviněnými.

V Beckově komentáři k § 160 tr. řádu se uvádí: „*Usnesení o zahájení trestního stíhání má účinky již od jeho vydání, resp. přesněji řečeno – od okamžiku, kdy bylo vydáno a vyhotovené usnesení následně rozesláno všem oprávněným osobám, neboť zákon proti němu sice připouští stížnost, avšak nepřiznává takové stížnosti odkladný účinek.*“²

Otázkou je, kdo jsou tyto oprávněné osoby. Je-li ve věci vydáno jediné usnesení o zahájení trestního stíhání, jsou oprávněnými osobami obvinění, proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání a kteří mohou proti tomuto usnesení podat stížnost (§ 160 odst. 2, 7 tr. řádu). Pokud jsou ve věci vydána postupně dvě usnesení o zahájení trestního stíhání stejných obviněných, jsou zasílána všem obviněným.

Sporné jsou však situace, kdy policejní orgán (příp. státní zástupce) ve věci vydá postupně dvě usnesení o zahájení trestního stíhání a druhým usnesením jsou stíhány jiné osoby než prvním usnesením. **V praxi není shoda v tom, kdo jsou oprávněné osoby, které mají právo obdržet druhé usnesení.** Zda jen obvinění, proti nimž je novým usnesením zahájeno trestní stíhání, nebo i ti obvinění, kteří byli ve stejné věci, se stejnou sp. zn., obvinění dříve.

Zastávám názor, že policejní orgány by měly považovat za oprávněné osoby všechny obviněné v téže věci, včetně těch, proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání již dříve, a proti novému usnesení, jímž nejsou stíhány, nemohou podat stížnost. Proto by každému obviněnému v téže věci měla být dodána policejním orgánem všechna usnesení o zahájení trestního stíhání vydaná ve věci. Pokud k tomu nedochází, pak je to v rozporu s názorem, že „*zahájením trestního stíhání se trestní řízení stává více transparentní a snáze kontrolovatelné.*“³ Proto je nezbytné, aby se každý obviněný od policejního orgánu dozvěděl, že kromě něj jsou později vydaným usnesením stíhány také jiné osoby a že se proti osobám postupně obviněným v téže věci koná společné řízení. Je nepřijatelné, aby se obhájce dozvěděl o stíhání dalších osob díky účasti vyššího počtu obhájců přítomných při vyšetřovacích úkonech a o jejich obvinění nebyl ani on, ani jeho klient vyrozuměn. Pokud se obviněný obhájí sám, pak se o stíhání dalších obviněných dozví po nahlédnutí do spisu či při studiu spisu při skončení vyšetřování. Pokud právo účasti při těchto úkonech nevyužije, tak se o větším počtu obviněných dozví až z obžaloby.

Obvinění a jejich obhájci chtějí oprávněně vědět o každém obviněném, proti němuž bylo ve věci zahájeno trestní stíhání, a to i usnesením později vydaným pod stejnou sp. zn.

Úprava společného řízení obsažená v trestním řádu

Společné řízení proti více obviněným je upraveno v ust. § 20 tr. řádu. **Proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí,** o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajícího trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvo-

dy. O jiných trestných činech se koná společné řízení tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení (§ 20 odst. 1 tr. řádu).

„*Zásada společného řízení vyjádřená v § 20 tr. řádu zajišťuje, aby všechny trestní věci, které spolu souvisí, byly projednány společně, pokud tomu nebrání důležité důvody. Její smysl spočívá v trestním řízení provedeném efektivně a soustředěně, se zřetelem na všechny rozhodné okolnosti, významné především z hlediska viny obviněného nebo společně stíhaných obviněných a uložení odpovídajícího trestu obviněnému nebo společně stíhaným obviněným. Klade se důraz na ekonomičnost a hospodárnost řízení, čímž je respektována zásada rychlosti a hospodárnosti trestního řízení.*“⁴

Ust. § 20 tr. řádu stanoví pravidla pro konání společného řízení, a to v kterémkoli jeho stadiu. Smyslem této úpravy je zajistit společné projednání více trestních věcí, ve vztahu k nimž by jinak byla konána oddělená řízení, při zachování zásady hospodárnosti a efektivnosti řízení (§ 2 odst. 4). „*Ke spojení dvou či více věcí do společného řízení může dojít v případech, kdy se jedná o více trestných činů spáchaných týměž obviněným (tzv. vícečinný souběh), zásadně pak v případech, kdy jde o trestné činy spáchané různými osobami (obviněnými), které však spolu skutkově i důkazně souvisí.*“⁵

Pravidla pro konání společného řízení platí ve všech stadiích trestního řízení, tedy nejen v řízení před soudem, nýbrž také v přípravném řízení, a to v obou jeho fázích, jak při postupu před zahájením trestního stíhání, tak i ve vyšetřování. Proto je třeba, aby se ust. § 20 tr. řádu využívalo nejen u soudu, u něhož bylo na téhož obviněného nebo na více obviněných podáno více samostatných obžalob nebo návrhů na potrestání, nýbrž i v obou fázích přípravného řízení, tedy i ve vyšetřování.

„*Podmínky pro konání společného řízení jsou určovány souvislostí trestních věcí: a) subjektivní, tj. v osobě, kdy se téže osobě klade za vinu více trestných činů (vícečinný souběh), b) objektivní, tj. ve věci, kdy trestné činy více osob spolu vzájemně souvisí (např. spolupachatelství ve smyslu § 23 tr. zákoníku, účastenství podle § 24 tr. zákoníku, nebo jiná forma trestní součinnosti zejména podle § 214, 215 či 216 tr. zákoníku, ale i další souvislost v nejširším smyslu – např. § 235 tr. zákoníku ve vztahu k § 233 tr. zákoníku, § 333 tr. zákoníku ve vztahu k § 331 až 332 tr. zákoníku, § 364 až 368 tr. zákoníku atd. Společné řízení, ve kterém přichází v úvahu kombinace subjektivní a objektivní souvislosti, by mělo být zásadně konáno, neboť k vyloučení věci, která se týká jenom některého obviněného nebo některého z více obviněných, může dojít jen za podmínky § 23 odst. 1 tr. řádu.*“⁶

Zásada společného řízení vyjádřená v § 20 tr. řádu zajišťuje, aby všechny trestní věci, které spolu souvisejí, byly projednány společně, ať již jde o více trestných činů spáchaných týměž ob-

2 P. Šámal a kol.: Trestní řád II., Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 2058.

3 P. Šámal, J. Musil, J. Kuchta a kol.: Trestní právo procesní, 4. přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 524.

4 P. Šámal a kol.: Trestní řád I. Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 311.

5 Op. cit. sub 1, str. 178.

6 Srov. op. cit. sub 4, str. 31.

viněným (tzv. **vícečinný souběh**), nebo o **restné činy spáchané různými obviněnými, přičemž tyto restné činy spolu skutkově i důkazně souvisí**. V přípravném řízení ji uplatňují policejní orgány začleněné ve Službě kriminální policie a vyšetřování, stejně jako státní zástupci, kteří vykonávají dozor nad přípravným řízením nebo případně vyšetřováním.

Společné řízení se dle § 20 odst. 1 tr. řádu nekoná, pokud tomu brání důležité důvody, např. situace, kdy u souvisejících restných činů více obviněných byly na straně jednoho z nich (s ohledem na vážné zhoršení jeho zdravotního stavu) shledány zákonné podmínky pro přerušování trestního stíhání ve smyslu § 173 odst. 1 písm. b) nebo vyvstane-li potřeba provedení, resp. doplnění, časově náročného dokazování ve vztahu k některému z dílčích útoků pokračujícího trestného činu (např. výslech svědka cestou mezinárodní právní pomoci), nebo nemá-li orgán činný v trestním řízení povědomost o spáchání dalších dílčích útoků pokračujícího trestného činu.⁷ Pokud některý z těchto důležitých důvodů neexistuje, pak se musí konat společné řízení.

Rozhodnutí o spojení věcí

Rozhodnutí policejního orgánu o spojení věcí dle § 20 odst. 1 tr. řádu je ve smyslu § 119 odst. 2 tr. řádu usnesením, které je nutné oznámit jak obviněnému, tak jeho obhájci, pokud jej má, zpravidla doručení opisů usnesení nebo vyhlášením. Má-li obviněný obhájce, potom stačí, že je usnesení v opisu doručeno obhájci (§ 137 odst. 1, 2 tr. řádu). Srov. blíže náleží I. ÚS 521/06.

Usnesení je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět (§ 137 odst. 1 tr. řádu). Osobou, které se usnesení přímo dotýká, se tu rozumí ten, o jehož právech nebo povinnostech nebo o jehož svobodě se právě v daném usnesení rozhoduje. Takovou osobou bývá zpravidla obviněný.⁸

V konkrétní věci převzal obviněný XY usnesení o zahájení trestního stíhání, jímž bylo jemu a dalším dvěma osobám sděleno obvinění z restné činnosti. Později obviněný XY zjistil, že o vyšetřovacích úkonech v této věci jsou vyrozumíváni nejen obhájci těchto tří obviněných, nýbrž také obhájci dalších dvou obviněných osob, jejichž stíhání bylo zahájeno dříve.

Ze společné účasti obhájců pěti obviněných u úkonů konaných ve věci obhájce obviněného XY dovodil, že policejní orgán rozhodl o spojení dvou věcí do společného řízení. Přesto však obhajoba od policejního orgánu neobdržela usnesení o spojení věcí, které je zákonným předpokladem pro konání společného řízení.

Proti pěti osobám se konalo společné trestní řízení, i když proti dvěma z nich bylo zahájeno trestní stíhání pod jinou spisovou značkou. Bez znalosti usnesení o stíhání dalších dvou osob si nemohl obviněný XY a jeho obhájce ověřit, zda existují důvody pro spojení těchto věcí dle § 20 odst. 1 tr. řádu. Proto obviněný XY, zastoupený obhájcem, požádal dle § 157a odst. 1 tr. řádu státního zástupce vykonávajícího dozor nad přípravným řízením o přezkoumání postupu policejního

ho orgánu, protože mu nebylo doručeno usnesení o spojení věcí, což je v rozporu s ust. § 20 odst. 1, § 119 odst. 2 a § 137 odst. 1 tr. řádu.

Obviněný XY se od státního zástupce dozvěděl, že došlo ke spojení dvou výše uvedených věcí do společného řízení pod jednou sp. zn. Státní zástupce se však v reakci na žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu dle ust. § 157a odst. 1 tr. řádu nezabýval námitkou obhajoby, že postupem policejního orgánu došlo k porušení ust. § 20 odst. 1, § 119 odst. 2 a § 137 odst. 1 tr. řádu.

Jak má dojít ke spojení věcí ke společnému řízení?

Ode dne, kdy došlo ke spojení dvou trestních věcí dříve vedených pod různými sp. zn. pod jednu, se konalo společné řízení dle § 20 odst. 1 tr. řádu. Proto policejní orgán buď rozhodl usnesením o spojení těchto dvou věcí do společného řízení pod jednou sp. zn., avšak toto usnesení nezaslal obviněným ani jejich obhájcem, nebo usnesení o spojení věcí nebylo vydáno vůbec, příp. jen formou opatření, a pak ke spojení dvou věcí pod jednu sp. zn. nedošlo, protože policejní orgán postupoval v rozporu s ust. § 20 odst. 1, § 119 odst. 2 a § 137 odst. 1 tr. řádu.

Odpověď na otázku, zda má policejní orgán rozhodovat o spojení věcí usnesením, proti němuž je přípustná stížnost, nebo jen neformálním opatřením, proti němuž není opravný prostředek, poskytuje ust. § 119 odst. 2 a § 137 odst. 1 tr. řádu.

Podle ust. § 119 odst. 2 tr. řádu policejní orgán rozhoduje usnesením, jestliže zákon nestanoví něco jiného. **Vzhledem k tomu, že v ust. § 20 tr. řádu není pro spojení věcí předepsána forma opatření, rozhoduje policejní orgán o spojení věcí usnesením.** Podstatná je forma oznamování usnesení. Podle § 137 odst. 1 tr. řádu je třeba usnesení oznámit především obviněnému jako osobě, které se přímo dotýká, a to doručení opisu usnesení (příp. vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit). Má-li obviněný, jemuž je třeba usnesení oznámit, obhájce, doručí se usnesení jen obhájci. V případech uvedených v § 137 odst. 3 tr. řádu se označuje usnesení obviněnému i jeho obhájci.

Významný je v této souvislosti **nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. I. ÚS 521/06**. Ve vztahu k rozhodnutí policejního orgánu dle § 20 odst. 1 tr. řádu Ústavní soud uvedl, že tím, že rozhodnutí policejního orgánu nebylo doručeno obviněnému ani jeho obhájci, došlo k porušení § 137 odst. 1 tr. řádu. Ústavní soud konstatoval, že nezákonnost vzniklá neoznámením usnesení o spojení věcí obviněnému ani jeho obhájci má za následek, že obviněný ani jeho obhájce nemohli proti němu podat stížnost (srov. § 141 odst. 2 tr. řádu). Proto je možné s odkazem na § 140 odst. 1 tr. řádu dospět k závěru, že **usnesení o spojení dvou věcí ke společnému řízení pod jednu sp. zn. nenabylo právní moci ani v případě, že je policejní orgán vydal, avšak nedodal obhajobě**. Vzhledem k tomu, že zákon připouští stížnost proti usnesení, musí nastat ještě některá z eventualit uvedených v § 140 odst. 1 písm. b) pod písm. aa) až cc) tr. řádu, aby usnesení mohlo nabýt právní moci. Usnesení je pravomocné a vykonatelné, aa) pokud stížnost ve lhůtě podána nebyla, bb) nebo se oprávněné osoby stížnosti výslovně vzdaly

⁷ Op. cit. sub 1, str. 178.

⁸ Srov. op. cit. sub 4, str. 313.

nebo ji výslovně vzaly zpět, nebo cc) podaná stížnost byla zamítnuta (nález ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. I. ÚS 521/2006, uveřejněný pod č. 35 ve sv. 44 Sb. nálezů a usnesení ÚS ČR).

Ve věci, v níž byl stíhán obviněný XY, muselo být usnesení o spojení věci doručeno pěti obhájčům pěti obviněných, kteří měli právo podat proti tomuto usnesení stížnost. Tím, že policejní orgán nedoručil usnesení o spojení věci všem pěti obviněným, jichž se toto usnesení týká, ani jejich obhájčům, porušil § 137 odst. 1 tr. řádu. Důsledkem nedoručení opisu usnesení o spojení věci obviněnému XY nebo jeho obhájci bylo to, že obviněný XY nemohl proti tomuto usnesení podat stížnost, tedy v rozporu se zákonem nedostal právo na uplatnění opravného prostředku proti tomuto rozhodnutí (§ 141 odst. 2, § 140 odst. 1 tr. řádu).

Existují zájmová usnesení policejního orgánu?

V popisované věci obhájce obviněného XY požádal policejní orgán o **zaslání nedodaného opisu usnesení o zahájení trestního stíhání, jimiž byly ve věci stíhány jiné dvě osoby.** V odůvodnění uvedl, že nezná obsah nedodaného usnesení, není obeznámen s důvodem trestního stíhání dvou obviněných osob, a proto neví, jak spolu souvisí trestné činy osob, stíhaných postupně dvěma usneseními.

Policejní orgán k žádosti obhájce uvedl, že obhajoba nemá nárok na doručení požadovaného usnesení, protože jím nebyl ve smyslu § 160 odst. 1 tr. řádu stíhán obviněný XY. Policejní orgán připojil poučení, že obviněný a jeho obhájci mají dle § 65 tr. řádu nárok nahlížet do spisu a pořizovat si jeho kopie, a výslovně uvedl, cituji: „*V dané věci si můžete zájmová usnesení policejního orgánu ofotit v průběhu nahlížení do spisu.*“

Obviněný XY se nedožadoval dodání jemu nezaslaného usnesení o zahájení trestního stíhání dalších dvou obviněných v téže věci s odůvodněním, že chce do tohoto usnesení podat stížnost dle § 160 odst. 7 tr. řádu. Byl si vědom, že mu nepřisluší právo na podání stížnosti proti usnesení o stíhání jiných obviněných. Svoji žádost o doručení usnesení o zahájení trestního stíhání dvou osob obviněných ve věci dříve odůvodňoval tím, že usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká (§ 137 odst. 1 tr. řádu), a za takovou osobou lze považovat každou osobu obviněnou v předmětné věci vedené pod stejnou sp. zn. Policejní orgán však usoudil, že obviněného XY se v pořadí první usnesení o zahájení trestního stíhání v této věci přímo nedotýká, protože je stíhán jako obviněný až později vydaným usnesením o zahájení trestního stíhání.

V ust. § 137 odst. 1 tr. řádu je upraveno oznamování usnesení vydávaných ve věci, tedy také oznamování usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. řádu. Není pochyb, že „*osobou, které se usnesení přímo dotýká, je osoba, o jejíchž právech nebo povinnostech se usnesením rozhoduje, a takovou osobou je nepochybně obviněný*“.⁹ Je-li ve věci vypracováno jen jedno usnesení o zahájení trestního stíhání, pak se usnesení dotýká jen osoby či osob obviněných tímto usnesením. Pokud policejní orgán vypracuje ve věci dvě či více usnesení o zahájení trestního stíhání a každé z nich doručí jen obviněným, kteří jsou stíháni určitým usnesením, je situace složitější.

Otázkou je, zda lze souhlasit s tím, že se obviněného XY v konkrétní věci nedotýká usnesení o zahájení trestního stíhání ve věci jen proto, že je stíhán jako obviněný až později, či byl již stíhán dříve vydaným usnesením o zahájení trestního stíhání. Zastávám názor, že pokud v průběhu vyšetřování vydává policejní orgán více usnesení, pak je povinen předat je všem obviněným v konkrétní věci, protože se jich tato usnesení přímo dotýkají, a to jak v případě, že je v nich konkrétní obviněný jmenován, či nikoliv. **Kterékoliv písemně vypracované usnesení, tedy i usnesení o spojení věci, stejně jako usnesení o zahájení trestního stíhání jiných osob v téže věci, by měl policejní orgán doručit všem obhájčům obviněných nebo obviněným, pokud se hájí sami. Osobou, které se usnesení přímo dotýká, je každý obviněný v téže trestní věci, tedy nejen osoba obviněná usnesením, proti němuž může podat stížnost.**

Trestní řád v ust. § 137 odst. 1 nerozlišuje mezi usneseními, která policejní orgán obviněnému musí dodat, a usneseními, která mu nedodává. Proto by všem obviněným ve věci se stejnou sp. zn. mělo být oznamováno policejním orgánem každé usnesení, tedy i usnesení o spojení věci a usnesení o zahájení trestního stíhání vydané v této věci. Jinak by obviněný XY nebyl v dané věci informován o předmětu trestního řízení v celém rozsahu, ani o tom, jak spolu souvisejí trestné činy osob, stíhaných postupně dvěma (či více) usneseními, i když to plyne z ust. § 20 odst. 1 tr. řádu.

Co je předmětem trestního řízení?

Zahájením trestního stíhání je poprvé závazně určen předmět trestního řízení, protože obžalobu je možné podat jen pro skutek, pro nějž bylo zahájeno trestní stíhání, a soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Vyjde-li během vyšetřování najevo, že se obviněný dopustil dalšího skutku, musí následovat nové zahájení trestního stíhání.¹⁰

Jsou předmětem trestního řízení ve věci, v níž je stíhán i obviněný XY, skutečnosti týkající se pěti osob stíhaných ve dvou usneseních o zahájení trestního stíhání vedených pod stejnou sp. zn., nebo jen skutečnosti, které jsou uvedeny v usnesení, jímž je stíhán XY jako obviněný? Předmět trestního řízení určuje policejní orgán v praxi jedním či více usneseními o zahájení trestního stíhání, která vydává postupně v průběhu měsíců nebo i let. Proto **předmětem trestního řízení v konkrétní věci vedené pod jednou sp. zn. jsou všechny skutky, které policejní orgán popsal ve dvou či více usneseních o zahájení trestního stíhání, vydaných postupně pod stejnou spisovou značkou.**

Předmětem trestního řízení ve věci, v níž je stíhán jako obviněný XY, jsou skutečnosti týkající se pěti osob stíhaných postupně dvěma usneseními o zahájení trestního stíhání pod stejnou sp. zn. Pouze v důsledku toho jsou obhájci všech pěti osob postupně obviněných vyrozumíváni o všech úkonech trestního řízení.

Po skončení vyšetřování podal státní zástupce obžalobu

⁹ Op. cit. sub 1, str. 1046-1047.

¹⁰ Op. cit. sub 3, str. 524.

na pět obviněných osob, a to pro skutky, které byly policejním orgánem popsány ve dvou usneseních o zahájení trestního stíhání. Pouze pro ně mohla být později podána obžaloba (§ 176 odst. 2 tr. řádu) a jen o těchto skutcích může soud rozhodnout (§ 220 odst. 1 tr. řádu). Protože obviněný XY neobdržel jedno ze dvou vydaných usnesení o zahájení trestního stíhání v této věci, nebyl policejním orgánem informován o vymezení skutků, pro které se trestní řízení vede, ani o osobách, proti nimž se vede trestní stíhání a z jakého konkrétního důvodu.

Policejní orgán vytvořil v předmětné věci nový pojem „*zájmová usnesení policejního orgánu*“, který trestní řád nezná. Podle citovaného názoru tohoto orgánu činného v přípravném řízení nemá obviněný právo na to, aby mu byla dodána ta usnesení o zahájení trestního stíhání vydaná ve věci, pokud jimi nedošlo k jeho obvinění. Nerespektoval však ust. § 137 odst. 1 tr. řádu, podle něhož je třeba usnesení oznámit osobám, kterých se přímo dotýká, a jimi jsou všichni obvinění v dané věci, včetně XY.

Policejní orgán po vytvoření pojmu „*zájmová usnesení policejního orgánu*“ mylně usoudil, že ve věci je třeba ve vztahu k obviněnému XY odlišovat dva druhy usnesení o zahájení trestního stíhání. Jednak usnesení o zahájení trestního stíhání, jímž byl ve věci ve smyslu § 160 odst. 1 tr. řádu obviněn XY, a toto usnesení mu policejní orgán musí doručit v podobě popisu dle § 160 odst. 2 tr. řádu, jednak *zájmová usnesení o zahájení trestního stíhání, jimiž ve věci nebyl obviněn XY, na jejichž doručení nemá obviněný XY nárok, i když byl obviněn v téže věci a je dovozována návaznost jeho trestné činnosti na trestnou činnost dalších stíhaných osob, s jejichž obviněním nebyl policejním orgánem obeznámen. Takto vytvořil policejní orgán svévolně vlastní klasifikaci usnesení o zahájení trestního stíhání ve věci, která není obsažena v trestním řádu.*

Závěr s návrhy *de lege lata* a *de lege ferenda*

Trestní řád dává obviněnému právo na doručení všech usnesení o zahájení trestního stíhání ve věci, ve které je stíhán, a to proto, aby byl policejním orgánem informován o předmětu trestního řízení v konkrétní věci. Obviněný je pak oprávněn podat stížnost jen proti těm usnesením o zahájení trestního stíhání, jimiž je stíhán jako obviněný.

Trestní řád neobsahuje ustanovení, které by umožňovalo, aby ve věci se stejnou sp. zn. dodal policejní orgán obviněnému jen ta usnesení o zahájení trestního stíhání, jimiž je stíhán jako obviněný, a aby mu nedodal usnesení, jimiž není stíhán, protože by obviněný jinak nemohl posoudit, zda trestné činy, z nichž je obviněn, souvisí s trestnými činy, z nich jsou pod stejnou sp. zn. obviněny jiné osoby, navíc za situace, kdy se vzhledem ke stejnému předmětu řízení koná společné řízení proti všem osobám obviněným pod stejnou sp. zn.

Trestní řád nezná „*zájmová usnesení policejního orgánu*“, tedy usnesení, která není nutné doručovat obviněnému, i když jsou vydána ve věci pod stejnou sp. zn. V trestním řádu není ustanovení, dle něhož by policejní orgán mohl místo doručení usnesení doporučit obviněnému, aby si usnesení, jímž není obviněn, okopíroval při nahlédnutí do spisu.

Nedodání popisu usnesení o spojení věci, stejně jako nedodá-

ní některých usnesení o zahájení trestního stíhání v konkrétní věci obhájci obviněného nebo i obviněnému (byl-li v době spojení věci stíhán vazebně), je závažnou procesní vadou přípravného řízení, kterou nelze napravit v řízení před soudem. Proto měl státní zástupce při výkonu dozoru nad přípravným řízením dát policejnímu orgánu pokyn dle § 174 odst. 2 písm. a) tr. řádu k dodání popisu usnesení o spojení věci obhájci nebo i obviněnému. Tak měl postupovat z úřední povinnosti, obzvláště pak na základě žádosti obviněného o přezkoumání postupu policejního orgánu dle § 157a odst. 1 tr. řádu.

Pokud státní zástupce vykonávající dozor nad přípravným řízením nedá policejnímu orgánu pokyn, aby doručil obviněnému nedoručená usnesení o zahájení trestního stíhání v téže věci, může obhájce dát v průběhu vyšetřování podnět k výkonu dohledu příslušného vrchního státního zastupitelství nad činností toho krajského státního zastupitelství, kde je činný státní zástupce vykonávající dozor nad přípravným řízením (podle § 12c až 12e zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, a § 1 a 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státních zastupitelství).

Nelze vyloučit, že ani po podnětu k výkonu dohledu nedojde k dodání popisu usnesení o spojení věci, ani k dodání dosud nedodaných usnesení o zahájení trestního stíhání v konkrétní věci obhájci obviněného nebo i obviněnému. **Pokud je v takovém případě podána obžaloba, je na obhájce, aby podala návrh na předběžné projednání obžaloby dle § 186 písm. b) tr. řádu s návrhem na vrácení věci státnímu zástupci k došetření dle § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu, protože přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby, a takové porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem.**

- *De lege lata* navrhuji vydání judikátu k jednotnému výkladu ust. § 160 odst. 2 tr. řádu, který by zabezpečil, aby **usnesení o zahájení trestního stíhání bylo oznamováno každému obviněnému v dané věci, včetně těch, kteří tímto usnesením nejsou jako obvinění stíháni, a proto nemají právo na podání stížnosti.**

- *De lege ferenda* navrhuji doplnění ust. § 160 odst. 2 tr. řádu o mnou vloženou větu druhou, kterou uvádím tučně: „**Opis usnesení o zahájení trestního stíhání se oznamuje také obviněným, kteří jsou již stíháni v téže věci dříve vydaným usnesením, a proto nemají právo podat stížnost proti usnesení, jímž nejsou stíháni.**“

- *De lege lata* navrhuji vydání judikátu k zabezpečení jednotného výkladu ust. § 137 odst. 1 a 2 tr. řádu tak, aby usnesení o zahájení trestního stíhání bylo oznamováno každému obviněnému v dané věci, i když tímto usnesením není konkrétní obviněný stíhán, a proto nemá právo na podání stížnosti.

- *De lege ferenda* navrhuji doplnění ust. § 137 odst. 1 tr. řádu o mnou tučně zvýrazněnou vloženou větu: „**Usnesení je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět. Jde-li o usnesení o zahájení trestního stíhání, oznamuje se každé osobě stíhané ve věci, tedy i obviněným, kteří jsou již stíháni v téže věci dříve vydaným usnesením, a proto nemají právo podat stížnost proti usnesení, jímž nejsou stíháni.**“ ❀

Započtení vazby z jiného trestního řízení do trestu

V následujícím článku se zabývám otázkou započtení vazby do trestu, pokud vazba byla vykonána v jiném trestním řízení, než ve kterém je ukládán výsledný trest odnětí svobody. Toto započtení považuji za ústavně správné řešení a kriticky hodnotím současnou nedostatečnou zákonnou úpravu takového započtení.

Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D.,

působí jako advokát
a vysokoškolský pedagog.

Dle § 92 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále „tr. zákoník“), platí, že pokud se „vedlo proti pachateli trestní řízení ve vazbě a dojde v tomto řízení k jeho odsouzení, započítá se mu doba strávená ve vazbě do uloženého trestu, popřípadě do trestu úhrnného nebo souhrnného, pokud je vzhledem k druhu uloženého trestu započítání možné“. Podle § 334 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), „o započítání vazby a trestu rozhodne předseda senátu usnesením, a to zpravidla zároveň s nařízením výkonu trestu“.

Při ukládání prvního trestu by měla být započítána vazba, jež byla vykonána v rámci trestního řízení, ve kterém bylo rozhodnuto jako v prvním, i dosavadní vykonaná vazba z trestního řízení, ve kterém zatím rozhodnuto nebylo. **Postup započtení všech vykonaných vazeb již při ukládání prvního trestu je žádoucí a k jeho aplikaci tenduje rovněž judikatura věnující se problematice kompenzace za nezákonnou vazbu a nepřiměřenou délku řízení** podle zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Může totiž nastat paradoxní případ, že někdo bude dva roky ve vazbě v trestním řízení, kde bude zproštěn obžaloby, a v jiném souběžném trestním řízení mu bude uložen trest odnětí svobody na šest měsíců. Podle doslovné zákonné úpravy není započtení možné, protože není ukládán souhrnný trest. Pokud by byl ale uznán vinným a za skutky řešené v obou trestních stíháních mu byl uložen souhrnný trest dva roky, tak by se vazba započítala a již by výkon trestu nenásledoval. Obžalovaný je tak v horším postavení, pokud bude v jednom trestním řízení zproštěn obžaloby, než když bude v obou uznán vinným.

Městský soud v Praze se v rozsudku ze dne 4. 10. 2018, sp. zn. 25 Co 256/2018, vyjádřil k otázce kompenzace za nezákonnou vazbu: „... zmírnění ukládaného trestu má přednost před finanční kompenzací, kterou lze v řízení o náhradě škody uložit“. Uvedený názor zastává i Obvodní soud pro Prahu 2, jenž v rozsudku ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 20 C 18/2017-441, uvedl: „... zmírnění ukládaného trestu má přednost před finanční kompenzací, kterou lze v řízení o náhradě škody uložit (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu, 30 Cdo 2310/2012)“.

Závěry Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2 vycházejí z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2310/2012, dle kterého **má kompenzace v rámci trestu přednost před finanční kompenzací**. Ve věci se jednalo o otázku náhrady újmy za nepřiměřenou délku trestního řízení formou zmírnění druhu a výměry trestu, přičemž Nejvyšší soud konkrétně uvedl: „*Za situace dosud neskončeného trestního řízení má jednoznačně přednost kompenzační prostředek nápravy, který lze poskytnout přímo v trestním řízení zohledněním nepřiměřené délky trestního řízení při stanovení druhu a výměry trestu a který je tak zásadní a potud komplexní kompenzační formou, před kompenzačním prostředkem, kterým lze nahradit způsobenou újmu v režimu zák. č. 82/1998 Sb., ve kterém maximální možnou satisfakci představuje peněžní forma odškodnění.*“¹

Má-li zmírnění trestu přednost před peněžním odškodněním, k započtení všech vazeb má dojít při prvním uloženém trestu, ne až při souhrnném, neboť skončí-li jiné trestní řízení zproštěním, nebude možno vazbu započítat. Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 4284/18 uvedl: „*Ideálem je tedy kompenzace vazby formou započtení do trestu odnětí svobody. Tento ideál přitom musí mít státní orgány na paměti při každém rozhodování o vazbě a také při rozhodování o započtení vykonané vazby do trestu odnětí svobody. Odškodnění v penězích je pak vyhrazeno pouze pro zbytkovou kategorii situací, kdy zmíněného ideálu dosáhnout nelze.*“

Judikatura Spolkového ústavního soudu Německa

Postup spočívající v započtení do dané chvíle vykonaných vazeb již při ukládání prvního z očekávaných trestů, a tedy nikoli až při rozhodování o uložení souhrnného trestu, opakovaně označil za ústavně konformní Spolkový ústavní soud Německa.² **Německý trestní zákoník upravuje možnost započtení vazby restriktivně, když mluví o tom, že k započtení vazby může dojít, jen pokud se jedná o vazbu vykonanou v rámci trestního řízení, ve kterém je trest ukládán. Německý Spolkový ústavní soud však svou judikaturou možnosti započtení rozšířil tím, že odmítl formalistický výklad příslušných ustanovení, a to z důvodu, aby lépe ochránil práva odsouzených.**

V rozhodnutí 2 BvR 1447/99 dospěl německý Spolkový ústavní soud k závěru, že při **ukládání trestu musí být zohled-**

¹ Obdobná rozhodnutí Nejvyššího soudu: rozsudky ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1273/2014, ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. 30 Cdo 898/2018, ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3300/2013.

² D. Holziger: HRRS-Praxisinweis: Die Anrechnung verfahrensfremder Untersuchungshaft auf zeitige Freiheitsstrafe [online], dostupné z: <https://www.hrr-straftrecht.de/hrr/archiv/09-07/index.php?sz=9> (cit. 26. 8. 2019).

něna i vazba, kterou pachatel vykonal v jiném trestním řízení, a to za předpokladu, že existuje funkční souvislost nebo nějaký faktický vztah mezi skutkem, který byl řešen v trestním řízení, ve kterém byl pachatel ve vazbě, a skutkem řešeným v jiném trestním řízení, za který byl pachatel nakonec odsouzen a za který mu byl uložen trest. Německý Spolkový ústavní soud zde sice ještě nevysslovil názor, že v každém případě by mělo dojít k započtení všech do dané chvíle vykonaných vazeb již při ukládání prvního trestu, nicméně uznává možnost takového postupu, pokud je dána funkční souvislost nebo nějaký faktický vztah mezi skutkem, který byl řešen v trestním řízení, ve kterém byl pachatel ve vazbě, a skutkem řešeným v jiném trestním řízení, za který byl pachatel nakonec odsouzen a za který mu byl uložen trest.

V dalším rozhodnutí 2 BvQ 15/01 řešil německý Spolkový ústavní soud situaci, zda má dojít k započtení vazby vykonané v rámci trestního řízení, ve kterém ještě nebylo rozhodnuto o vině obviněného, do trestu, který již byl odsouzenému uložen v jiném trestním řízení. V daném případě byl pachatel prvním rozsudkem odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, přičemž v rámci jiného trestního řízení byl tento jedinec držen ve vazbě po dobu delší než tři měsíce. V době, kdy v rámci tohoto druhého trestního řízení ještě stále nebylo rozhodnuto o vině a trestu, měl daný pachatel nastoupit výkon prvního uloženého trestu, jenž byl kratší než délka jím vykonané vazby v rámci doposud běžícího trestního řízení. Spolkový ústavní soud dospěl k závěru, že bez ohledu na skutečnost, že k výkonu vazby došlo v rámci jiného trestního řízení, má být tato vazba započtena do dříve uloženého trestu, jinak by došlo k porušení základního práva na osobní svobodu.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

V rozsudku ve věci *Neumeister proti Rakousku* ze dne 27. 6. 1968, stížnost č. 1936/63, část A, odst. 6, ESLP konstatoval, že je-li stěžovatel podroben výkonu vazby v několika formálně separátních obdobích, je nutné zohlednit celkovou dobu vykonané vazby, včetně dřívějších období. Coby konkrétní důvod pro tento závěr bylo konstatováno, že všechna období, která stěžovatel strávil ve vazbě, by byla v případě jeho odsouzení započtena do uloženého trestu.

Obdobný právní názor aplikoval ESLP v rámci rozhodnutí ve věci *Kemmache proti Francii* (č. 1 a č. 2) ze dne 27. 11. 1991, odst. 44, kdy stěžovatel byl postupně podroben vazbě ve čtyřech formálně samostatných obdobích. ESLP hodnotil všechna tato čtyři období pro účely posouzení přiměřenosti délky vazby jako jeden celek.

Obdobný postoj ESLP zaujal v rozsudku ve věci *Mitev proti Bulharsku* ze dne 22. 3. 2005, stížnost č. 40063/98, odst. 102, v němž bylo rovněž konstatováno, že je-li osoba podrobena vazbě ve vícero formálně separátních obdobích, je nutné pro účely posouzení její přiměřenosti tato období vnímat jako jeden celek, a také v rozsudku ve věci *Kolev proti Bulharsku* ze dne 28. 7. 2005, stížnost č. 50326/99, odst. 52 až 54, v němž coby jeden celek z pohledu otázky přiměřenosti délky vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod³ hodnotil čtyři formálně samostatná období vazby.

Na výše uvedené právní názory navázal rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Idalov proti Rusku* ze dne 22. 5. 2012, stížnost č. 5826/03, kterým byl sjednocen dosavadní přístup ve věci „jednotnosti“ formálně separátních období vazby pro účely posouzení přiměřenosti délky zbavení osobní svobody. V tomto rozsudku ESLP sice konstatoval, že v případě jednotlivých období, po která byl stěžovatel držen ve vazbě, běží lhůta pro podání stížnosti dle § 35 odst. 1 Úmluvy zvlášť. Na druhou stranu zdůraznil, že stěžovatel byl již ve vazbě držen v minulosti, proto je nutné při posouzení přiměřenosti délky zbavení osobní svobody v rámci vazebních období, v jejichž případě bylo stížnost možné podat, tuto skutečnost zohlednit. Relevantním pojítkem mezi jednotlivými drženími stěžovatele ve vazbě je podle ESLP skutečnost, že k nim docházelo v rámci stejného souboru trestních řízení. Dále ESLP uvedl, že pokud bude jedinec za podmínky, že se tak stane ve spojitosti s trestními řízeními, která spolu souvisejí, opakovaně vzat do vazby, přestože by tato jednotlivá období mohla být považována za relativně krátká, může ESLP na základě této skutečnosti délku posledního období zbavení osobní svobody, ačkoli by samo o sobě nepřiměřeně dlouhé být nemuselo, v celkovém kontextu nepřiměřeným shledat.

Z judikatury vyplývá, že ESLP sice dílčí období, v nichž je postupně jedinec zbaven osobní svobody, vnímá jako samostatná, pro účely posouzení přiměřenosti délky vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy hodnotí jejich délku jako jeden celek či při hodnocení přiměřenosti délky posledního z nich k celkové době strávení ve vazbě přihlíží, přičemž tak činí vždy, pokud opakovanému vzetí jedince do vazby dochází v souvislosti:

- a) s jediným trestním řízením,
- b) s více trestními řízeními, která spolu navzájem souvisejí,
- c) s trestními řízeními, v nichž bude ukládán „společný“ (souhrnný) trest.

Návrh úpravy trestního zákoníku

De lege ferenda je vhodné upravit trestní zákoník tak, aby nařizoval výslovně započtení všech v úvahu přicházejících vazeb již při prvním odsouzení:

1. V § 92 odst. 1 vypustit slova „v tomto řízení“.
2. V § 92 odst. 1 doplnit na konci novou větou, která zní: „Započte se i nezapočtená vazba vykonaná v jiném trestním řízení, pokud by v případě odsouzení byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest. Započte se i doba výkonu trestu odnětí svobody, který byl uložen v jiném trestním řízení a který byl zrušen v rámci mimořádných opravných prostředků nebo rozhodnutím Ústavního soudu, pokud v tomto řízení nedošlo k novému uložení trestu odnětí svobody, případně se započte příslušná část vykonaného trestu, byl-li uložen trest nižší, než byl vykonán.“

Cílem je umožnit započtení vazby na trest nejen z trestního řízení, ve kterém byl trest uložen, ale i z trestního řízení jiného, pokud v něm byla vykonána vazba, která nebyla započtena. Obdobný postup se navrhuje při započtení výkonu trestu odnětí svobody, pokud byl následně v rámci dovolání, stížnosti pro porušení zákona či v rámci ústavní stížnosti zrušen Ústavním soudem. Stát má započítat dobu výkonu trestu, který se ukázal jako nezákonný, a proto byl zrušen, pakliže v jiném trestním řízení tutéž osobu postihne za jiný skutek. ❀

3 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod č. 209/1992 Sb.

Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele

právník roku 2019

Článek, který získal 2. cenu v kategorii Talent roku soutěže Právník roku 2019, je zaměřen na tzv. oddlužovací novelu insolvenčního zákona účinnou od 1. 6. 2019. V první části svého pojednání se autorka zabývá institutem oddlužení a zásadními změnami, které přinesla oddlužovací novela. Dále se zaměřuje na postavení věřitele, na ochranu věřitele v závazkovém právním vztahu, a to s odkazem na základní právní zásady a principy. Institut oddlužení hodnotí jako zbraň v rukou dlužníků, kteří vědí, jak a kdy ji nejlépe využít. V závěru pojednání je pak řešena otázka budoucího možného vývoje.

JUDr. Veronika Dvořáková
působí jako advokátka a zapsaná
mediátorka.

I. Úvod

Staré čínské přísloví praví: „Z celé řeči, kterou máš na špičce jazyka, si polovinu ponechej. Z pohledávek, které můžeš vymáhat, tři desetin vypust.“ Tímto právním pojednáním odkryji alespoň polovinu toho, co mám k dané problematice na srdci, a pravidlo tři desetin (bohužel) potvrdím.

Problematika předluženosti jednotlivých osob ve společnosti je stále aktuálním společenským tématem, stejně tak možné způsoby řešení.

Institut oddlužení byl převzat do našeho právního řádu ze zahraničí. Nejprve se mělo jednat pouze o okrajovou oblast insolvenčního práva, v současnosti je však opak pravdou. Jen málokdo by na počátku předvídal, že se oddlužení stane nejrozšířenější agendou na úseku insolvenčního práva.

Institut oddlužení byl zaveden do našeho právního řádu přijetím zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“ či „ins. zák.“), a je upraven v ust. § 389 a násl. tohoto zákona. Oddlužení se řadí mezi sanační způsoby řešení, tedy oddlužením nemá dojít k likvidaci osoby, ale naopak má být dané osobě umožněn návrat do společnosti. Důvodová zpráva k tehdy novému insolvenčnímu zákonu uvádí, že institut oddlužení bude přicházet v úvahu jako řešení úpadku nepodnikatelských subjektů (a to jak fyzických osob, tak i osob právnických) a u některých drobných podnikatelů – fyzických osob. Byly tehdy zavedeny dvě formy, a to oddlužení jednorázovým vyrovnáním, navazujícím volně na institut vyrovnání, a oddlužení formou splátkového kalendáře, určené fyzickým osobám s pravidelným příjmem. Oddlužení formou splátkového kalendáře bylo zavedeno jako zcela nový institut, při jehož úpravě nebylo možné navázat na předchozí legislativní a aplikační zkušenosti. Z toho důvodu bylo při návrhu úpravy čerpáno ze zahraničních právních řádů.¹

Možnost oddlužit se poskytuje „druhou šanci“ především dlužníku – fyzické osobě, „odsouzenému“ k celoživotnímu splácení dluhů. Zavedením institutu oddlužení se má předejít tomu, aby se dlužník začal pohybovat v zóně stínového hospodářství, přijímat práci načerno apod. Osвобоzení od zbytku dluhů má pak dlužníka motivovat k tomu, aby usiloval o co nejvyšší míru uspokojení věřitelů, čímž je naplňován i účel insolvenčního řízení. Důvodová zpráva dále odkazuje na zahraniční zkušenosti, které potvrzují, že oddlužení je v konečném důsledku i ku prospěchu věřitelů; pro ty je zpravidla výhodnější obdržet v kratším časovém rámci část pohledávky než v dlouhodobé perspektivě (mnohdy s vysokými náklady na realizaci) vymoci pohledávku celou. Věřitelé – podnikatelé spoléhají též na budoucí spotřebu takového dlužníka, na obnovení jeho koupěschopnosti.²

Institut oddlužení byl od svého založení mnohokrát novelizován. Cílem tohoto právního pojednání je **zaměřit se především na tzv. oddlužovací novelu insolvenčního zákona, která přinesla zásadní změny v oblasti oddlužení** a nabytí jejíž účinnosti vede neustále k horlivým diskusím na úrovni jak laické, tak odborné veřejnosti. Cílem není rozbrat jednotlivá nová ustanovení, ale zaměřit se **na novinky, které mají dopad na postavení věřitele v oddlužení, a zejména pak posoudit dopady novely nejen v odborné praxi, ale rovněž ve společnosti.**

II. Tzv. oddlužovací novela insolvenčního zákona

Dne 1. 6. 2019 vstoupila v účinnost dlouho očekávaná a především veřejností i odborníky diskutovaná tzv. oddlužovací novela (dále jen „oddlužovací novela“).³ Hlavním argumentem pro její přijetí byl stále rostoucí počet exekucí a výkonů rozhodnutí, které však často nevedou ke kýženému

1 Důvodová zpráva, in: www.vlada.cz [online], [cit. 2019-10-10], dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_29_duvodova_zprava_predložena_vlade.pdf.

2 Důvodová zpráva, op. cit. sub 1.

3 Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správciích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

mu výsledku – k vymožení pohledávky věřitele na mnohdy předluženém dlužníku.

Oddlužovací novela je jednou z nejrozsáhlejších v oblasti insolvenčního práva. Toto právní pojednání se zaměří především na **novinky dotýkající se institutu oddlužení**, stranou jsou tedy ponechána nová ustanovení pro oddlužení pouze okrajová či taková, která se oddlužení nedotýkají vůbec.⁴ Cílem pojednání není zabývat se všemi změnami, které novela zavádí, ale pouze vybranými vzhledem k dané problematice.

Na počátku je důležité zmínit, že **oddlužovací novela se vztahuje pouze na návrhy na povolení oddlužení, které byly podány u insolvenčního soudu po 1. 6. 2019, neuplatní se tedy retroaktivně**. Zavádí tak dvojkolejnost a zároveň koncentrace původních řízení. Další novely, které jistě lze v této oblasti očekávat, tak nebudou na starší řízení dopadat.

Oddlužovací novela předně přináší toliko dva způsoby oddlužení, a to oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Klíčovou změnu, kterou oddlužovací novela přináší, je změna v přípustnosti oddlužení. Upravuje nově pravidla pro vstup do oddlužení a rovněž pro vyhodnocení plnění podmínek pro oddlužení na jeho konci. Lze jistě konstatovat, že celá novela je postavena na tzv. prodlužnickém principu, až na jisté výjimky.⁵

Jako zásadní změna, která je ve prospěch dlužníků, je vnímáno **upuštění od podmínky prokázat, že dlužník splatí alespoň 30 % všech svých pohledávek**.⁶ Oddlužovací novela zavádí systém tzv. 1 + 1, tedy že dlužník musí pouze prokázat, že je schopen na jednu stranu hradit odměnu a hotové výdaje insolvenčnímu správci a na druhou stranu tu samou částku má k dispozici pro věřitele. **Dlužník tedy musí být po celou dobu oddlužení schopen hradit věřitelům alespoň takovou částku, jakou činí hotové výdaje a odměna insolvenčního správce.**

Hranici uspokojení věřitelů ze 30 % pak oddlužovací novela jako podmínku úspěšného splnění oddlužení nezavádí ani na konci oddlužení – zde je pouze v roli vyvratitelné právní domněnky zakotvené v ust. § 412a odst. 1 písm. c) ins. zák.

Oddlužení dle oddlužovací novely bude úspěšně splněno za situace, kdy dlužník v oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splatí svým neza-

jistěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši, dále pokud splatí těmto věřitelům v době tří let od schválení oddlužení alespoň 60 % pohledávek, a nakonec tedy, pokud dlužníku nebude po dobu pěti let od schválení oddlužení toto zrušeno a dlužník v průběhu oddlužení neporuší svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů. Dle ust. § 412 odst. 1 písm. c) ins. zák. se pak uplatní právě ona vyvratitelná domněnka, podle které se má za to, že dlužník povinnost neporušil, jestliže v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek.

Pro úplnost je třeba uvést, že oddlužení zpeněžením majetkové podstaty bude splněno, jakmile soud obdrží zprávu insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, jestliže dlužník řádně splní všechny své povinnosti stanovené v rozhodnutí o schválení oddlužení.

Další novinkou je **možnost zkrácení doby oddlužení u vybraných kategorií zvláště zranitelných osob vyloučených z pracovního trhu, které v praxi nemají možnost obstarat si jiný příjem než příjem poskytovaný státem**. Těmito osobami jsou zejména starobní důchodci a osoby, kterým byla přiznána invalidita druhého nebo třetího stupně. Pokud takový dlužník splní příslušné podmínky ke dni rozhodnutí o schválení oddlužení, **soud následně zkrátí dobu oddlužení pro účely posouzení splnění oddlužení na tři roky**. Oddlužení pak bude splněno nehledě na skutečnou míru uspokojení věřitelů. Jedinou podmínkou je, že oddlužení nesmí být po dobu těchto tří let zrušeno. I v těchto případech však musí být splněno kritérium schopnosti hradit odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce a v té samé výši pohledávky věřitelů, dále pohledávky věřitelů na výživném ze zákona a odměnu za seps návrhu na povolení oddlužení.

Zásadní změnou, kterou jistě mnoho dlužníků ocení, je **zavedení ochrany obydlí dlužníka**. Nově dlužník není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, ledaže by ze zprávy pro oddlužení vyplynulo, že hodnota tohoto obydlí přesahuje hodnotu určenou podle nařízení vlády násobkem částky na zajištění obydlí v dlužnickové bydlíšti. Dlužník dále nebude nucen vydat majetek, pokud by se jeho zpeněžením podle zprávy pro oddlužení nedosáhlo uspokojení věřitelů. Je ale třeba zdůraznit, že **tato formulace zákona nedopadá na družstevní bydlení**, kdy dlužníci jsou vlastníky družstevního podílu, nikoli samotné nemovitě věci. Zde tedy nic nebrání zpeněžení.

Novinkou je rovněž **odbourání limitu uspokojení nezajištěných věřitelů do výše 50 % v případě změny výše zákonných splátek**. Soud pro změnu poměrů může upravit výši splátek i po schválení oddlužení, tedy v průběhu plnění splátkového kalendáře. V důsledku toho by pak mělo docházet k flexibilnějšímu řešení dlužnickových problémů a jeho krize.

Oddlužovací novela dále zavádí **možnost přerušení průběhu oddlužení, a to až na jeden rok**. Přerušit průběh oddlužení lze však pouze jednou a pouze ze závažných důvodů, jako je např. plánovaný lékařský zákrok, úraz, péče o osobu blízkou apod. Navrhnout přerušeni je v dispozici pouze dlužníka nebo insolvenčního správce. Jakmile důvod pro přerušeni odpadne, rozhodne insolvenční soud o pokračování v oddlužení. O pokračování soud nebude rozhodovat pouze tehdy, bylo-li oddlužení přerušeno na přesně určenou

4 Oddlužovací novela se dotýká mj. také změn v osobě věřitelů, započtení vzájemných pohledávek dlužníka, úpravy pravidel vypořádání společného jmění manželů, započtení podílu na náklady správy a zpeněžení a odměny insolvenčního správce pro osoby odpovědné za správu domu a pozemku, zefektivnění ukončování nepatrného konkursu v podobě možnosti vydat konečnou zprávu a rozvrhové usnesení najednou, doplnění ministerských dohledových ustanovení o možnosti sankcionování nejen nezákonného nabízení a poskytování služeb v oblasti oddlužení, ale rovněž i samotného nezákonného obstarávání, zprostředkování či nabízení obstarání nebo zprostředkování takových služeb. Oddlužovací novelou dochází rovněž ke komplexní změně ve způsobu doručování.

5 Zde zejména odkazují na ust. § 395 odst. 3 zák. č. 182/2006 Sb., dle kterého „Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny.“

6 Dle ust. § 395 odst. 1 písm. b) zák. č. 182/2006 Sb. insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen splácet v plné výši pohledávky podle § 168 odst. 2 písm. a), přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e) a § 390a odst. 5 ins. zák.

dobu či do určitého dne. Podstatné však je, že doba přerušení se nezapočítává do celkové doby trvání oddlužení, a oddlužení se tak právě o tuto dobu prodlužuje.

Vstříc vychází dlužníkům i **nová možnost za účelem splnění podmínek oddlužení pro předem dané periody prodloužit až o 6 měsíců**, avšak pouze jednou v průběhu probíhajícího insolvenčního řízení. Dlužník, který se tak přiblíží v uspokojování svých věřitelů např. ke hranici 60 %, ale již je zřejmé, že tuto hranici nepřekročí ani jí nedosáhne v době tří let od schválení oddlužení, může před uplynutím této lhůty požádat soud o prodloužení období, v němž této hranice bezpečně dosáhne.

Další významné změny, které je třeba vzhledem k dané problematice zmínit, jsou změny týkající se přihlašování pohledávek a možností jejich popření.

Dlužníci se mnohdy ve svém životě potýkají s řetězením pohledávek zejména z důvodu jejich příslušenství, které neustále narůstá a dlužníci jej nejsou schopni plně splácet, a vzhledem k pravidlu danému v ust. § 1932 odst. 1 zák. č. 89/2012 sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“ či „o. z.“), se tak nemají ani možnost dostat ke splacení samotné jistiny.⁷ Oddlužovací novela zohlednila tuto situaci a postavila se proti nežádoucímu navyšování pohledávek o nepřiměřené úroky a smluvní pokuty rozšířením tzv. podřízených pohledávek. **Nově se tak za podřízené pohledávky pro účely insolvenčního řízení považují také úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů a smluvní pokuty sjednané pro případ prodlení s plněním přihlášené pohledávky, není-li taková smluvní pokuta dluhem z podnikání, ve výši, ve které v souhrnu převyšují výši jistiny přihlášené pohledávky k okamžiku jejího vzniku.**⁸

Nově je také dána dlužníku možnost popřít zajištěnou pohledávku, když oddlužovací novela odstranila pro tyto účely rozlišování mezi nezajištěnými a zajištěnými věřiteli. Tato možnost má pro praxi dalekosáhlý význam, a proto Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 2/2019, vyjádřil protiústavnost části ust. § 410 odst. 2 věty první ins. zák. ve znění do 30. 6. 2019, vyjádřené slovem „nezajištěného“. Důsledkem je, že i dlužníci, kteří podali návrh na povolení oddlužení před účinností oddlužovací novely, mají možnost popřít pohledávky zajištěných věřitelů, a bránit se tak přemrštěným a neoprávněným požadavkům těchto věřitelů.⁹

V neposlední řadě je zapotřebí zmínit, že na základě oddlužovací novely **dlužníkům odpadla povinnost dokládat k návrhu na povolení oddlužení seznam závazků**. Sepis seznamu závazků přitom býval nejtěžší záležitostí na celém návrhu, neboť sami dlužníci ve valné většině případů nemají ponětí, kdo jsou jejich věřitelé, natož jestli je pohledávka splatná, vykonatelná a popř. jaký exekuční úřad byl jejím výkonem pověřen.¹⁰

Lze jistě kvitovat novou možnost insolvenčního soudu uložit dlužníkovi za účelem předcházení budoucímu úpadku povinnost využít v rozsahu nejvýše 100 hodin služby odborného sociálního poradenství poskytovaného registrovaným poskytovatelem sociálních služeb. To by pak mělo být poskytováno bez úhrady nákladů.

Oddlužovací novela přináší i **nové povinnosti pro insolvenčního správce**. V souvislosti s danou problematikou jistě stojí za to zmínit **povinnost insolvenčního správce kontrolovat**

a hodnotit, zda dlužník vyvíjí maximální úsilí, aby uspokojil své věřitele. Rostislav Krhut, přední odborník na insolvence a místopředseda Krajského soudu v Ostravě, prezentoval na Insolvenčním kongresu 2019 závěr, že „*těžištěm rozhodování soudů se stane posuzování otázky, zda dlužník rádne využívá svůj potenciál na trhu práce, co se týče hledání příjmů. S platností novely je třeba, aby insolvenční správce okamžitě začal kontrolovat dlužníka, jinak ho kryje.*“ Insolvenční správce tak bude muset vyvíjet tlak na dlužníka, aby vykonával práci, která je adekvátní jeho potenciálu.

III. Postavení věřitele a jeho ochrana v závazkovém právním vztahu

Pohledávka vyjadřuje právo věřitele požadovat po dlužníku plnění určitého závazku, určitou majetkovou hodnotu. Pohledávka věřitele je tak vybavena nárokem a má své příslušenství, kterým u peněžitých pohledávek jsou smluvní úroky, zákonné úroky z prodlení, poplatky z prodlení, případně náklady spojené s uplatněním pohledávky.¹¹

Pohledávce jako určitému právu věřitele odpovídá určitá povinnost dlužníka. Právní vztah věřitele a dlužníka je takto upraven zákonem, a jedná se tedy o vztah po právu. A jako každý právní vztah a každé právní jednání požívá náležité právní ochrany. Tě se pak může věřitel domoci v souladu s ust. § 12 o. z., dle kterého „*Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc. Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.*“

Věřitelé možnost ochrany hojně využívají a v případech, že dlužník rádne neplní, mají následně v rukou rozhodnutí orgánu veřejné moci, které je vykonatelné.¹² Tímto je v podstatě jejich nárok „posvěcen“ a může započít vymáhání pohledávky prostřednictvím soudních exekutorů či prostřednictvím soudu. S vydáním rozhodnutí orgánu veřejné moci však věřiteli zpravidla vznikají další náklady, dále běží úroky a rovněž se pohledávka navyšuje o náklady na řízení vykonávací.

7 Ust. § 1932 odst. 1 o. z. zní: „*Má-li dlužník plnit na jistinu, úroky a náklady spojené s uplatněním pohledávky, započte se plnění nejprve na náklady již určené, pak na úroky z prodlení, poté na úroky a nakonec na jistinu, ledaže dlužník projeví při plnění jinou vůli.*“

8 Ust. § 172 odst. 2 ins. zák. zní: „*Podřízenou pohledávkou je pohledávka, která má být podle smlouvy uspokojena až po uspokojení jiné pohledávky, případně ostatních pohledávek dlužníka, zejména je-li vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka; za podřízenou pohledávku se považuje také pohledávka z podřízeného dluhopisu podle zvláštního právního předpisu. Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení, za podřízené pohledávky se s výjimkou pohledávek uvedených v § 170 považují také úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů a smluvní pokuta sjednaná pro případ prodlení s plněním přihlášené pohledávky, není-li taková smluvní pokuta dluhem z podnikání, ve výši, ve které v souhrnu převyšují výši jistiny přihlášené pohledávky k okamžiku jejího vzniku.*“

9 Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 2/2019.

10 Samozřejmě lze mnohé zjistit skrze výpis z Centrální evidence exekucí, tento výpis však neobsahuje údaje o jednotlivých exekucích a samozřejmě v něm nejsou obsaženy nevykonatelné pohledávky. Sepisovatel návrhu na povolení oddlužení tak mnohdy musel dále pátrat po dlužích svého klienta, což často nebyl jednoduchý proces, počínaje komunikací s jednotlivými exekutorskými úřady a konče procházením stohů papírů, které dlužníci (v lepším případě) položí na stůl se slovy, že jednak nevědí, co zde může člověk najít, jednak jaké dluhy kde mají a případně v jaké výši byly uhrzeny.

11 D. Hendrych a kol.: Právníký slovník, 3., podstatně rozšířené vydání, C. H. Beck, Praha 2009.

12 Případně též např. notářský zápis se svolením k vykonatelnosti.

Nicméně stále je tu v postavení věřitele osoba, která v souladu se zákonem má pohledávku po právu, a má tedy nárok na její uspokojení v plné výši. Avšak pouze do té doby, než dlužník podá návrh na povolení oddlužení a insolvenční soud mu následně usnesením oddlužení povolí. V tu chvíli se postavení věřitele zásadě mění, a nejenže musí svou pohledávku znovu prokazovat, ale zároveň do jejího uplatnění znovu investovat čas a peníze, neboť pohledávka, aby mohla být v průběhu insolvenčního řízení uspokojena, musí být řádně do insolvenčního řízení přihlášená. A pokud ji snad navíc dlužník, insolvenční správce nebo přihlášený věřitel popře, vznikají věřiteli další náklady na „obhájení“ takové pohledávky. Zásadně se tak mění právní síla účastníků a postavení věřitele a dlužníka v daném právním vztahu. Přitom v souladu se zákonem by to stále měl být pouze a jediné věřitel (má-li pohledávku po právu), kdo má výsostné právo na ochranu svého postavení a uspokojení své pohledávky. Vždyť je to dlužník, kdo na svých bedrech nese hlavní povinnost z právního vztahu s věřitelem vyplývající, a sice povinnost uspokojit pohledávku věřitele. **Vstupem dlužníka do insolvenčního řízení se však jeho postavení posiluje, a to jednak co do možnosti popřít pohledávku věřitele, a dnes i přesto, že je vykonatelná či zajištěná, a jednak je dlužníku dána legální možnost neuhradit ji v plné výši.** A vzhledem k oddlužovací novele si dlužník „píská“, neboť nejenže nemusí v oddlužení uhradit 100 %, ale nově nebude za splnění určitých předpokladů povinen uhradit ani do účinnosti oddlužovací novely požadovaných 30 % ze svých pohledávek.

V ust. § 3 odst. 2 o. z.¹³ jsou koncentrovány právní zásady, na kterých spočívá soukromé právo, zásady, k nimž zákonodárce považuje za správné se přihlásit. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uvádí, že zákonodárce při těchto zásadách sleduje hodnotovou stupnici, k níž celá stavba občanského zákoníku lne. Lze doplnit, že nejen stavba občanského zákoníku, ale rovněž společnost jako celek, když občanský zákoník je nejobecnějším zákonem (zákonem pro lidi, jak

byl vždy na svých počátcích tvůrci prezentován), stanovuje základní pravidla pro fungování jednotlivců a společnosti.¹⁴ Právě ve zmíněném ustanovení pak nalezneme zásadu, že daný slib zavazuje a smlouvy mají být plněny,¹⁵ dále zásadu, že nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží.

Zásada *pacta sunt servanda* je zmíněna nejen v ust. § 3 odst. 2 písm. d) o. z., ale je rovněž obsahem ust. § 1759 o. z., a to jeho věty první.¹⁶ Zásada, že nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží, vychází z Ulpianova vymezení spravedlnosti jakožto stálé a trvalé vůle poskytovat každému jeho vlastní právo. Požadavek, aby každý dostal to, co mu patří, je vyjádřením distributivní spravedlnosti, jejíž základy položil Aristoteles v *Etice Nikomachově*.¹⁷

Dle ust. § 1721 o. z. má věřitel ze závazku vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit. Klíčovým pojmem je závazek – obligace. Závazek je právním vztahem; už v římském právu platilo, že závazek je právní pouto, které nás svou nevyhnutelností nutí, abychom v souladu s právem našeho státu poskytli někomu nějaké plnění.¹⁸ V komentáři k tomuto ustanovení se znovu dozvíme, že dlužník má povinnost plnit, jeho slib zavazuje a smlouva má být plněna, a dále, že právní závaznost se projevuje vynutitelností plnění. Závazek nemůže být jednostranně zrušen.¹⁹

Dle ust. § 1908 o. z. dluh zaniká splněním, přičemž dlužník má povinnost splnit dluh na svůj náklad řádně a včas. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že žádná ze stran závazkového vztahu nemůže být nucena odchytil se při soluci od stanoveného či sjednaného předmětu, místa, času nebo způsobu plnění. Z absence řádného splnění vznikají věřiteli proti dlužníku nová práva, ať již ze zákona, nebo ze smlouvy.²⁰ Nikde se však nedočteme o tom, že by snad dlužníku vznikalo právo neuhradit plnou výši jeho dluhu.

Věřitel tak nemůže být nucen přijmout něco jiného, než co přísluší jeho pohledávce, dlužník rovněž nemůže být nucen poskytnout něco jiného, než je dlužen. V souvislosti s tím je stanoveno, že smlouva strany zavazuje i tehdy, stane-li se plnění obtížnějším.²¹ Zásadní je v této záležitosti náleze Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 531/98, ve kterém Ústavní soud vyslovil tezi, že tato zásada jako součást právního státu není automaticky potlačena pozdější právní úpravou.²²

S danou problematikou rovněž souvisí zásada autonomie vůle, která je vyjádřena v ust. § 3 odst. 1 o. z.²³ V této zásadě se odráží požadavek lidské svobody a svobodného rozhodování a jednání. Základ autonomie vůle je Ústavním soudem spatřován v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, jenž každému přiznává právo činit, co mu zákon nezakazuje, a zapovídá, aby byl nucen činit to, co zákon neukládá. Podstata tkví v tom, že každý člověk má možnost volby, jak se v daném případě zachová. Jeho volba je v určení, vůči komu bude jeho jednání směřovat, s kým bude jaká smlouva uzavřena a co bude jejím obsahem. Široká možnost ujednat si libovolně práva a povinnosti ve smlouvě předpokládá, že smluvní strany mají rovné postavení, že jsou formálně i fakticky rovnocennými partnery. V případě postavení slabší smluvní strany jsou pak zákonodárcem stanoveny prostředky na vyrovnání nerovnováhy subjektů v podobě kogentních ustanovení chránících slabší smluvní stranu a spotřebitele.²⁴

13 Ust. § 3 odst. 2 o. z. zní: „Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí, b) rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany, c) nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu, nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých, d) daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny, e) vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a f) nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží.“

14 Důvodová zpráva k NOZ, konsolidovaná verze, in Justice.cz [online], [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

15 „Pacta sunt servanda.“

16 Ust. § 1759 o. z. zní: „Smlouva strany zavazuje. Lze ji změnit nebo zrušit jen se souhlasem všech stran, anebo z jiných zákonných důvodů. Vůči jiným osobám smlouva působí jen v případech stanovených zákonem.“

17 M. Hulmák: Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054), komentář, C. H. Beck, Praha 2014.

18 „Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura.“

19 Op. cit. sub 17.

20 Op. cit. sub 14.

21 Ust. § 1764 o. z. zní: „Změnil-li se po uzavření smlouvy okolnosti do té míry, že se plnění podle smlouvy stane pro některou ze stran obtížnější, nemění to nic na její povinnosti splnit dluh. To neplatí v případech stanovených v § 1765 a 1766.“

22 Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. I. ÚS 531/98.

23 Ust. § 3 odst. 1 o. z. zní: „Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.“

Ochrana lze spatřit také v dalších ustanoveních, zejména např. v ust. § 1765 odst. 1 o. z., dle kterého „Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran zvlášť hrubý nepoměr znevýhodněním jedné z nich buď neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, má dotčená strana právo domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě, prokáže-li, že změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčená strana stala až po uzavření smlouvy známou. Uplatnění tohoto práva neopravňuje dotčenou stranu, aby odložila plnění.“

Ochrana slabší smluvní strany, ochrana spotřebitele, tedy osob stojících zpravidla v postavení dlužníka konkrétního závazkového vztahu, je obsažena v občanském zákoníku i v dalších právních předpisech.²⁵ Může se zdát, že tato ochrana je nedostatečná, když osoby vstupující do takových právních vztahů se i přesto mnohdy dostanou do nepříznivé situace končící až předlužením. Důvod však nelze hledat v nedostatečnosti zákonné ochrany, ale spíše ve vlastním jednání dlužníků samotných. Dlužníci mnohdy přiznávají, že buď samotnou smlouvu nečetli, nebo že doufali, že její obsah nebudou muset v budoucnu řešit, a tak mu nepřikládali dostatečnou důležitost. Dále existují dlužníci, kteří vstupují do závazkových právních vztahů od počátku s myšlenkou, že svůj dluh neuhradí. Je proto zapotřebí zkoumat motivy jednání těchto osob a zastat se také osob stojících na straně věřitele. V této souvislosti poukazují na další právní zásadu, a sice zásadu *neminem laedere*, tedy zákaz počínat si tak, aby jinému byla bezdůvodně způsobena újma. Pokud se ve světle této zásady podíváme na jednání některých dlužníků, kteří vstupují do právních vztahů již od počátku s úmyslem své dluhy neuhradit, nelze dojít k jinému závěru, než že tímto jednáním dochází k zásadnímu porušení uvedené zásady a práva. I přesto je však takovým dlužníkům poskytována ochrana spočívající v možnosti využít institut oddlužení.

Všechny zmíněné zásady, na které je v tomto pojednání odkazováno, směřují k ochraně jednotlivců vstupujících do závazkových právních vztahů. Jsou jimi kladeny vysoké požadavky na věřitele a na jejich smlouvy. Ve stejné míře by pak ale měly být stanoveny a vyžadovány na straně dlužníků. Je běžné, že dlužníci vytloukají klín klímem – berou na sebe jeden závazek za druhým, postupně se dostávají do dluhové spirály, ze které již není úniku. Dlužník však vidí světlo na konci tunelu, a to ve formě oddlužení. Jak je již uvedeno výše, mnoho dlužníků na sebe bere další závazky, aniž by měli na počátku smluvního vztahu vůli je splnit, zaplatit. Typicky se jedná o drobné úvěry u různých společností, které dlužníci využijí pro momentální potřebu, a poté podají návrh na povolení oddlužení. Pokud se jedná jen o tyto typy závazků, máme na druhé straně – v osobě věřitele – právnickou osobu, která provozuje podnikatelskou činnost, jejímž předmětem je poskytování zápůjček a úvěrů. Taková právnická osoba je pak na tyto případy pojištěná, nese podnikatelské riziko a neuhrazení několika úvěrů pro ni není likvidační. Problém však nastává tehdy, kdy si dlužník půjčuje finanční prostředky od fyzické osoby, která mu např. nabídla pomoc – důvod může být různý, může se jednat o rodinného příslušníka, o blízkého přítele, o známého apod. Pokud taková osoba zapůjčí dlužníku finanční prostředky a ten poté

podá návrh na povolení oddlužení, je s takovým věřitelem nakládáno stejně jako s věřitelem – úvěrovou společností. A zatímco úvěrová společnost předpokládá, že pohledávky nebudou vždy ze 100 % uspokojeny, a vstup dlužníka do oddlužení pro ni není likvidační, pro fyzickou osobu, která finanční prostředky poskytla mnohdy ze svých úspor a kalkuluje s tím, že jí budou dlužníkem vráceny, může mít vstup dlužníka do oddlužení fatální důsledek. **Ochrana pro tyto věřitele však není vzhledem k institutu oddlužení dostatečná a lze předjímat, že pokud zákonodárce půjde po dosavadní cestě, v budoucnu se situace věřitelů nezlepší.**

IV. Zhodnocení přínosu oddlužovací novely

Oddlužovací novela je snahou o nastolení rovnováhy ve společnosti a zjednodušení procesu a podmínek pro dlužníky; ostatně od počátku byla prezentována jako velká šance na oddlužení.

Ano, oddlužení je bezpochyby důležitý právní institut, neboť bez možnosti jej využít by mnoho lidí skončilo v lepším případě bez peněz a na ulici, v horším případě už by tito lidé nebyli mezi námi, neboť zoufalé situace si mnohdy vyžádají zoufalé řešení. Ale postupně se z oddlužení začíná stávat institut nikoli výjimečný, jak byl původně zamýšlen, ale institut více než běžný. Oddlužení využívá stále více dlužníků. K tomu přispěla právě i oddlužovací novela insolvenčního zákona, na jejíž účinnost mnoho lidí, kteří by jinak na oddlužení nedosáhli, čekalo a spoléhalo. Z insolvenční agendy, zejména tedy z oblasti oddlužení, se tak stále více stává agenda civilní. Došlo ke vzdálení se od původní disciplíny obchodního práva, když v současné době se posuzuje osoba dlužníka a institut oddlužení směřuje k pomoci těmto osobám v jejich složité osobní situaci bez ohledu na to, k čemu se zavázali a za jakých podmínek. Jak uvedl Luboš Dörfl, předseda Krajského soudu v Ústí nad Labem (od 2. 1. 2020 předseda Vrchního soudu v Praze – pozn. red.), „oddlužení začalo plnit svůj společensko-ekonomický účel a začalo působit na ostatní obory práva směrem k narovnání právních vztahů mezi věřiteli a dlužníky“.²⁶

Vývoj oddlužení směřuje stále více ku prospěchu dlužníků; zákonodárce každou další novelou uvolňuje více možností vstupu do oddlužení a upravuje průběh oddlužení tak, aby dlužník měl co nejvíce výhod. **Stále méně je však z jeho postupu znatelná ochrana věřitele.** Neustále se snižuje míra uspokojení věřitelů, možnost vymáhání jejich pohledávek na dlužníku.

Kladně lze hodnotit novou právní úpravu podřízených pohledávek, to je cesta, jak zajistit rovnováhu mezi oprávněným nárokem věřitele a povinností dlužníka. Co se ale týče jednotlivých uvolňujících bariér pro vstup dlužníků do oddlužení, ty jsou možná jednotlivě obhajitelné z důvodů na straně dlužníka i společnosti, ve svém komplexu však směřují stále více v neprospěch věřitelů, a tím i v neprospěch společnosti jako celku, morálky společnosti a spořádaného přístupu

24 Zde odkazují na ochranu spotřebitele zakotvenou v občanském zákoníku části čtvrté, dílu 4 – ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem.

25 Zde odkazují zejména na zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

26 L. Dörfl: Bude se konat další pochod dlužníků na soudy? Bulletin advokacie č. 5/2019, str. 15-16.

drtivé části obyvatelstva. Výchovná funkce se postupně stává pouze okrajovou, dlužníci se mnohdy „vysmívají“ věřitelům, když s nimi vstupují do závazkových vztahů.

Z pohledu sepisovatele návrhů na povolení oddlužení **musím rovněž kvitovat, že odpadla povinnost dlužníka předkládat k návrhu na povolení oddlužení seznam závazků.** Nemohu však tento postoj zastávat i v případě postavení věřitele. Pokud si dlužník nemusí hlídat a evidovat všechny své závazky, má to opět dopad na věřitele, kteří o to více musí své pohledávky monitorovat. Opět je tak devalvována povinnost dlužníka hlídat si své závazky na úkor postavení věřitele. Přitom je to dlužník, kdo má být „trestán“ za to, do jaké situace se svým jednáním dostal; měl by nést více odpovědnosti a nepřenašet ji na ostatní.

V současné době spousta lidí na oddlužení spoléhá, nesnaží se dostatečně konstruktivně svou finanční situaci řešit. Již před zavedením této novely jsem se ve své praxi mnohdy setkávala s osobami, které odmítaly hradit své závazky, pracovaly tzv. na černo, aby neměly oficiálně žádné příjmy a aby jim tedy věřitelé neměli co vzít k uspokojení svých pohledávek. Utkvěl mi však v hlavě případ klientky, kdy byla podána žaloba na zvýšení výživného na nezletilého. Otec nezletilému po celý jeho život přispíval na výživu částkou 500 Kč měsíčně. Když matka podala návrh na zvýšení výživného (po cca 14 letech), argumenty na jeho obranu zněly tak, že nemůže pracovat, nemůže si sehnat zaměstnání (věk 45 let, zdravý člověk) a navíc má mnoho exekucí. Na otázku, co hodlá tedy se svým životem dělat, odpověděl, že situaci aktivně řeší, neboť sleduje dění v Poslanecké sněmovně a čeká na účinnost právě této oddlužovací novely. Upozorňuji, že toto tvrdil na jaře roku 2018, tedy více než rok před nabytím její účinnosti. A to je jeden případ z mnoha. Pro dlužníky je tedy oddlužení velkou motivací – ale motivací nikoli k nápravě, nýbrž ke stagnaci až do rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení oddlužení.

V této souvislosti lze kladně hodnotit zavedení zvýšeného dohledu insolvenčního správce nad životem dlužníka. Dlužník tak má být v průběhu insolvenčního řízení ze strany insolvenčního správce kontrolován, zda využívá naplno svůj potenciál na trhu práce, a vyvíjí tak maximální úsilí, aby uspokojil své věřitele. Insolvenční správce má být v této své dohlédací činnosti následně kontrolován ze strany soudu. Zda je takový systém vůbec možné realizovat, se dozvíme až v průběhu následujících měsíců a let. Od nabytí účinnosti oddlužovací novely uplynuly teprve čtyři měsíce (*v době sepsání článku – pozn. red.*), praktický dopad tedy zatím nemůže být znám. Mu-

sím se však ztotožnit s kritikou ze strany insolvenčních správců a soudů v tom smyslu, že ačkoli jsou rozšířeny povinnosti insolvenčního správce vůči dlužníku, **nedošlo k adekvátnímu navýšení odměny insolvenčního správce,** a ačkoli je rozšířena pravomoc insolvenčního soudu, **justice se stále potýká s nedostatečným personálním zajištěním insolvenční agendy.** Celkově zatíženost celého aparátu zainteresovaných osob, jako jsou soudci, asistenti, advokáti, insolvenční správci, roste. A to vše jen z důvodu, aby osoby s mnohdy nezodpovědným přístupem ke svým závazkům a k životu byly osvobozeny od svých dluhů. A to bez jakékoli sankce, naopak na úkor uspokojení věřitelů, kteří jsou mnohdy v dobré víře. **Klíčové tedy bude do budoucna rozlišení dlužníků na lidi, kteří objektivně nemohou své dluhy splácet, a lidi, kteří splácet mohou, ale nechtějí.**

Nelze než ocenit, že oddlužovací novela dává druhou šanci lidem, kteří na oddlužení dříve nedosáhli, tedy především seniorům a matkám samoživitelkám.²⁷ Lidská vynalézavost je však bezbřehá a zneužit novou právní úpravu nebude složité. Nová právní úprava oddlužení také umožňuje, aby i osoby ve výkonu trestu odnětí svobody na institut oddlužení dosáhly. Je však tato možnost ku prospěchu společností? Mám za to, že díky tomu společnost spěje jen k další nedůvěře ve spravedlnost. A to jistě není žádoucí.

Je otázka, zda tímto postupem Česká republika pouze reaguje na zanedbání dané problematiky v minulých letech. Dle názoru Martiny Kasíkové, soudkyně Krajského soudu v Praze, **jsou snahy pomoci dlužníkům důsledkem mnohaletého pokřiveného trhu s poskytováním půjček a úvěrů, kdy v určitém období byla naprosto podceněna ochrana spotřebitele.**²⁸ Zákonodárce se tak snaží zřejmě dohnat po vzoru ostatních zemí jejich právní úpravu. Je však třeba si uvědomit, že pohledávky věřitelů v insolvenčním řízení jsou postaveny na jednu úroveň. Pravidla jsou sice dána zvlášť pro zajištěné a nezajištěné věřitele a samozřejmě pohledávky za majetkovou podstatou nebo jim na roveň postavené, ale insolvenční zákon již blíže nezkontroluje, zda pohledávku ze spotřebitelského úvěru nebo např. zápůjčku poskytla fyzická osoba z dobré vůle, a především v dobré víře. A tak se stane, že tato osoba, pro kterou může neuspokojení její pohledávky mít fatální důsledky, je uspokojována v průběhu insolvenčního řízení shodně jako právnická osoba poskytující úvěry běžně, tedy jako osoba, která je na rizika neúplného splacení pohledávek připravena, nese své podnikatelské riziko a neuspokojení jedné pohledávky se jí existenčně nedotkne. Nezkoumá se rovněž, jestli si mohl věřitel vybrat, zda do vztahu s povinným vstoupí či nikoli, a za jakých podmínek, nezkoumá se, zda se věřitel nechoval nedbale či nezneužil finanční negramotnosti dlužníka – zde např. pohledávky ze společenství vlastníků jednotek. I přesto ani tito věřitelé nebudou mnohdy plně uspokojeni na svých pohledávkách.

Na počátku oddlužení stála jistě správná myšlenka, nicméně **zákonodárce rozšiřuje možnosti, které dlužníci mají, aniž by zároveň dostatečně vystavěl mantinely, kterými by zabránil zneužívání tohoto institutu na úkor jednotlivých věřitelů.** Místo toho zákonodárce prolomil i minimální jistotu věřitele na uspokojení alespoň 30 % jeho pohledávky, a naopak podpořil nejistotu věřitele tím, že je možné měnit podmínky splátek i v průběhu již schváleného oddlužení splátkovým kalendářem.

27 V této souvislosti je nutné rovněž zmínit další novelu insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 230/2019 Sb., která nabyla účinnosti ke dni 1. října 2019 a na základě které bylo doplněno ust. § 412a ins. zák. o odst. 6 ve znění: „(6) Pokud pohledávky nezajištěných věřitelů vznikly alespoň ze dvou třetin jejich výše před dosažením 18 let věku dlužníka, je oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splněno, jestliže nebylo zrušeno po dobu 3 let od schválení oddlužení. Za pohledávku vzniklou před dosažením 18 let věku dlužníka se dále považuje příslušenství takové pohledávky, smluvní pokuta vzniklá na základě stejné smlouvy jako taková pohledávka a pohledávka, která vznikla na základě smlouvy uzavřené při podnikatelské činnosti věřitele před uplynutím 3 let od dosažení 18 let věku dlužníka, jestliže obdržené plnění dlužník alespoň ze dvou třetin jeho výše využil k úhradě pohledávky podle věty první.“ Lidé tak dostali možnost zbavit se dluhů z dětství už za tři roky.

28 Soudkyně Martina Kasíková: Zvyšování ochrany dlužníků maří uspokojení věřitelů, kteří jsou obětmi trestných činů, in [ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz) [online], [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/05/soudkyně-martina-kasikova-zvyšování-ochrany-dlužníků-maří-uspokojení-věřitelů-kterí-jsou-obětmi-trestných-činů/>.

Musím také souhlasit s Jiří Grygarem, místopředsedou Krajského soudu v Praze, který uvedl na konferenci Insolvenční správe 2019, že oddlužovací novela je „dobře míněný nápad s problematickou realizací“. **Postupně se vytrácí prvek nápravy dlužníka.** Zákonodárce se pohybuje na hranici morálního hazardu společnosti. Je však pouze zbožným přáním, aby už úprava oddlužení zůstala stabilní. Přitom stabilita v této oblasti je již jisté pro společnost žádoucí, neboť dopady už této oddlužovací novely jsou dalekosáhlé.

Zjednodušeně řečeno, současná právní úprava oddlužení vychovává dlužníky, kteří nemusí platit své dluhy. To má zásadní dopad do ekonomiky jako celku, protože pokud jeden subjekt společnosti nezaplatí, dopadá to na celý řetězec podnikání. Přesto nás však čeká další zjemnění právní úpravy a další otevření možností pro vstup do insolvenčního řízení a naplnění podmínek povolení oddlužení.²⁹

Jakým konkrétním směrem se nadále bude úprava ubírat, jak budou soudy s dlužníky nakládat, ukáže samozřejmě až čas. První rozhodnutí o osvobození lze očekávat nejdříve v roce 2024, rozhodnutí Nejvyššího soudu pak spíše až v roce 2026. Určitý díl nejistoty s sebou však přináší každá nová právní úprava.

V. Má současný stav řešení?

Výzkum insolvenční správy sleduje vývoj v oblasti oddlužení. Z dílčích závěrů plyne, že v srpnu 2019 došlo k vyhlášení 2 148 osobních bankrotů, což je o 46 více než v červenci a vůbec nejvíce od roku 2008, kdy vešel v účinnost insolvenční zákon. Analytička společnosti CRIF (Czech Credit Bureau) Věra Kameníčková zde konstatuje, že v důsledku zmírnění podmínek pro oddlužení se počet bankrotů zvedl přibližně na dvojnásobek.³⁰

Uvedená čísla jen potvrzují prognózy odborné veřejnosti před nabytím účinnosti oddlužovací novely. Zároveň tato čísla vypovídají o tom, že dlužníci propočítávají, zda se jim vyplatí spíše exekuční, nebo insolvenční řízení, monitorují v této souvislosti změny zákonů a vstupují do insolvenčního řízení tehdy, kdy je to pro ně nejvýhodnější. Tímto jsou rovněž potvrzeny úvahy o celoplošném zneužívání institutu oddlužení dlužníky na úkor věřitelů a na úkor společnosti jako celku.

Má-li být takovému trendu učiněna přítrž, čeká zákonodárce nelehký úkol. Aby se dlužníci neupínali pouze na insolvenční řízení a zároveň bylo umožněno věřitelům domoci se uspokojení svých pohledávek, musí být dlužníci „vychovávaní“ již v průběhu nalézacího a posléze exekučního řízení. Insolvenční řízení pak nebude pro tyto osoby jediným možným řešením. **Hlavním úkolem zákonodárce tak bude postupně zajistit soulad právní úpravy exekučního řízení a řízení insolvenčního. Legislativní změna jednoho řízení by měla být doprovázena legislativní změnou řízení druhého.** Dohled nad dlužníky by pak měl být dán již v řízení exekučním.

Oddlužovací novela zavádí povinnost dohledu insolvenčního správce nad dlužníkem, nad tím, aby vyvíjel maximální možné úsilí pro uspokojení svých věřitelů. Taková povinnost by měla být dána již před vstupem dlužníka do oddlužení. V řízení exekučním se pak nabízí jako dozorový orgán, resp. osoba, soudní exekutor. Soudní exekutor by tak nezastával v exekučním řízení pouze roli vymahatele

pohledávek věřitelů, ale rovněž by disponoval obdobnými pravomocemi a povinnostmi, jakými disponuje insolvenční správce při výkonu kontroly nad dlužníkem. A pokud by dlužník v exekučním řízení nevyvíjel veškeré možné úsilí k uspokojení pohledávek svých věřitelů, pak by na něj jeho nečinnost měla dopady již v této fázi a nemohlo by mu být „odměnou“ oddlužení se sníženým uspokojením všech jeho věřitelů. Jedině tak bude navrácen dostatečný výchovný charakter právní úpravy v této oblasti práva. Samozřejmě se tím zvyšují požadavky na exekutorský stav. Pokud by soudní exekutoři kontrolovali život dlužníka, měli by být schopni posoudit, kdy je dlužník opravdu v takové fázi předluženosti (právě i vzhledem k úsilí dlužníka splatit své dluhy), že je žádoucí řešit jeho situaci oddlužením. Bude-li výstupem kontrolní činnosti soudního exekutora závěr o předluženosti dlužníka za situace, kdy vyvinul veškeré možné úsilí k uhrazení svých dluhů, pak rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení – s možností věřitelů a dlužníka podat opravný prostředek proti takovému rozhodnutí.

VI. Závěr

Toto právní pojednání je zaměřeno zejména na osobu věřitele a jeho postavení v oddlužení s ohledem na základní právní zásady a principy. Jedná se o důležité a zároveň opomíjené téma, když práva věřitelů jsou postupně snižována, a to vzhledem k jejich postavení v případě schválení oddlužení dlužníka. Cílem tohoto pojednání tedy bylo především připomenout, že **je to zejména věřitel, kdo má oprávnění, a dlužník je tou osobou, která má z daného právního vztahu zásadní povinnost – povinnost splnit svůj dluh.** Dluh, který na sebe v důsledku své svobodné vůle převzal a k jehož splnění se zavázal. Cílem bylo také upozornit, že **není žádoucí, aby změnami právní úpravy docházelo k dalšímu devalvování role věřitele a vyzdvihování role dlužníka daného závazkového vztahu.**

Za současného právního stavu je to dlužník, kdo má v rukou zásadní zbraň proti věřiteli – zbraň ve formě institutu oddlužení. A zkušenosti ukazují, že dlužníci vědí, jak takovou zbraň nejlépe využít. Věřitelům tak nezbyvá než doufat, že tato zbraň se postupně „otupí“ a zákonodárce jim poskytne dostatečný „štít“, jakým se budou moci bránit.

Je pouze na zákonodárci, jakou cestou se právní úprava bude ubírat. Legislativních změn ve prospěch dlužníků však již bylo mnoho. Na řadu se dostávají věřitelé. Je na místě nastolit právní systém, který bude i ku prospěchu věřitelů, a tím ku prospěchu společnosti jako celku. ❀

29 Dne 16. července 2019 vstoupila v platnost směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2013 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční), která mífí vylučně na právnické osoby a podnikající fyzické osoby. Hlavními dvěma cíli směrnice jsou jednak vytvoření rámců preventivní restrukturalizace zahrnujících také mechanismy včasného varování před blížícím se ekonomickým nezdarom dlužníka, a dále zajištění přístupu podnikatelů – fyzických osob k úplnému oddlužení.

30 Insolvenční data za srpen 2019: 53 bankrotů společností, 923 bankrotů podnikatelů a 2 148 osobních bankrotů, in vyzkuminsolvenence.cz [online], [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <http://www.vyzkuminsolvenence.cz/zpravodajstvi/insolvenncni-data-za-srpen-53-bankrotu-spolecnosti-923-bankrotu-podnikatelu-a-2-148-osobnich-bankrotu.html>.

Svěřenské fondy – statut, institut věcného práva

Následující článek se zabývá základními principy svěřenského fondu; respektuje svěřenský fond jako právo věcné, a částečně reaguje na článek profesora Tichého „Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu“, který vyšel v letošním březnovém Bulletinu advokacie.

JUDr. Jaroslav Svejkovský
působí jako advokát a člen
Legislativní rady vlády.

Úprava svěřenského fondu

Svěřenský fond je v našem právním řádu novým institutem, upraveným v ust. § 1448 až 1474 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“). Je nutné si uvědomit, že je (a správně) zákonodárcem zařazen do části třetí – absolutní majetková práva, do hlavy II – věcná práva.

Toto zařazení je nutné respektovat při výkladu jednotlivých ustanovení. Výkladovými pravidly pro tento institut jsou obecná ustanovení občanského zákoníku (§ 1 odst. 2 a ust. § 976 a násl.). Pokud při aplikaci jednotlivých ustanovení svěřenského fondu nebudou respektována tato výkladová pravidla, může vzniknout mnoho zbytečných otázek nebo může být jednotlivé ustanovení použito v rozporu s úpravou v zákoně.

Podle ust. § 1 odst. 2 o. z. jsou všechna ta ustanovení, u nichž to zákon nezakazuje výslovně, dispozitivní, a v tom případě si mohou osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona.

Všeobecná ustanovení z části třetí (§ 976 až 978 o. z.) jsou aplikována na všechna absolutní majetková práva. Podle nich působí absolutní majetková práva *erga omnes*, nestanovi-li zákon něco jiného. Absolutní práva k majetku jsou katalogizována, to znamená – jen zákon stanoví, která práva k majetku jsou absolutní. Není možné rozšiřovat absolutní práva k majetku o jiná, než která jsou upravena v zákoně. Na druhou stranu to ale také znamená, že takovou úpravu institutu v rámci absolutních práv k majetku v konkrétní podobě je třeba respektovat.

Podle ust. § 978 o. z. je možné se odchýlit od ustanovení z části třetí ujednáními s účinky vůči třetím osobám, jen připoustí-li to zákon. Jen tam, kde to zákon připouští (nikoliv zakazuje), je možné s účinky *erga omnes* provést jiné úpravy např. ve statutu, případně v jiných listinách, které zachycují právní jednání s věcněprávními následky, upravenými i v hlavě I části třetí občanského zákoníku. Jednání, která

toto ustanovení nerespektují, působí pouze *inter partes*, to je mezi osobami, které se tohoto jednání zúčastnily.

Pojem a principy svěřenského fondu

Vychází-li úprava v českém právním řádu (§ 1448 a násl. o. z.) z úpravy občanského zákoníku Quebecu, je samotný pojem vyjádřen již ve výrazu *trust*, což je výraz důvěry mezi osobami, které jsou ve svěřenském fondu zúčastněné. Název použitý v českém zákonodárství je přiléhavý do té míry, že se jedná o svěření majetku vyčleněného z vlastnictví zakladatele do svěřenského fondu správci tak, aby při respektování principu plné správy podle § 1409 o. z. dbal s péčí řádného hospodáře o jeho rozmnožení a uplatnění v zájmu beneficianta.

Podle ust. § 1448 o. z. majetek vyčleněný do svěřenského fondu nepatří nikomu, tedy ani zakladateli, ani správci, ani obmyšlenému, ale tento majetek je „přivlastněn“ k určitému účelu, tedy prospěchu obmyšleného. Bude-li se respektovat tento princip (oddělené a nezávislé vlastnictví), nemohou vznikat pochybnosti o tom, zda a komu je vůbec majetek přivlastněn.

Český právní řád si celkem dobře právě při respektování principu § 1448 o. z. poradil se svěřenským fondem tak, že aplikace tohoto institutu či právní úpravy jak v rámci soukromého práva, tak v rámci veřejného práva, nemůže činit žádné potíže.

Rozhodně se nejedná o právnickou osobu. Tento závěr je možné učinit i z obsahu i smyslu úpravy v § 1448 a násl. o. z. Jakož i z toho, že veřejné rejstříky a evidence svěřenských fondů jsou v zákoně formálně odlišeny (právnické osoby od svěřenských fondů). I podle ust. § 15 odst. 1 o. z. je patrné odlišení svěřenských fondů od právnických osob v tom smyslu, že vyčleněné věci nemají způsobilost v mezích právního řádu mít práva a povinnosti. **Svěřenský fond není konstruován žádným zákonem jako právnická osoba, nemá žádné zakladatelské právní jednání. Vyčleněné věci nemají právní osobnost, nemohou se stát právnickou osobou, a to i pro aplikaci § 489 o. z.** Některé zákony (např. daňové) pro účely konkrétního zákona na svěřenské fondy „pohlížejí“ jako na právnické osoby; to je pro účely toho zákona pouze fikce.

Se základním principem „oddělené a nezávislé vlastnictví“, který ovládá svěřenský fond, a „přivlastnění věci k účelu“ souvisí i další principy svěřenského fondu. Těmi jsou držba a správa správcem (a nikým jiným), výkon plné správy

cizího majetku (určující meze výkonu správy). Principem je i to, že minimálně jeden správce musí být osobou odlišnou od zakladatele i od obmyšleného (§ 1454 o. z.).

Neměnnost statutu

Neměnnost statutu je významným principem svěřenského fondu. Není to princip stanovený v zákoně, ale je to princip, kterým je institut svěřenského fondu ovládan pro níže uvedené.

Úprava institutu svěřenského fondu je úpravou práva věcného. Zákon sám počítá s možnými změnami svěřenského fondu, a to zvýšením majetku (§ 1468 o. z.), případně počítá i se změnou statutu (ale jen postupem upraveným v § 1469 o. z.). Jestliže zákon nepřipouští jiné způsoby změny svěřenského fondu, resp. u změny statutu připouští pouze intervenci soudem, potom podle § 978 o. z. jakékoliv jiné změny či jinak provedené změny (i statutu) nejsou účinné *erga omnes* (*a contrario* § 978 o. z.).

Účinky právního jednání (statut) působí vůči všem, a to jak vůči osobám zúčastněným na svěřenském fondu (včetně zakladatele, správce i obmyšleného), tak i vůči osobám nezúčastněným na tomto institutu. Všichni musí tuto úpravu respektovat. Bude-li někdo doplňovat statut nebo jej měnit např. pro momentální potřebu zakladatelů apod., může být překvapen výsledkem – takové jednání nebude účinné vůči třetím osobám (např. i vůči obmyšleným, případně vůči věřitelům, soudům).

Jedinou změnou, kterou zákon připouští, je buď zvýšení majetku svěřenského fondu, nebo intervence soudu jak do trvání svěřenského fondu, tak do statutu, při respektování původního účelu a jeho nahrazení podobným účelem.

Závěr o neměnnosti statutu po dobu trvání svěřenského fondu vyplývá nejen ze shora uvedeného, ale i z logického výkladu jednotlivých ustanovení. Pokud vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví, nemůže zakladatel, původní vlastník věci vyčleněných do svěřenského fondu, zasahovat do statutu. Statut zakladatel sice vydává, ale v době, kdy má věci ve svém vlastnictví a jako vlastník určuje, že tyto věci budou vyčleněny, a dále určuje, jakým režimem se bude nadále realizovat vlastnictví k těmto věcem, jaké užitky a kdy a komu z těchto věcí budou plynout a kdo má jaké povinnosti v rámci správy (nebo např. při jmenování správce apod.).

Zakladatel vznikem svěřenského fondu vlastnictví pozbude, a proto nemůže již nic měnit na tom, jak bude vykonáváno vlastnické právo k věcem vyčleněným do svěřenského fondu; i zakladatel (původní vlastník) musí sám respektovat, jak vše vymezil ve statutu. Ust. § 1452 o. z. změny statutu nepřipouští, ust. § 1468 o. z. připouští intervenci jenom zvýšením majetku, ust. § 1469 připouští úpravu statutu soudem.

Případné doplňování listiny – smlouvy mezi zakladatelem a správcem nepřichází také v úvahu. Touto listinou jsou vázáni její účastníci, to je zakladatel a správce. Ve smlouvě uzavírané podle § 1448 o. z. zakladatel svým právním jednáním vyčleňuje věci ze svého vlastnictví, správce právním jednáním se zavazuje majetek vyčleněný držet a spravovat. Dále do takové listiny není možné zasahovat, není možné v rámci

takové listiny měnit náležitosti, které má upravovat statut. Obsahové náležitosti takové listiny jsou uvedeny v § 1448 odst. 1, taková listina je právní skutečností pro první fázi vedoucí ke vzniku svěřenského fondu, to je k vyčlenění majetku.

Ani správce není oprávněn statut měnit. Je povinen ujmout se vyčleněného majetku a jeho správy, vykonává vlastním jménem vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu, ale věci nejsou jeho vlastnictvím. Správce je povinen vykonávat správu podle statutu a podle zákona. Není tedy ani logicky možné, aby si sám určoval změnu pravidel pro výkon správy (nad věcmi, které mu nepatří).

Obmyšlený také nemá vlastnická práva nad věcmi. Má očekávat plnění, má nároky, pokud budou naplněny podmínky pro plnění buď výnosů z majetku, nebo plnění majetku ze svěřenského fondu. Do podmínek však zasahovat nemůže.

Nebude-li se respektovat tento závěr (a jeden ze základních principů svěřenského fondu), mohou vznikat pochybnosti o tom, jaká ustanovení statutu svěřenského fondu lze měnit, kdo statut může měnit, za jakých okolností atd.

Při závěru o neměnnosti statutu nejsou žádné pochybnosti o tom, „*co působí erga omnes*“.

Kdo by vlastně mohl upravovat statut svěřenského fondu? Zakladatel? Např. u svěřenského fondu vzniklého smrtí zakladatele pořízením pro případ smrti? Anebo i u svěřenského fondu zřízeného přijetím pověření ke správě správcem poté, kdy např. zakladatel nebude, případně nebude svéprávný apod.? Mohl by si to snad vymínit zakladatel ve statutu, že on sám, anebo jím určená osoba může zasáhnout do statutu a statut změnit? Zákon nic takového nepřipouští. A při respektování výkladového pravidla věcných práv by takové ujednání bylo možná účinné *inter partes*, tedy mezi těmi, kteří je realizují. Změna statutu by možná byla účinná mezi např. zakladatelem a osobou, které by dal zakladatel takové oprávnění, ale rozhodně by nebyla účinná *erga omnes* (např. ne vůči obmyšleným, soudům, věřitelům apod.).

Připustila-li by se možnost změny statutu (i když zákon sám ji nepřipouští), došlo by k mimořádné nejistotě při výkladu právního jednání, kterým je statut svěřenského fondu. (Odkdy a vůči komu by taková změna mohla vůbec působit apod.).

Závěr o neměnnosti statutu je však výhodou tohoto věcnoprávního institutu. Všichni, a to nejen zakladatel a správce a obmyšlený, ale kdokoliv třetí podle § 976 o. z. (absolutní majetková práva působí vůči každému, nestanoví-li něco jiného zákon) musí respektovat způsob výkonu vlastnického práva tak, jak je upraven ve statutu.

Všichni, kteří se při jakémkoliv právním jednání, v jakýchkoliv právních vztazích budou setkávat se svěřenským fondem, musí respektovat nejen ustanovení zákona, ale zejména i statutu (jaký majetek je vyčleněn, jak jsou stanoveny podmínky pro plnění obmyšleným, kdo může jmenovat správce, komu připadá majetek v případě zániku svěřenského fondu atd.). Takovouto přednost institutu svěřenského fondu je možné využít např. i ve vztahu při úvěrování či půjčkách do majetku ve svěřenském fondu při ujištění, že na rozdíl od společenské smlouvy nikdo do statutu zasáhnout nemůže.

Ze všech těchto důvodů i z logického výkladu je nutné uzavřít, že statut svěřenského fondu je neměnný.

Následky úpravy v § 1448 až 1474 o. z.

Svěřenský fond není korporací a správce není jednatelem, jakož i statut není společenskou smlouvou či zakládací listinou. **Vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku. Nad tímto majetkem tím okamžikem ztrácí vládu zakladatel, který do té doby je vlastníkem se všemi z vlastnického práva vyplývajícími oprávněními.** Proto může jakkoliv, jak mu to umožňuje zákon, např. sestavit statut (při respektování podstatných náležitostí statutu).

Správce je vázán zákonem a statutem při správě majetku. Je nadán plnou správou a výkon plné správy realizuje v rámci statutu (do něhož nemůže jakkoliv zasahovat). Má případně oprávnění vymezená mu ve statutu zakladatelem, např. může určovat obmyšleného (toto oprávnění je při splnění podmínek dáno i ust. § 1457 odst. 2 o. z.).

Důvody skončení správy svěřenského fondu zákon vyjmenovává taxativně. Žádným jiným způsobem správa svěřenského fondu skončit nemůže. Je-li skončení správy podle statutu vázáno např. na uplynutí doby, na kterou je svěřenský fond zřízen, pak bude ve statutu třeba uvést fixní datum nebo událost, která bude určovat tuto dobu. Touto událostí však nemůže být jednání zakladatele, tedy jeho následné rozhodnutí, že „správa svěřenského fondu končí“. Zakladatel událost ke skončení správy uplynutím doby musí formulovat ve statutu tak, aby pro všechny (obmyšlené, správce, jakékoliv další osoby a orgány) bylo toto ujednání závazné, predikovatelné a srozumitelné i určité, to znamená platné.

Zákon umožňuje upravit ve statutu formou vyvrátitelné domněnky i postup, komu případně majetek při skončení správy (a upravit tak odlišně od zákona jak posloupnost osob, tak vůbec osoby samotné, které se mohou stát vlastníky majetku po skončení správy). Tato změna je možná jen statutem – jiná listina nepřipadá v úvahu, s jinou listinou zákon nespojuje následky ve svěřenském fondu, a **jen zakladatel při vyčleňování věci ze svého majetku může (ve statutu) určovat, kdo má nastoupit při vyvrátitelné právní domněnce, kdo se stane vlastníkem takových věcí.**

Při respektování principů svěřenského fondu, při respektování výkladových pravidel občanského zákoníku, při respektování textu a smyslu úpravy je třeba při sepsu statutu svěřenského fondu tento sestavit tak, aby odpovídal požadavkům zakladatele, který při využití institutu svěřenského fondu hodlá jiným způsobem upravit výkon vlastnického práva, resp. upravit jej ve statutu tak, aby všichni (včetně zakladatele) respektovali takový způsob výkonu vlastnického práva.

Výkladové problémy?

V Bulletinu advokacie č. 3/2020 jsou zmíněny v článku profesora JUDr. Luboše Tichého, CSc., „*Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu*“ některé výkladové problémy (podle autora zmíněného článku). Při respektování principů svěřenského fondu a textu i obsahu zákona není pochybné, co znamená ust. § 1448 o. z., že vlastníkem není ani zaklada-

tel, ani správce, ani obmyšlený. Věc vyčleněná do svěřenského fondu (resp. jakkoliv do fondu převedená i např. formou zvýšení majetku) je „přivlastněná“ účelu – tím je prospěch beneficianta (jak ostatně je pokyn správci při výkonu plné správy podle § 1409 o. z. a násl.).

Problematika subjektivity svěřenského fondu neexistuje. Svěřenský fond není osobou, nemá žádnou subjektivitu. Odděluje-li občanský zákoník osoby od věcí, a to i v rámci evidence (nezahrnutím svěřenských fondů do veřejného rejstříku), je naprosto jasné, že svěřenský fond je právní institut, nikoliv právnická osoba.

Srovnání s quebeckou fiducií je provedeno v publikaci J. Svejkovský, R. Marek a kol.: *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku, komentář § 1400-1474*, C. H. Beck, Praha 2015, kde je srovnání jak ve výkladu, tak i přímo překladem anglického i francouzského textu občanského zákoníku Quebecu. Také profesor Tichý přisvědčuje závěru, že předměty v účelovém majetku nepatří žádné osobě, nejsou přičítány žádnému subjektu, nýbrž jsou určeny svým účelem.

Autor tohoto článku, nejen jako vedoucí autorského kolektivu výše uvedené knihy, ale také publikace J. Svejkovský, I. Kovář a kol.: *Svěřenské fondy, příležitosti a rizika*, C. H. Beck, Praha 2018, a zejména jako advokát aplikující institut svěřenského fondu pro své klienty, **nezaznamenal naštěstí zatím žádné teoretické ani praktické problémy.** Naopak, i např. odpovědnost správce či možné uspokojení z majetku ve svěřenském fondu nebo z majetku správce je v zákoně upraveno. Rozhodně je třeba odmítnout navrhovaná řešení, jako např. konstruovat svěřenský fond jako právnickou osobu. Tomu slouží jiné právní instituty (např. korporátní právo, právo fundací atd.). Úpravou jednání správce jako zmocněnce beneficianta by se vybočilo z věcněprávního institutu do závazkového práva.

Respektuje-li se to, že správce jedná vlastním jménem na účet svěřenského fondu, tak to neznamená jen přijímání majetku do svěřenského fondu, ale i odpovědnost za takové jednání a možnost uspokojování se (v rámci exekuce, konkursu) z majetku, na jehož účet bylo jednáno.

Evidence svěřenských fondů

Podle novely občanského zákoníku účinné od 1. 1. 2018, provedené zákonem č. 460/2016 Sb., vzniká svěřenský fond zápisem do Evidence svěřenských fondů. Tato úprava znamená pro institut svěřenského fondu právní jistotu. Nejedná se o zásah do vlastnických práv, ale je výrazem právní jistoty to, že od určitého okamžiku, zjistitelného přístupem do evidence svěřenských fondů, vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví věci vyčleněných do svěřenského fondu, které musí všichni respektovat.

Právní jistota je dána i tím, že při zápisu do Evidence svěřenských fondů podléhají listiny o vyčlenění majetku i o zřízení svěřenského fondu přezkumu při zápisu do evidence. Statut samotný je veřejnou listinou, vyžaduje se forma notářského zápisu.

Evidence je proces upravený v zákoně o veřejných rejstřících a evidenci svěřenských fondů.

Jak je uvedeno v úvodu tohoto článku, **v některých případech je vytvářena fikce – pro účely některých zákonů se svěřenský fond považuje za právnickou osobu. Rozhodně to však**

neznamená vznik právnické osoby. V jiných zákonech, např. v zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML), je pro účely tohoto zákona (AML) považován např. zakladatel, správce, obmyšlený či orgán dohledu za ovládající osobu. Jedná se však opět o fikci tohoto zákona (AML), která v rámci obecného výkladu není aplikovatelná na vztahy ve svěřenském fondu, a ani ze svěřenského fondu nečiní právnickou osobu.

Závěr

S ohledem na úpravu v občanském zákoníku, v zákoně o veřejných rejstřících a evidenci svěřenských fondů, je při aplikaci svěřenského fondu patrné, že **není potřeba provádět žádnou novelizaci či jiné řešení institutu svěřenského fondu.**

Tento institut je aplikovatelný pro situace, ve kterých chce zakladatel při vyčleňování věci ze svého majetku určit takový

způsob nakládání s těmito věcmi tak, aby bylo plněno ve prospěch beneficianta. Na druhou stranu použitím institutu svěřenského fondu není možné obcházet např. zákon o investičních společnostech a investičních fondech. Při vyčlenění majetku a tvorbě statutu je třeba respektovat základní ustanovení pro právní jednání (nejen, ale zejména úpravu platných právních jednání, úpravu omezující možnost zkracování uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele apod.).

Budou-li se respektovat principy svěřenského fondu a tento institut bude používán tam, kde je pojmově použitelný, nemůže a nemělo by to v praxi činit žádné potíže. Svěřenský fond je při tvorbě statutu velmi flexibilní co do možnosti úpravy nakládání s majetkem ve prospěch obmyšleného po dobu do vzniku svěřenského fondu. Vznikem svěřenského fondu jsou v rámci tohoto věcněprávního institutu vztahy upraveny neměnným statutem. Při respektování výkladových pravidel, textu a smyslu úpravy při aplikaci nemůže vzniknout žádný problém. ❖

Soudní přezkum rozhodčích nálezů: Měly by být české soudy oprávněny k přezkumu aplikace práva rozhodci?

Článek pojednává o široce diskutovaném aspektu rozhodčího řízení ohledně oprávnění soudu meritorně přezkoumávat rozhodčí nález. Po úvodním vymezení rozsahu a základních kategorií soudního přezkumu rozhodčího řízení a rozhodčích nálezů českými soudy, včetně dvou nových speciálních důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu ve spotřebitelských sporech, se článek detailně zabývá věcným přezkumem rozhodčích nálezů soudem. Autor si klade otázku, zda by české soudy měly mít pravomoc věcně přezkoumávat aplikaci práva rozhodci, a odpověď na ni hledá pomocí komparace české a anglické právní úpravy rozhodčího řízení.

JUDr. Filip Čeladník, Ph.D., LL.M.,
působí jako advokát v Londýně.

Rozsah soudního přezkumu rozhodčího řízení a rozhodčích nálezů

Otázka, do jaké míry by národní státy měly zasahovat do rozhodčího řízení soudním přezkumem věcné stránky věci, je zásadní a pro samotnou existenci rozhodčího řízení ve světě moderního obchodu rozhodující. V rámci vědecké objektivitě je nutné uvést, že právní teorie pracuje se **dvěma variantami přezkumu rozhodčího řízení soudem.**

- Za prvé se jedná o tezi nulového přezkumu rozhodčího řízení soudem. Ta je založena na argumentu, že v situaci,

kdy si strany zvolily soukromý způsob řešení svého sporu namísto veřejného, by soudy neměly hrát žádnou roli, snad kromě zajištění výkonu rozhodčích nálezů a jakýchkoliv práv a povinností, na nichž se strany dohodly. V opačném případě by se jednalo o nezákonný zásah státu do práva účastníků svobodně si upravit své záležitosti.¹

- Za druhé se jedná o teorii, že jak soudní, tak rozhodčí řízení jsou způsoby řešení sporů, které závisí na rozhodnutí třetí strany. Spravedlnost diktuje, že při řešení sporů by měla být aplikována jistá pravidla. Vzhledem k tomu, že stát má absolutní kontrolu a dohled nad zajišťováním spravedlnosti, a dále, že spravedlnost je integrální součástí každé civilizované demokratické země, soudy by neměly váhat zasáhnout, pokud je třeba, aby zajistily, že spravedlnosti je dosaženo v soukromém i veřejném způsobu řešení sporů.²

1 Lord Saville: Denning Lecture, 1995, Arbitration and the Courts, str. 157.

2 Tamtéž. Uvedený argument lorda Saville ve mně evokuje citát R. Iheringa, podle kterého meč bez vah jest holé násilí, váhy bez meče jest malomocné právo. Obojí patří k sobě a dokonalý právní stav panuje jenom tam, kde síla, jakou spravedlnost vládne mečem, vyrovná se dovedností, jakou zacházet umí s vahami.

Základní kategorie rozsahu soudního přezkumu rozhodčího řízení a rozhodčích nálezů

V praxi má každý stát vlastní koncepci rozsahu pravomoci soudů přezkoumávat proces rozhodčího řízení a rozhodčí nálezy. Kategoricky lze důvody přezkumu pojmut v rámci třech množin. Především se lze na soudu domáhat zrušení (*annulment* nebo *setting aside*) rozhodčího nálezu z důvodu nedostatku pravomoci rozhodčího tribunálu, založeného např. na neexistenci nebo neplatnosti rozhodčí doložky.

Zákon o rozhodčím řízení v tomto ohledu koresponduje, až na absenci práva domáhat se zrušení rozhodčího nálezu z obecného důvodu rozporu s veřejným pořádkem, se Vzorem zákonem UNCITRAL. Ust. § 31 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, dále „z. r. ř.“, tak nabízí stranám především právo požadovat na soudu zrušení rozhodčího nálezu z důvodu, že **rozhodčí nálezy byly vydány ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu.** Jedná se o případy nedostatku arbitrability. Soud je povinen rozhodnout o zrušení rozhodčího nálezu podle tohoto ustanovení z úřední povinnosti. Strany se dále mohou domáhat zrušení rozhodčího nálezu z jiných důvodů než nedostatku arbitrability, tj., je-li **rozhodčí smlouva z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje.** Již shora jsem poznamenal, že rozhodčí smlouva je právní skutečností upravenou hmotněprávními předpisy. Účastník tedy musí prokázat důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy odkazem na platné a účinné hmotněprávní předpisy, tj. ust. § 37, resp. § 580 o. z.

Pod uvedenou kategorií podřazuje A. Bělohávek rovněž případy, kdy **rozhodčí smlouva vůbec nevznikla**, tj. kdy je možné její uzavření považovat za úkon zdánlivý (nicotný), přestože na jejím základě proběhlo rozhodčí řízení a byl vydán rozhodčí nálezy; a dále případy, kdy bylo o věci již dříve rozhodnuto (existence překážky *res iudicata*), neboť rozhodčí smlouva již byla konzumována dříve ukončeným řízením, nikoliv však existencí překážky *litispence*.³ Písm. c) ust. § 31 z. r. ř. dále opravňuje účastníky **domáhat se zrušení rozhodčího nálezu, zúčastnil-li se rozhodování ve věci rozhodce, který nebyl podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování nebo neměl způsobilost být rozhodcem.**

Nad výše uvedené je vhodné poukázat na další dva případy.

Za prvé se jedná o situaci, **kdy jedné ze stran nebyla dána možnost aktivně participovat na jmenování rozhodcem.**

Za druhé, **rozhodce nebyl povolán věc rozhodovat proto, že nebyl pro daný spor jmenován.** V daném případě se může jednat o případ, kdy by žalobce změnil po zahájení řízení petit a strana ve zrušovací řízení namítala, že by daného rozhodce na změněný spor nikdy nejmenovala.⁴

Další množinou důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu

je **porušení procesních pravidel** v průběhu rozhodčího řízení. Ust. § 31 z. r. ř. v tomto ohledu nabízí stranám rekurz z důvodů, že **rozhodčí nálezy nebyly usneseny většinou rozhodců.** V rozhodčím řízení není neobvyklé se setkat s nesouhlasným názorem jednoho nebo více rozhodců, vždy je však nutné, aby byl nálezy usnesen (a podepsán) alespoň většinou rozhodců. Pokud rozhodce v průběhu řízení zemře nebo nemůže pro jiné důvody vykonávat svou funkci, musí být jmenován náhradní rozhodce, aby byl rozhodčí nálezy usneseny většinou rozhodců.

Druhým důvodem v rámci uvedené množiny je **situace, kdy straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci předjednat.** Jedná se o nejčastěji namítaný důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, který ovšem často zakrývá skutečný záměr navrhovatele domáhat se přezkumu rozhodčího nálezu soudem. Smyslem ust. § 31 písm. e) je však napravit naprosto zásadní porušení procesních principů, např. případy, kdy žaloba nebyla žalovanému zaslána nebo doručena na správnou adresu, jestliže straně nebyla dána dostatečná lhůta k vyjádření nebo dostavení se na ústní jednání či provádění důkazů, přičemž rozhodci musí posuzovat místo jednání, zda se jedná o vnitrostátní nebo mezinárodní rozhodčí řízení, jazyk jednání, národnost účastníků, dále pokud rozhodci neprovedli důkaz navržený stranami nebo jestliže za účastníka jednání vystupoval někdo jiný, kdo nebyl k zastupování zmocněn, atd.⁵

Dalším důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu je **případ, kdy rozhodčí nálezy odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému.** N. Rozehnalová u tohoto důvodu zrušení – ohledně nemožného nebo nedovoleného plnění – správně upozorňuje na to, že tento důvod je u vztahů s mezinárodním prvkem vhodný pro odepření uznání a výkonu, ale je naprosto nevhodný pro zrušení rozhodčího nálezu tam, kde se jedná o rozhodčí nálezy ve sporu s mezinárodním prvkem, zejména když se rozhodovalo podle cizího práva.⁶ Daný důvod nelze použít, pokud o některém nároku nebylo rozhodnuto ani pokud rozhodčí nálezy odsuzuje k plnění požadovanému, avšak v kratší lhůtě.

Konečně, poslední z důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu je v případě, že jsou **dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.**

Podle ust. § 228 odst. 1 o. s. ř. se lze obnovy domáhat tehdy, jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl navrhovatel použít v původním řízení, pokud mohou navrhovateli přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. Musí se jednat o skutečnosti, které v době řízení objektivně existovaly, avšak strana o nich nevěděla ani vědět nemohla, a které bylo možné v rozhodčím řízení provést. Podle ust. § 228 odst. 1 o. s. ř. se lze obnovy domáhat také tehdy, lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení, zejména proto, že nebyly splněny podmínky v ust. § 20 odst. 1 z. r. ř., pokud mohou pro navrhovatele přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. Uvedený důvod je třeba interpretovat restriktivně, jak uvedl např. Nejvyšší soud, podle něhož nelze připustit důkazy, které zde byly již v době řízení před rozhodci, o kterých strana věděla a pouze je třeba nemohla nalézt nebo k nim neměla z jiných důvodů přístup.⁷

3 Více viz A. Bělohávek: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 1089-1091.

4 Tamtéž, str. 1093.

5 Více tamtéž, str. 1095-1099.

6 N. Rozehnalová: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, ASPI Publishing, Praha 2002, str. 185.

7 Rozsudek NS ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 310/2007.

Konečně, neplatnosti rozhodčího nálezu se lze domáhat, v několika málo vybraných jurisdikcích, na základě věcného přezkumu s odkazem na chybnou aplikaci právních předpisů rozhodci. Důvod soudního přezkumu rozhodčího nálezu z důvodu chybné aplikace práva si zaslouží zvláštní pozornost, neboť na teoretické úrovni vede k častým debatám o tom, zda by soudní přezkum věcné stránky rozhodčího řízení měl být povolen. Na poli praktickém se pak soudy často setkávají se situacemi, kdy se prohrající strana snaží argumentaci o věcné nesprávnosti rozhodčího nálezu subsumovat pod jeden z důvodů uvedených v zákoně, především pod argument, že straně nebylo umožněno věc před rozhodci projednat. Soudním přezkumem věcné stránky rozhodčího nálezu se tedy autor bude zabývat, pod úhlem pohledu anglické právní úpravy, v bližších souvislostech v následující části.

Měly by mít české soudy pravomoc věcně přezkoumávat aplikaci práva rozhodci?

Na pravomoc soudů meritorně přezkoumávat rozhodčí nálezy lze nahlížet jako na spor mezi principem legality na straně jedné a principy konečnosti, rychlosti, nižších nákladů a smluvní volnosti na straně druhé, přičemž otázka rozsahu soudního přezkumu ohledně aplikace práva rozhodci rozděluje odbornou veřejnost na dvě strany. Na jedné straně stojí právní řády států, včetně práva České republiky, které vycházejí ze Vzorového zákona UNCITRAL. Tyto právní řády přísně odmítají soudní přezkum merita věci proto, že soudní přezkum je omezen na důvody nedostatku pravomoci rozhodčího tribunálu založeného např. na neexistenci nebo neplatnosti rozhodčí doložky, a dále z důvodů porušení procesních pravidel v průběhu rozhodčího řízení nebo rozporu s veřejným pořádkem. Na straně druhé stojí právo Anglie a Walesu, které v čl. 69 zákona o rozhodčím řízení z roku 1996 opravňuje strany rozhodčího řízení odvolat se k soudu za účelem přezkumu právních otázek.⁸

Otázka rozporu věcného přezkumu rozhodčích nálezů se základními principy rozhodčího řízení

Pro účely posouzení otázky, zda by české soudy měly být oprávněny věcně přezkoumávat rozhodčí nálezy, je nejprve nutné zamyslet se nad tím, zda samotná kompetence věcného přezkumu soudů není v rozporu se smyslem a základními principy rozhodčího řízení. Kvantitativně významně zaznívá ze strany protagonistů přístupu Vzorového zákona UNCITRAL argument, že možnost odvolat se proti rozhodčímu nálezu z důvodu nesprávné aplikace práva rozhodci je v rozporu se základními elementy rozhodčího řízení. V právní doktríně rozhodčího řízení je pevně zakotveno, že strany si volí rozhodčí řízení z důvodu, že rozhodčí řízení nabízí efektivní a rychlý způsob konečného vyřešení sporu. Vskutku, „finalita rozhodčího nálezu“, což je *terminus technicus* charakterizující nemožnost podat odvolání z důvodu chybné aplikace práva, v anglickém jazyce označovaný pojmem *finality*, společně se souvisejícími výhodami rychlosti a nižších výdajů, jsou často vyzdvihovány jako hlavní výhody a prvky rozhodčího řízení. Právo dožadovat se věcného přezkumu

musí proto logicky kolidovat s principem finality, rychlosti, a nižších nákladů.⁹ Podle mého právního názoru je tvrzený argument zastánců Vzorového zákona UNCITRAL založen na teoretických základech a nereflexuje realitu praxe.

Finalita rozhodčího nálezu

Zabývat se finalitou rozhodčího nálezu jakožto hlavním aspektem rozhodčích nálezů znamená zapojit se do „*nikdy nekončícího sporu mezi neslučitelným hlavním právním principem, který vyžaduje spravedlnost, i kdyby měla nebesa spadnout, a nižším principem, který vyžaduje ukončení sporu*“.¹⁰ Vskutku, přestože idea konečného vyřešení sporu může být atraktivní pro strany sporu, finalita může být univerzálně pozitivním aspektem pouze tehdy, pokud by rozhodci nikdy nepochybili.¹¹ Nicméně rozhodci, stejně jako kdokoliv jiný, chybovat mohou.¹² Pokud by chyba rozhodců byla v obecně akceptovatelném a předvídatelném rozsahu, strany sporu jsou většinou ochotné tento risk podstoupit. Ovšem hrubou dezinterpretaci smlouvy nebo uložení značně nepřiměřené náhrady škody lze jen stěží přijmout. Takto se nechal slyšet lord Artkin, podle něhož „*finalita je sice dobrá věc, ale spravedlnost je lepší*“.¹³ Spravedlnost přitom nelze vnímat jako nějaký teoretický výmysl právní filozofie. Řádný (*fair*) a spravedlivý proces nejsou abstraktní pojmy, ale charakteristické znaky spravedlnosti, a proto musí být aplikovány při každém řešení sporu mezi dvěma stranami.¹⁴

Tato teze byla předmětem několika studií a všechny dospěly ke stejnému závěru. Již v roce 1995 profesori Hayford a Peoples konstatovali, že experti na řešení obchodněprávních sporů si jsou vědomi, že absence mechanismu k nápravě chybných rozhodnutí je nepřijatelná ve vysoce důležitých sporech. Tento závěr byl krátce nato potvrzen výzkumem, jež provedl Bühring-Uhle, který zjistil, že odborná společnost se probouzí z nadšení z rozhodčího řízení, neboť třetina z padesáti předních amerických a evropských expertů na sporná řízení věří, že absence věcného přezkumu není výhodou rozhodčího řízení. Podle studie Lipského a Sebera více než polovina z 606 právníků z největších amerických korporací odmítá rozhodčí řízení právě z důvodu, že se nelze dovolat nápravy zásadních hmotněprávních pochybení. Ve stejném duchu argumentovali Rigner a Seidel, podle nichž se obchodníci a právníci začínají obávat rozhodčího řízení jako nespolehlivého způsobu řešení sporu.

⁸ Čl. 69 Arbitration Act 1996 zní následovně: „*Unless otherwise agreed by the parties, a party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) appeal to the court on a question of law arising out of an award made in the proceedings.*“

⁹ H. R. Dundas: Appeals on question of law: section 69 revitalised, *Arbitration*, 172 (2004).

¹⁰ F. Russell, A. Walton, M. Vitoria: Russell on the law of arbitration, Indiana University (1982).

¹¹ W. H. Knull, N. D. Rubins: Betting the Farm on International Arbitration: Is it Time to Offer and Appeal Option? *The American Review of International Arbitration*, (2000), str. 531-576.

¹² S. P. Younger: Agreements to Expand the Scope of Judicial Review of Arbitration Awards, *Albany Law Review*, 241 (1999).

¹³ *Ras Behari Lal v. The King-Emperor* (1993) 50 T.L.R. 1.

¹⁴ *Indian Oil Corp Ltd v. Coastal (Bermuda) Ltd* (1990) 2 Lloyd's Rep. 407 at 414, col. 2, at 415, col. 1.

Rovněž tak Thomas Klitgaard konstatoval, že finalita a rychlost rozhodčího řízení jsou přednosti rozhodčího řízení, ale pouze tehdy, pokud spor vyhraje. Přestanou být hodnotou rozhodčího řízení, pokud rozhodci udělají základní hmotněprávní chybu.

Finalita by nepochybně byla výhodou, pokud by však rozhodci nikdy neudělali chybu, což je nepochybně požadavek, kterého nelze při řešení sporů nikdy dosáhnout. Důvod je především ten, že rozhodčí řízení jsou začasté nesmírně komplexní, zejména pokud se jedná o mezinárodní rozhodčí řízení, mnohdy zahrnující rozličné právní principy, četné právní předpisy a složité skutkové posuzování věci. Pokud bude hodnota předmětu sporu příliš vysoká, strany se raději rozhodčímu řízení vyhnou, neboť nemohou riskovat, že se proti chybě rozhodců nebudou moci bránit.¹⁵

Chyba při aplikaci práva může u rozhodců vzniknout častěji než u soudců, neboť oproti soudcům rozhodci nemají povinnost být, a ani často nejsou, právně vzděláni. Jen stěží lze zejména od laiků, kteří nemají právní základy a nejsou kontinuálně vzděláváni, očekávat, že budou schopni hlubokomyslně a důsledně aplikovat právo ve složitých případech. Nemluvě přitom o intelektu, kreativité a právních schopnostech interpretovat, aplikovat a zejména konstituovat právo způsobem, který povede k rozvoji obchodního práva. Poukázat lze v této souvislosti na relativně nedávnou nevidanou expanzi rozhodčího řízení v České republice, při níž rozhodčí řízení přitahovalo pozornost mnoha spekulantů odlišných profesí a původu, což v důsledku vedlo až ke zneužívání rozhodčího řízení na úkor spotřebitelů, a to v takovém rozsahu, že byl nezbytný zásah státu ve formě zásadní novelizace z r. ř. Pokud by však zákon umožňoval soudní přezkum v limitovaných případech hmotněprávních pochybení, nepochybně by rozhodci, s vědomím, že jejich rozhodnutí mohou být soudně přezkoumána, byli více přesní a důslední při aplikaci práva.¹⁶

Za zmínku v souvislosti s absencí právního vzdělávání rozhodců, což v důsledku může vést k jejich nesprávné aplikaci práva, nepochybně stojí fakt, že **rozhodci jsou často voleni z důvodu jejich specifických technických znalostí a zkušeností, je-li předmět sporu technického charakteru.** Zatímco tedy takto zvolený rozhodce může rozumět technickým aspektům sporu, z toho samého důvodu daný rozhodce nebude významný právník. Argumentací *ad fortiori* bychom mohli dokonce tvrdit, že by to bylo v rozporu se samotným principem rozhodčího řízení odkázat řešení sporu na osoby, které nejsou experty ve svém oboru, tj. v oboru práva.¹⁷ Poukázat lze kupř. na rozhodčí řízení sporů z mezinárodní přepravy, k jejichž rozhodování jsou často povoláváni experti v námořní přepravě, z důvodu jejich

znalostí a zkušeností v této technicky náročné a specifické oblasti přepravy zboží. Pokud však v průběhu rozhodčího řízení, tj. poté, co je již rozhodčí tribunál sestaven, vyvstane složitá právní otázka, nebudou o ní rozhodovat experti na právo. Následkem toho skutečnost, že právní otázky nejsou rozhodovány právními experty, podkopává jeden z hlavních účelů rozhodčího řízení, tedy řešit spory odborníky v dané oblasti. V tomto duchu argumentoval již v roce 1922 lord Justice Scrutton, podle něhož v situacích, v nichž rozhodují o právních otázkách osoby, které neprošli řádným právním tréninkem, je vysoká pravděpodobnost, že pochybí.

Rozčarování z rozhodčího řízení z důvodu absence ochrany proti hmotněprávním chybám rozhodců souvisí s problematikou nepředvídatelnosti rozhodčích nálezů. Odborná obchodní veřejnost si začíná uvědomovat, že bez možnosti práva na hmotněprávní přezkum rozhodčích nálezů může být výsledek rozhodčího řízení vysoce nepředvídatelný. Rozhodčí řízení tak může mít na strany právě opačný efekt, neboť pro nedostatek důvěry v to, že rozhodčí nález bude objektivní, předvídatelný a správný, se strany smlouvy raději rozhodčímu řízení vyhnou.¹⁸ I v tomto případě platí, že problematika nepředvídatelnosti rozhodčího nálezu může mít malý význam v nikterak důležitých sporech; pokud však je hodnota sporu ohromná, absenci právního přezkumu rozhodčího nálezu nelze z obchodního hlediska tolerovat.

Argumentace proti finalitě však tímto není vyčerpána. Absence věcněprávního přezkumu není vždy zárukou konečného vyřešení věci. **Prohravší strana často napadá rozhodčí nález z jiných důvodů, přičemž pravý záměr odvolání – požadavek hmotněprávního přezkumu – zastírá argumentací porušení procesních předpisů,** např. tvrzením, že předmět rozhodčího nálezu nespadá pod rozsah žaloby. Strana rozhodčího řízení, která vyhrála, je tedy i přes konečnost rozhodčího nálezu zatažena do následných soudních řízení. Podstatný je rovněž argument, že před výkonem rozhodčího nálezu musí soudy státu, v němž je vykonáván, rozhodčí nález uzнат. Čl. 5 Newyorské úmluvy stanoví důvody, na jejichž základě může být rozhodčí nález napadán, v důsledku čehož vydání rozhodčího nálezu může být prvním článkem v řetězci soudních řízení v několika jurisdikcích, v nichž má prohravší strana majetek.¹⁹

Podle tohoto nahlížení by bylo možné mezitímně uzavřít, že **finalita je spíše nevýhoda než výhoda, která odrazuje strany od volby rozhodčího řízení.**²⁰ Finalitu lze proto považovat spíše za sekundární výhodu v důležitých a hodnotných rozhodčích řízeních, pokud ji za výhodu lze vůbec považovat.

Svobodná vůle účastníků řízení

Tématem svobodné vůle účastníků řízení se dostáváme ke druhému argumentu zastánců absence meritorního přezkumu rozhodčích nálezů ve smyslu Vzorového zákona UNCITRAL, podle nichž **je odvolání proti hmotněprávnímu posouzení věci v rozporu s principem smluvní volnosti stran upravit si rozhodčí řízení dle svých potřeb a zároveň bránit užití specializovaných rozhodčích pravidel.**²¹ Tento argument však zcela opomíjí variantu, kdy zákon umožní meritorní přezkum rozhodčích nálezů, pokud si strany nedohodnou jinak. Strany rozhodčí smlouvy mají volnost se rozhodnout, zda si mohou

15 Op. cit. sub 11.

16 J. Lurie: Court Intervention in Arbitration: Support or Interference? Arbitration (2010).

17 Srov. R. Finc: London: still the cornerstone of international commercial arbitration and commercial law? Arbitration (2004).

18 S. A. Hochman: Judicial Review to Correct Arbitral Error: An Option to Consider, Ohio S. J. on Disp. Resol., 104 (1997).

19 Op. cit. sub 11.

20 J. M. Ringer, M. L. Seidel: Judicial Review Clauses in Transnational Arbitration Agreements, Inside Litigation, 6 (1998).

21 Srov. např. E. Gloster: Attempts to Thwart the Arbitration Process: Current Examples of How the Court Makes Parties Stick to Their Agreement to Arbitrate, Arbitration (2007).

dovolit riziko nesprávného rozhodčího nálezu; pokud si toto riziko dovolit nemohou, záleží na svobodné vůli účastníků, zda kompetenci meritorního přezkumu soudům ponechají. Tato varianta, implementovaná do anglického práva, podle mého právního názoru spíše maximalizuje svobodnou vůli účastníků řízení tím, že jim umožňuje meritorní přezkum vyloučit, či nikoliv. **Nutno dodat, že z rozhodčí smlouvy musí být jasné, zda strany mají zájem ponechat možnost hmotněprávního přezkumu rozhodčího nálezu, či nikoliv.** Pouhé ustanovení, že rozhodčí nález je konečným a závazným rozhodnutím, nevylučuje právo se proti rozhodnutí meritorně odvolat.²² Naproti tomu vyloučení odvolání z právních důvodů lze učinit i volbou Rozhodčích pravidel ICC nebo LCIA.

S rozbořením svobodné vůle účastníků řízení upravit si proces rozhodčího řízení dle vlastní vůle se na druhém místě vnučuje argument, že zatímco mnoho stran svobodně volí rozhodčí řízení namísto soudního řízení, ve světě byznysu se vyskytují i situace, kdy strany jsou buďto k volbě rozhodčího řízení donuceny z důvodu chybějícího jiného přijatelného alternativního způsobu řešení sporů, nebo pokud rozhodčí řízení požaduje dominantní smluvní strana. Preference pro rozhodčí řízení tak nemá nic společného s výhodami, jako je např. možnost upravit si detaily rozhodčího procesu. Za takové situace nepochybně obě strany, nebo alespoň strana slabší, která nemá jinou možnost než akceptovat rozhodčí řízení jako způsob řešení daného sporu, ocení záruku soudního přezkumu právních pochybení rozhodců. Uvedené tvrzení potvrzuje několik případů, kdy si strany rozhodčí smlouvy dobrovolně ujednaly soudní přezkum merita rozhodčího nálezu.²³ Taková ujednání často obsahují možnost dovolávat se soudního dohledu nad chybami v právu, chybami ve zjištění skutkového stavu věci, anebo obojího.²⁴

Uvedené vede k zajímavé právněteoretické úvaze o tom, **kam až sahá autonomie vůle účastníků.** Přesněji řečeno, zda úprava rozhodčí smlouvy do té míry, že strany rozšíří rozsah soudního přezkumu rozhodčího nálezu *ultra vires* mimo kompetence stanovené zákonem, je výkonem autonomie vůle stran. Autonomie vůle originárně znamená oprávnění stran dohodnout se na volbě hmotněprávních a procesních předpisů. Rozšíření zákonné kompetence soudu o meritorní přezkum rozhodčích nálezů je však diametrálně odlišná věc. Ve Spojených státech, kde se uzavírá převážná část těchto rozšířených rozhodčích smluv, existují na tuto problematiku dva opačné právní názory.²⁵ Naproti tomu v Evropě není ohledně rozsahu autonomie vůle sporu. Tak např. pařížský odvolací soud se nechal slyšet, že Newyorská úmluva a *Civil Code* zcela limitují smluvní volnost v oblasti soudní jurisdikce.²⁶ Ve Švýcarsku vylučuje rozšíření kompetence soudu čl. 192 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém.²⁷ O právní úpravě v Anglii a Walesu bude pojednáno níže. V německém ani českém zákoně o rozhodčím řízení tuto pravomoc stran nenalezneme.

Rychlost rozhodčího řízení

Třetím argumentem proti hmotněprávnímu přezkumu je argumentace snahou o urychlení vyřešení sporu. Primárním teoretickým účelem rozhodčího řízení je vskutku nabídnout stranám rychlejší způsob vyřešení sporu tím, že se vyhnou

zdlouhavým soudním řízením. Nicméně, teorie rychlosti nepochybně neznamená, že strany sporu mají v úmyslu urychlit vyřešení sporu na úkor přesnosti a spravedlnosti. Jsem toho názoru, že za zákonný rozhodčí nález lze považovat pouze ten nález, který je výsledkem řádné, resp. spravedlivé (*fair*) aplikace práva. Z tohoto úhlu pohledu by měl být **aspekt rychlosti vnímán jako snaha vyhnout se zdlouhavým řízením při zachování legitimacy rozhodčího nálezu.** Cílem a smyslem rozhodčího řízení je totiž nepochybně získat spravedlivé rozhodnutí nezávislým tribunálem bez zbytečných průtahů.²⁸

Pod tíhou této argumentace by tedy rychlost rozhodčího řízení neměla být vnímána jako nejvyšší cíl rozhodčího řízení. Spíše by měla existovat rovnost mezi rozhodnutím sporu bez nepotřebného plýtvání časem na straně jedné a dosažením správného a zákonného rozhodčího nálezu na straně druhé, čehož lze dosáhnout právě přiměřeným zákonným přezkumem rozhodčích nálezů. Lze tedy mezi tím uzavřít, že teoretický koncept rychlosti rozhodčího řízení opomíjí, resp. vyžaduje požadavek stran dosáhnout spravedlivého rozhodčího nálezu.

Snaha o ušetření nákladů při řešení sporu

Diskusi o argumentech podporujících tezi o nemožnosti domáhat se věcného přezkumu zakončujeme pojednáním o snaze ušetřit náklady při řešení sporu. Námitka rychlosti rozhodčího řízení souvisí s požadavkem na nižší náklady při řešení sporu, kterých lze podle odpůrců soudního přezkumu údajně dosáhnout tím, že se řešení sporu omezi na jednoinstanční řízení před rozhodci. Uvedený požadavek na ušetření nákladů je ovšem zanedbatelný při riziku nesprávné aplikace práva v průběhu řešení vysoce hodnotných obchodních sporů. Tázat se dokonce lze, zda vůbec můžeme uvažovat o ušetření nákladů, neboť je již obecně akceptovatelné tvrzení, že **rozhodčí řízení mohou být, a často také jsou, dražším způsobem řešení sporů než řízení vedené před obecnými soudy.** Důvodem vyšších nákladů rozhodčího řízení jsou často vysoké poplatky účtované rozhodci a rozhodčími institucemi, náklady na pronájem místností pro vedení jednání apod. Takto nahlíženo by bylo kontraproduktivní vést drahé rozhodčí řízení a nebyť přitom chráněn proti chybným hmotněprávním závěrům rozhodců.

Anglický přístup k soudnímu přezkumu aplikace práva rozhodci

Závěry v předchozí kapitole ukazují, že **odvolání proti meritru rozhodčího nálezu není v rozporu s principy rozhodčího**

22 *Al Hadha Trading Co v. Tradigrain SA and ORS* (2002) 2 Lloyd's Rep. 512.

23 L. Montgomery: *Expanded Judicial Review of Commercial Arbitration Awards: Bargaining for the Best of Both Worlds*, University of Cincinnati Law Review, 530 (2000).

24 *LaPine Tech. Corp. v. Kyocera Corporation*, 130 F.3d 884 (9th Cir. 1997).

25 *Gateway Techs, Inc. v. MCI Telecomm. Corp.*, 64 F.3d 993 (5th Cir. 1995).

26 *Societe Binat Maghreb v. Soc Screg Routes* (1990 Rev. Arb. 863).

27 Op. cit. sub 11.

28 J. Hill: *Onward Appeals Under the Arbitration Act 1996*, Civil Justice Quarterly (2012).

řízení. V pojednání o otázce, zda by české soudy měly být oprávněny k přezkumu aplikace práva rozhodci, se dostáváme k **právní úpravě soudního přezkumu v Anglii a Walesu, kterou považují za modelový případ.**

Již od počátku moderní anglické právní úpravy rozhodčího řízení, před více než šedesáti lety, měli angličtí soudci širší kompetence zasahovat do rozhodčích řízení, a to z titulu přezkumu tzv. „chyby rozhodčího nálezu“ (*error on the face of the award*)²⁹ podle rozhodčího zákona z roku 1950. V důsledku zneužívání soudního přezkumu rozhodčích nálezů stranami rozhodčího řízení a pod vlivem moderní mezinárodní teorie rychlosti a konečnosti rozhodčích nálezů však vyvstal v Anglii a Walesu požadavek na omezení pravomoci soudů. Poukázat lze kupř. na rozhodnutí lorda Diplocka ve věci *Nema case*, v němž argumentoval, že strany sporu by měly akceptovat rozhodnutí rozhodčího tribunálu, který si sami zvolily.³⁰ Postupem času tak sice došlo pod vlivem mezinárodních předpisů o rozhodčím řízení a Vzorového zákona UNCITRAL k zásadnímu omezení kompetence soudů, idea limitovaného soudního dozoru aplikace práva rozhodci však přetrvala do současnosti. **Dovolání se meritorního přezkumu bylo nicméně podmíněno splněním několika přísných procesních podmínek.**

Jedná se především o předpoklad, aby právní otázka, která by měla být podrobena soudnímu přezkumu, zásadním způsobem zasahovala do práv účastníků řízení. Tato právní otázka, jejíž soudní přezkumu se strana domáhá, by měla být zároveň totožná s právní otázkou, o které rozhodoval rozhodčí tribunál.³¹ Významnou procesní podmínkou soudního přezkumu je dále to, že **předmětná právní otázka skutečně směřuje na posouzení práva, a nikoliv skutkového posouzení věci; jinými slovy, odvolatel nesmí předstírat, že se jedná o právní otázku, ačkoliv se domáhá přezkumu skutkové stránky věci.**³² Aby se jednalo o otázku práva přijatelnou pro soudní přezkum, právní závěr, kterého rozhodci dosáhli aplikací práva na zjištěný skutkový stav, musí být nad rámec právního závěru, kterého by rozhodci mohli dosáhnout, pokud by právo řádně aplikovali.³³ Stručně řečeno, **právní chyba musí vzniknout z nesprávné aplikace práva.** Další podmínkou soudního přezkumu je, že se jedná o **zřetelně chybnou aplikaci práva nebo o situaci, kdy daná právní otázka má zásadní právní význam a je předmětem vážných pochybností.** A konečně, **soudci by se měli rovněž zamyslet nad tím, zda jejich zásah do rozhodčího nálezu je vhodný a ospravedlnitelný.**³⁴

Proces odvolání je podle anglické právní úpravy navíc dvoufázový.³⁵ Odvolatel je povinen nejdříve podat žádost o povolení k odvolání (*an application for leave to appeal*) podle

čl. 69 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení z roku 1996, v níž identifikuje právní otázku, která by měla být předmětem soudního přezkumu, a uvede důvody, pro které by mělo být odvolání povoleno. Soud poté, většinou bez nařízení ústního jednání, rozhodne, zda podání odvolání povolí, či nikoliv.

Rozšíření pravomoci českých soudů k meritornímu přezkumu rozhodčích nálezů

Přestože měl Vzorový zákon UNCITRAL značný dopad na anglický zákon o rozhodčím řízení z roku 1996 v oblasti soudního přezkumu rozhodčích nálezů, tento zákon vykrytalizoval v normu, která by podle mého názoru mohla sloužit jako modelový předpis i pro českou právní úpravu soudního přezkumu rozhodčích nálezů soudem. **Anglická varianta soudního přezkumu nabízí širokou diskreci stran rozhodnout, zda si meritorní přezkum rozhodčích nálezů přejí zachovat, či nikoliv.** Zde je nutné podotknout, že se jedná o jednu z dalších odlišností anglického práva, díky které si vybuodovalo světové prvenství na poli mezinárodního obchodu.³⁶

Hodnotová a ideová podstata tohoto práva nicméně spočívá v něčem jiném než pouze v oprávnění stran odvolat se proti rozhodčímu nálezu z důvodu chybné aplikace práva. Tento aspekt anglického práva je základem pro symbiotickou interakci a pojitko mezi soukromým rozhodčím řízením a soudy, které v důsledku vede k rozvoji anglického obchodního práva, rozhodčího řízení a praxe rozhodců.³⁷ Předmětná idea vyplývá z imanentní snahy anglických soudců o přesnou aplikaci a rozvoj anglického práva a prosazování spravedlnosti. Kontinuální interakce mezi obchodní praxí, rozhodčím řízením a soudy vede ke konstantnímu vývoji obchodního práva a vydávání moderních soudních rozhodnutí, která reflektují neustále se vyvíjející a měnící obchodní praktiky.

Uvedené přispívá i k vyšší právní jistotě stran rozhodčího řízení, a tím k rozvoji rozhodčího řízení, neboť nedostatek předvídatelnosti rozhodčích nálezů obchodníky od volby rozhodčího řízení, jak ukázáno shora, odrazuje. Ostatně právě právní jistota a reflexe moderních technologických a obchodních praktik anglickými soudy jsou jedny z důvodů, pro které světový byznys upřednostňuje anglické obchodní právo oproti jiným právním předpisům. Uzákonění meritorního přezkumu neznamená, že by každý rozhodčí nález, proti kterému se strany odvolají, musel být předmětem hmotněprávního přezkumu. Záleželo by vždy na diskreci soudu, zda dospěje k závěru, že právní přezkum daného rozhodčího nálezu je žádoucí a že by prohravší strana utrpěla značnou újmu, pokud by nebyl přezkum rozhodčího nálezu soudem povolen.³⁸

Závěr

Na základě shora uvedeného dospívám k závěru, že **české právo by mělo následovat anglický přístup k věcněprávnímu přezkumu rozhodčích nálezů obecnými soudy a umožnit stranám rozhodčího řízení, aby si určily, v jakém rozsahu a za jakých podmínek by měl být jejich rozhodčí nález předmětem soudního přezkumu.** Koneckončů, rozhodčí řízení je produktem smlouvy mezi stranami a tato změna by stranám zaručila absolutní smluvní autonomii v oblasti rozhodčího řízení. ❀

29 T. Dedezade: Are you in? Or are you out? An Analysis of Section 69 of the English Arbitration Act 1996: Appeals on a question of law, 2006.

30 *Pioneer Shipping Ltd v. BTP Tioxide Ltd* (1982) AC 724.

31 *Mary Harvey v. Motor Insurer's Bureau QBD* (Merc) (Manchester), Claim No: OMA40077, 21 December 2011.

32 *Surefire Systems Ltd v. Guardian ECL Ltd* (2005) BLR 534.

33 Op. cit. sub 31.

34 *India Steamship Co Ltd v. Arab Potash Co Ltd*, unreported, Colman J, 12 December 1997.

35 Čl. 69 odst. 6 zákona o rozhodčím řízení z roku 1996.

36 V. Veeder: Commercial Law Perspectives and Practice, Butterworths (Mistelis ed, 2006).

37 Tamtéž.

38 *HOK Sport Ltd v. Aintree Racecourse Ltd* (2003) BLR 155.

Náprava nesouladu zápisu v katastru nemovitostí se skutečností

Cílem tohoto příspěvku je nabídnout přehledné schéma možného řešení nesouladu zápisu v katastru nemovitostí (dále jen „KN“) se skutečností. Přitom se nesnažím vytyčit jednu jedinou výzkumnou otázku či hypotézu, která by byla testována, nýbrž nabízím čtenáři ucelený pohled na problematiku. V praxi se mohou vyskytnout typově různé případy nesouladu. Od konkrétního typu nesouladu se pak odvíjí způsob správněprávního řešení, soukromoprávního řešení i způsob soudní ochrany. Volba nesprávného postupu může mít zásadní negativní dopady na výsledek, a vyvolat tak u laika dojem, že právní řád či soudní systém selhal. Schéma představené v tomto příspěvku snad napomůže tomu, aby bylo snazší zvolit pro jednotlivý případ správný postup ochrany.

Mgr. Radim Doležal
působí v advokátní kanceláři
Taylor Wessing Česká republika.

Identifikace a klasifikace nesouladu

V případě řešení nesouladného zápisu v KN je nejprve nutné správně identifikovat a klasifikovat tento nesoulad. V zásadě lze rozlišit **dva druhy nesouladu – technický a právní**.

Technický nesoulad představuje například chyba ve výpočtu, měření, čtení a zanesení podkladů. Může se týkat jak skutkových, tak i právních otázek a věcí, ale skutkově ani právně o tyto věci není spor. Jinými slovy, zápis v KN je nesouladný z důvodu technické chyby při jeho provádění, a tedy neodpovídá podkladům, na jejichž základě byl proveden (např. rozhodnutí o povolení vkladu).

V případě **právního nesouladu** byl zápis proveden v souladu s podklady, tedy technicky správně. Existuje ovšem spor o to, zda tyto podklady byly v pořádku a zda odpovídají právní i skutkové realitě. Typicky jde tedy o spory o vlastnictví nemovitostí a hranice mezi nemovitostmi. Může však docházet i ke komplikovanějším situacím, kdy např. dojde k zápisu zástavního práva k nemovitosti ve prospěch banky na základě zástavní smlouvy uzavřené k zajištění pohledávek z úvěrové smlouvy, ačkoliv takový zápis odporoval předběžnému rozhodnutí soudu o zákazu zřídit k této nemovitosti zástavní právo. Panuje tedy nesoulad mezi zápisem zástavního práva a zákazem takové zástavní právo zapsat.

Náprava technického nesouladu opravou v katastrálním operátu

Technický nesoulad lze řešit poměrně jednoduše. Podle § 36 zák. č. 256/2013 Sb., katastrální zákon (dále jen

„kat. zák.“), se řeší **opravou chyby v katastrálním operátu**. Takovou opravu může katastrální úřad provést dokonce **i bez návrhu z moci úřední**, pokud si chyby sám všimne. V případě, že si chyby všimne **osoba dotčená nesouladným zápisem, může opravu chyby v katastrálním operátu navrhnout**. Katastrální úřad má následně stanovenou lhůtu, ve které musí (i) chybu opravit, nebo (ii) sdělit navrhovateli a zapsanému vlastníkovému nemovitosti, že nejde o chybu.¹

Dotčená osoba může s řešením katastrálního úřadu vyslovit nesouhlas. Ten musí být sdělen katastrálnímu úřadu do 30 dnů od okamžiku, kdy bylo této osobě doručeno oznámení katastrálního úřadu o zvoleném řešení nesouladu. Zákon nestanoví, co přesně znamená výraz „sdělil“, ani jaká je povaha zmíněné třicetidenní lhůty. Vzhledem k povaze a účelu normy však lze usuzovat, že jde o lhůtu procesní, a proto by sdělení mělo být provedeno v listinné podobě.

Pokud bude nesouhlas řádně a včas sdělen, katastrální úřad vydá rozhodnutí ve věci.² Již z jazykového vyjádření katastrálního zákona lze usoudit, že je tím myšleno vydání správního rozhodnutí ve smyslu § 65 zák. č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Proti takovému rozhodnutí se lze tedy odvolat postupem podle zák. č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „spr. řád“).³ Po vyčerpání řádných opravných prostředků pak lze proti takovému rozhodnutí podat žalobu proti nezákonnému rozhodnutí ve správním soudnictví.⁴

Tímto postupem však nelze napravit technické chyby, které nastaly před 1. 4. 1964.⁵ Je tomu tak z toho důvodu, že až po tomto datu byla založena evidence nemovitostí. Před tímto datem byly vedeny tzv. veřejné knihy (zejména pozemkové knihy, ale i zemské desky a další), a později vedle toho i pozemkový katastr.⁶ Tyto zdroje však nebyly z pozdějšího

1 Celý tento proces (včetně jeho pokračování popsáném v následující odstavci) upravuje § 36 kat. zák. Lhůta činí 30 dnů, ve zvlášť odůvodněných případech 60 dnů, od doručení návrhu.

2 § 36 odst. 4 kat. zák.

3 § 81 a násled. spr. řádu.

4 § 65 a násled. s. ř. s.

5 Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 43/2012.

6 Op. cit. sub 5.

(a tedy i dnešního) pohledu dostatečné. Navíc, tzv. střední občanský zákoník zrušil konstitutivnost zápisů v těchto knihách a obdobně se v 50. letech přestal používat i pozemkový katastr.⁷ K plné nápravě tohoto stavu došlo až s účinností k 1. 4. 1964.⁸ **Žádné nesrovnalosti vzniklé před tímto datem tedy nelze považovat za technický nesoulad, neboť před tímto datem není řádně osvědčen právní a skutkový stav nemovitosti a právních vztahů k nim. Všechny tyto nesrovnalosti je tak nutné řešit postupem pro nápravu právního nesouladu** (jak rozebráno níže).

Zvlášť pečlivý přístup je potom nutný v případě údajů o geodetickém a polohovém určení nemovitosti.⁹ V těchto případech je totiž o něco složitější rozlišit, zda jde skutečně pouze o technický nesoulad, či zda jde již o právní nesoulad. Je tedy nutné obzvlášť důkladně zkoumat, zda dosud vedené údaje odpovídají podkladům, tedy zda zápis odpovídá zaměření v terénu, a zejména pak, zda v daném případě existuje pochybnost či spor ohledně geodetického a polohového určení nemovitosti.¹⁰ Komentářová literatura k § 36 kat. zák. uvádí, že pokud tímto zkoumáním dojdeme k závěru, že mezi stranami ve skutečnosti existuje spor o hranici, je potřeba postupovat podle § 1028 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). S tímto závěrem lze souhlasit pouze zčásti. **Pokud je mezi stranami spor o přesné vedení hranice z toho důvodu, že strany už opravdu neví, kudy hranice vede, a zároveň je průběh hranice i objektivně nezjistitelný, je namístě postup podle § 1028 o. z. Pokud je ovšem hranice i přes rozpory stran objektivně zjistitelná, mělo by se postupovat úrovně žalobou.**¹¹

Náprava právního nesouladu a poznámka spornosti

Pro řešení právního nesouladu nabízí § 24 kat. zák. jako řešení poznámku spornosti v širším slova smyslu. V širším slova smyslu proto, neboť postupem podle § 24 kat. zák. lze jako poznámku spornosti zapsat (i) poznámku rozepře dle § 985 o. z. a (ii) poznámku spornosti dle § 986 o. z. (zde tedy poznámka spornosti v užším slova smyslu).

7 Tamtéž.

8 Stalo se tak díky tomu, že od tohoto data byly účinné tři zásadní předpisy, dle kterých došlo k obnově řádné evidence nemovitostí a práv k těmto nemovitostem. Jednalo o zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; zák. č. 22/1964 Sb., o evidenci nemovitostí, a prováděcí vyhlášku č. 23/1964 Sb.

9 P. Baudyš: § 36 [Oprava chyby v katastrálním operátu], in: P. Baudyš: Katastrální zákon, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 134.

10 Op. cit. sub 9.

11 K tomuto závěru dochází i komentářová literatura k § 1028 o. z., viz pozn. pod čarou č. 29.

12 J. Spáčil, E. Dobrovolná, J. Handrlica, J. Holejšovský, T. Horák, D. Hrabánek, M. Králík, J. Lasák, M. Novotný, B. Petr, V. Pihera, T. Richter, L. Vrzalová: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976–1474), 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 48.

13 Op. cit. sub 12.

14 Celý popisovaný proces je stanoven v § 24 kat. zák.

15 § 175 spr. řádu.

16 Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Aps 4/2011-68.

17 Op. cit. sub 16.

18 Tamtéž.

19 § 79 a násl. s. ř. s.

20 § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s. ve spojení s § 85 s. ř. s.

Vyplývá tak již z jazykového vyjádření § 24 kat. zák., podle kterého se jako poznámka spornosti запиše, že se dotčená osoba domáhá odstranění zápisu, který je (i) v nesouladu se skutečným právním stavem nebo (ii) proveden bez právního důvodu ve prospěch jiného. Přičemž jazykové vyjádření situace ad (i) odpovídá jazykovému vyjádření **poznámky rozepře** v § 985 o. z. a jazykové vyjádření situace ad (ii) odpovídá jazykovému vyjádření **poznámky spornosti** v § 986 o. z.

Podobně již zákon č. 95/1871 ř. z., o zavedení obecného zákona o pozemkových knihách, rozlišoval poznámky rozepře a poznámky spornosti. Poznámka spornosti mířila na neplatnost zápisu, který je od počátku v rozporu se skutečným stavem, a mohla působit i zpětně.¹² Poznámka rozepře pak mířila na neplatnost vkladu, který se do rozporu se skutečným stavem dostal až později, a působila pouze *pro futuro*.¹³ Tato koncepce byla rekodifikací převzata do dnešní právní úpravy, takže uvedené platí i pro stávající poznámku spornosti v užším slova smyslu a poznámku rozepře. Poznámka spornosti v širším slova smyslu, tedy podle § 24 kat. zák., bude dále v příspěvku označována jako „poznámka spornosti“ a poznámka spornosti s užším slova smyslu, tedy podle § 986 o. z., pak bude dále označována jako „poznámka spornosti (s. s.)“.

Z dikce § 24 kat. zák. vyplývá ještě **třetí případ poznámky spornosti, a sice poznámka týkající se právě probíhajícího řízení o zápisu práva do KN, podle které je právní jednání, na jehož základě tento zápis probíhá, neplatné, zdánlivé či zrušené.** Tato poznámka spornosti má poměrně blízko k poznámce spornosti (s. s.) s tím rozdílem, že do popředí vystupuje **princip prevence.** Jejím smyslem není odstranit již existující nesoulad zápisu v KN se skutečností, nýbrž v duchu zásady *vigilantibus iura* předejít jeho vzniku.

Poznámku spornosti lze na rozdíl od opravy chyby v katastrálním operátu provést pouze na návrh.¹⁴ Katastrální úřad ji následně buď запиše, nebo nezapiše. Proti takovému postupu katastrálního úřadu při zapisování poznámky spornosti lze podat stížnost.¹⁵ Případně se lze bránit i žalobou ve správním soudnictví proti nezákonnému zásahu dle § 82 a násl. s. ř. s.¹⁶ V případě zápisu poznámky spornosti jde o pouhé vyznačení změny právních poměrů bez jakékoliv vlastní rozhodovací pravomoci katastrálního úřadu, a tedy na rozdíl od zápisu vkladu je zápis poznámky faktický úkon.¹⁷ Je tedy vyloučena příslušnost správních soudů rozhodnout o žalobě proti nezákonnému rozhodnutí i civilních soudů, neboť nejde o rozhodnutí o věci vyplývající ze soukromoprávních vztahů.¹⁸

V souvislosti se soudní ochranou proti provedení či neprovedení poznámky spornosti je však nutné upozornit na ust. § 85 s. ř. s., podle kterého **není možné domáhat se ochrany žalobou proti nezákonnému zásahu v případě, že se lze ochrany domáhat jiným prostředkem.** Typickým příkladem může být nečinnost. Pokud katastrální úřad poznámku spornosti nezapsal z důvodu nečinnosti, tak i žaloba musí směřovat proti této nečinnosti,¹⁹ a nikoliv proti nezákonnému zásahu, neboť taková žaloba by byla odmítnuta pro nepřipustnost.²⁰

Poznámka rozeprě

Komentářová literatura uvádí dva možné důvody vzniku právního nesouladu zápisu v KN se skutečností, na jejichž základě může dojít k zápisu poznámky rozeprě: (i) **mimoknihovní vznik a zánik práv**, kdy zapsané právo zaniklo současným vznikem jiného práva, omezilo se vznikem jiného práva, nebo se rozšířilo zánikem jiného práva; a (ii) **dodatečné odpadnutí právního důvodu vzniku práva**.²¹ Tedy případy, kdy nesoulad se skutkovou či právní realitou nastal až po zápisu práva.

Mezi případy ad (ii) lze počítat nejen případy zániku právního titulu s účinky *ex nunc*, nýbrž i případy zániku právního titulu s účinky *ex tunc*. Je však nutné posoudit, zda účinky *ex tunc* nastaly před zápisem rozporovaného práva či nikoliv. Pokud ano, nejde o dodatečné odpadnutí právního důvodu a je nezbytné využít poznámku spornosti (s. s.). Příkladem může být např. odstoupení od platné smlouvy ještě před tím, než práva z této smlouvy byla zapsána do KN. Pokud však účinky odstoupení nastaly až po zápisu rozporovaného práva, tak je namístež poznámka rozeprě.²²

Na tomto místě je vhodné upřesnit, že samotným zápisem poznámky spornosti se právně nesouladný zápis nijak nevyřeší. K vyřešení situace dojde až soukromoprávním uplatněním práva. Poznámka spornosti však má svůj význam, neboť s jejím zápisem je spojen jistý účinek. Tímto účinkem je výmaz těch zápisů v KN, které jsou v rozporu s výsledkem soukromoprávního řízení. V případě poznámky rozeprě působí tento účinek pouze do budoucna, tzn. pouze na ty zápisy, které byly provedeny po zápisu poznámky rozeprě.²³ **Poznámka rozeprě tedy nepůsobí zpětně, tzn. nelze provést výmaz těch zápisů, které byly provedeny před zápisem poznámky rozeprě. Pokud se chce dotčená osoba domoci svého práva proti subjektu, kterému takový zápis svědčí, musí podat příslušnou soukromoprávní žalobu přímo proti tomuto subjektu.**²⁴

Poznámka spornosti (s. s.)

Poznámka spornosti (s. s.) **dopadá na případy, kdy již od počátku absentuje právní důvod vzniku zapsaného práva**, a to např. pro absolutní neplatnost či zdánlivost právního jednání, na jehož základě byl zápis proveden.²⁵ V zásadě se jedná o ochranu skutečného držitele vlastnického či jiného věcného práva proti ztrátě či omezení tohoto práva v důsledku působení § 984 o. z., který chrání nabyvatele v dobré víře.²⁶

Co se účinků poznámky spornosti (s. s.) týče, jsou obdobné jako v případě účinků poznámky rozeprě. Ostatní řízení o zápisech k příslušné nemovitosti vedená katastrálním úřadem se sice nepřerušují, ale poznámka rozeprě způsobí, že katastrální úřad *ex officio* vymaže takové zápisy, které jsou v rozporu s výsledkem soukromoprávního uplatnění práva. V případě poznámky spornosti (s. s.) nastává tento účinek i zpětně, tzn. i vůči zápisům provedeným před zápisem poznámky spornosti (s. s.). K tomuto zpětnému účinku však zákon stanoví podmínku – dotčená osoba musí podat žádost o zápis poznámky spornosti (s. s.) do jednoho měsíce ode dne, kdy se o nesouladu v KN dozvěděla.²⁷

Uplatnění práva

Jak bylo řečeno výše a jak vyplývá i z logiky věci, samotný zápis poznámky spornosti nevyřeší právní nesoulad zápisu v KN. Dotčená osoba musí také uplatnit své právo, kvůli kterému navrhuje zapsat poznámku spornosti, a to samozřejmě vhodným právním prostředkem. Uplatnění práva pak musí být prokázáno katastrálnímu úřadu. V případě poznámky rozeprě ihned při podání návrhu na zápis poznámky rozeprě a v případě poznámky spornosti (s. s.) nejpozději do dvou měsíců od doručení návrhu na zápis poznámky spornosti (s. s.).

Soukromoprávní určovací žaloba

Základním prostředkem pro uplatnění práva je soukromoprávní určovací žaloba podávaná dle § 80 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“). Tato žaloba slouží k určení subjektu vlastnictví či jiného věcného práva, případně k určení jejich rozsahu. Pro její úspěch je nutný naléhavý právní zájem žalobce. V případě, že naléhavý právní zájem absentuje, je určovací žaloba zamítnuta. Naléhavý právní zájem je tedy hmotněprávní podmínkou.²⁸ Naléhavý právní zájem existuje v případě, kde je splněna alespoň jedna z následujících podmínek: (i) situaci nelze řešit jinak, (ii) jde o účinné řešení nevyžadující další aktivní uplatnění práva, (iii) jde o preventivní odstranění ohrožení práva jednoznačným deklaratorním určením.²⁹ V případě nesouladu zápisu v KN se skutečností je však situace značně ulehčena, neboť právní zájem je v těchto případech uznán přímo hmotným právem, tj. v § 985 a 986 o. z., a není jej tedy nezbytné prokazovat.³⁰

Tato žaloba je tedy vhodným prostředkem uplatnění práva v případě, kdy mezi subjekty existuje spor o to, kdo má vlastnické právo k určité nemovitosti. Podobně je vhodným nástrojem i v **případě, kdy mezi stranami existuje subjektivní spor o hranici, ale objektivně je hranice zjištělná.**³¹ Tato žaloba může znít buďto na určení vlastnického práva, nebo i přímo na neplatnost zápisu v KN. Naopak určovací žaloba není vhodným postupem v situaci, ve které lze nesouladný zápis opravit postupem podle § 36 kat. zák.³²

21 Op. cit. sub 12, str. 49-50.

22 Tamtéž, str. 55.

23 § 985 o. z.

24 V případě zápisu provedeného před podáním návrhu na zápis poznámky rozeprě totiž nedochází „k rozšíření subjektivních mezí závaznosti soudního rozhodnutí“ na tyto zápisy. Op. cit. sub 12, str. 52.

25 Op. cit. sub 12, str. 55.

26 Tamtéž, str. 54 až 55.

27 § 986 odst. 2 o. z., přičemž při promarnění lhůty nastávají zpětné účinky jen vůči těm, kteří dosáhli zápisu a zároveň nebyli v dobré víře, že jim zapisované právo náleží. Dle odst. 3 téhož ustanovení se pak měsíční lhůta prodlužuje až na tříletou (počítáno od provedení nesouladného zápisu) v případě, že dotčená osoba nebyla o nesouladném zápisu řádně vyrozuměna.

28 Kdyby se jednalo o procesněprávní podmínku, došlo by k odmítnutí žaloby.

29 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 236/2017, či náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 21/05.

30 Op. cit. sub 12, str. 62.

31 Tamtéž, str. 191 až 192.

32 Podle právní úpravy účinné před 1. 1. 2014 zákon naléhavý právní zájem pro tyto případy nestanovil automaticky; bylo nutné jej prokázat a v případě, že osoba

Soukromoprávní žaloba na určení hranice

Druhým prostředkem uplatnění práva je **soukromoprávní žaloba na určení hranice podle § 1028 o. z.** Ta se používá v situacích, ve kterých je hranice mezi nemovitostmi neznatelná a není tedy jisté, kde začíná jedna, kde končí druhá a kdo k oné sporné části má mít vlastnické právo. Pro odlišení od určovací žaloby jsou stěžejní pojmy „*neznatelná*“ a „*pochybná*“ hranice. Hranice je neznatelná a pochybná, pokud ji nelze určit v podkladech ani v terénu, protože je to (technicky) nedostatečně vyznačeno, a ani dotčení vlastníci nejsou schopni určit, jaký je skutečný skutkový a právní stav.³³ Na rozdíl od případů, na které se použije určovací žaloba, zde jde tedy o situaci, ve které hranice není objektivně zjistitelná.

Soud má v těchto případech možnost hranici určit dle slušného uvážení, což je opět rozdíl od řešení sporu o hranici určovací žalobou. Vyplývá tak z logiky věci. Určovací žalobou lze totiž **řešit pouze takový spor o hranici, ve kterém je hranice objektivně zjistitelná.** Určením dle slušného uvážení by tedy soud porušil tuto objektivně zjistitelnou a existující realitu, čímž by v důsledku (protiprávně) popřel právo jednoho z účastníků sporu. To v případě žaloby na určení hranice nehrozí (pokud soud zůstane v mezích slušného uvážení – ať už to v praxi přinese jakýkoliv výsledek sporu).

Nový návrh na zápis vkladem

Existuje ještě třetí prostředek uplatnění práva, a sice **nový návrh na zápis.** Ten může být podán např. v situaci, kdy byl původní zápis proveden na základě objektivně chybné listiny. Tzn. zápis sám je v souladu s listinou, avšak listina sama

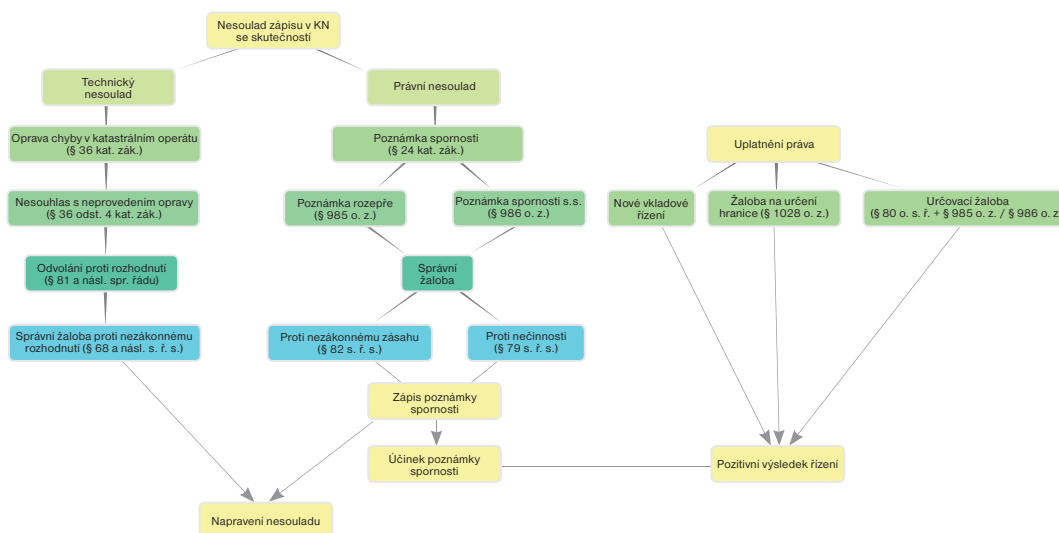
není v souladu se skutečností, a to nikoliv z důvodu sporu či nejasností, nýbrž z důvodu jednoznačné a objektivně rozeznatelné chyby v podkladové listině.

V takovém případě dotčeným osobám nic nebrání, aby listinu opravily (např. uvedly správnou výměru, na které se shodují a která z důvodu překlepu byla v listině uvedena nesprávně), a následně podaly nový návrh na zápis. V rámci tohoto postupu mohou využít i zápis poznámky rozepře. Jazykové vyjádření § 985 o. z. a smysl úpravy sice vylučuje, aby v případě technického nesouladu byla zapsána poznámka spornosti, avšak nevylučuje možnost využít ji v případě chyby, kterou lze zhojit podáním nového návrhu na zápis. Na rozdíl od § 986 o. z. totiž § 985 o. z. explicitně nepožaduje uplatnění u soudu. *A contrario*, dotčená osoba může uplatnit své právo i jinak než u soudu, např. návrhem na vklad. I u návrhu na vklad je následně vydáno rozhodnutí, jak požaduje znění § 985 o. z., a mohou nastat účinky tímto předpisem předpokládané.

Závěr

Shrnující závěrečné schematické řešení (viz níže) začíná u identifikace nesouladu. Identifikujeme-li nesoulad jako technický, je namístě požádat katastrální úřad o opravu chyby v katastrálním operátu. V případě, že katastrální úřad opravu neprovede, je nutné se proti takovému postupu odvolat. V případě neúspěchu odvolání je pak možné podat žalobu proti nezákonnému rozhodnutí k příslušnému správnímu soudu.

Pokud nesouladný zápis identifikujeme jako právní nesoulad, pak je namístě požádat katastrální úřad o zápis poznámky spornosti ve smyslu katastrálního zákona. Tato

dotčená nesouladným zápisem naléhavý právní zájem neprokázala, byla určovací žaloba zamítnuta pro nesplnění této hmotněprávní podmínky. K tomu tedy mohlo dojít i v situaci, kdy nesoulad bylo možné řešit i prostou opravou katastrálního operátu. Tento závěr byl i judikován, viz např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4176/2007. Ačkoliv dnes je tato podmínka pro případy uvedené v § 985 a 986 o. z. splněna, má autor tohoto příspěvku za to, že Nejvyšší soud předchozí judikatorní závěry neopustí úplně a stále se bude snažit držet výkladu, podle kterého je možné určovací žalobu odmítnout v situaci, kterou lze řešit postupem podle § 36 kat. zák. Takové řešení je ostatně rychlejší pro dotčenou osobu (neboť správní řízení je bezesporu rychlejší než civilní soudní řízení) a je prospěšné i s ohledem na vytíženost civilního soudnictví.

poznámka pak bude mít buď povahu poznámky rozepře ve smyslu o. z., nebo poznámky spornosti (s. s.) ve smyslu o. z. V případě, že poznámka spornosti není zapsána, je možné bránit se žalobou proti nezákonnému zásahu či nečinnosti u příslušného správního soudu. Současně se zápisem poznámky spornosti je nezbytné uplatnit tvrzený nárok příslušnou formou. Typicky se tak bude dít žalobou na určení hranice či určovací žalobou. ❀

33 Op. cit. sub 31.

MÁTE PRÁVO NAKUPOVAT VÝHODNĚ!

**Jste zapsáni v seznamu advokátů vedeném
Českou advokátní komorou?
Na alza.cz teď můžete využívat speciální program s řadou výhod.**

OSOBNÍ OBCHODNÍK

Privátní rádce vám bude k dispozici na telefonu či e-mailu.

EXKLUZIVNÍ CENÍK A SPLATNOST

Lepší ceny a splatnost dohodou, jak vám to zní?

VYJDEME VÁM VSTRĚC

Nenašli jste u nás vysněný produkt? Seženeme ho.

RYCHLÉ DODÁNÍ PO CELÉ ČR

Nejpozději do dvou dnů u vás, nebo na pobočce.

Jak se registrovat do programu? Stačí mít vytvořený účet na alza.cz a pak se nám ozvat na číslo +420 601 570 572 nebo na e-mail org@alza.cz.

Veškeré informace a podmínky programu: www.alza.cz/advokati

Člen Asociace hotelů a restaurací ČR
Držitel certifikátu oficiální klasifikace
ubytovacích zařízení s označením *** superior

PENZION BENE CHOTĚBOŘ

Poznejte krásy regionu Poddoubraví

PENZION NABÍZÍ:

- komfortní ubytování v šesti dvoulůžkových, v jednom čtyřlůžkovém pokoji, každý pokoj je jedinečný
- bohaté snídaně
- konferenční místnost se špičkovým vybavením s možností videokonferencí
- terasu s posezením
- stylovou kavárnu se zahrádkou
- květinářství
- butik s oblečením
- wifi zdarma
- vlastní hlídané parkoviště
- výborná dostupnost z Prahy i Brna
- vhodné pro výlety s dětmi, turistiku, cykloturistiku

www.penzionbene.cz

recepce@penzionbene.cz, tel: 569 641 308

Nejvyšší soud:

K právnímu režimu zvířete při soudním uplatnění nároku na vydání psa

Při posuzování důvodnosti žaloby na vydání zvířete (psa) je nutné přihlídnout i k povaze zvířete jako živého tvora; i žalobu na vydání psa podanou jeho majitelem lze zamítnout pro zneužití práva.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1722/2018

K věci:

Soud prvního stupně zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala po žalovaných vydání „fenky XY, křížence s hnědou polodlouhou srstí, narozené dne 24. 1. 2011, označené mikročipem XY a předané žalovaným, (resp. jejich dceři E. P.), dne 13. 9. 2012 či dne 14. 9. 2012“.

Odvolací soud k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobkyně dovolání. Namítá, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, zejména **otázky způsobu výkladu § 494 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a jeho kolize s absolutním právem majetkovým v situaci vlastnické žaloby na vydání věci.** Soudy obou stupňů vycházely z premisy, že vydání fenky žalobkyni by bylo v zásadním rozporu se zájmy zvířete. Dovolatelka má za to, že soudy se nezabývaly újmou žalobkyně vznikající odloučením od psa. Trvalé odnětí je z pohledu vlastníka zásahem absolutním, a k takovému by z logiky věci mělo být přistoupeno jen při zcela mimořádných okolnostech, které však v projednávaném případě nejsou dány. Navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaní se k dovolání nevyjádřili.

Z odůvodnění:

Dovolání není přípustné, neboť otázku odepření ochrany vlastnického práva vyřešil odvolací soud v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu.

Odvolací soud uzavřel, že pracovnice „psiho útulku XY“ odebrala žalobkyni bez právního důvodu fenku XY. Zároveň však zhodnotil, že žalovaní ani jejich dcera se na tomto protiprávním jednání nepodíleli. Fenky se ujali až poté, co se ocitla po odebrání žalobkyni opuštěná, a poskytli jí veškerou dostupnou veterinární i další péči. Příkladně se o ni starají po dobu pěti let a fenka u nich „zapustila kořeny“. Odkázal i na zjištění soudu prvního stupně, podle kterého si žalovaní s fenkou vytvořili silný emoční vztah, a vydání fenky žalobkyni by proto nebylo ani v zájmu zvířete, které navíc trpí srdeční vadou. Po-

dle odvolacího soudu proto není „žádoucí a obhajitelné“, aby byla vydána žalobkyni „jako původní vlastníci“.

Oproti přesvědčení dovolatelky tedy odvolací soud nezaložil své rozhodnutí pouze na „výkladu § 494 o. z. a jeho kolize s absolutním právem majetkovým“, ale hodnotil a poměřoval zájmy žalobkyně a žalovaných na vydání (nevydání) zvířete a újmy, která by jeho vydáním účastníkům vznikla.

Ochranu vlastnického práva, o níž soud rozhoduje po 1. 1. 2014, je nutné v poměrech žaloby na vydání věci poměřovat úpravou obsaženou v § 1040 o. z. Tím se pak řídí jak samotné posouzení předpokladů pro vyhovění žalobě na vydání věci, tak i případné důvody, pro které lze uvažovat o zamítnutí této žaloby (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4253/2014, dostupný – stejně jako dále označená rozhodnutí Nejvyššího soudu – na www.n soud.cz).

Podle § 1040 odst. 1 o. z. platí, že kdo věc neprávem zadržuje, může být vlastníkem žalován, aby ji vydal.

Podle § 126 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dále obč. zák. č. 40/1964 Sb., vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje, zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje. Podle odst. 2 téhož ustanovení má obdobné právo i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe.

Vzhledem k tomu, že ochrana vlastnického práva formou vindikační žaloby je v § 1040 odst. 1 o. z. založena na stejných principech, jako tomu bylo v § 126 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., lze v tomto směru i nadále vycházet z dosavadní judikatury (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1483/2015, nebo ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 22 Cdo 83/2015).

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Podle § 2 odst. 3 o. z. výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.

Podle § 8 o. z. zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany.

Nejvyšší soud opakovaně připustil zamítnutí vlastnické žaloby pro rozpor výkonu vlastnického práva s dobrými mravy (např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4065/2014, či v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2000, sp. zn. 22 Cdo 740/99). Dospěl přitom k závěru, že zamítnutí vlastnické žaloby pro rozpor výkonu vlastnického

práva s dobrými mravy připadá výjimečně do úvahy, pokud výkon práva na ochranu vlastnictví vážně poškodí uživatele věci, aniž by vlastníkovvi přinesl odpovídající prospěch, a vyhovění žalobě by se dotýkalo zvláště významného zájmu žalovaného.

Problematika dobrých mravů byla dříve upravena v § 3 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., s účinností od 1. 1. 2014 je obsažena v § 2 odst. 3 a v § 8 o. z. vylučujících právní ochranu při zjevném zneužití práva; **judikaturu přijatou k výkladu rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. lze přiměřeně aplikovat i na výklad podle o. z.** (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4065/2014, ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1483/2015, nebo ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. 26 Cdo 2539/2017).

Tak Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5159/2014 (uveřejněném pod č. 101/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.), uvedl, že „za zneužití práva lze považovat výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo jen nepatrný zájem na jeho výkonu [k tomu srov. P. Lavický a kol.: *Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1-654), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 89], resp. se projevující jako rozpor mezi užitkem oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitkem oprávněného, pro nějž je právo poskytnuto (k tomu srov. F. Melzer, P. Těgl a kol.: *Občanský zákoník - velký komentář, svazek I., § 1-117, 1. vydání, Leges, Praha 2013, str. 162), který v krajní podobě může nabýt povahu tzv. šikany, jež je výkonem práva za účelem poškození druhé strany [k tomu srov. P. Lavický a kol.: *Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1-654), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 89-90; F. Melzer, P. Těgl a kol.: *Občanský zákoník - velký komentář, svazek I., § 1-117, 1. vydání, Leges, Praha 2013, str. 163].“****

Samotné posouzení toho, zda v určité věci jde o rozpor výkonu práva s dobrými mravy, je věcí úvahy soudů v nalézacím řízení, neboť toto posouzení je odvislé od specifických skutkových zjištění. Dovolací soud by mohl takovou úvahu zpochybnit jen v případě, že by byla zjevně nepřiměřená [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2808/2005 (dostupný na www.nsoud.cz)].

V dané věci dovolací soud nespátřuje úvahu o tom, že žalobu lze vzhledem ke konkrétním okolnostem dané věci zamítnout pro rozpor s dobrými mravy, resp. pro zneužití práva ve smyslu § 8 o. z., za zjevně nepřiměřenou. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že fenka XY u žalovaných žije většinu svého života, jejich péče o ni je příkladná a žalovaní si s fenkou navzájem vybudovali silné citové pouto. Odloučení od žalovaných by mohlo být pro fenku zdraví či život ohrožující vzhledem k diagnostikovanému šelestu na srdci. Naproti tomu u žalobkyně žila necelý rok. V posuzované věci je nezbytné přihlídnout i ke skutečnosti, že žalovaní se nikterak nepodíleli na odebrání fenky žalobkyni a ujali se jí již jako opuštěného zvířete. Z objektivních důvodů uvěřili, že odebrání bylo řádné.

Dovolací soud se shoduje s odvolacím soudem, že **při hodnocení všech relevantních okolností je zapotřebí přihlízet i k povaze zvířete jako živého tvora, v projednávaném případě psa, který se na pána silně fixuje a odloučení by mu způsobilo psychickou újmu.**

Podle § 494 o. z. má živé zvíře zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a usta-

novení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.

Odborná literatura uvádí, že v českém právu došlo u zvířat k výraznému hodnotovému posunu, které je ztělesněno právě ust. § 494 o. z. „*Ustanovení má především hodnotový význam a vytyká před závorku živé zvíře jako společníka člověka, přiznává existenci emocionální vazby mezi nimi a chrání elementární principy humanity.*“ (Srov. J. Kriváčková, K. Hamuláková, T. Tintěra a kol.: *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu, C. H. Beck, Praha 2015, str. 197.*)

„*Rozsah, ve kterém aplikace ustanovení o věcech neodporuje povaze zvířete (sc. jako živého tvora), bude vždy nutně individuální. Pro účely pochopení pravidla lze příkladmo ukázat na určité obecné skupiny typových případů, v nichž půjde skutkově o totéž, a bude tedy odůvodněn stejný hodnotový závěr. Zásadně jde o to, aby v důsledku mechanické aplikace ustanovení o věcech nebylo živé zvíře vystavováno pocitům úzkosti či strachu, aby mu nebyla působena bolest, aby u něj nevznikal stres (např. odloučením od svého pána - vlastníka), aby nedocházelo k jeho poškození, či dokonce uhynutí apod. Jednáním odporujícím povaze zvířete jako živého tvora bude proto např. převod vlastnického práva ke zvířeti a jeho odevzdání nabyvateli tehdy, bude-li zvíře na svého dosavadního pána silně fixováno a jeho odloučení by mu způsobilo psychickou újmu (např. pes). Obdobná situace však bude posouzena zcela jinak, bude-li prodávaným zvířetem např. kráva (stádo krav) či jiné hospodářské zvíře, kde o vytvoření citové vazby na vlastníka nelze příliš uvažovat.*“ (Viz F. Melzer, P. Těgl a kol.: *Občanský zákoník - Velký komentář, svazek III., § 419-654, 1. vydání, Leges, Praha 2014, str. 233, 234.*)

„*Význam a hodnota zvířete souvisí s tím, že živé zvíře je tvor nadaný smysly a schopný vnímat bolest. Z tohoto důvodu není možné s ním zacházet stejně jako s jinými hmotnými předměty. Je tedy třeba respektovat povahu zvířete jako živého tvora a zvířecí integritu.*“ [Srov. P. Koukal in P. Lavický a kol.: *Občanský zákoník, Komentář, Obecná část (§ 1-654), C. H. Beck, Praha 2014, str. 1748.*]

„*Na rozdíl od neživých a necitících předmětů nelze nadále disponovat zvířaty bez uvážení jejich pocitů a povahy. Majitel zvířete musí strpět odpovídající zásahy do práva na užívání vlastnictví, jež sledují pohodu a zájmy zvířat. Omezení v právním nakládání byla autory zamýšlena především s ohledem na zvířata, která se silně citově váží na člověka - ačkoli jsou důvodově zpráve výslovně uvedeni psi, lze očekávat, že tato pravidla dopadají i na méně obvyklé druhy, u nichž se prokáže existence silného vzájemného vztahu a emoční vazby.*“ (Srov. I. Prouza: *Zvíře na rozhraní mezi osobou a věcí, Právní rozhledy č. 1/2017, str. 13.*)

Jestliže tedy nalézací soudy při hodnocení a poměrování zájmů účastníků na vydání zvířete a újmy, která by jeho vydáním účastníkům vznikla, přihlížely i k zájmům samotné fenky jako živého tvora, je jejich postup v souladu se zákonným ust. § 494 o. z.

Z výše uvedeného se podává, že rozsudek odvolacího soudu je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu ve smyslu § 237 o. s. ř., tudíž **není dovolání přípustné.** Proto je dovolací soud podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

Komentář:

Pro toto číslo Bulletinu advokacie jsme zvolili rozhodnutí sice z klasické věcněprávní oblasti (vindikační žaloba), která

je však výrazně modifikována „předmětem“, ke kterému byl uplatněn vindikační nárok.

Pomineme-li oblast sousedských práv (zejména imisních sporů), kde se zvířata objevují poměrně často (zvířecí zápach, hluk působený zvířaty, pronikání zvířat z jednoho pozemku na druhý apod.), zvířata čas od času do právních vztahů vstupují. Již i na stránkách Bulletinu advokacie jsme „zvířecí“ problematiku zmiňovali (33 Cdo 1201/2017 – nedostatky vlastností vodícího psa – viz BA č. 10/2018, str. 46-48).

Trend „posilování právního postavení zvířat“ byl v souvislosti s přípravou rekodifikace soukromého práva zřejmý.

Principy a východiska nového kodexu soukromého práva již na přelomu století vycházely z toho, že o (živých) zvířatech bude prohlášeno, že věcmi v právním smyslu nejsou a že na jejich poměry lze aplikovat předpisy o věcech pouze analogicky a jen za předpokladu, že to nebude v rozporu se zákony stanovenými na jejich ochranu. Současně se navrhovalo rozlišení právního režimu zvířat volně žijících a zvířat chovaných člověkem (zvířat domestikovaných a zvířat chovaných v zajetí).¹

V tomto pojetí pak i nová občanskoprávní úprava normovala klíčové ust. § 494 o. z.² Důvodová zpráva vychází z toho, že ust. § 494 vymezuje zvíře pozitivně s důrazem na jeho zvláštní význam a hodnotu podmíněnou vlastností zvířete jako smyslu nadaného živého tvora. Hodnota živého zvířete nemusí proto být dána jeho obecnou cenou. Současně pak důvodová zpráva uvádí, že ust. § 494 o. z. označuje zvíře jako živého tvora nadaného smyslu, čímž se liší zvíře od člověka nadaného nejenom smyslu, ale především rozumem. Nicméně povaha zvířete jako živého tvora justifikuje jeho vyloučení z kategorie věcí; ustanovení o věcech se proto na živá zvířata aplikují obdobně, avšak jen v rozsahu, v jakém to neodporuje povaze zvířete jako živého tvora. S přihlédnutím k evropským úpravám³ pak osnova občanského zákoníku navrhovala stanovit, že živé zvíře není věcí, a vyjádřit, za jakých podmínek na ně lze aplikovat předpisy o movitých věcech, s příkladem, že by např. bylo v rozporu s povahou zvířete jako živého tvora použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu.⁴

Tento přístup ke zvířatům sdílí také odborná komentářová literatura, která se z větší části věnuje ust. § 494 o. z. poměrně podrobně a zakotvení § 494 vysvětluje jako „*projev legislativního jevu, který se nazývá dereifikace (odvěcnění) zvířat a souvisí s flexí celkové změny vztahu člověka k přírodě (podmaňující vztah se mění na vztah symbioticko-užívací)*“⁵ a respektuje východiska naznačená důvodovou zprávou.⁶ Část komentářové literatury naproti tomu přistupuje k těmto otázkám velmi stručně.⁷

Publikované rozhodnutí – nad rámec jeho odůvodnění – stojí za to doplnit několika poznámkami.

Ač tuto otázku rozhodnutí dovolacího soudu neřešilo a ani řešit nemohlo, protože ji zřejmě neposuzovaly ani nalézací soudy, a tudíž nebyla předmětem dovolání, **nepochybně se nabízela obrana žalovaných založená nikoliv na tvrzení, že ze strany žalobkyně se jedná o zneužití práva ve smyslu § 8 o. z., ale na tvrzení, že jsou vlastníky na základě zákonných ustanovení o nabytí od neoprávněného (§ 1109-1111 o. z.).** Protože se však jednalo o stručné odmítací rozhodnutí bez uvedení konkrétních skutkových reálií, není zřejmé, proč se tato otázka nestala předmětem posouzení. Mohlo jít o ča-

sové nabytí předcházející 1. 1. 2014 nebo o to, že takovou námitku žalování v průběhu řízení vůbec neuplatnili.

Ať již tomu však bylo jakkoliv, **pro budoucí možné případy tohoto typu je nepochybně vhodnější založit obranu proti vindikačnímu nároku na tvrzení o nabytí vlastnického práva**, tj. na tvrzení, že žalobce vůbec není ve věci aktivně legitimován, protože již vlastníkem není. Pokud soudní praxe zakládá někdy svá rozhodnutí na zneužití práva, řeší tak zpravidla konkrétní okolnosti daného případu, nemění však základní právní rámec; to se pak promítá – ve vztahu k této věci – do závěru, že nebylo zpochybněno vlastnické právo žalobkyně a nebylo soudním rozhodnutím založeno vlastnické právo žalovaných, ale „jenom“ se odepřela ochrana požadavku na vrácení psa. Takové rozhodnutí – přeloženo do neprávní řeči – pak znamená, že žalobkyně je sice vlastníci věci, ale nemůže se domáhat jejího vrácení, žalování vlastníky věci nejsou, ale nejsou povinni věc vrátit. Takový závěr pak samozřejmě otevírá řadu právních otázek počínaje právním režimem po zamítnutí žaloby podle § 8 o. z. až po vzájemné nároky obou stran právního vztahu. Tyto otázky však rozhodnutí dovolacího soudu neřešilo, protože nebyly předmětem řízení, ani předmětem posouzení ze strany nalézacích soudů.

V souvislosti se zvířaty a jejich povahou reflektující jejich „*charakter živého tvora*“ se zpravidla poukazuje na vztah takového zvířete a jeho pána – miněno pána právního, tj. vlastníka, aby např. právní dispozicí se zvířetem nebyl tento vztah narušen (dáním do zástavy apod.). V této věci však naopak byl závěr o zneužití práva založen na vztahu zvířete a faktického pána – žalovaných.

V dané věci bylo pak zamítnutí žaloby s odkazem na § 8 o. z. dáno zjevně s ohledem na povahu „předmětu sporu“ – zvíře. Pokud by žalování nabyli za shodných okolností movitou „neživou“ věc, pravděpodobně by žádné důvody pro odmítnutí ochrany vlastnického práva žalobkyně nebyly dány; soudy také svá rozhodnutí opírající se o § 8 o. z. založily právě na okolnostech charakterizujících „*předmět sporu*“ jako živého tvora a důsledky, které by jeho vydání pro zvíře samotné mělo. Nejednalo se samozřejmě o jediný důvod pro zamítnutí žaloby, ale o důvod významný, ne-li nejdůležitější.

Proti rozhodnutím soudů nebyla podána ústavní stížnost, takže právní poměry účastníků řízení byly pro toto období definitivně ustaveny rozhodnutím dovolacího soudu.

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

1 K. Eliáš, M. Zuklínová: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, Linde Praha, Praha 2001, str. 150.

2 Je „zajímavé“, že důvodová zpráva k tomuto zákonnému ustanovení je podrobnější a rozsáhlejší než např. i k zásadnímu institutu nabytí od neoprávněného u veřejných seznamů.

3 Např. čl. 641a Abs. 1 švýcarského občanského zákoníku nebo § 285a rakouského občanského zákoníku.

4 K. Eliáš a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, Ostrava 2012, str. 226.

5 K tomu srov. P. Lavický a kol.: Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1-654), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1746 a násl.

6 K tomu srov. F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, svazek III., § 419-654, Leges, Praha 2014, str. 228 a násl.

7 K tomu srov. J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala a kol.: Občanský zákoník, Komentář, svazek I., Wolters Kluwer, Praha 2014, str. 1166-1167.

Ústavní soud:

Odměna advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného soudem podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob

Stanoví-li § 9 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, že při výkonu funkce opatrovníka ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob (srov. § 34 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim) se pro účely výpočtu odměny advokáta jako opatrovníka považuje za tarifní hodnotu částka 1 000 Kč, pak takové pravidlo podle Ústavního soudu porušuje zásadu rovnosti v návaznosti na právo podnikat a právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod.

**Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2020,
sp. zn. Pl. US 23/19**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel – advokát, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení usnesení krajského soudu, neboť byl toho názoru, že jím byla porušena jeho základní práva, svobody, jakož i ústavněprávní principy zakotvené zejména v čl. 1, čl. 3, čl. 4 odst. 1, čl. 9, 11, 26, 28 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Z ústavní stížnosti, jakož i z napadeného rozhodnutí se podává, že rozsudkem okresního soudu byla obchodní společnost, kterou byla akciová společnost v likvidaci, odsouzena k trestu zrušení právnické osoby a podle § 34 odst. 5 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob“), byl uvedené společnosti ustanoven opatrovník, a to stěžovatel.

Za těchto okolností okresní soud usnesením přiznal stěžovateli jako advokátu ve funkci opatrovníka odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 16 819 Kč (I. výrok) a nepřiznal odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 15 301 Kč (II. výrok), protože – na rozdíl od stěžovatele – při výpočtu vyšel z § 9 odst. 5 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Ust. § 9 odst. 5 ad-

vokátního tarifu přitom v době rozhodování okresního soudu znělo: „Při výkonu funkce opatrovníka ustanoveného správním orgánem účastníku řízení, ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob, jmenovaného soudem podle zákona upravujícího zvláštní řízení soudní nebo ustanoveného soudem účastníku řízení, jehož pobyt není znám, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat,^{1b} se považuje za tarifní hodnotu částka 1 000 Kč.“

Krajský soud pak následnou stížnost stěžovatele podanou podle § 141 a násl. zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zamítl. Krajský soud se ztotožnil s okresním soudem v nutnosti použití § 9 odst. 5 advokátního tarifu na stěžovatelův případ i s korekcí rozsahu některých stěžovatelem prováděných úkonů a požadované odměny za ně (tyto korekce však ani ve stížnostní argumentaci nejsou zásadně podstatné).

V ústavní stížnosti stěžovatel uvedl, že byl podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob ustanoven opatrovníkem obviněné obchodní společnosti v likvidaci, a to v trestním řízení pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění. Proto také navrhoval, aby mu byla přiznána odměna jako za obhajobu v trestní věci. Oba soudy ale rozhodly, že mu bude přiznána odměna podle § 7 bodu 2 a podle § 9 odst. 5 advokátního tarifu. Místo odměny za jeden úkon právní služby podle § 10 odst. 3 advokátního tarifu (tedy částky 1 000 až 3 100 Kč) tak stěžovatel obdržel odměnu

jen ve výši 250 Kč za jeden úkon právní služby, což je podle něj zcela nedostatečné, neboť jako opatrovník právnické osoby vykonával fakticky její obhajobu. Jako opatrovník má navíc podle svého tvrzení dokonce širší povinnosti než obhájce (musí se např. osobně dostavit k výsledku, nemůže se substitučně nechat zastoupit svým koncipientem). Činnost opatrovníka ustanoveného pro řízení je přitom i podle zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, výkonem advokacie (stěžovatel je tak vázán nejen pravidly profesionální etiky, ale má stejnou odpovědnost a musí být v rozsahu zákonem stanovených povinností řádně pojištěn). Stěžovatel pak v této souvislosti odkázal mj. na nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS303/05 (N 141/46 SbNU 361), kdy podle něj by i pro posouzení odměny advokáta mělo platit, že ústavní pořádek princip legality neváže na legalitu formální, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich materiálnímu smyslu. Zcela okrajově pak stěžovatel v ústavní stížnosti ještě namítl, že mu soud nesprávně neuznal náklady na jednu jízdu automobilem, kterou v ústavní stížnosti přesněji specifikoval.

Ústavní soud poukázal na to, že **nálezem ze dne 24. 9. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 4/19 (302/2019 Sb.), zrušil část § 9 odst. 5 advokátního tarifu ve slovech „jehož pobyt není znám,“**, a to dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů, neboť dovodil, že daná část citovaného ustanovení je rozporná se zásadou rovnosti ve vztahu k právu získávat prostředky pro životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 3 Listiny a s právem na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny, a to z důvodů, které v nálezu podrobně rozvedl. Zároveň dodal, že **důvody neústavnosti uvedené v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19 mohou dopadat i na ostatní části hypotézy § 9 odst. 5 advokátního tarifu. Shledají-li proto obecné soudy v jiných, jimi vedených řízeních, že důvody neústavnosti dopadají i na jinou část § 9 odst. 5 advokátního tarifu, nebudou ji v konkrétním případě používat, neboť podle čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky jsou vázány jen zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.**

Třetí senát Ústavního soudu při předběžném posouzení ústavní stížnosti dospěl k názoru, že **výše uvedenou neústavnost vykazuje i část hypotézy § 9 odst. 5 advokátního tarifu ve slovech „ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob,“** která byla použita v řízení před okresním soudem a jež vyústila až v řízení o ústavní stížnosti stěžovatele (ustanoveného opatrovníka) vedené pod sp. zn. III. ÚS 1251/19. Z těchto důvodů proto Ústavní soud usnesením řízení podle § 78 odst. 2 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), přerušil a plénu Ústavního soudu navrhl tuto část zrušit.

Ust. § 9 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů [včetně nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19 a sp. zn. Pl. ÚS 22/19 (28/2020 Sb.)], zní (pozn.: tučně zvýrazněná část se navrhuje ke zrušení): „**Při výkonu funkce opatrovníka ustanoveného správním orgánem účastníku řízení, ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob, jmenovaného soudem podle zákona upravujícího zvláštní řízení soudní nebo ustanoveného soudem účastníku řízení, jemuž se nepodařilo doručit na známou adre-**

su v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat, se považuje za tarifní hodnotu částka 1 000 Kč.“

Ústavní soud uvedl, že se významem opatrovníka při zastupování účastníka zvláště v soudním řízení zabýval opakovaně, včetně řízení o kontrole norem – srov. zmíněný nálezy sp. zn. Pl. ÚS 4/19 a též nálezy ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 22/19, a to ve vztahu k rozdílně stanovené odměně pro advokáty jako opatrovníky účastníka řízení, jehož pobyt není znám, a pro advokáty jako opatrovníky účastníka řízení, který se nemůže z jiných zdravotních důvodů nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení, dle téhož § 9 odst. 5 advokátního tarifu jako nyní (jen v jiné části hypotézy). **Ústavní soud dovodil, že normotvůrcem rozdílně stanovená odměna pro advokáty jako opatrovníky těchto účastníků řízení je v rozporu se zásadou rovnosti – vztaženo zejména k ustanoveným zástupcům podle § 30 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Z judikatury Ústavního soudu, ale i Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), kterou Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19 podrobně rozebíral [srov. např. nálezy ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 14/17 (200/2018 Sb.), a ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14 (N 164/78 SbNU 451; 297/2015 Sb.), a rozsudky ESLP ze dne 23. 11. 1983 ve věci *Van der Musselle proti Belgii* (stížnost č. 8919/80) a ze dne 18. 10. 2011 ve věci *Graziani-Weiss proti Rakousku* (stížnost č. 31950/06)], vyplývá, že stát ani advokátům negarantuje právo na zisk a právní úprava, která advokátům ukládá vykonávat určité druhy činností ve veřejném zájmu a za sníženou odměnu hrazenou státem, nebo dokonce bez nároku na odměnu, neodporuje ústavnímu pořádku. Na druhou stranu však ani rozdílně stanovená odměna nemůže být založena na libovolných kritériích. Například kritéria, na základě nichž se stanoví odlišné zacházení s obdobnými subjekty v obdobných (nebo dokonce stejných) situacích, musí být alespoň obecně rozumná a objektivizovaná. Taková kritéria však v případě stanovení odměny pro advokáty jako opatrovníky zvolena nebyla. Ust. § 9 odst. 5 advokátního tarifu ovšem podle Ústavního soudu vycházelo z paušalizujícího a ničím nepodloženého předpokladu jednoduchosti a menší finanční náročnosti zastupování účastníků řízení neznámého pobytu opatrovníkem (bod 38 odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19).**

Ústavní soud dodal, že byť se nálezy sp. zn. Pl. ÚS 4/19 výslovně týkaly jen situace, kdy advokát zastupoval účastníka řízení neznámého pobytu (a to pro omezenou aktivní legitimaci tehdy předkládajícího třetího senátu Ústavního soudu), Ústavní soud zde dal najevo, že porušení principu rovnosti v kontextu odměňování může být naplněno i při použití jiné části hypotézy § 9 odst. 5 advokátního tarifu. Jak bylo výše zmíněno, v řízení předcházejícím nynější ústavní stížnosti byl stěžovatel ustanoven opatrovníkem obchodní společnosti, jež byla odsouzena k trestu zrušení právnické osoby. Ústavní soud uvedl, že má za to, že i tato část hypotézy právní normy vychází z nepřipadného zjednodušení, kdy neexistuje rozumný důvod, aby opatrovníkovi, jenž chrání odsouzené právnické osoby, byla poskytnuta násobně nižší odměna, než je tomu např. u zástupce podle § 30 o. s. ř.

Podle Ústavního soudu byla také v tomto případě (srov. body 18 a násl. odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 22/19) porušena zásada rovnosti v návaznosti na právo podnikat a právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny, a to formou závislé činnosti jako zaměstnaný advokát nebo jako advokát vykonávající advokacii v obchodní společnosti, anebo formou podnikání, přičemž Ústavní soud chápe právo podnikat jako jednu z možností získávat prostředky pro životní potřeby prací.

Na zásah do uvedených základních práv je podle Ústavního soudu nutné nazírat rovněž v kontextu práva na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Stanovil-li totiž normotvůrce výrazně nižší výši odměny pro advokáta jako opatrovníka obviněné právnické osoby, která nemá osobu způsobilou k provádění úkonů v trestním řízení, popř. právnické osobě nebo jejímu zmocněnci prokazatelně nelze doručovat písemnosti (srov. § 34 odst. 4 a 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob), degradoval tím práci ustanovených advokátů v těchto případech oproti zastupování v případech jiných, a to bez jakéhokoliv rozumného opodstatnění. Jakkoliv proto Ústavní soud nepochybuje o tom, že kvalita odvedené právní služby advokáta se neodvíjí primárně od výše poskytnuté odměny, je třeba podle jeho názoru současně respektovat zásadu, podle níž za odvedenou práci má každý právo na spravedlivou odměnu, resp. stejnou odměnu za práci stejné hodnoty [čl. 28 Listiny *per analogiam*, čl. 7 písm. a) bod 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech], přičemž tato odměna má být v těchto případech za srovnatelnou práci ve srovnatelné výši.

K uvedenému považoval Ústavní soud za nutné dodat, že není podstatné, že právní pomoc není poskytována na základě smlouvy, nýbrž na základě rozhodnutí soudu, a že takovým rozhodnutím stát plní svoji povinnost chránit v právních řízeních práva těch, jež nemohou svá práva dostatečně hájit sami. Rozhodující je totiž okolnost, že plnění (resp. splnění) takové povinnosti je obsahově ekvivalentní poskytnutí právní pomoci na základě smlouvy a mělo by být přiměřené i co do poskytnutí odměny za takovou činnost.

K provázanosti odměny a úrovně poskytnuté právní pomoci Ústavní soud pro stručnost odkázal zejména na náleze ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 848/16 (N 174/82 SbNU 693),

a na již odkazovaný náleze sp. zn. Pl. ÚS 4/19. Nad rámec tam uvedených důvodů Ústavní soud poznamenal, že závěry těchto nálezu nelze chápat tak, že by advokáti výkon advokacie (kam v dané souvislosti patří i výkon opatrovnictví) vykonávali odtrženě od jakýchkoliv etických hledisek a odtrženě od principu jejich sounáležitosti na fungování demokratické společnosti (k čemuž by měli přispívat). Příhodné jsou podle Ústavního soudu naopak v tomto směru např. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4495/2014, podle něhož je výkon advokacie speciální podnikatelskou činností, která je nejen upravena zákonem, ale je výrazně modifikována i stavovskými předpisy. Podle nich advokát nesmí zejména snižovat důstojnost advokátního stavu, je povinen dodržovat pravidla profesijní etiky i pravidla soutěže s tím, že dokonce sama samosprávná organizace advokátů může rozhodnout, že advokát je povinen jemu určenému klientovi poskytnout právní službu ve vymezené věci bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Výkon advokacie je tedy skutečně speciální činností silně ovlivněnou též obecně přijímanými pravidly slušnosti a představy o tom, co je mravné a co již nikoliv. Na druhou stranu je advokacie stále koncipována jako služba poskytovaná za (adekvátní) odměnu, dokonce s tím, že stát sice negarantuje dosažení zisku, nicméně má povinnost [srov. náleze ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 19/13 (N 178/71 SbNU 105; 396/2013 Sb.)] vytvářet takové podmínky, aby ho mohlo být dosaženo. Skutečného naplnění mravního korektivu (a to i ke snaze o dosažení zisku) však může být podle názoru Ústavního soudu – vztaženo k posuzované problematice odměňování opatrovníků – dosaženo mj. tehdy, budou-li adresáti práv a povinností daných právních předpisů (advokáti) tyto vnímat jako spravedlivé a právní pomoc za sníženou odměnu nebo bez nároku na ni budou poskytovat zejména na základě vlastního rozhodnutí. Úkolem státu pak je k přirozené akceptovatelnosti pravidel co nejvíce přispívat, a to třeba právě i zrušením ustanovení, jež ústavnímu pořádku nevyhovuje, Ústavním soudem.

Ze všech uvedených důvodů Ústavní soud konstatoval, že stanovil-li normotvůrce nižší odměnu, kterou obdrží advokát jako opatrovník právnické osoby ustanovený soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob, porušil zásadu rovnosti (čl. 1, čl. 3 odst. 1 Listiny) v návaznosti na právo podnikat a právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny. Proto Ústavní soud podle § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu rozhodl o zrušení napadených slov („ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob,“) v § 9 odst. 5 advokátního tarifu, a to ke dni vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

❖ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

(Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 23/19 je účinný od 24. 2. 2020, kdy vyšel ve Sbírce zákonů pod č. 43/2020 – pozn. red.)

C. H. BECK NOVINKA

Jemelka/Vetešník

**Zákon o odpovědnosti
za přestupky a řízení o nich.
Zákon o některých přestupcích
Komentář. 2. vydání**

2020, vázané v plátně, 1 056 stran
cena 1 890 Kč, obj. číslo EKZ193

Objednávejte na www.beck.cz

■ Nejvyšší správní soud:

Náhrada nákladů obci ve správním řízení

Při úspěchu obce jako strany sporného správního řízení je pro rozhodnutí o náhradě nákladů řízení spočívajících v advokátním zastoupení podstatné kromě toho, zda se jedná o spor spojený s jejími veřejnoprávními povinnostmi, také to, zda se jedná o spor běžný, či naopak o spor neobvyklý a právně či skutkově obtížný. Je třeba zohlednit také to, zda jde o spor pilotní, či o spor, jehož podstata je již vyřešena a podání dalších návrhů by bylo možné zařadit mezi úřednickou činnost rutinní či zvládnutelnou případně s využitím vlastních právníků.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 1. 2020, č. j. 2 As 1/2019-58

K věci:

Stěžovatel (Statutární město Jihlava) podal dne 16. 12. 2013 ke Krajskému úřadu Vysočina návrh na zahájení sporného správního řízení o zaplacení částky 2 541 990,66 Kč jako poměrné části majetku odpůrce, svazku měst a obcí „Svaz vodovodů a kanalizací Jihlavsko“ (dále též „SVKJ“). Návrh vycházel ze stavu majetku odpůrce k datu 31. 12. 2012, přičemž o předchozím nároku již bylo dříve kladně rozhodnuto. Krajský úřad požadavku rozhodnutím ze dne 5. 6. 2014 vyhověl v plném rozsahu (výrok I.) a účastníkům nepřiznal náhradu nákladů řízení (výrok II.). Výrok o náhradě nákladů řízení byl zrušen v odvolacím řízení, načež krajský úřad o nákladech znovu rozhodl dne 1. 10. 2014 tak, že se podle § 141 odst. 11 ve spojení s § 79 odst. 2 spr. řádu žádnému z účastníků nepřiznává náhrada nákladů řízení. V odvolacím řízení žalovaný (Ministerstvo vnitra) rozhodnutím ze dne 4. 12. 2014 stěžovatelem podané odvolání zamítl a rozhodnutí krajského úřadu potvrdil. Žalovaný vycházel z názoru, že je zákonnou povinností žalobce jako statutárního města vytvářet materiální a personální předpoklady odpovídající rozsahu jeho majetku tak, aby zajistil svou činnost včetně působení v meziobecní spolupráci. Ochrana majetku ve sporném správním řízení je toho součástí. Může se jistě v takovém řízení nechat zastupovat advokátem, ovšem takový náklad nelze považovat za účelně vynaložený.

Krajský soud rozsudkem ze dne 28. 11. 2018, č. j. 30 A 21/2015-351, zamítl žalobu proti rozhodnutí Krajského úřadu. Krajský soud akceptoval, že se jedná o spor spojený s veřejnoprávní smlouvou a napadené rozhodnutí žalovaného předně označil za přezkoumatelné, přičemž nedostatek nákladového výroku v napadeném rozhodnutí žalovaného označil za formální pochybení rozporné s § 141 odst. 11 spr. řádu. Z celého rozhodnutí je ale podle krajského soudu patrné, že náklady na advokátní zastoupení žalovaný správní orgán nepovažoval za účelně vynaložené, a to ani v řízení před krajským úřadem, ani v řízení o odvolání; proto absenci výroku nepovažoval za zásah do žalobcových veřejných práv.

K otázce přiznání náhrady nákladů řízení spočívajících v advokátním zastoupení úřadu krajský soud poukázal

na zprvu nejednotnou judikaturu, která se posléze ustálila v názoru, vyjádřeném zejména v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, podle něhož lze ve výjimečných případech náklady advokátního zastoupení považovat za účelně vynaložené, přičemž rozhodující je povaha a výjimečnost sporu. V daném případě žalobce nehájil své rozhodnutí u soudu, ani nebyl účastníkem řízení v občanskoprávním sporu. Jeho postavení se odvíjelo od účasti v SVKJ založeném veřejnoprávní smlouvou za účelem zabezpečení činnosti v oblasti vodovodů a kanalizací, přičemž povahou tohoto sporu se zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudcích ze dne 22. 3. 2018, č. j. 4 As 269/2017-97, ze dne 14. 2. 2018, č. j. 10 As 258/2017-176, a ze dne 19. 4. 2018, č. j. 10 As 13/2014-187, včetně usnesení zvláštního senátu ze dne 21. 5. 2008, č. j. Konf. 31/2007-82.

Krajský soud poukázal na ust. § 20a odst. 1, 2, 3, 4 a § 14 odst. 1 písm. r) zák. č. 367/1990 Sb., o obcích, platného v době vzniku svazku obcí (dále jen „obecní zřízení z r. 1990“), ve spojení s § 160 odst. 6 spr. řádu. Z toho dovořil, že postavení stran veřejnoprávní smlouvy není shodné s postavením účastníků soukromoprávního vztahu. Statutární město zde vykonává veřejnou správu ve své samostatné působnosti. K tomu musí disponovat odbornými znalostmi. Pokud tedy účastník byl schopen uzavřít veřejnoprávní smlouvu, pak byl nepochybně způsobilý vykonávat i činnost spojenou s vystoupením ze svazku. To vše měl být schopen konat prostřednictvím svých zaměstnanců. Jednalo se tedy o součást běžné činnosti města spojené se zásobováním vodou a odváděním a čištěním odpadních vod na území města. To vše měl proto zvládat vlastními silami bez advokátního zastoupení. K odlišnému závěru vyslovenému v rozsudcích Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 269/2017-97, č. j. 10 As 258/2017-176, a v rozsudcích Městského soudu v Praze č. j. 9 A 186/2015-148 a č. j. 11 A 148/2015-83 krajský soud poznamenal, že se v nich soudy nezabývaly povahou žalobce jako statutárního města ani složitostí věci v celé její šíři, ale vycházely pouze z úspěchu ve věci, a proto se jimi krajský soud necítil být při svém rozhodnutí vázán.

Žalobce (stěžovatel) ve své kasační stížnosti shrnul, že názor krajského soudu je rozporný s rozhodnutím Ústavního soudu citovaným v rozsudku, s právní úpravou institutu svazku obcí, zásadou hospodárného nakládání s obecním majetkem, s objektivní realitou a zdravou logikou, s obsahem

správního i soudního spisu a s rozhodovací činností téhož soudu, Městského soudu v Praze i Nejvyššího správního soudu. Ústavní soud v rozhodnutí citovaném krajským soudem vyslovil, že za výjimečných okolností má zastupování státu advokátem povahu účelného uplatňování či bránění práva. Krajský soud také uznal, že vystoupení stěžovatele ze SVKJ je nutné považovat za jeden celek s jeho účastí v tomto spolku a že postavení stěžovatele v posuzovaném sporném řízení nebylo standardní; ostatně v souvislosti s vystoupením stěžovatele ze SVKJ bylo vedeno deset správních řízení. V rozporu s těmito východisky však krajský soud označil procesní obranu v dané věci za běžnou součást úřední agendy související se zajišťováním zásobování vodou a odváděním a čištěním odpadních vod na svém území v rámci samostatné působnosti města a dovedl z toho nepotřebnost advokátního zastoupení. K tomuto závěru nemá soud žádný podklad ve spise a jeho názor na vymáhání podílu na peněžitém majetku svazku obcí ve výši 2 541 990,66 Kč nemá oporu ani v objektivní realitě, ani v právní úpravě.

Krajský soud v jiném svém rozsudku (č. j. 30 A 46/2014-311), jehož předmětem byla částka přesahující 52 milionů korun, neuvedl, že by se mělo jednat o běžnou činnost stěžovatele. Složitost sporu a potřebu advokátního zastoupení však nelze posuzovat podle výše žalované částky. Stěžovatel považuje za nereálnou úvahu krajského soudu, že vstup do svazku obcí je spojen s dlouhodobou potřebou zajištění veškeré činnosti s tím spojené, včetně vystoupení ze svazku. Krajský soud tak konstruoval, jak se měl stěžovatel zachovat před 25 lety při založení svazku obcí, a že měl po celou tuto dobu mít k dispozici odborný aparát schopný zajištění všech činností spojených s vystoupením ze svazku. Přitom tehdy ani nebylo možné předpokládat, že svazek obcí bude mít stomilionový peněžité majetek a bude společníkem vodárenské společnosti s cca pětisetmilionovým majetkem. Krajský soud zamítl veškeré důkazní návrhy, na jejichž základě by bylo možné posoudit složitost a výjimečnost vypořádání stěžovatele a svazku obcí. Pokud krajský soud opřel své úvahy o veřejnoprávní povinnost obce pečovat o svůj majetek, opomněl, že vstupem do svazku obcí přenesla povinnost péče o svůj majetek v této části právě na svazek. Vystoupení ze svazku bylo spojeno s řadou správních i soudních sporů. Péče o vlastní majetek je kvalitativně odlišnou činností od procesního vymáhání majetku ve sporném řízení. O složitosti řízení svědčí i skutečnost, že krajský soud první žalobu týkající se vypořádání majetku svazku odmítl, neboť se domníval, že jde o spor občanskoprávní. Až rozhodnutí zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu vyřešilo otázku příslušnosti správních úřadů (č. j. Konf 10/2015-11). Krajský soud tedy označil za běžné, aby stěžovatel měl k dispozici odborný aparát kvalifikovanější, než měl k dispozici žalovaný či sám krajský soud. Kromě toho krajský soud neřešil, že vystoupení ze svazku a nároky s tím spojené vyžadují angažování několika odborníků, což by při jejich zaměstnání bylo podstatně nákladnější. Ostatně i SVKJ byl v řízeních zastoupen advokátem.

Názory krajského soudu na vlastní personální zajištění jsou za dané situace zcela excesivní a odporující zásadám hospodářného nakládání s obecním majetkem. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (dále jen „obecní zřízení z roku 2000“), předpo-

kládá sdružování obcí za účelem správy majetku, z čehož plyne, že správa majetku je přenesena a centralizována, což je pro členy svazku ekonomicky výhodnější. Ústavní soud v usnesení ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. III. ÚS 958/11, uvedl, že ne vždy musí být výkon určité činnosti vlastními pracovníky obce z ekonomického hlediska efektivní, či dokonce možný, a podobný závěr zaujal i v nálezu pléna ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, konstatováním, že personální kapacity nemohou být naddimenzovány tak, aby pokryly všechny myslitelné právní oblasti, v nichž stát v pozici strany vystupuje. Stěžovatel považuje za zcela rozumné, aby při vypořádání majetku se svazkem obcí s miliardovým majetkem neriskoval zastoupení vlastními zaměstnanci s omezenou odpovědností za případnou škodu způsobenou chybným postupem, ale využil služeb advokáta s neomezenou výší odpovědnosti. Úvahu krajského soudu, že s možností vystoupení ze svazku měl stěžovatel počítat již při vstupu do něj, považoval za rozpornou s běžným zdravým úsudkem, natož se zásadou hospodářného nakládání s obecním majetkem. Nelze také přehlédnout, že valná hromada SVKJ původně vyslovila souhlas s vypořádáním, ale svazek následně podle tohoto usnesení nepostupoval, a proto bylo třeba se nároku domáhat. Krajskému soudu uniklo, že vypořádání majetku svazku nespadá do působnosti vodoprávního odboru města, nehledě na to, že ten mimo samostatné působnosti vykonává i působnost přenesenou, přičemž obě tyto působnosti by se tu mohly dostat do konfliktu.

Napadený rozsudek krajského soudu podle stěžovatele odporuje stávající soudní judikatuře. Hlediska pro přiznání nákladů řízení totiž musejí být ve správním i soudním řízení stejná. **K tomu poukazuje na dva rozsudky Městského soudu v Praze a na dva rozsudky Nejvyššího správního soudu, jimiž byly náklady řízení spočívající v advokátním zastoupení přiznány s poukazem na § 60 odst. 1 s. ř. s. Dále poukazuje i na občanskoprávní spory vedené se SVKJ, v nichž Okresní soud v Jihlavě, Krajský soud v Brně i Nejvyšší soud tyto náklady přiznaly.** V daném případě si byl krajský soud těchto rozhodnutí vědom, ale ve vztahu k nákladům řízení je nerespektoval jako nedostatečně odůvodněná. Svě dva předchozí rozsudky tyto náklady přiznávající rovněž nezohlednil. Přitom Městský soud v Praze se otázkou přiznání nákladů advokátního zastoupení obci podrobněji zabýval a zdůraznil, že nejde o spor, v němž správní orgán před soudem hájí své rozhodnutí, ale o spor, v němž je stranou uplatňující svůj nárok. Stěžovatel rovněž poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 4. 2018, č. j. 10 As 211/2017-47, reflektující nižší úroveň správního rozhodování oproti soudnímu rozhodování, z něhož dovozuje, že samosprávný celek v tak složitém případě, jako je tento, nemá spoléhat jen na vlastní úředníky, ale využít kvalifikovaného zástupce. Na závěr znovu poukazuje na složitost sporu a na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2984/09 a sp. zn. III. ÚS 2396/09.

Žalovaný se ztotožnil se závěry napadeného rozsudku. Odkázal na skutečnost, že při svém rozhodnutí v odvolacím řízení respektoval soudní judikaturu. Stěžovatel má specializovaný majetkový odbor a disponuje právním oddělením, jehož úkolem je spolupracovat s odvětvovými odbory a zastupovat v řízení před soudy. To považuje za dostatečné personální vybavení, které je po odborné stránce schopné chránit zájmy ply-

noucí z veřejnoprávní smlouvy. Z judikatury Ústavního soudu plyne, že zastupování státu advokátem je přijatelné jen ve výjimečných případech. Přitom případ stěžovatele se od těch, které posuzoval Ústavní soud, odlišuje v tom, že postavení stěžovatele v řízení se odvíjelo od specifického vztahu založeného veřejnoprávní smlouvou – byl tedy v pozici vykonavatele veřejné správy. Jeho povinností byla znalost problematiky, kterou měl mít i personálně zajištěnou. Byl-li schopen smlouvu uzavřít, měl by být schopen v rámci sporu zajistit i kvalifikovanou procesní obranu svého nároku. Využití advokátních služeb je přípustným manažerským rozhodnutím, jeho náklady ovšem musí nést ze svého rozpočtu. Žalovaný souhlasí i s přístupem krajského soudu k jiným soudním rozhodnutím, v nichž otázka nákladů řízení byla řešena bez ohledu na charakter sporu. Proto navrhuje zamítnutí kasační stížnosti.

Stěžovatel zdůraznil, že žalovaný ve svém vyjádření zcela nepřipustně rozdílně přistupuje ke stěžovateli a ke svazku obcí. SVKJ už 25 let vykonává správu vodohospodářského majetku, což nečiní sám, ale na komerčním základě to zadává akciové společnosti Vodárenská akciová společnost, to vše s nemalými náklady již od roku 1996. Přitom se jedná o rutinní pravidelně se opakující činnost. Oproti tomu spor o majetkové a finanční vypořádání mezi stěžovatelem a SVKJ je zcela unikátní, probíhá již sedm let, a to civilními spory i spory ve správním soudnictví všech stupňů. Ke svému vyjádření připojil text smlouvy o nájmu a provozu vodovodů a kanalizací z r. 1996 včetně dodatků.

Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval namítanou nepřezkoumatelností napadeného rozsudku, neboť jen u přezkoumatelného rozhodnutí lze zpravidla vážít důvodnost dalších kasačních námitek. Stěžovatel výslovně neoznačil, v čem tvrzenou nepřezkoumatelnost spatřuje, z textu kasační stížnosti je však zřejmé, že shledává nedostatky v odůvodnění rozsudku, které není dostatečně podloženo a které nerespektuje stávající judikaturu.

Za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů je třeba pokládat zejména takové rozhodnutí soudu, z jehož odůvodnění není zřejmé, proč soud nepovažoval za důvodnou právní argumentaci účastníka řízení a proč námítky účastníka považuje za liché, mylné nebo vyvrácené (dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005-44, č. 689/2005 Sb. NSS, obdobně srov. rozsudek téhož soudu ze dne 18. 10. 2005, č. j. 1 Afs 135/2004-73, č. 787/2006 Sb. NSS). Mezi důvody nepřezkoumatelnosti by bylo možné zařadit i neodůvodněné nerespektování svého předchozího rozhodnutí v obdobné věci či neodůvodněné nerespektování judikatury Nejvyššího správního soudu. Pokud se naopak krajský soud od předchozí judikatury výslovně odchýlí, přičemž svůj názor přesvědčivě zdůvodní, pak to samo o sobě není důvodem nepřezkoumatelnosti rozsudku vedoucí k jeho zrušení. Odůvodněné odchýlení od vlastního předchozího rozhodnutí či od rozhodnutí jiného krajského soudu vytváří prostor pro sjednocující funkci

Nejvyššího správního soudu ve smyslu § 12 s. ř. s. Polemika s rozhodnutím Nejvyššího správního soudu pak může vést ke změně názoru v kasačním řízení cestou předložení věci rozšířenému senátu postupem podle § 17 odst. 1 s. ř. s. Otázkou tak je, zda krajský soud toto odlišení řádně provedl, a následně, zda je jeho argumentace správná.

Ve vztahu k jednotlivým předchozím rozhodnutím správních soudů postupoval krajský soud rozdílně. Stěžovatelem označené rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 16. 11. 2018, č. j. 11 A 181/2015-108, mu zjevně nebylo známo; ostatně bylo vydáno krátce před napadeným rozsudkem. Pro kasační soud je podstatné, že městský soud zde, podobně jako v dalších dvou krajských soudem výslovně zmíněných rozhodnutích, posuzoval otázku charakteru sporu mezi stěžovatelem a SVKJ. V rozhodnutích Krajského soudu v Brně ze dne 31. 10. 2018, č. j. 30 A 117/2016-205, a ze dne 1. 11. 2018, č. j. 30 A 118/2016-557, krajský soud ve sporu týchž účastníků řízení zrušil rozhodnutí žalovaného a věci mu vrátil k dalšímu řízení, přičemž stěžovateli přiznal náhradu nákladů advokátního zastoupení. I v těchto případech byl předmětem sporu jeho charakter a určení, kdo je příslušný k jeho řešení, nikoliv náklady sporného správního řízení. Podobná je situace i v případě krajským soudem výslovně popřených rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, a to rozsudků ze dne 14. 2. 2018, č. j. 10 As 258/2017-176, č. 3725/2018 Sb. NSS, a ze dne 22. 3. 2018, č. j. 4 As 269/2017-97. Krajský soud se k jejich závěrům o přiznání nákladů soudního řízení spočívajících v advokátním zastoupení nepřiklonil proto, že nákladové výroky nebyly blíže zdůvodněny a byly určeny jen podle výsledku sporů.

Je pravda, že pokud jde o náhradu nákladů soudního řízení, postupoval zde Nejvyšší správní soud výslovně podle výsledku řízení (§ 60 s. ř. s.), aniž zmínil jakoukoliv úvahu, proč přiznal náhradu nákladů advokátního zastoupení stěžovateli, který je územním samosprávným celkem. To lze vyložit i tak, že charakteru stěžovatele nepřikládal žádný význam ve srovnání s předmětem sporu, jímž v této fázi bylo posouzení, o jaký spor se vlastně jedná, a následně, po určení, že jde o spor spojený s veřejnoprávní smlouvou, v pravomoci kterého orgánu je vypořádání nároků spojených s ukončením smlouvy. Jednalo se totiž o spornou otázku jak ve sféře správního, tak i soudního řízení. To považuje Nejvyšší správní soud za podstatné i v dané věci, jak bude dále rozvedeno. Zde je třeba pouze zdůraznit, že se v těchto rozsudcích Nejvyšší správní soud nijak nevyjadřoval k otázce nákladů sporného správního řízení. Odlišení od těchto rozsudků by tak bylo možné už jen na základě jiného předmětu řízení, byť ve vztahu k nákladům jak soudního, tak i správního řízení lze charakter žalobce jako samosprávného orgánu považovat za jedno z hledisek pro rozhodnutí o nákladech řízení. Krajský soud odlišnost předmětu sporného správního řízení a označených soudních řízení ovšem nezminil. I za této situace však nelze tvrdit, že se odchýlil od předchozí judikatury, neboť pohledem lišících se předmětů správního a soudního řízení nešlo o obdobné věci s automaticky přenositelnými důvody pro rozhodnutí o náhradě nákladů řízení.

Stěžovatel se ve sporném správním řízení domáhal nároků vůči SVKJ z vypořádání veřejnoprávní smlouvy. Pravomocí k rozhodování sporů spojených s veřejnoprávním

ními smlouvami se zabýval zvláštní senát zřízený podle zák. č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, přičemž usnesením ze dne 25. 2. 2016, č. j. Konf 10/2015-11, č. 3481/2016 Sb. NSS, určil, že příslušným je správní orgán. Zejména z tohoto rozhodnutí zvláštního senátu (byť ne ve zcela totožné věci) vycházel Nejvyšší správní soud v kasačních řízeních, jejichž předmětem byla zprvu odmítavá rozhodnutí krajských soudů (výše citované rozsudky č. j. 10 As 258/2017-176 a č. j. 4 As 269/2017-97).

Podle § 79 odst. 3 spr. řádu, nestanoví-li zákon jinak, nese účastník řízení své náklady sám. Přitom mezi náklady řízení patří podle odst. 1 téhož ustanovení i odměna za zastupování. V daném případě se jednalo o sporné správní řízení vedené podle § 141 odst. 1 spr. řádu, kde zákon obsahuje speciální úpravu pro náhradu nákladů řízení. Podle § 141 odst. 11 spr. řádu „ve sporném řízení přizná správní orgán účastníkovi, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Měl-li účastník ve věci úspěch jen částečný, může správní orgán náhradu nákladů poměrně rozdělit, popřípadě rozhodnout, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů právo. I když měl účastník ve věci úspěch jen částečný, může mu správní orgán přiznat plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch v poměrně nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze správního orgánu.“

Právní úprava náhrady nákladů sporného správního řízení je tedy obdobná právní úpravě náhrady nákladů v soudním řízení, tj. rozhodující je v první řadě míra úspěchu ve sporu. Ovšem ve vztahu k nákladům soudního řízení spočívajících v advokátním zastoupení státu, územního samosprávného celku či úřadu judikatura vymezila určitá hlediska, jimiž je nutné nahlížet na nezbytnost a účelnost takového zastoupení, neboť se jedná o subjekty (instituce) zpravidla personálně vybavené natolik, že advokátní zastoupení není nezbytné. Nejsou však podstatná rozhodnutí řešící náhradu nákladů řízení úřadu, který v soudním sporu vystupuje v pozici správního orgánu obhajujícího své vlastní rozhodnutí. Tam je konstantně judikováno, že podpora vlastního rozhodnutí v soudním řízení je nedílnou součástí činnosti rozhodujícího správního orgánu; výjimky byly činěny pouze ve vztahu ke správním orgánům, které dostatečným odborným zázemím nedisponují a ani nemohou disponovat. Stejně tak postavení samosprávného celku ve sporném správním řízení nelze ztotožňovat s postavením v občanskoprávním sporu. Lze však vážít hlediska, která jsou judikaturou ve vztahu k advokátnímu zastoupení využitelná bez ohledu na charakter sporu.

Krajský soud správně při vyhodnocení předchozí ne vždy jednotné judikatury vycházel z nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, č. 116/2013 Sb., podle něhož „za výjimečných okolností má zastupování státu advokátem povahu účelného uplatňování či bránění práva“. Nález vycházel z usnesení téhož soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. III. ÚS 2428/10, které kladlo důraz na konkrétní okolnosti případu, podle nichž je třeba zvažovat, zda organizační složka státu je schopna účinně se bránit za pomoci svých právníků, či zda se jedná o spor specifický, v němž je třeba k efektivní obraně a k úspěšnému výsledku sporu zastupování advokáty. Dále zde Ústavní soud vyjádřil, že personální kapa-

city nemohou být naddimenzovány tak, aby pokryly všechny myslitelné právní oblasti. Ústavní soud rovněž zmínil podobné závěry svých předchozích nálezů ze dne 2. 3. 2010, sp. zn. IV. ÚS 3243/09, č. 38/2010 Sb. ÚS, a ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2237/13.

Krajský soud tyto i další obdobné nálezy Ústavního soudu výslovně vzal za základ pro své úvahy, dospěl však k závěru, že situace v daném případě nespadá pod výjimky Ústavním soudem připuštěné. To dovodil z povinnosti stěžovatele v samostatné působnosti zajišťovat mj. zásobování vodou a odvádění a čištění odpadních vod [§ 14 odst. 1 písm. r) obecního zřízení z roku 1990] a rovněž zmínil další ustanovení téhož zákona, na jejichž základě mohou obce vytvářet dobrovolné svazky a uzavírat veřejnoprávní smlouvy. K tomu na základě výše citovaného rozsudku č. j. 10 As 258/2017-176 přiřadil i nároky vyplývající ze stanov svazku. Opřel se i o rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2014, č. j. 8 A 47/2010-95, podle něhož lze kraji jako straně veřejnoprávního sporu přiznat náklady vynaložené na advokátní zastoupení, jen pokud toto zastupování nelze považovat za běžnou součást jeho agendy, k jejímuž výkonu je materiálně i personálně vybaven z veřejného rozpočtu; výjimku by tento soud viděl v neobvyklosti, obtížnosti či rozsahu věci.

Krajský soud při své úvaze o náhradě nákladů sporného správního řízení vycházel pouze z veřejnoprávní povinnosti stěžovatele na úseku zajištění zásobování vodou a při odvádění odpadních vod a ze skutečnosti, že stěžovatel byl schopen uzavřít veřejnoprávní smlouvu a plnit povinnosti s ní spojené. Polemika stěžovatele co do rozsahu povinností plynoucích ze smlouvy není podstatná. Z ničeho totiž neplyne, že by v době mezi uzavřením veřejnoprávní smlouvy a vystoupením ze svazku stěžovatel nebyl schopen svým povinnostem vlastními silami dostát, nehledě na to, že tvrdí, že byly zanedbatelné. Stejně tak je lichý názor stěžovatele, že žalovaný akceptoval zastoupení na straně odpůrce, přičemž jemu tuto možnost upírá. Stěžovateli nebylo nijak bráněno ve využití možnosti advokátního zastoupení a z ničeho nelze dovodit, že by mu v případě úspěchu odpůrce správní orgán či soud náhradu nákladů advokátního zastoupení přiznal.

Pro posouzení podmínek pro přiznání náhrady nákladů sporného správního řízení je důležité, zda vystoupení ze svazku a vypořádání nároků s tím spojených patří mezi běžné povinnosti stěžovatele vyplývající z uzavřené veřejnoprávní smlouvy a zda zajištění úkonů s tím spojených je běžnou či výjimečnou situací, za níž je hospodárné využít advokátního zastoupení.

Krajský soud vůbec nehodnotil úkony spojené s vystoupením ze svazku. S ohledem na dobu trvání svazku a na úkony spojené s vystoupením ze svazku v daném případě nepovažuje Nejvyšší správní soud názor krajského soudu, že vystoupení ze svazku a majetkové vypořádání jsou činnostmi, k nimž má být trvale personálně vybaven, za správný. Neobvyklost a složitost úkonů Nejvyšší správní soud dovozuje nejen z toho, že stěžovatel musel své nároky uplatňovat ve sporném správním řízení, ale zejména z toho, že byl v situaci, kdy nebylo jasné ani správním orgánům, ani soudům, jak postupovat a komu vůbec přísluší takové spory rozhodovat. Povinnost tyto úkony zajistit proto nelze spojovat s právní úpravou vzniku a existence svazků platnou v době vzniku SVKJ, jak učinil krajský soud. Zajištění úkonů spojených s vystoupením ze svazku

cestou sporných správních a soudních řízení je tedy třeba posuzovat pohledem zásad vyplývajících z § 38 odst. 1 obecního zřízení z roku 2000, podle něhož „majetek obce musí být využíván účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajících ze zákona vymezené působnosti. Obec je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku. Porušením povinností stanovených ve větě první a druhé není takové nakládání s majetkem obce, které sleduje jiný důležitý zájem obce, který je řádně odůvodněn.“

Krajský soud tedy vůbec nevážil neobvyklost a složitost správního sporu. Vystoupení ze svazku není činností běžnou a zjevně ani jednoduchou; o tom, že jde naopak o záležitost často komplikovanou, ostatně svědčí i peripetie nynější věci. Krajský soud nijak nehodnotil skutečnost, že stěžovatelem vyvolaná sporná správní řízení byla problémem jak pro správní orgány, tak i pro soudy, a několik soudních sporů bylo vedeno jen o to, kterému orgánu přísluší o nich rozhodovat. Takové spory jistě nelze považovat za obvyklé, jež by měl stěžovatel při úrovni svého obsazení úředníky zvládat bez mimořádných nákladů na zajištění specializovaným pracovníkem či speciálním zastoupením; obě varianty jsou spojeny s určitými, nikoliv běžnými náklady. Na druhé straně by v daném případě bylo možné přihlížet i k tomu, zda se jedná o spor pilotní či o spor, jehož podstata je již vyřešena a podání dalších návrhů by bylo možné zařadit mezi úřednickou činnost rutinní či zvládnutelnou případně s využitím vlastních právníků. Tyto skutečnosti ale krajský soud nezjišťoval ani nehodnotil, ač mu mohly být známy z jeho úřední činnosti, neboť rozhodoval o více sporech totožných účastníků spojených s vystoupením stěžovatele ze svazku, a to opakovaně.

Pro závěr, zda v tomto případě jsou či nejsou dány podmínky pro označení všech nákladů spojených s advokátním zastoupením za účelně vynaložené a zda a v jaké výši měla být stěžovateli přiznána náhrada nákladů sporného správního řízení, nejsou ze správního a soudního spisu zjevné veškeré potřebné skutečnosti, přičemž je třeba reflektovat i skutečnosti k tomu plynoucí z ostatních spisů v souvislosti s vypořádáním stěžovatele s SVKJ vedených. **Závěr krajského soudu proto Nejvyšší správní soud považuje za nepodložený a nesprávný.**

Komentář:

Ve správním řízení platí v oblasti nákladového práva obecná zásada, že si účastník nese své náklady sám (§ 79 odst. 3 spr. řádu). Ve sporném správním řízení však lze podle § 141 odst. 11 spr. řádu přiznat navrhovateli či odpůrci, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Za účelně vynaložené náklady lze považovat zejména náklady na zastoupení a dále hotové výdaje a ušlý výdělek účastníka řízení (srov. L. Jemelka, K. Pondělíčková, D. Bohadlo a kol.: Správní řád, 6. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 747-753).

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu je jedním z dalších ze skupiny rozhodnutí věnujících se náhradě nákladů statutárnímu městu, tentokrát z pohledu správního řízení. Podobně jako v oblasti civilního soudního řízení vyšel Nejvyšší správní soud z průlomového nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 4.

2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, ve kterém Ústavní soud s poukazem na svou dřívější judikaturu (II. ÚS 2396/09) dovodil, že u statutárních měst a jejich městských částí lze presumovat existenci dostatečného materiálního a personálního vybavení a zabezpečení k tomu, aby byly schopny kvalifikovaně hájit svá rozhodnutí, práva a zájmy, aniž by musely využívat právní pomoci advokátů. Nebude-li v příslušném řízení prokázán opak, nejsou náklady na zastoupení advokátem náklady účelně vynaloženými. Tím však nechtěl Ústavní soud kategoricky konstatovat, že zastoupení statutárního města advokátem je vždy neúčelné a že náhradu nákladů zastoupení nelze statutárnímu městu nikdy přiznat. V každém jednotlivém případě je třeba zvažovat, zda jde či nejde o náklady nezbytné, potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva.

Ve vztahu k presumpci existence dostatečného materiálního a personálního zázemí pro kvalifikované hájení rozhodnutí, práv a zájmů statutárního města je možné zmínit např. i nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2984/09, ve kterém zaujal Ústavní soud názor, že z ust. § 38 zák. č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), plyne obci přímá povinnost pečovat o zachování a rozvoj svého majetku a chránit jej před neoprávněnými zásahy. Péče o majetek a výkon vlastnického práva k němu nejsou ponechány obci na volné úvaze, jako je tomu u jiných vlastníků. Kvalifikovaná starost o majetek obce je naplněním jednoho z veřejných zájmů, k jehož zabezpečení si obec musí vytvořit materiální a personální předpoklady, a to v rozsahu a kvalitě, která je přímo úměrná množství (hodnotě) a charakteru (svěřeného) majetku.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu se pro oblast sporného správního řízení přihlásilo k Ústavním soudem vyjádřenému požadavku ve výjimečných případech náhradu nákladů řízení statutárnímu městu přiznat, čímž navázalo kromě nálezu sp. zn. II. ÚS 2396/09 např. i na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3202/17, ve kterém Ústavní soud připustil, že v případě zastoupení státu, veřejných institucí hospodářských s veřejnými prostředky nebo veřejnoprávních korporací vybavených k hájení svých zájmů příslušnými organizačními složkami, není a priori vyloučeno, aby zastoupení daného účastníka řízení advokátem v určitém sporu bylo považováno za účelné. **Takový závěr je vždy nutné náležitě a přesvědčivě odůvodnit s ohledem na konkrétní okolnosti daného sporu a účastníků řízení. Pokud je státu či jiné dotčené veřejnoprávní korporaci nebo veřejné instituci přiznána náhrada nákladů spojených s jejich zastoupením advokátem bez takového odůvodnění, dochází k porušení práva na spravedlivý proces dalšího účastníka řízení, jenž je k takové náhradě nákladů řízení zavázán, v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**

Z tohoto pohledu je tedy komentované rozhodnutí Nejvyššího správního soudu s judikaturou v souladu; ostatně probíhá-li správní řízení jako sporné, není důvodu neaplikovat zásady, které jsou ve vztahu k advokátnímu zastoupení použitelné, bez ohledu na charakter sporu.

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu. 1022671816

Soudní dvůr EU:

K otázce funkčnosti relokačního mechanismu

Polsko, Maďarsko a Česká republika tím, že odmítly postupovat v souladu s dočasným mechanismem relokace žadatelů o mezinárodní ochranu, nesplnily povinnosti, které pro ně vyplývaly z unijního práva. Tyto členské státy se nemohou dovolávat ani své odpovědnosti v oblasti udržování veřejného pořádku a ochrany vnitřní bezpečnosti, ani údajné nefunkčnosti relokačního mechanismu, aby se vyhnuly jeho uplatňování.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 4. 2020 ve spojených věcech C-715/17, C-718/17 a C-719/17, Komise v. Polsko, Maďarsko a Česká republika

Z odůvodnění:

V rozsudku ve výše uvedené věci Soudní dvůr EU vyhověl žalobám pro nesplnění povinnosti, které proti těmto třem členským státům podala Komise a které směřovaly k určení toho, že tyto členské státy tím, že v pravidelných intervalech a alespoň každé tři měsíce neoznamovaly náležitý počet žadatelů o mezinárodní ochranu, kteří mohli být rychle přemístěni na jejich území, a v důsledku toho nedodržovaly ani své další povinnosti týkající se relokace, neplnily povinnosti, které pro ně vyplývaly z unijního práva.

Soudní dvůr EU za prvé dospěl k závěru, že všechny tři dotčené členské státy neplnily povinnosti plynoucí z rozhodnutí, které přijala Rada za účelem povinné relokace 120 000 žadatelů o mezinárodní ochranu z Řecka a Itálie do ostatních členských států.

Soudní dvůr EU za druhé konstatoval, že Polsko a Česká republika neplnily ani povinnosti, které pro ně vyplývaly z dřívějšího rozhodnutí, jež Rada přijala za účelem dobrovolné relokace 40 000 žadatelů o mezinárodní ochranu z Řecka a Itálie do ostatních členských států Unie. Maďarsko nebylo opatřeními týkajícími se relokace, která byla stanovena v posledně uvedeném rozhodnutí, vázáno.

Rada přijala výše uvedená rozhodnutí (dále jen „rozhodnutí o relokaci“) v září 2015 s ohledem na nouzovou situaci související s příchodem státních příslušníků třetích zemí do Řecka a Itálie.

Na základě těchto rozhodnutí Polsko v prosinci 2015 oznámilo, že na jeho území může být rychle přemístěno 100 osob. Tyto relokace ovšem neprovedlo a nepřijalo žádný další závazek k relokaci. Co se týče Maďarska, tento členský stát na základě rozhodnutí o relokaci, kterým byl vázán, nikdy neoznámil počet osob, které mohly být přemístěny na jeho území, a neprovedl žádnou relokaci. A konečně Česká republika v únoru a květnu 2016 na základě rozhodnutí o relokaci oznámila počet 50 osob, které mohly být přemístěny na její území. Z Řecka bylo skutečně přemístěno dvanáct osob; Česká republika ale poté již žádný další závazek k relokaci nepřijala.

Soudní dvůr EU v tomto rozsudku nejprve odmítl argument tří dotčených členských států, že žaloby Komise jsou nepřijatelné, jelikož v důsledku uplynutí dob použitelnosti rozhodnutí o relokaci, k němuž došlo v případě rozhodnutí 2015/1523 dne 17. září 2017 a v případě rozhodnutí 2015/1601 dne 26. září 2017, již nemohou tvrzené nesplnění povinností napravit.

Soudní dvůr EU v tomto ohledu připomněl, že pokud Komise navrhne pouze to, aby byla určena existence tvrzeného nesplnění povinnosti zejména za takových situací, jaké nastaly v posuzovaných věcech, kdy akt unijního práva, jehož porušení je namítáno, definitivně přestal platit po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, tj. po 23. srpnu 2017, žaloba pro nesplnění povinnosti je přípustná. Určení, že došlo k neplnění povinností, má nadto i nadále praktický význam, a to zejména pro stanovení základu odpovědnosti, která může členskému státu v důsledku nesplnění jeho povinností vzniknout vůči ostatním členským státům, Unii nebo jednotlivcům.

Z hlediska věci samé Polsko a Maďarsko zejména tvrdily, že byly oprávněny neuplatňovat rozhodnutí o relokaci na základě čl. 72 SFEU, podle kterého platí, že ustanovení Smlouvy o FEU týkající se prostoru svobody, bezpečnosti a práva, jehož součástí je mimo jiné i azylová politika, se nedotýkají výkonu odpovědnosti členských států za udržování veřejného pořádku a ochranu vnitřní bezpečnosti. V tomto směru Soudní dvůr konstatoval, že čl. 72 SFEU je ustanovení obsahující odchylku od všeobecných pravidel unijního práva, a proto musí být vykládán striktně.

Tento článek tedy členským státům nepřiznává pravomoc odchýlit se od ustanovení unijního práva prostým odkazem na zájmy související s udržováním veřejného pořádku a ochranou vnitřní bezpečnosti, ale ukládá jim, aby prokázaly potřebu využít odchylky stanovené v tomto článku za účelem výkonu své odpovědnosti v těchto oblastech.

Soudní dvůr EU v této souvislosti uvedl, že podle rozhodnutí o relokaci měl být během celého řízení o relokaci až do provedení přesunu žadatele o mezinárodní ochranu brán ohled na národní bezpečnost a veřejný pořádek.

Soudní dvůr EU měl v tomto ohledu za to, že příslušným orgánům členských států relokace musí být při zjišťování toho, zda existují přiměřené důvody považovat státního příslušníka třetí země, který má být přemístěn, za hrozbu pro jejich národní bezpečnost nebo veřejný pořádek, při-

znán široký prostor pro uvážení. V tomto směru Soudní dvůr poukázal na to, že výraz „hrozba pro [...] národní bezpečnost nebo veřejný pořádek“ ve smyslu rozhodnutí o relokaaci musí být vykládán tak, že pod něj spadá jak skutečné, tak potenciální ohrožení národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku.

Soudní dvůr EU nicméně uvedl, že chtějí-li se uvedené orgány dovolávat výše zmíněných důvodů, **musí po individuálním posouzení jednotlivých případů odkázat na shodující se, objektivní a přesné skutečnosti, na jejichž základě lze mít podezření, že dotyčný žadatel představuje skutečnou nebo potenciální hrozbu.** V důsledku toho rozhodl, že **mechanismus upravený v těchto ustanoveních bránil tomu, aby se členský stát v rámci řízení o relokaaci pouze v zájmu generální prevence a bez prokázání přímé souvislosti s určitým případem kategoricky dovolával čl. 72 SFEU jako důvodu pro pozastavení, či dokonce ukončení plnění povinností, které pro něj vyplývaly z rozhodnutí o relokaaci.**

Soudní dvůr EU následně rozhodoval o žalobním důvodu uplatněném Českou republikou, který vycházel z ne-

funkčnosti dotčeného relokačního mechanismu, a uvedl, že nelze připustit, aby členský stát mohl vycházet ze svého jednostranného posouzení údajné neúčinnosti, či dokonce nefunkčnosti relokačního mechanismu stanoveného v uvedených aktech, aby se vyhnul všem povinnostem týkajícím se relokaace, které má podle těchto aktů; v opačném případě by totiž mohlo dojít k ohrožení cíle solidarity, který je s rozhodnutími o relokaaci inherentně spjat, a k narušení závazné povahy těchto aktů.

Nakonec Soudní dvůr EU připomněl, že rozhodnutí o relokaaci byla pro Českou republiku od okamžiku svého přijetí a po dobu své použitelnosti závazná, a uvedl, že tento členský stát byl povinen plnit povinnosti týkající se relokaace stanovené v těchto rozhodnutích bez ohledu na to, že Řecku a Itálii poskytoval jiné druhy podpory.

✦ Rozhodnutí za využití informačního servisu SD EU zpracovala JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

K oprávněnosti zákazu vykonávat profesionální fotbalovou činnost

Disciplinární sankce uložené z důvodu porušení povinností při výkonu profese je nutné odlišovat od trestněprávních sankcí. Sankce uložené „malé skupině jednotlivců se speciálním postavením“ nespádají do trestněprávní roviny ve smyslu čl. 7 Úmluvy. Čl. 8 Úmluvy se rovněž vztahuje na profesní aktivity, aplikovatelnost čl. 8 Úmluvy lze uznat, pouze pokud stěžovatel přesvědčivým způsobem prokáže, že důsledky sankcí jsou velmi závažné a zasahují do jeho soukromého života obzvláště významným způsobem. Stěžovateli, který byl potrestán v disciplinárním řízení Mezinárodní federací fotbalových asociací (FIFA) k několikaletému zákazu činnosti a pokutě, přičemž sankce potvrdil Arbitrážní soud pro sport (CAS) a následně švýcarský Federální soud, se dostalo dostatečných institucionálních záruk.

Rozhodnutí ESLP ze dne 11. 2. 2020 ve věci *Platini v. Švýcarsko*, stížnost č. 526/18

Shrnutí faktů:

Stěžovatel je bývalým profesionálním fotbalovým hráčem, bývalým prezidentem Unie evropských fotbalových asociací (UEFA) a viceprezidentem Mezinárodní federace fotbalových asociací (FIFA). V roce 2015 FIFA zahájila proti stěžovateli disciplinární řízení ohledně převzetí dvou milionů švýcarských franků, které stěžovatel obdržel v roce 2011 za poradenskou činnost za období 1998-2002, a to na základě ústně uzavřené dohody s prezidentem FIFA. Etická komise FIFA stěžovatele potrestala osmiletým zákazem činnosti v oblasti fotbalu na národní a mezinárodní úrovni a pokutou ve výši osmdesát tisíc švýcarských franků. Sankci potvrdil odvolací výbor FIFA, který snížil dobu zákazu činnosti na šest let.

Stěžovatel podal stížnost k Arbitrážnímu soudu pro sport (CAS). V odvolání namítal především, že ustanovení Etického kodexu FIFA, která byla v jeho případě aplikována, nebyla aplikovatelná v rozhodné době a dále, že uložené sankce byly nepřiměřené. CAS zamítl jeho stížnost, avšak snížil dobu zákazu činnosti ze šesti let na čtyři roky a výši pokuty z osmdesát tisíc na šedesát tisíc švýcarských franků. Stěžovatel podal do nálezu CAS odvolání ke švýcarskému Federálnímu soudu, který nálezu CAS potvrdil, přičemž konstatoval, že s ohledem k věku stěžovatele (61 let v roce 2015) délka zákazu činnosti není nepřiměřená.

Předmět stížnosti:

Stěžovatel namítal: a) porušení čl. 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces), které mělo spočívat v tom, že jak disciplinární řízení, tak řízení před CAS nesplňovalo kritéria spravedlivého procesu ve smyslu tohoto ustanovení (konkrét-

ně např., že CAS rozhodoval na základě důkazů, které byly shromážděny nezákonným způsobem; že existovalo podezření na závislost orgánů FIFA s jurisdikční pravomocí, které ve věci rozhodovaly, na výkonných orgánech FIFA; že lze pochybovat o nezávislosti CAS na exekutivních orgánech FIFA vzhledem k tomu, že FIFA pravidelně CAS finančně podporuje; že v rámci procesu nebyla respektována práva obhajoby; b) porušení čl. 7 Úmluvy (uložení trestu jen na základě zákona) z důvodu retrospektivní aplikace právních předpisů vzhledem k tomu, že předpisy právně účinné v relevantním období mezi lety 2007 a 2011 nebyly orgány FIFA aplikovány; c) porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života), jelikož čtyřletý zákaz činnosti mu bránil ve výkonu profesních aktivit spojených s fotbalem.

Rozhodnutí ESLP:

- **K namítanému porušení čl. 6 Úmluvy** ESLP připomněl, že pro splnění podmínek přijatelnosti stížnosti ve smyslu čl. 35 Úmluvy jakákoliv námitka předložená ESLP by měla být nejdříve vznesena před příslušnými vnitrostátními soudy (*Gäfgen v. Německo* [GC], 1. 6. 2010). V daném případě stěžovatel uplatnil u švýcarského Federálního soudu pouze námitky ohledně arbitrárnosti a nespravedlivosti arbitrážního nálezu. Ohledně spravedlivosti procesu stěžovatel nic nenamítal. Ostatní námitky, které předložil ESLP ve své stížnosti, před švýcarským Federálním soudem neuplatnil: nezákonnost důkazů použitých CAS, podezření na podřízenost orgánů FIFA s jurisdikční pravomocí výkonným orgánů FIFA, nerespektování práv obhajoby, nespravedlivost řízení. **ESLP proto zamítl stížnost na porušení čl. 6 Úmluvy pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků.**

- **Ohledně namítaného porušení čl. 7 Úmluvy** ESLP nejdříve zjišťoval, zda uložené sankce měly povahu trestu (autonomního pojmu) ve smyslu čl. 7 Úmluvy. Východiskem pro určení toho, zda sankce měly povahu „trestu“, je otázka, zda jim předcházelo odsouzení za spáchání „trestného činu“. Další otázky, které mohou být v tomto ohledu relevantní, jsou: povaha a účel sankce, její kvalifikace podle vnitrostátního práva, její závažnost nebo řízení, v jehož rámci byla sankce uložena (k pojmu „trest“ viz *Welch v. Spojené království*, 9. 2. 1995; *Jamil v. Francie*, 8. 6. 1995; *Sidabras a Džiautas v. Litva*, 1. 7. 2003; *Bayer v. Německo*, 16. 7. 2009). S ohledem ke stávající judikatuře (*Oleksandr Volkov v. Ukrajina*, 27. 5. 2013) ESLP konstatoval, že **disciplinární sankce uložené z důvodu porušení povinností při výkonu profese je nutné odlišovat od trestněprávních sankcí.** Sankce uložené „malé skupině jednotlivců se speciálním postavením“ (viz srov. *Matyjek v. Polsko*, 24. 4. 2007) nespádají do trestněprávní roviny ve smyslu čl. 7 Úmluvy.¹

¹ Čl. 7 Úmluvy:

„1. Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možné uložit v době spáchání trestného činu.

2. Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné podle obecných právních zásad uznávaných civilizovanými národy.“

Stěžovateli, vysoce postavenému představiteli FIFA, byly uloženy disciplinární sankce na základě Etického kodexu FIFA a disciplinárních pravidel FIFA. Sankce byly uloženy orgány FIFA s jurisdikční pravomocí (etickou komisí a odvolací komisí). Jednalo se tudíž o sankce uložené členovi relativně malé skupiny jednotlivců, kteří mají speciální postavení a kteří podléhají specifickým pravidlům. **Sankce uložené stěžovateli nebyly trestem, a stěžovatel se proto nemůže dovolávat ochrany čl. 7 Úmluvy.** ESLP shledal stížnost nepřijatelnou z důvodu její neslučitelnosti *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

- **K namítanému porušení čl. 8 Úmluvy** ESLP připomněl, že „soukromý život“ je široký pojem, který zahrnuje právo na osobní rozvoj a právo na zakládání a udržování vztahů s jinými osobami (viz např. *Evans v. Spojené království*, 10. 4. 2007). Čl. 8 Úmluvy se rovněž vztahuje na profesní aktivity (viz např. *Fernández Martínez v. Španělsko* [GC], 12. 6. 2014; *Bărbulescu v. Rumunsko* [GC], 5. 9. 2017; *Denisov v. Ukrajina* [GC], 25. 9. 2018; *López Ribalda a další v. Španělsko* [GC], 17. 10. 2019). V daném případě byly sankce stěžovateli uloženy na základě jeho jednání při výkonu profesní činnosti, tedy v rámci jeho profesního života, který nikterak nesusvisel s jeho soukromým životem. ESLP však připustil, že na jeho soukromý život měly negativní dopad, který dosáhl určitého stupně závažnosti.

ESLP uvedl, že **aplikovatelnost čl. 8 Úmluvy v daném případě lze uznat, pouze pokud stěžovatel přesvědčivým způsobem prokáže, že důsledky sankcí jsou velmi závažné a zasahují do jeho soukromého života obzvláště významným způsobem** (*Denisov v. Ukrajina* [GC], 25. 9. 2018, § 116). **Vzhledem ke specifické situaci stěžovatele byl stupeň závažnosti dosažen, a čl. 8 Úmluvy je tudíž aplikovatelný.** Stěžovatel strávil celou svoji profesní kariéru v oblasti fotbalu, který byl jeho jediným zdrojem příjmů, jehož byl uloženu sankcí zbaven. Vzhledem k rozsahu sankce byla tato způsobilá stěžovateli bránit v rozvoji sociálních vazeb s jinými osobami. Navíc jeho pověst v důsledku sankce utrpěla ve smyslu „určitě stigmatizace“.

Vzhledem k tomu, že sankce byly uloženy soukromoprávní asociací založenou podle švýcarského práva (FIFA), a nikoliv státem, ESLP shledal nezbytným stížnost posoudit z hlediska pozitivních závazků Švýcarska ve vztahu k čl. 8 Úmluvy (*López Ribalda a další v. Španělsko* [GC], 17. 10. 2019). ESLP se zabýval tím, zda Švýcarsko splnilo svou pozitivní obligaci chránit právo stěžovatele na respektování jeho soukromého života ve vztahu k sankcím uvaleným FIFA, zejména zda stěžovatel disponoval dostatečnými institucionálními a procesními zárukami. V této souvislosti ESLP konstatoval, že stěžovatel si svobodně zvolil kariéru v oblasti fotbalu nejdříve jako profesionální hráč a posléze jako funkcionář fotbalových asociací, soukromoprávních asociací, které přímo nepodléhají Úmluvě. Ačkoliv taková kariéra nabízí řadu privilegií a výhod, zároveň obnáší vzdání se určitých práv na základě uzavřených kontraktů. Z hlediska Úmluvy je smluvní vzdání se práv akceptovatelné, pouze pokud k němu došlo na základě svobodného souhlasu.

Na rozdíl od případu *Mutu a Pechstein (Mutu a Pechstein v. Švýcarsko*, 2. 10. 2018) stěžovatel před ESLP nenamítal,

že by podepsal rozhodčí doložky pod nátlakem. Stěžovatel se svobodně vzdal určitých práv tím, že podepsal rozhodčí doložky, a vzdal se tak možnosti předložit spor obecnému vnitrostátnímu soudu. Měl však možnost odvolat se do rozhodnutí FIFA k CAS, který byl ESLP uznán za nezávislý a nestranný tribunál ve smyslu čl. 6 Úmluvy ve věci *Mutu a Pechstein v. Švýcarsko*. CAS jeho nálezu o šedesáti třech stranách, ve kterém potvrdil a zároveň snížil dobu trvání sankce, řádně odůvodnil a vyjádřil se ke všem stěžovatelským námitkám. CAS mj. uvedl, že čtyřletý zákaz profesní činnosti je oprávněný zejména s ohledem jak k vysoké závažnosti skutku, tak k seniorské pozici, kterou stěžovatel zastával ve FIFA v době spáchání skutku, a dále také k potřebě napravit reputaci fotbalu a FIFA. Kromě toho švýcarský

Federální soud, ke kterému se stěžovatel odvolal, nálezu CAS potvrdil a shledal, že sankce byla odůvodněná a řádně zdůvodněná. Stěžovateli se tudíž dostalo dostatečných institucionálních a procesních záruk jak před arbitrážním tribunálem (CAS), tak před tribunálem státním (Federální soud).

ESLP uzavřel, že závěry těchto soudních tribunálů nevykazují známky arbitrarности a že sledují nejenom legitimní cíl potrestat spáchaný čin, ale také cíl ve veřejném zájmu, kterým je náprava reputace fotbalu a FIFA. **ESLP dospěl k závěru, že Švýcarsko dodrželo své závazky podle čl. 8 Úmluvy, a stížnost na porušení čl. 8 Úmluvy zamítl jako zjevně neopodstatněnou.**

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M.

Glosa:

Problematická judikatura ÚS k vyloučení materiální publicity obchodního rejstříku v procesu nabývání vlastnického práva k nemovitosti

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. III. ÚS 2928/18

I. Východisko

Dne 28. 8. 2019 vydal 3. senát Ústavního soudu (dále „ÚS“) ve složení Josef Fiala (předseda), Radovan Suchánek a Jiří Zemánek (soudce zpravodaj) ve věci vedené pod sp. zn. III. ÚS 2928/18 usnesení¹ týkající se problematiky materiální publicity obchodního rejstříku (dále „OR“). **Dospěl přitom k závěrům, které jsou mimořádně problematické a ve svém důsledku popírají vlastní smysl principu materiální publicity OR.**

O to varovnější je fakt, že uvedený senát ÚS nenabídl prakticky žádné odůvodnění svých závěrů, když za argumentaci jistě nelze považovat pouhý odkaz na jediné vlastní rozhodnutí z roku 1999² – navíc velmi pochybné a nepřesvědčivé a nedostatečně odůvodněné.

Základní otázka, kterou obě uvedená rozhodnutí ÚS řešila, je následující: **pokud někdo v dobré víře uzavře jako kupující kupní smlouvu na nemovitost s právnickou osobou (obchodní korporací), může se dovolávat principu materiální publicity OR i vůči katastrálnímu úřadu v rámci katastrálního řízení, ukáže-li se v tomto řízení, že za právnickou osobu při uzavření smlouvy jednal někdo, kdo k tomu sice byl oprávněn dle zápisu v OR, avšak objektivně žádné jednatelské (zástupčí) oprávnění neměl?** ÚS dospěl k závěru, že se kupující (resp. obecně jakýkoli nabyvatel) na svoji dobrou víru ve stav zápisu v OR v rámci katastrálního řízení odvolat nemůže. Zásadním způsobem tak omezil účinky materiální publicity OR.

Byť se jedná o případ, který se odehrál v době před reko-

difikací soukromého práva – tj. byl posuzován dle obchodního zákoníku (dále „obch. zák.“) a dle zák. č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem (dále „ZápZ“), lze se obávat, že ÚS (resp. jeho někteří soudci) bude ve své rozhodovací praxi pokračovat, neboť nové právo je v rozhodujících aspektech postaveno na stejných principech, jako tomu bylo dříve.³ I proto je nutné se k danému rozhodnutí vyjádřit zevrubněji.

II. Skutkový stav

Dne 1. 2. 2006 byla uzavřena kupní smlouva ohledně nemovitostí evidovaných v katastru nemovitostí (dále „KN“), přičemž prodávajícím byla akciová společnost. Za společnost uzavřeli smlouvu pánové X a Y. Z úplného výpisu z OR ohledně této společnosti vyplývá, že funkce pana X jako místopředsedy představenstva byla zapsána dne 8. 10. 1998 a vymazána dne 16. 1. 2008 s údajem, že k zániku členství došlo ke dni 31. 8. 2002. Funkce pana Y jako člena představenstva pak byla zapsána dne 17. 1. 2000 a vymazána též

1 Za účelem vyloučení jakýchkoli možných spekulací autoři uvádějí, že ve zde uváděné věci připravovali v rámci řízení před obecnými soudy (konkrétně v řízení před Nejvyšším soudem) jako nezávislí akademičtí pracovníci expertní stanovisko pro osobu, která později podávala ústavní stížnost (šlo o kupujícího na základě dále uváděné kupní smlouvy). Vzhledem k tomu, že ze strany judikatury jde o nepochopení jednoho ze stěžejních institutů soukromého práva se závažnými praktickými dopady, považují však za nezbytné předložit tuto otázku k širší odborné diskusi.

2 Nález ÚS ze dne 29. 11. 1999, sp. zn. IV. ÚS 211/98; k tomu podrobněji viz níže.

3 K tomu srov. § 8 odst. 1 zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, a § 17 odst. 1 písm. d) zák. č. 256/2013 Sb., katastrální zákon.

dne 16. 1. 2008 s údajem, že k zániku členství došlo ke dni 4. 8. 2003. Současně z úplného výpisu z OR plyne, že v době od 21. 8. 2002 do 6. 1. 2010 za společnost podepisují dva členové představenstva současně.

V době uzavření smlouvy, a dokonce i v době podání návrhu na vklad vlastnického práva do KN, tak byli pánové X a Y zapsáni jako místopředseda představenstva a člen představenstva, tedy jako osoby oprávněné jednat jménem zcizitele (dnes: oprávněné zastupovat zcizitele). Tak tomu bylo i přesto, že příslušná funkce měla objektivně oběma již dříve zaniknout. Kupující však o této skutečnosti nevěděl, ani nebyla prokázána žádná okolnost, která u něj měla vyvolat důvodné pochybnosti, že zapsaný stav není ve shodě se skutečným stavem právním; při uzavírání smlouvy tedy kupující v **dobré víře** vycházel z aktuálního stavu zápisu v OR, v němž byli oba pánové zapsáni jako osoby, které mohou uvedenou akciovou společnost zavazovat.

Na základě uvedené smlouvy byl podán návrh na vklad vlastnického práva do KN. V rámci katastrálního řízení však byla ze strany katastrálního úřadu (dále „KÚ“) výše uvedená skutečnost objektivního zániku jednatelského oprávnění statutárního orgánu prodávajícího zjištěna. KÚ k této skutečnosti přihlédl a uzavřel, že podmínky pro povolení vkladu vlastnického práva nejsou dány. Svě rozhodnutí odůvodnil odkazem na § 5 odst. 1 písm. e) ZápZ, dle něhož KÚ v řízení o povolení vkladu před svým rozhodnutím kromě jiného zkoumá, zda „účastníci řízení jsou oprávněni nakládat s předmětem právního úkonu“. Návrh na vklad byl proto zamítnut. Kupující podal proti rozhodnutí KÚ žalobu dle páté části občanského soudního řádu (o. s. ř.).

III. Dosavadní judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu

Skutkově prakticky stejná situace byla v minulosti judikatorně již řešena, a to jak ze strany ÚS, tak ze strany Nejvyššího soudu (dále „NS“). Pokud jde o ÚS, ten se k záležitosti vyjádřil v nálezu ze dne 29. 11. 1999, sp. zn. IV. ÚS 211/98, kde jen velmi povrchně odmítl účinky materiální publicity v těchto případech: „Podle názoru Ústavního soudu realizace dispozičního práva účastníka podle citovaného ustanovení [§ 5 odst. 1 písm. e) ZápZ, pozn. aut.] předpokládá, že jeho jménem jednájí oprávněné osoby. I když obecně lze souhlasit se závěry uvedenými kupříkladu v rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998, č. j. 44 Ca 67/98-38, týkajícím se materiální publicity zápisů v obchodním rejstříku, má Ústavní soud nicméně za to, že **je-li v řízení před správním orgánem toto oprávnění jednat jménem účastníků zcela zpochybněno, nemůže správní orgán ve svém rozhodnutí tuto skutečnost nezohlednit.** Opačný postup správního orgánu by totiž měl vysoce formální povahu, neboť **správní orgán by ‚neviděl‘ to, co se ukazuje jako evidentní, kterýžto moment má svůj význam i při posuzování otázky, zda intenzita zásahu orgánu veřejné moci je vůbec způsobilá posunout věc do ústavněprávní roviny.**“⁴

4 Tučně zvýraznili aut.

5 Tučně zvýraznili aut.

ÚS zde tedy materiální publicity chápe jen ve **smyslu jakési vyvratitelné domněnky**, která působí jen tehdy, není-li správnost zápisu následně vyvrácena. Je-li však následně prokázáno, že zápis neodpovídá skutečnému právnímu stavu, má se podle tohoto nálezu vycházet nikoli ze zapsaného stavu, na který strany spoléhaly, nýbrž právě jen z následně prokazaného skutečného stavu. Jak je níže ukázáno, **toto pojetí zcela popírá smysl principu materiální publicity.**

Pokud jde o **dřívější judikaturu NS**, ten zaujal k totožnému skutkovému stavu **opačné závěry**. V usnesení ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. **29 Odo 840/2006**, dospěl k závěru, že „(...) člen představenstva, který z této funkce odstoupil (v poměrech projednávané věci nebyl ke dni uzavření smlouvy již v dané funkci), nemůže činit jménem společnosti právní úkony až do doby, než bude zánik jeho funkce zapsán do obchodního rejstříku (v poměrech projednávané věci do doby, než bude zapsán zánik funkce z důvodu uplynutí funkčního období). V dovolatelkou odkazovaném díle na str. 29 se k tomu uvádí, že „pro zánik tohoto oprávnění obchodní zákoník nevyžaduje jako podmínku výmaz statutárního orgánu (jeho člena) z obchodního rejstříku. **Třetí osoba je chráněna § 27 odst. 2 (obch. zák.), podle něhož proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do obchodního rejstříku, nemůže ten, jehož se zápis týká, namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti. Zavazuje proto obchodní společnost nebo družstvo právní úkon toho, kdo je v obchodním rejstříku zapsán jako statutární orgán (jeho člen), i když už statutárním orgánem (jeho členem) není. Podmínkou však je, že třetí osoba, vůči níž byl právní úkon učiněn, byla v dobré víře, že jedná se statutárním orgánem (jeho členem) oprávněným jednat. S těmito závěry se Nejvyšší soud ztotožňuje.**“⁵ NS tedy v tomto rozhodnutí zcela správně akcentoval působení principu materiální publicity OR, přičemž ochranu osoby jednající v důvěře ve správnost a úplnost zápisu v OR vázal na její dobrou víru.

IV. Zkoumané rozhodnutí ÚS z roku 2019 a jemu předcházející rozhodnutí NS

Ve zde zkoumaném rozhodnutí z roku 2019 ÚS rozhodl tak, že prakticky opsal „argumentaci“ obsaženou v již uváděném nálezu ze dne 29. 11. 1999, sp. zn. IV. ÚS 211/98. Dle ÚS „Realizace dispozičního práva účastníka podle § 5 odst. 1 písm. e) zákona o zápisech věcných práv předpokládá, že jeho jménem jednájí oprávněné osoby. (...) **bylo-li v řízení před správním orgánem toto oprávnění jednat jménem účastníků zcela zpochybněno, nemůže správní orgán ve svém rozhodnutí tuto skutečnost nezohlednit.** Opačný postup správního orgánu by totiž měl vysoce formální povahu, neboť **správní orgán by ‚neviděl‘ to, co se ukazuje jako evidentní, kterýžto moment má svůj význam i při posuzování otázky, zda intenzita zásahu orgánu veřejné moci je vůbec způsobilá posunout věc do ústavněprávní roviny.** (...) **názor zastávaný stěžovatelkou, že princip materiální publicity má vždy přednost (bez ohledu na faktický stav), by mohl vést k nebezpečným situacím, které by daleko více narušovaly právní jistotu účastníků právních vztahů, neboť by byla přiznána relevance jednání za právnickou osobu komukoliv, kdo by byl v daný okamžik zapsán v obchodním rejstříku, ačkoliv by skutečnost byla zcela odlišná.** (...) Stěžovatelkou odkazovaná rozhodnutí Ústavního soudu (zejména

nálezy sp. zn. I. ÚS 3061/11 a sp. zn. II. ÚS 165/11) pak nejsou přiléhavá, neboť se týkají ochrany dobré víry nabyvatele jednajícího v důvěře v zápis do katastru nemovitostí při nabytí od nevládníka. V nyní posuzované věci však nejde o případ nabytí od neoprávněného, neboť institut nabytí od neoprávněného míří na situaci, kdy nabyvatel nabude nemovitou věc od osoby, které vlastnické právo nesevědí, ale je v okamžiku převodu zapsána jako vlastník této věci v katastru nemovitostí, nýbrž o situaci, kdy osoby jednající za skutečného vlastníka nebyly k tomuto jednání oprávněny, což je situace zcela odlišná.“

Uvedenému usnesení ÚS předcházelo usnesení NS ze dne 21. 6. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1492/2018, v němž se 21. senát zcela odchýlil od dosavadní judikatury NS, konkrétně od již uváděného usnesení ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 840/2006. **Zarážející je již samotný fakt, že věc nebyla předložena velkému senátu NS v souladu s § 20 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, a že senát č. 21 rozhodoval v dané věci přímo.** NS zde jen poukázal na citované rozhodnutí ÚS z roku 1999 a též na rozsudek NS ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4044/2010, který se týkal možnosti nabytí vlastnického práva k nemovitosti od osoby nesprávně uvedené v KN. V tomto rozhodnutí z roku 2011 se jednalo o případ, kdy nabyvatel (A) koupil nemovitosti od osoby zapsané v KN jako vlastník (B). Tento zapsaný vlastník B ji sám koupil od spoluvlastníků (C a D). V průběhu řízení o povolení vkladu vlastnického práva ve prospěch A však původní spoluvlastníci C a D odstoupili od smlouvy s B. Vzhledem k tomu, že odstoupení od smlouvy má účinky *ex tunc*, bylo třeba řešit, zda se toto odstoupení projeví na dispozičním oprávnění zapsaného vlastníka B, které měl KÚ zkoumat k okamžiku podání návrhu na vklad. NS v tomto rozhodnutí vycházel z toho, že tehdejší právní úprava nezná materiální publicitu zápisů v KN. Pro úplnost uveďme, že judikatura NS byla v této otázce právě v případě účinků odstoupení od smlouvy nejednotná⁶ a že následný judikatorní vývoj zcela jednoznačně prokázal, že tehdejší přístup 21. senátu nebyl správný.⁷ O to více překvapí, že se jej tento senát dovolává i v současnosti.

V. Kritické hodnocení judikatury

1. Zásada materiální publicity OR

Podle § 29 odst. 1 obch. zák. ve znění účinném od 1. 7. 2005⁸ platilo následující: „*Proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, nemůže ten, jehož se takový zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti.*“ Toto ustanovení tak vyjadřuje **princip materiální publicity zápisů v OR.**⁹

Důvodová zpráva k obch. zák. (v původním znění zákona se jednalo o § 27 odst. 2 větu druhou) tuto konstrukci vysvětluje takto: „*Obchodní rejstřík je nadán veřejnou vírou, že zápisy v něm uvedené jsou pravdivé a úplné. Ten, kdo se jimi řídí, je chráněn, pokud mu nesoulad mezi skutečným a zapsaným právním stavem nebyl znám (zásada materiální publicity).*“

Smyslem této zásady je **ochrana právní jistoty** v konkrétní podobě **ochrany dobré víry osoby, která jedná v důvěře ve stav zápisů v OR.**¹⁰

Ochrana, kterou obch. zák. třetí osobě (jednající v dobré víře) v rozhodné době poskytoval, se realizovala tím, že v právních vztazích mezi touto osobou a osobou, již se zápis v OR týká, nastaly v případě rozporu mezi zápisem a skutečným právním stavem **takové právní následky, jako by zapsaný stav plně odpovídal skutečnosti.** Tedy konkrétně v případě nesprávného zápisu osob, které mohou zavazovat právnickou osobu (členů statutárního orgánu), je důsledek takový, že **princip materiální publicity sanuje absenci jejich oprávnění jednat.** Zásada materiální publicity OR byla ostatně dosud plně uznávána i judikaturou NS (viz již uváděné rozhodnutí ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 840/2006).

2. Podobnost s úpravou materiální publicity zápisů v KN

Konstrukce materiální publicity zápisů v OR se **velmi blíží řešení nabytí věcného práva od neoprávněného, kdy dobrá víra ve správnost a úplnost zápisu v KN sanuje chybějící dispoziční oprávnění převodce** (nikoli však jiné vady dispozičního jednání). Obecně však lze říci, že materiální publicita zápisů ve veřejných rejstřících vykazuje velmi obdobné rysy s materiální publicitou zápisů ve veřejných seznamech.

Ochranný účel principu materiální publicity OR i KN je naprosto stejný: ochrana dobré víry toho, kdo jedná v důvěře ve správnost a úplnost příslušného zápisu.

Zcela nesprávný je tedy tento názor ÚS: „*Stěžovatelkou odkazovaná rozhodnutí Ústavního soudu (zejména nálezy sp. zn. I. ÚS 3061/11 a sp. zn. II. ÚS 165/11) pak nejsou přiléhavá, neboť se týkají ochrany dobré víry nabyvatele jednajícího v důvěře v zápis do katastru nemovitostí při nabytí od nevládníka. V nyní posuzované věci však nejde o případ nabytí od neoprávněného, neboť institut nabytí od neoprávněného míří na situaci, kdy nabyvatel nabude nemovitou věc od osoby, které vlastnické právo nesevědí, ale je v okamžiku převodu zapsána jako vlastník této věci v katastru nemovitostí, nýbrž o situaci, kdy osoby jednající za skutečného vlastníka nebyly k tomuto jednání oprávněny, což je situace zcela odlišná.*“ Je jen obtížné uvěřitelné, že ÚS nerozpoznal principiální podobnost obou situací. Ochrana dobré víry toho, kdo jedná v důvěře v zápis

6 21. senát se dovolává např. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia NS ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. CpjN 38/98 (R 44/2000). Nezmiňuje však např. plenární nálezy ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06, ani rozhodnutí velkého senátu NS ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3177/2005, které dospívají k opačnému závěru. K vývoji judikatury v této otázce srov. např. P. Vrcha: Nabytí nemovitosti (zapsané v katastru nemovitostí) od nevládníka, Leges, Praha 2015, str. 14 a násl.

7 Srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia NS ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 31 Cdo 353/2016: „*Velký senát proto ve shodě s připomenutou konstantní judikaturou Ústavního soudu uzavírá, že podle právní úpravy účinné do 31. prosince 2013, resp. do 31. prosince 2014 (k tomu srov. 3064 o. z.), bylo možné nabytí vlastnické právo k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevládníka, a to na základě dobré víry nabyvatele v zápis do katastru nemovitostí.*“

8 Jde o rozhodné znění obch. zák. pro posouzení případu, který byl v daném rozhodnutí řešen.

9 Srov. M. Bartošíková, I. Štenglová in I. Štenglová, S. Plíva, M. Tomsa a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, komentář k § 29, str. 76.

10 V podrobnostech viz např. K. Csach: Materiálněprávní účinky chýbajících, správných a nesprávných zápisů v obchodním rejstříku (Materiální publicita registra), in: Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reforem, Univerzita Karlova, Praha 2007, str. 26 a násl.

do KN, a toho, kdo jedná v důvěře v zápis v OR, nejsou „situace zcela odlišné“, jak tvrdí ÚS, nýbrž přesně naopak, jsou to situace velmi obdobné, a to právě v aspektu ochrany **dobré víry ve stav zápisu ve veřejném registru**. Přitom je zcela bez významu, zda je tímto registrem KN (a někdo spoléhá na správnost zápisu ohledně věcněprávního stavu nemovité věci), nebo OR (a někdo spoléhá na správnost zápisu ohledně oprávnění určitých fyzických osob jednat jménem určité právnické osoby). **Typově jde v obou případech o zcela srovnatelné situace.**

Materiální publicita zápisů do těchto registrů garantuje, že třetí osoby se mohou spoléhat na správnost a úplnost zapsaných údajů, byť by se následně prokázalo, že tyto zápisy neodpovídaly skutečnosti, popř. byť by tyto zápisy byly změněny se zpětnými účinky – např. s účinky k okamžiku právního jednání, resp. dokonce s účinky před tímto okamžikem.

Byť je princip materiální publicity OR ve svých základních východiscích a v cílech, které sleduje, shodný s principem materiální publicity KN, přece zde existují i některé **rozdíly**. Ty se projevují minimálně ve dvou rovinách.

Za prvé, **dobrá víra se v obou případech vztahuje k odlišným rozhodujícím skutečnostem**. Zatímco u OR jde o dobrou víru ohledně **jednatelského (zástupčího) oprávnění osob, které tvoří statutární orgán** zapsané právnické osoby, u KN jde o dobrou víru ohledně **věcněprávního stavu určité nemovité věci**.

Za druhé, **dobrá víra se v obou případech koncentruje k odlišnému časovému momentu**. Zatímco pro účely OR je rozhodným okamžikem doba učinění právního jednání, pro účely KN je relevantní zásadně okamžik, kdy byl KÚ doručen návrh na zápis věcného práva do KN (srov. § 984 odst. 1); k tomu viz níže.

Z právě uvedených rozdílů plyne, že působení materiální publicity OR je nezávislé na působení materiální publicity KN. Je představitelné, že určitá osoba bude v dobré víře ohledně stavu zápisů jak v OR, tak i v KN, resp. že bude ohledně obou registrů ve zlé víře, popř. bude v dobré víře ohledně zápisu v OR a ve zlé víře ohledně zápisu v KN (či naopak).¹¹

Srovnatelnost obou řešení je však dána právě tím, že jak právní úprava KN, tak právní úprava OR vychází z principu materiální publicity. Pokud by tomu tak nebylo, pak nelze závěry z jedné právní úpravy bez dalšího používat ve vztahu ke druhé. Proto je nesprávné, pokud usnesení NS ze dne 21. 6. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1492/2018, odkazuje na dřívější rozsudek NS ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4044/2010. Obě rozhodnutí totiž vycházejí ze zcela odlišných východisek. Toto starší rozhodnutí se netýká ochrany dobré víry

v zápisy v OR, nýbrž ochrany dobré víry v zápisy v KN. Samo pak vychází z toho, že tehdejší právní úprava neznala ochranu dobré víry nabyvatele v zápisy v KN, neznala tedy materiální publicitu KN (viz výše). Naproti tomu, jak vyplývá z výše uvedeného, i dřívější úprava OR zápisům v OR materiální publicitu přiznávala. Nelze tedy ve vztahu k právní úpravě, která chrání dobrou víru, argumentovat judikaturou, která se týká regulace, která dobrou víru nechání (byť jen podle mylné představy toho, kdo tuto analogii činí). To je typický případ právnického míchání hrušek s jablky. Analogie by naopak byla přípustná tehdy, pokud by obě právní úpravy chránily dobrou víru, jako je tomu v současnosti.

Pokud tedy tehdejší právo (či přinejmenším jeho soudní interpretace) nechránilo dobrou víru osoby jednající v důvěře v zápis v KN, je zřejmé, že vyšlo-li v průběhu katastrálního řízení najevo, že převodce nemá dispoziční oprávnění k převáděné nemovitosti (typicky není jejím vlastníkem), pak nebylo možné vklad práva povolit. Zcela odlišně by však musel KÚ postupovat v případě, pokud by pro zápisy v KN též platil princip materiální publicity, jak to dovozuje současná judikatura ÚS a NS a jak je tomu ostatně i *de lege lata* (§ 984 o. z.). Pokud by tak za současného právního stavu vyšlo až v průběhu řízení o povolení vkladu práva najevo, že převodce není oprávněn nakládat s převáděnou nemovitostí (např. není jejím vlastníkem), avšak nabyvatel by byl v dobré víře v době podání návrhu na vklad, pak by vklad musel být povolen a nabyvatel by se stal vlastníkem, popř. jinak věcněprávně oprávněným (srov. § 984 odst. 1 větu druhou o. z.).

3. Rozhodný okamžik

V předmětném případě (jakož i v dalších zde uváděných případech) šlo o posouzení, zda konkrétní právnickou osobu zavazuje jednání těch fyzických osob, které byly v OR zapsány jako osoby jednající za tuto právnickou osobu (jménem právnické osoby), byť jim mohlo ve skutečnosti toto oprávnění již dříve zaniknout (popř. toto oprávnění ve skutečnosti nikdy neměly).

Má-li materiální publicita zápisů v OR skutečně chránit dobrou víru těch třetích osob, které právně jednaly se zapsanými členy statutárního orgánu dané právnické osoby, pak je třeba, aby působila právě v okamžiku tohoto právního jednání (v našem případě uzavření kupní smlouvy). K tomuto okamžiku totiž třetí osoby činí rozhodnutí, zda budou právně jednat a s kým. Tento závěr platí i v **případě, kdy jde o právní jednání, které se týká věcněprávních dispozic s nemovitou věcí, jež je předmětem evidence v KN**. Není rozhodující, že toto právní jednání samotné (smlouva) ještě nemůže působit změnu ve věcněprávních poměrech a že se k nastoupení věcněprávní změny vyžaduje určitý další krok (zápis práva do KN). **Proto i kdyby po uzavření smlouvy – a třeba i před návrhem na zápis práva do KN – ztratila třetí osoba svoji dobrou víru ohledně jednatelského (zástupčího) oprávnění zapsaných členů statutárního orgánu, je takto nabytá „zlá víra“ nerozhodná.**

Na těchto závěrech nic nemohlo změnit ani to, že druhá věta § 5 odst. 1 ZápZ normovala, že KÚ zkoumá příslušné skutečnosti ke dni podání návrhu na vklad. K tomuto okamžiku musí existovat platný nabyvací titul (rozsah přezkumu

¹¹ Tak např. vlastnické právo k nemovité věci je v rozporu se skutečností zapsáno v KN ve prospěch společnosti ABC s. r. o. (ačkoli vlastníkem je někdo jiný). Současně je v obchodním rejstříku jako statutární orgán uvedena společnost zapsán X (ačkoli společnost již má jiného jednatele). V tomto případě se posuzuje zcela izolovaně, zda osoba nabyvající nemovitost byla v dobré víře ohledně vlastnického práva převodce (materiální publicita KN) a dále zda byla v dobré víře ohledně oprávnění osoby X jednat za společnost ABC s. r. o. Obě roviny jsou na sobě zcela nezávislé, neboť dobrá víra nabyvatele se vztahuje k různým předpokladům a koncentruje k různým okamžikům. Pokud však bude nabyvatel v dobré víře ohledně obou předpokladů a v obou rozhodných okamžicích, nastupuje působení materiální publicity OR a KN s naprosto stejnými důsledky.

ze strany KÚ zde ponecháváme stranou); to však nevylučuje, že samotná platnost a závaznost nabyvacího titulu bude posuzována podle okolností, které existovaly v době uzavření smlouvy.¹² Jde o situaci analogickou té, kdy o. s. ř. normuje, že pro rozsudek soudu je rozhodující stav v době jeho vyhlášení (§ 154), avšak platnost smlouvy se posuzuje podle skutečností existujících v době jejího uzavření.¹³

Pro úplnost je vhodné doplnit jednu poznámku. Bylo řečeno, že pro působení materiální publicity OR je rozhodující okamžik učinění právního jednání (uzavření smlouvy) s tím, že později nabytá zlá víra neškodí (*mala fide superveniens non nocet*), a to i kdyby tato zlá víra vznikla ještě před podáním návrhu na zápis práva do KN. Pokud však jde právě o smlouvu o převodu vlastnického práva k nemovité věci evidované v KN, je představitelné, že do celého procesu vstoupí i působení principu materiální publicity veřejného seznamu, tj. konkrétně KN (*de lege lata* dle § 984). Obě dvě roviny celého nabyvacího procesu je však třeba od sebe striktně odlišovat a posuzovat izolovaně (nezávisle na sobě).

4. Pozdější změna zapsaných údajů a účinky *ex tunc* a *ex nunc*

Má na účinky principu materiální publicity OR nějaký vliv pozdější změna zapsaných údajů? Hraje přitom nějakou roli, zda je tato změna provedena s účinky *ex tunc*, nebo *ex nunc*?

V předchozím bodu bylo uvedeno, který okamžik je relevantní pro působení principu materiální publicity OR (popř. KN). Zopakujme, že výmaz osob X a Y byl proveden tak, že byt byl uskutečněn 16. 1. 2008, bylo uvedeno, že se tak děje ve vztahu k jedné osobě k 31. 8. 2002 a ve vztahu ke druhé k 4. 8. 2003, protože k těmto datům mělo zapsaným osobám zaniknout členství v představenstvu. Proto vzniká otázka, zda výše uvedené závěry mohou být zpochybněny tím, že následně dojde ke změně zapsaných údajů se zpětnými účinky (*ex tunc*).

Odpověď na tuto otázku je záporná. Dá se říci, že **právě v tomto aspektu spočívá podstata materiální publicity a její ochranný účel**. Uvedený princip byl historicky vytvořen právě proto, aby řešil kromě jiného i tyto typové situace rozporu mezi zápisem a skutečným stavem.

Tématem tohoto článku není úvaha, zda bylo v režimu obch. zák. možné zápisy v OR měnit s účinky *ex tunc*. Podstatné však je, že i kdyby takovou možnost právní úprava v rozhodném období připouštěla, nic by to nemohlo měnit na výše uvedených závěrech. **Pokud je takový postup přípustný (např. z evidenčních důvodů), pak přesto nemůže mít za následek vyloučení ochrany dobré víry třetí osoby se zpětnými účinky**. Pokud tedy třetí osoba prokáže, že v rozhodném okamžiku jednala v legitimní důvěře v zápis v OR, pak je pozdější změna tohoto zápisu z hlediska ochrany této dobré víry irelevantní, a to bez ohledu na to, zda změna měla účinky *ex tunc*, nebo jen *ex nunc*.

5. Dobrá víra a rozpor mezi zapsanými a zveřejněnými údaji a uloženými veřejnými listinami

Ust. § 29 odst. 4 obch. zák. v rozhodném znění (dříve § 27 odst. 1) řešilo možný rozpor mezi zapsanými a zveřejněnými údaji a uloženými a zveřejněnými listinami.

Výslovně se však neřešila otázka, jaký je vztah principu materiální publicity zápisů v OR k obsahu sbírky listin. Konkrétně jde o to, **zda dobrou víru třetí osoby může vyloučit prostý fakt, že na nesprávnost či neúplnost zapsaného údaje je možné usuzovat z obsahu listin, které jsou uloženy ve sbírce listin OR**. I zde se jedná o podobnou situaci jako v případě veřejného seznamu (KN), kde rovněž může dojít k rozporu mezi zápisem v seznamu a obsahem zápisných listin uložených ve sbírce listin KN.

Pokud bychom chtěli tvrdit, že dobrá víra je vyvrácena (a tedy působení materiální publicity vyloučeno) tam, kde obsah listin uložených ve sbírce listin OR je v rozporu s obsahem (rozsahem) zápisu v OR, docházelo by k nepřipustným zásahům do samotné podstaty (báze) principu materiální publicity, a tím i do ochrany samotné právní jistoty. **Třetí osoby by totiž nemohly spoléhat na samotný stav zápisu v OR, nýbrž by byly nuceny jej dále prověřovat a přezkoumávat**. Tento závěr však nemůže obstát. Podobně jako v knihovním právu (v právu veřejných knih, veřejných seznamů) musí i pro OR platit, že rozpor mezi zápisem v OR a obsahem listin, které sloužily jako podklad pro zápis v OR, musí být řešen ve prospěch zápisu v OR (a tedy v neprospěch zápisných listin).

Lze nabídnout určitou historickou paralelu. Za účinnosti obecného zákoníku občanského a obecného knihovního zákona se uznávalo, že veřejná víra dopadá pouze na zápisy v tzv. hlavní knize a nedotýká se již sbírky listin.¹⁴ Praktický důsledek byl takový, že v případech, kdy se z hlavní knihy podával právní stav, který ovšem nebyl odůvodněn dokumentací ze sbírky listin (byl s ní v rozporu), neměl zásadně dobromyslný nabyvatel povinnost ujišťovat se o správnosti zápisu v hlavní knize nahlédnutím do sbírky listin. Dobrá víra však byla vyloučena, prokázalo-li se, že jednající o rozporu mezi hlavní knihou a sbírkou listin věděl.

Nedbalost nabyvatele věcného práva tedy zásadně nebylo možné dovozovat z prostého faktu, že se nabyvatel spokojil s nahlédnutím do knihy a kromě toho již neučinil žádná další (zvláštní) šetření ke zjištění skutečného stavu věci.¹⁵ Uznávalo se, že **není možné požadovat, aby se nabyvatel ujis-**

12 Tak např. kupní smlouva na nemovitost byla uzavřena jednou ze stran v zastoupení, přičemž poté, co došlo k jejímu uzavření, avšak ještě před podáním návrhu na vklad, toto zástupčí oprávnění zaniklo – např. plná moc byla udělena právě jen pro uzavření kupní smlouvy. Ke dni podání návrhu na vklad vlastnického práva proto již zástupčí oprávnění neexistuje – existovalo však v okamžiku právního jednání (uzavření smlouvy).

13 Jde o velmi obdobnou úvahu, která vede v intertemporálním právu k tomu, že z hlediska ochrany právní jistoty (tam v podobě ochrany důvěry v právo) se platnost právního jednání posuzuje právě k okamžiku vlastního právního jednání; následná změna právní úpravy na této skutečnosti nic nemění.

14 Hlavní kniha obsahovala údaje o nemovitostech a právních poměrech, které se jich týkají. Do sbírky listin se potom zakládaly ověřené opisy listin, na základě nichž byly provedeny zápisy do hlavní knihy. Některé názory však – zdá se – rozšiřovaly publicitu vedle hlavní knihy *automaticky* i na sbírku listin, nikoli však na knihovní mapu. A. Ehrenzweig: System des österreichischen allgemeinen Privatrechts, Erster Band: Zweite Hälfte, Das Sachenrecht/Manzsche Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, Wien 1923, str. 120 a 121.

15 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 9. 1924, sp. zn. Rv I 1134/24 (Vážný, č. 4166): „Stačí z pravidla, když nabyvatel při nabytí zachová v té příčině onu opatrnost, která dle zvyklostí poctivého a bedlivého právního styku jeví se býti nutnou, naproti tomu nelze mu rozumně ukládati za povinnost, by za tím účelem konal a prováděl podrobná šetření, pakliže povaha případu k tomu zvlášť podnětu nezavdává.“

til o správnosti zápisu v knize např. zkoumáním zápisných listin,¹⁶ dotazováním knihovního vlastníka na to, zda jemu samému nejsou známy okolnosti, které by nasvědčovaly existenci nějakého rozporu; již vůbec nebylo možné nutit nabyvatele, aby zjišťoval bezvadnost předchozích nabývacích titulů,¹⁷ apod.

Ve výjimečných případech však dobrá víra dopadala i na sbírku listin, a sice v případech upravených v § 5 obecného knihovního zákona. Dle tohoto ustanovení „Do hlavní knihy buďte zapsána podstatná ustanovení knihovních práv. Nepřipouští-li stručného znění, jest dovoleno, dovolati se v hlavní knize míst listin přesně označených, které jsou podkladem zápisu, s účinkem, že vytčená místa se pokládají tak, jako by byla zapsána do hlavní knihy.“ Dovolával-li se někdo v těchto případech zápisu v hlavní knize, nebyl chráněn, pokud zápis neodpovídal obsahu sbírky listin.¹⁸ Uvedená výjimka však platila pouze pro tyto (a nikoli jiné) situace. Žádná podobná zákonná konstrukce však v rozhodné době nebyla v obch. zák. obsažena a není možné ji dovozovat ani interpretací.

Dobrou víru (tzv. dobrou víru v subjektivním smyslu) lze vymezit jako legitimní přesvědčení určitého subjektu, že jedná po právu; v námi zkoumaných souvislostech jako legitimní přesvědčení subjektu, že jedná s osobou, která může příslušnou právnickou osobu právně zavazovat. Nestačí jen vlastní subjektivní přesvědčení; je třeba, aby bylo legitimní, což se někdy vyjadřuje tak, že toto přesvědčení musí mít daný subjekt „se zřetelem ke všem okolnostem“ (srov. např. § 130 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb.). Tak by tomu nebylo, pokud by u daného subjektu při vynaložení řádné péče musely vzniknout důvodné pochybnosti o správnosti jeho přesvědčení. Rozhodující je tak kritérium řádné péče.

Výše uvedené vede k závěru, že **požadavek řádné péče zásadně nevyžaduje, aby třetí osoby dále prověřovaly skutečnosti zapsané v OR s ohledem na obsah listin, které jsou uloženy ve sbírce listin. Pro tento postup by musela být dána zvláštní okolnost, která by úsudek o správnosti zapsaného údaje zpochybňovala, a tím vyžadovala další prověření (zkoumání).** Jinak však platí, že ten, kdo se spoléhá jen na stav zapsaných údajů a tyto dále neprověřuje – pokud k tomu není zvláštní důvod – jedná s řádnou péčí, a jeho přesvědčení, které takto získal, je proto legitimní. Je tedy v dobré víře.

6. Je principem materiální publicity OR vázán i KÚ?

Jak již uvedeno výše, podle § 5 odst. 1 písm. e) ZápZ, v rozhodném znění, platilo, že KÚ v řízení o povolení vkladu před svým rozhodnutím mj. zkoumá, zda „účastníci řízení

¹⁶ „Nikdo není povinen srovnávat nesporný obsah knihy hlavní s obsahem sbírky listin.“ E. Svoboda: Právo občanské, Část zvláštní – právo knihovní, Československý kompas, Praha 1947, str. 13.

¹⁷ Pro tyto účely tedy není použitelný např. rozsudek NS ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2569/2010, dle něhož „(...) je při zkoumání dobré víry nutné, aby kupující prokázal, že využil dostupné prostředky k tomu, aby se přesvědčil, že prodávající je skutečně vlastníkem prodávané věci, např. prověřením osoby prodávajícího, dokladem o předchozím nabytí prodávaného zboží apod., toto zejména platí, jsou-li s ohledem na okolnosti případu pochybnosti o dobré víře kupujícího.“ Rozhodnutí se vztahovalo k § 446 obč. zák.

¹⁸ Dnes je analogické ustanovení v § 5 rakouského knihovního zákona. K tomu viz např. J. Rassi: Grundbuchsrecht, 2. vydání, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2013, str. 30, m. č. 83.

jsou oprávněni nakládat s předmětem právního úkonu“. V této souvislosti zopakujeme jádro názoru, který k tomu vyslovil ÚS ve svém původním rozhodnutí z roku 1999: „(...) je-li v řízení před správním orgánem toto oprávnění jednat jménem účastníků zcela zpochybně, nemůže správní orgán ve svém rozhodnutí tuto skutečnost nezohlednit. Opačný postup správního orgánu by totiž měl vysoce formální povahu, neboť správní orgán by ‚neviděl‘ to, co se ukazuje jako evidentní.“

Kromě toho, že tento názor **neobsahuje žádnou ústavně-právní argumentaci, je i věcně problematický přinejmenším ze dvou hledisek. První se týká rozhodného okamžiku**, ke kterému soud posuzoval existenci oprávnění jednat za právnickou osobu. ÚS existenci tohoto oprávnění hodnotil k **okamžiku podání návrhu na vklad práva do KN. Ve skutečnosti je však rozhodující okamžik, kdy třetí osoba se zapsanou osobou právně jednala** (v podrobnostech viz výše). Pokud tedy např. v mezidobí od uzavření smlouvy do doby podání návrhu na vklad věcného práva do KN na základě této smlouvy třetí osoba zjistí, že ten, s kým jednala, neměl v době uzavření smlouvy příslušné jednatelské (zástupčí) oprávnění, nic to nemění na vázanosti právnické osoby učiněným jednáním. Jde o to, **zda v době uzavření smlouvy mohla daná osoba právnickou osobu zavazovat**, a to buď jako člen jejího orgánu, nebo např. na základě plné moci. Stejně jako zánik jednatelského (zástupčího) oprávnění (např. odvoláním plné moci) před podáním návrhu na vklad práva nemá vliv na vázanost příslušné osoby, tak tento vliv nemá ani to, že před podáním návrhu na vklad zanikne oprávnění zavazovat právnickou osobu jako člen jejího orgánu.

Jak bylo uvedeno, absenci takového oprávnění nahrazovala dobrá víra ve smyslu § 29 odst. 1 obč. zák. a nyní ve smyslu § 8 odst. 1 zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Dojde-li proto *in concreto* k **zániku dobré víry po uzavření smlouvy, byť i ještě před podáním návrhu na vklad práva, nemá to vliv na účinky materiální publicity** ve vztahu k uzavřené smlouvě.

Již bylo poznamenáno, že v předmětné věci tato otázka není prakticky relevantní, neboť den uzavření smlouvy a den podání návrhu na vklad věcného práva se shodují. Je však vhodné současně zdůraznit, že dovoláním napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze správně považuje za rozhodný okamžik právě okamžik (den) uzavření smlouvy.

Druhým problematickým rysem citovaného nálezu ÚS je popření účinků materiální publicity zápisů v OR v rámci řízení před KÚ. ÚS zde nijak neargumentuje, když pouze uvádí, že nezohlednění skutečného právního stavu by postupu správního orgánu dávalo „vysoce formální povahu, neboť správní orgán by ‚neviděl‘ to, co se ukazuje jako evidentní“. Tak tomu však není. Postup správního orgánu (KÚ) by v takovém případě naopak **chránil dobrou víru**, a tím i právní jistotu osob, které vycházely z předpokladu správnosti a úplnosti zápisu v OR. Tím by KÚ nejen respektoval evidentní rozhodnutí zákonodárce (§ 29 obč. zák. v rozhodném znění), nýbrž i naplňoval kautely právního státu (ochrana právní jistoty jako jeden ze znaků právního státu). **Za poznámku stojí, že ÚS v uvedeném rozhodnutí nezmiňuje princip ochrany právní jistoty ani jednou.**

V daném případě jde totiž o typický případ **kolize ústavních**

principů, kterou však ÚS v obou svých rozhodnutích zcela přehlédl. Umožněním nabytí vlastnického práva třetí osobou k věci, náležející podnikateli zapsanému v OR, a to na základě právního jednání někoho, kdo je sice zapsán v OR jako člen statutárního orgánu podnikatele, avšak kdo jím ve skutečnosti není, **dochází k zásahu do autonomie vůle podnikatele, do jeho vlastnického práva a do jeho práva podnikat.**¹⁹ To vše jsou ústavně chráněné hodnoty. K převodu vlastnictví totiž nepřivola osoba, která se může podílet na tvorbě vůle podnikatele zapsaného v OR, resp. která jej může podle rozhodnutí jeho orgánů zastupovat. Současně tím podnikatel zapsaný v OR přichází o své vlastnické právo k věci, kterou pak nemůže používat při své podnikatelské činnosti.

Aby byl takový zásah do ústavně chráněných hodnot zapsaného podnikatele ospravedlněn, je třeba, aby prošel **testem proporcionality.**²⁰ K tomu je zapotřebí, aby tento zásah byl vhodným nástrojem pro ochranu jiné ústavním pořádkem chráněné hodnoty, aby tato ochrana byla potřebná a aby byl tento zásah přiměřený. **Všechny tyto podmínky jsou přitom zcela splněny.** Uvedený zásah slouží k ochraně ústavně zaručených hodnot na straně subjektu, který jedná v dobré víře ve správnost zápisů v OR. Sama **dobrá víra** je ústavně chráněnou hodnotou; je totiž součástí principu právní jistoty, který je sám derivátem principu právního státu. Tím, že se dobrověrný subjekt může spolehnout na to, že zapsané údaje budou vůči němu působit, byť by byly v rozporu se skutečností, je jeho dobrá víra zcela zřejmě chráněna. Jde tedy o **vhodný nástroj ochrany této hodnoty.**

Současně je to i zásah **potřebný**, neboť neexistuje žádný mírnější prostředek, který by byl vůči zájmům zapsaného podnikatele méně invazivní, avšak přesto by stejně účinně chránil osobu jednající v dobré víře ve stav zápisu v OR. Je třeba zvláště zdůraznit, že stejně účinnou ochranu neposkytuje např. jen právo na náhradu škody vůči osobě, která bez jednatelského (zástupčího) oprávnění jednala za zapsaného podnikatele. Jednak tato osoba vůbec nemusí být solventní, a jednak tímto způsobem dobrověrná osoba vůbec nemusí získat plnění, které podle uzavřené smlouvy měla získat (zejména jde-li o věcné plnění, jako je tomu právě v tomto případě, kdy nárok směřoval na nabytí vlastnického práva k nemovitosti).

Konečně je třeba, aby tento zásah byl **přiměřený ve vlastním smyslu**, tj. je třeba provést komplexní posouzení důvodů, proč je třeba upřednostnit zájem dobrověrného nabyvatele před ochranou ústavně chráněných zájmů zapsaného podnikatele. Odpověď lze nalézt v teorii o alokaci rizik. Východisko je prosté: **existuje-li rozpor mezi zápisem v OR a skutečným právním stavem, který ze zúčastněných subjektů, jejichž zájmy jsou v kolizi, má lepší možnost předejít negativnímu následku z toho plynoucímu? Je to ten, kdo jedná v dobré víře s osobou zapsanou v OR a důvěřuje rejstříkovému zápisu o této osobě, nebo naopak ten, jehož se nesprávný zápis v OR týká?** Odpověď je nabíledni již na základě elementární úvahy.

Nicméně v našem případě zde navíc bylo v inkriminované době výslovné ustanovení obch. zák., které tento závěr podporuje. **Osobu, která je zapsána v OR, stihala zákonná povinnost udržovat stav zápisu v rejstříku v souladu se skutečným právním stavem.** Dle § 31 odst. 1 obch. zák. v roz-

hodné době platilo, že návrh na zápis nebo změnu anebo výmaz zápisu v OR může podat pouze osoba uvedená v § 34 (tedy ten, kdo je v OR evidován), případně osoba, o které tak stanoví zákon. **Optikou zkoumaného rozhodnutí ÚS tedy ochranu zasluhuje ten, kdo porušil zákonnou povinnost uvést bez zbytečného odkladu stav zápisu v OR do souladu se skutečným právním stavem, na úkor toho, kdo žádnou povinnost neporušil a v dobré víře spoléhal na stav zápisu v OR.** V posuzovaném případě je tento následek o to více negativní, když stav nesouladu mezi zápisem v OR a skutečným právním stavem trval od 31. 8. 2002, resp. od 4. 8. 2003 do 1. 2. 2006 (den uzavření inkriminované kupní smlouvy), resp. do 16. 1. 2008 (změna zápisu v OR). **Hodnotově méně přijatelné řešení, než které nabídl ÚS, si snad již nelze představit. Toto rozhodnutí tak není ani formalistické, ani materiálně hodnotové, protože popírá jak text právního předpisu, tak i jeho hodnotové pozadí; je tedy zcela svévolné.**

Řešení, podle kterého má i KÚ respektovat princip materiální publicity zápisů v OR, se tak nezakládá jen na „*vysoce formální povaze*“ postupu správního orgánu, nýbrž **právě naopak vychází z poměrování dotčených ústavních principů, a plně tak respektuje materiální pojetí právního státu. Úvaha obsažená v uvedeném nálezu ÚS tedy zcela nepřiměřeně popírá princip materiální publicity zápisů v OR, jak jej zakotvil zákonodárce v § 29 obch. zák.** Pokud podle tohoto ustanovení nemůže ten, jehož se zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti, pak to z povahy věci dává smysl právě v případech, kdy posléze vyjde najevo, že tento zápis nebyl správný. Pokud tedy např. v soudním řízení vyjde najevo, že osoba, která za právnickou osobu uzavřela smlouvu, k tomu – v rozporu s údaji zapsanými v OR – nebyla oprávněna, a že druhá smluvní strana jednala v legitimní důvěře ve správnost zapsaného údaje, pak je takové jednání právnické osobě přičitatelné, a to bez ohledu na fakt, že v době, kdy soud rozhoduje, je již bezpečně prokázáno, že zapsaná osoba toto oprávnění ve skutečnosti v rozhodné době neměla. Soud musí z těchto závěrů vycházet.

Stejně tak musí tento fakt respektovat i správní orgán (KÚ). **Soud (a samozřejmě ani správní orgán) tedy nemůže „se zpětnými účinky“ zohledňovat fakta, o nichž se dozvěděl při výkonu své činnosti a která vyšla najevo až poté, co uplynulo určité rozhodné období** (rozhodný okamžik), byť by se jednalo i o velmi krátký časový odstup. Soud (i správní orgán) naopak musí při své činnosti zohlednit pouze ta fakta, která byla relevantní právě v rozhodném období (rozhodném okamžiku). Jedním z těchto faktů je pak stav zápisu v OR v rozhodné době a to, zda v této době byla ospravedlnitelná dobrá víra té osoby, která se uvedené skutečnosti dovolává; tímto faktem naopak není později získaná vědomost (ať již byla nabyta jakkoli) o tom, že v rozhodném okamžiku byl stav zapsaný v OR v rozporu se skutečným právním stavem.

Lze jen přivítat, že toto přehlédnutí potřeby ochrany právní jistoty je v judikatuře ÚS spíše jen excesivním případem,

19 K ústavní relevanci práva podnikat viz např. nálezy ÚS ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 23.

20 Srov. např. F. Melzer: Metodologie nalézání práva, Úvod do právní argumentace, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2011, str. 60 a násled.

neboť ÚS jinak pro tento princip velmi intenzivně pléduje. Tímto principem např. odůvodňuje i dotváření práva v případech, pro které zákonodárce tuto potřebu ani výslovně nezakotvil.²¹ Tím spíše je třeba jej respektovat v zákonem výslovně upravených případech.

ÚS se tak při svém pojetí materiální publicity zápisů v OR zcela zásadně odchýlil nejen od jím poskytované ochrany dobré víry ve stav zápisů v KN před 1. 1. 2014, ale i od přístupu soudů v příbuzných právních řádech, kde se dobrá víra ve stav zápisů v OR chrání dokonce i bez výslovné zákonné opory!²² ÚS tuto ochranu v českém právu naproti tomu i přes existenci zákonné opory zcela nedůvodně omezuje.

Sledovat ratio decidendi citovaného nálezu ÚS v navazující judikatuře tedy z uvedených důvodů není správné. Opuštění uvedeného přístupu je zcela v souladu s judikaturou ÚS, podle které je sice třeba nálezy ÚS reflektovat, což ovšem neznamená „ani otrocké opakování, ani bezduché kopírování nálezu Ústavního soudu“. Vztahy mezi ÚS a obecnými soudy nejsou charakterizovány jednosměrným diktátem; naopak musí být mezi nimi umožněn dialog.²³ Proto se obecný soud může (a musí) od judikatury ÚS odchýlit, pokud předne-

21 Srov. např. judikaturu ÚS k nabytí vlastnického práva k nemovitosti evidované v KN od neoprávněného za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb.; z poslední doby např. nález ÚS ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 1594/16.

22 Např. v německém obchodním zákoníku je výslovně upravena negativní publicita OR, nikoli však pozitivní publicita (srov. § 15 HGB). Přesto judikatura i nauka již dlouhou dobu dovozují existenci obecné zásady ochrany důvěry v OR (*allgemeiner Vertrauensgrundsatz*), která vyplňuje mezeru v ochraně toho, kdo se legitimně spoléhá na správnost zápisů v OR. Významný německý komercionalista K. Schmidt toto vysvětluje tak, že „ten, kdo – i prostřednictvím zápisu v obchodním rejstříku – veřejně projeví, a tím podnití právní zdání (*Rechtsschein*), musí toto právní zdání vůči sobě nechat působit (*muss sich an diesem Rechtsschein festhalten lassen*). Pozitivnímu podnitění právního zdání se klade naroveň i jeho zaviněné neodstranění.“ Viz K. Schmidt: *Handelsrecht, Unternehmensrecht I.*, 6. vydání, Carl Heymanns Verlag, Köln 2014, § 14 IV, m. č. 74, str. 502.

23 Srov. nález ÚS ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05.

24 Neboť měl sledovat dosavadní vlastní správnou judikaturu. Namísto toho zaujal nesprávné závěry, aniž by věc předložil velkému senátu NS.

se vlastní přesvědčivější ústavněprávní argumentací. Tak je tomu i v právě uvedeném případě. Přesvědčivost shora nastíněné ústavněprávní argumentace, která je založena na potřebě ochrany principu právní jistoty, resp. dobré víry, jako základních principů právního státu, plyne již z toho, jak tyto principy v novější judikatuře akcentuje samotný ÚS.

VI. Namísto závěru rada pro právní praxi

Zkoumaným rozhodnutím ÚS (a předtím překvapivě i NS²⁴) popřel funkčnost racionálního a dlouhými léty prověřeného principu materiální publicity OR. Proti materiální publicitě KN však soud paradoxně nic nemá, byť jsou oba instituty typově zcela shodné. Toto odlišné hodnocení materiální publicity obou registrů vede mj. k tomuto důsledku: bude-li někdo nabývat věcné právo k nemovité věci zapsané v KN od právnické osoby evidované v OR, nebude se nabyvatel muset přesvědčovat o tom, zda zápis v KN odpovídá skutečnosti (neboť bude chráněn materiální publicitou KN), avšak bude mít povinnost přesvědčit se o správnosti zápisu ohledně právnické osoby v OR (na tento zápis nebude moci spoléhat). Musí tedy podniknout dodatečné kroky, jimž má právě princip materiální publicity dle svého smyslu a účelu bránit – tento princip je zde jen a pouze proto, aby nikdo nemusel specificky zkoumat skutečný právní stav; uvedený krok s sebou nese dodatečné transakční náklady, které by jinak nebylo třeba vynakládat. **Nesmyslnost tohoto řešení je naprosto flagrantní a netřeba ji více dokazovat.**

Na úplný závěr lze snad jen vyslovit přání, aby ÚS při nejbližší možné příležitosti své zjevně nesprávné rozhodnutí přehodnotil.

✿ Rozhodnutí okomentovali doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D.,

a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty

a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu

Právnické fakulty UP v Olomouci.

 CODEXIS®

ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM
Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

 stovky titulů tisíce paragrafů desetitisíce komentářů

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.

Tel.: +420 596 613 333 | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

ATLAS consulting spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP | www.atlasgroup.cz

**Zdeněk Koudelka, Petr Průcha,
Jana Zwyrtková Hamplová:**

Zákon o obcích (obecní zřízení). Komentář

Leges, Praha 2019, 480 stran,
552 Kč.

Recenzovaná publikace je určena nejen právníkům a pro studijní účely v oboru správní právo, ale i široké veřejnosti. Tím je do jisté míry předurčeno i její zpracování ve formě výkladu jednotlivých ustanovení zákona o obcích. Publikace je o to aktuálnější, že **prezentuje poslední poznatky z judikatury a praktické poznatky a zkušenosti každého člena autorského kolektivu.**

Obecní zřízení spadá do obecné části správního práva, které se významně může dotknout práv a oprávněných zájmů fyzických i právnických osob. V poslední době se tomuto tématu věnuje stále větší pozornost i s ohledem na právo na spravedlivý proces a principy dobré správy.

Autoři, jak vyplývá z celkového obsahu předmětné publikace, **zvolili cestu výkladu příslušných institutů a vysvětlování užitých i souvisejících pojmů a institutů, a to za podpůrného využití odkazů na související judikaturu a stejně tak na aktuální odbornou literaturu.** Publikace se při výkladu jednotlivých ustanovení zákona věnuje i některým obecnějším pojmům, které mají význam z hlediska pochopení dané tematiky.

Obsah a celková metodologická koncepce předkládané publikace koresponduje se záměrem jejích autorů, kteří využívají bohatý pramenný materiál. Vycházejí z česky psané proveniencie, přičemž přístup autorů je celkem vyvážený.

Je přirozené, že při tak značné obsažnosti a s tím spojené strukturovanosti zpracované materie je „*problémem samým o sobě*“ její obsahové zaměření. Přesto, že si lze představit i jinak zvolené strukturování dané problematiky i její obsahové zaměření, je nutné přiznat, že s uvedenou posloupností i obsahem lze do určité míry souhlasit.

Při kolektivní práci takového rozsahu a strukturovanosti je také zřejmé, že jednotlivá ustanovení zákona nutně nesou pečeť rozdílných rukopisů jejich jednotlivých zpracovatelů. Přesto lze říci, že publikace je psána srozumitelným jazykem i způsobem. Jednotlivé rysy jsou dány zejména snahou po typově obdobném výkladu a vyváženě užívaným poznámkovým aparátem. V publikaci jako celku se dále projevuje přibližně srovnatelná míra obecnosti a konkrétnosti zpracování.

Ze způsobu zpracování je zřejmá věcná správnost zvoleného zprostředkování dané problematiky. Není nezbytné provádět bližší či podrobné hodnocení jednotlivých částí knihy a lze setrvat u tohoto souhrnného hodnocení, které je vlastní, resp. společné dané publikaci jako takové. To znamená, že by detailnější pohled neobjevil některé dílčí otázky k diskusi, nicméně nejde o takové otázky, které by oslabovaly správnost zpracování.

Publikace jako celek je co do obsahu zpracována kvalitně, má odpovídající informační hodnotu, představuje korektní, odborně respektované vyložení či zprostředkování příslušné právní úpravy. Práce je psána odborným a čtivým jazykem. Jsem toho názoru, že se autorům podařilo v příslušných souvislostech postihnout podstatné skutečnosti pohledu na dané téma.

✿ doc. JUDr. EVA HORZINKOVÁ, Ph.D., LL.M.,
vysokoškolská pedagožka, specialista
na správní právo
a organizaci veřejné správy

**Jana Pattynová, Lenka
Suchánková, Jiří Cerný,
Miroslav Růžička a kolektiv:**

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR). Zákon o zpracování osobních údajů. Komentář

Leges, Praha 2019,
2., aktualizované a doplněné
vydání, 752 stran, 952 Kč.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES nabylo účinnosti 25. května 2018. V souvislosti s tím se v témže roce zvedla všeobecná vlna zájmu o ochranu osobních údajů a procesy s tím související, byť se nejednalo o zcela nově regulovanou oblast, ale o reakci na postupný rozvoj informační společnosti. Na druhou stranu změna daná přechodem od původní směrnice k novému nařízení je podstatná. Došlo také k významnému zvýšení možných sankcí za porušení daných pravidel.

Navzdory tomu, že jde o velmi zásadní oblast a ochrana osobních údajů patří mezi základní lidská práva, bylo schvalování adaptačního zákona v České republice velmi zdlouhavé a výsledný předpis nakonec nabyl účinnosti až 24. dubna 2019. To již vzedmutá vlna

zájmu sdělovacích prostředků a laické veřejnosti o tuto problematiku značně opadla, avšak o to více se jí musí nadále věnovat odborníci. Ochrana osobních údajů nemůže být vyřešena pouhým jednorázovým nastavením technických a organizačních opatření, ale jde o trvalý proces, který musí neustále adekvátně reagovat na aktuální stav zpracování osobních údajů v každém konkrétním případě. Proto je nezbytné mít k dispozici kvalitní studijní materiál, z něhož lze čerpat poučení pro každodenní aplikaci právní úpravy v praxi. **Pro všechny, jichž se ochrana osobních údajů dotýká, ať již z pohledu správců anebo zpracovatelů, nebo z pohledu pověřenců pro ochranu osobních údajů, metodiků a dalších osob zodpovědných za dodržování pravidel ochrany osobních údajů, je takovým zdrojem fundovaných informací právě nová publikace** od autorského kolektivu, v jehož čele stojí Jana Pattynová, Lenka Suchánková, Jiří Černý a Miroslav Růžička.

Recenzovaná publikace je aktualizovaným vydáním, reflektujícím rozhodovací praxi dozorových orgánů od počátku nabytí účinnosti obecného nařízení. Toto druhé vydání bylo dále rozšířeno o komentář k celému adaptačnímu zákonu č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. Citovaný zákon nejen zajišťuje soulad českého právního řádu s obecným nařízením a zavádí speciální národní úpravu v případech, v nichž to nařízení umožňuje a čeští zákonodárci se to rozhodli využít, ale také implementuje směrnici Evropského parlamentu a Rady EU 2016/680 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV. Jelikož druhé, aktualizované a doplněné vydání publikace J. Pattynové, L. Suchánkové, L. Černého, M. Růžičky a dalších pokrývá celou tuto oblast regulovanou adaptačním zákonem, stává se komplexním pomocníkem pro všechny právní obory, jež mají souvislost s ochranou osobních údajů.

Jak komentář k obecnému nařízení, tak komentář k adaptačnímu zákonu je zpracován v úzkém sepětí s praxí,

což je umožněno zejména díky poměrně širokému autorskému kolektivu, zahrnujícímu specializované odborníky na jednotlivé oblasti právní úpravy. V této souvislosti je třeba poznamenat, že autorský kolektiv měl při psaní publikace zřejmě silné vedení, neboť celý text má navzdory různým autorům jednotný styl, což pozitivně ovlivňuje čtenářovu pohodu a spokojenost při práci s textem. Pro praktické využití publikace je podstatné, že jí nechybí velmi dobře zpracovaný věcný rejstřík.

✿ Mgr. TOMÁŠ LECHNER, Ph.D.,

odborný asistent na Katedře práva
Národohospodářské fakulty VŠE v Praze

Ondřej Vícha:

Zákon o geologických pracích. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2019,
300 stran, 690 Kč.

Posuzovaný komentář je originálním dílem autora, který se dlouhodobě a systematicky věnuje problematice horního práva – a v rámci něho i geologického práva. **Komentář k zákonu č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, ve znění pozdějších předpisů, z rukou tohoto autora velmi vhodně „zapadá“ do koncepce komplexní analýzy stěžejních zákonů tvořících prameny horního práva.**

Považuji za nezbytné zdůraznit, že svým pojetím autor vychází ze svých

komentářů k zákonu č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a k zákonu č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, vydaných rovněž v nakladatelství Wolters Kluwer.

Vydáním komentáře k zákonu o geologických pracích tak došlo dle mého soudu k unikátní nabídce pro relevantní odbornou i laickou veřejnost, které se materie týká – ve vztahu k posuzovanému komentáři – ve fázi vyhledávání a průzkumu ložisek nerostů a otázek s tím souvisejících. Potřebnost uceleného komentáře předmětné problematice umocňuje skutečnost, že komentovaný zákon byl v průběhu své účinnosti několikrát novelizován, přičemž některé z patnácti novelizací byly zásadního, některé spíše dílčího rázu, což autor v textu reflektuje. Pozitivně je třeba hodnotit, že autor vhodně ve svých komentářích – včetně přehledné předmluvy – poukazuje i na historickoprávní souvislosti geologie a na klíčové okamžiky ve vývoji právní úpravy zákonem č. 62/1988 Sb. A v příslušných komentovaných ustanoveních pak všechny tyto dosud přijaté změny zohledňuje a komentuje.

Systematika komentáře jako celku a jeho jednotlivých ustanovení koresponduje s obecně nastoleným stylem komentářů zákonů v nakladatelství Wolters Kluwer, která je veřejností vnímána jako velmi vhodná a užitečná jak z hlediska věcného, tak formálního.

Autor při zpracování komentáře precizně a vhodně zohledňuje i širší mezinárodněprávní a unijněprávní souvislosti a jejich komentář průběžně zapracovává do jednotlivých komentovaných ustanovení.

Komentáře jednotlivých ustanovení jsou koncipovány co do vnitřní skladby jednotně a přehledně, jsou vyvážené a všechny poměrně podrobné – což je pro autora typický znak. Jak bylo již výše kladně hodnoceno, že autor při výkladu neopomíjí historickoprávní a vývojové aspekty komentovaných institutů, tak je třeba uvést, že stejnou pozornost – tam, kde je to relevantní – věnuje i návrhům *de lege ferenda*.

Dalším průvodním znakem celé knihy je skutečnost, že autor nezůstává

ve svých komentářích pouze u ozřejmní obsahu pojmů a institutů geologického práva, ale zařazuje do komentáře i analýzu navazující a související právní úpravy (jmenovitě např. u komentáře základních pojmů v § 2, kde přehledně a srozumitelně vysvětluje a komentuje návaznosti právní úpravy projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací obsažené v zákoně o geologických pracích a předpisech vydaných k jeho provedení, na navazující právní rámec zakotvený např. v zákoně o vodách a v lázeňském zákoně). Tento způsob práce s komentovanými ustanoveními je tak informačně cenný.

Za komentáři jednotlivých ustanovení jsou zařazeny odkazy na odborné prameny (monografické, časopisecké) a související judikatura (u té – a opět se jedná o typický styl práce autora už v dřívě publikovaných komentářích – vybírá z odůvodnění soudních rozhodnutí poměrně široké texty). Tato metoda může klást na čtenáře zvýšené nároky, nicméně zainteresované subjekty (a mohou jimi být též dotčené osoby bez právnického vzdělání) tento styl dle mého názoru uvítají. Stejně tak je podle mě velmi vhodné, že autor v komentáři pracuje i s vazbami na procesní předpisy, jmenovitě na správní řád, a pro komentovanou problematiku zohledňuje i relevantní výkladová stanoviska k němu. To vše v souhrnu – jak bylo obecně uvedeno již výše – svědčí o vysoké profesionalitě a preciznosti autora.

Autor při práci s odbornými zdroji (monografie, odborné články) využívá především metodu zapracování a zohlednění odborných názorů přímo v textu komentáře s tím, že na použité zdroje odkazuje i v poznámkovém aparátu. Všechny použité zdroje jsou uvedeny v přehledu pramenů u každého jednotlivého komentovaného ustanovení. Přehled použitých zdrojů (literatura) je dále vnitřně přehledně členěný a rozsáhlý (str. 225-244) a zájemcům o hlubší studium komentované materie poskytuje důležité informace. Rovněž považuji za důležité zdůraznit, že orientaci v jednotlivých ustanoveních a komentářích k nim, a především v jejich vzájemných vztazích a dalších souvislostech, velmi významně napomáhá kvalitně zpracovaný věcný rejstřík.

Komentář jako celek i ve svých jednotlivostech – jak co do obsahu, tak co

do rozsahu – je originálním dílem, které je zpracováno na vysoké odborné úrovni. Zájem o něj projeví nesporně všechny dotčené subjekty, kterých se týká „geologická“ a s ní související a na ni navazující (věcně a časově) problematika.

Publikace nalezne zájemce ve specializované odborné aplikační praxi v oblasti veřejné správy a v řadách odborných osob a osob dotčených majetkoprávními a územními aspekty spojenými s geologickými pracemi. Lze očekávat, že její obsah ocení a při své činnosti využijí i soudci, advokáti a další právní specialisté, a to jak při řešení případů z oblasti „geologického práva“, tak materie související. Čtenáře a zájemce nalezne i v řadách laické veřejnosti.

✿ doc. JUDr. IVANA PRŮCHOVÁ, CSc.,
Katedra práva životního prostředí
a pozemkového práva Právnické fakulty
Masarykovy univerzity v Brně

Lenka Holá, Martina Urbanová a kol.:

Právní a sociální aspekty mediace v České republice

Wolters Kluwer ČR, Praha 2020,
176 stran, 245 Kč.

Citovaná právní monografie je komplexně zpracovaným dílem autorů, z převážné části členů pracovní skupiny Ministerstva spravedlnosti ČR, zří-

zené ministrem spravedlnosti k tématu mediace, kteří mají aktuální, hluboké a systémové znalosti této problematiky. Mezi autory lze najít jak akademiky, tak praktiky (advokáty) a zástupce Ministerstva spravedlnosti ČR, čímž se tato publikace stává unikátní.

Práce plně uspokojí jak čtenáře hledající odpovědi na teoretická východiska tohoto institutu, včetně zařazení mediace do ostatních smírných postupů upravených v právním řádu ČR (z pohledu teoreticko-sociologického), tak odpovídá na otázky legislativně praktické, mířící zejména do problematických ustanovení právních předpisů upravujících mediaci v ČR, včetně námětů *de lege ferenda*. Publikace je obohacena též statistickými údaji Ministerstva spravedlnosti ČR až do r. 2018 včetně, a to jak analýzou dat soudní agendy civilní, tak opatrovnické.

Práce se poměrně jasně vyjadřuje k aktuálním horkým tématům spojeným s mediací, zejména k otázce soudem nařízeného prvního setkání stran s mediátorem. Odpovídá např. na často zmiňované otázky účasti advokáta a jeho úlohy v tomto setkání či na otázky úlohy soudů při realizaci těchto setkání. Zasaduje tento institut do mezinárodního kontextu Evropské unie, Rady Evropy a CEPEJ (Evropské komise pro efektivitu justice).

Práce je kvalitním zhodnocením osmi letých zkušeností se zákonem o mediaci od jeho zrodu v roce 2012 a zdůvodňuje kvalifikovaně institut mediace v budoucí úpravě civilního řízení soudního, čímž se stává vysoce aktuální.

Práce však nezastírá některé přetrvávající obtíže, např. chybějící systém státem garantovaného dalšího vzdělávání mediátorů, nutnost vytvoření etického kodexu zapsaných mediátorů či profesionální propagace mediace, nebo jasný koncept ve financování mediačních služeb zejména v sociální sféře. Nutno však říci, že řadu z těchto témat již od data publikace této monografie sama pracovní skupina Ministerstva spravedlnosti vyřešila či aktuálně řeší (následné vzdělávání mediátorů či etický kodex mediátora).

Práci doporučuji jako příručku pro širokou obec – akademiky i studenty VŠ zajímající se o mediaci (či ji studující v různých nadstavbových programech)

a mající v plánu na toto téma publikovat, praktiky mediace, kterým odpoví na časté otázky kolem prvního setkání s mediátorem, dále soudce, kterým přiblíží tento institut nejen z pohledu advokáta, ale též jim pomůže porozumět tomuto typu ADR procesu a jeho rozdílu od standardního soudního smíru. Napoví soudci, jak vybrat správného mediátora u mezinárodních mediací a jak pracovat s mlčenlivostí stran a mediátora v následném soudním řízení. A konečně, vysvětlí nejen soudům, ale i autorům budoucích konceptů civilního řízení soudního, proč a jak efektivně mediaci uchopit a legislativně v nových procesních předpisech upravit. Práce rovněž velmi dobře poslouží legislativcům pro budoucí náměty úpravy zákona o mediaci *de lege ferenda*.

✦ JUDr. MARTINA DOLEŽALOVÁ, Ph.D., advokátka a zapsaná mediátorka, vedoucí Sekce ADR České advokátní komory a členka pracovní skupiny Ministerstva spravedlnosti k mediaci

Renáta Šínová, Zdeněk Kapitán a kolektiv:

Rodina v mezinárodních souvislostech

Leges, Praha 2019, 310 stran.

Ke konci loňského roku byla vydána v nakladatelství Leges **učebnice věnovaná rodině, rodinnému právu a me-**

zinárodnímu právu rodinnému v širších souvislostech. Již na první pohled je patrné, že je **pojata komplexně, interdisciplinárně a zejména prakticky**, neboť jsou do ní zařazeny příklady z bohaté praxe Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Jde-li o tým spoluautorů, skládá se jak z akademiků, tak zejména z právníků a dalších odborných pracovníků Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

V úvodních řádcích učebnice naznačují autoři svůj cíl, zaměření díla a zdůrazňují nutnost mezinárodní rodině „volající o pomoc“ nabídnout takové prostředky, které přispějí k její sanaci, resp. rozvíjení rodinného života vůbec.

Kniha je rozdělena na část obecnou a zvláštní, dále bohatě strukturovanou. Jednotlivé kapitoly na sebe vhodně navazují a jejich vnitřní struktura je dobře promyšlená.

V rámci obecných pojednání je fundovaně vysvětlen rodičovský konflikt jako společenský fenomén, včetně jeho dopadu na dítě v mezinárodní rodině. Všeobecně se ví, že **jakýkoli mezinárodní prvek potenciálně vnáší do každé rodiny možnost problémů, které nemůže sama zvládnout.** Ocitá-li se rodina v hrožení či patologické fázi, mezinárodní prvek může vést až k vážnému vyhocení emocí a situaci dítěte v mezinárodní rodině značně znesnadnit. Dítě se stává ohrožené. Proto je třeba uvítat, že právě dítěti a jeho právům, včetně participačních práv, je věnována zvýšená pozornost, a to zejména ve vazbě na lidskoprávní východiska mezinárodněprávní ochrany dětí a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva.

Zvláštní část posuzované učebnice je zaměřena především na základní právní rámec řešení poměrů dítěte v rámci mezinárodní rodiny, tj. na mezinárodní příslušnost orgánů k mezinárodněprávní ochraně dětí, jejich status a úkoly, a také na vysvětlení klíčového pojmu „obvyklé bydliště dítěte“ jako hraničního určovatele, jeho definiční, účel a význam. Také je třeba ocenit, že se autoři zaměřují na výkon opatrovnickví v mezinárodním kontextu, včetně tzv. slabých míst systému, kupř. absence podporujících služeb v regionech.

Samostatná pozornost je autory věnována zvláštním situacím, tj. kupř. určování a popírání rodičovství v mezinárodním kontextu, tzv. mezinárodním únosům dětí, agendě výživného či náhradní rodinné péči, včetně mezinárodního osvojení, což je sice především statusová změna, ale pro děti útlého věku představuje mnohem více. Odbornou veřejnost zaujmou nejen výklady platné právní úpravy, ale také informace týkající se procesu zprostředkování osvojení a tzv. postadopčního servisu.

S ohledem na výše uvedené je možné posuzovanou učebnici označit za velmi kvalitní výsledek nepochybně dlouhých přípravných prací, studia příslušných pramenů, komunikace v týmu, diskuse nad závěry a pečlivého zpracování mnohdy poměrně kontroverzních dílčích témat problematiky práv dítěte, resp. ohroženého dítěte v mezinárodním kontextu.

Učebnice může být nejen obohacím knihovny každého právníka, který se rodinným právem v širších souvislostech zabývá, ale i vodítkem pro řešení krizových situací ohrožených dětí v praxi. Proto je možné ji doporučit právě i advokátům, kteří mnohdy stojí před nelehkými interpretačními a aplikačními problémy dané materie.

Kniha byla vydána v rámci projektu Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí a je neprodejná. Vážní zájemci ale mohou knihu získat darem, pouze za poštovné, u nakladatelství Leges.

✦ prof. JUDr. ZDEŇKA KRÁLÍČKOVÁ, Ph.D., Katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Sledujte ČAK na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění v české advokacii naleznete na www.twitter.com/CAK_cz.

Ivo Telec:

Právo komplementární a alternativní medicíny

Leges, Praha 2020, 448 stran, 630 Kč.

Tímto druhým svazkem z trilogie věnované právním aspektům některých hraničních otázek medicíny, resp. šířeji zdravotnictví vůbec, navazuje prof. Telec na monografii *Právo přírodního léčitelství* (Praha, Leges 2018; *recenzi na ni najdete v BA č. 1-2/2019 - pozn. red.*) a slibuje ji uzavřít knihou *Kontroverze práva, zdraví a rodiny*.

Východiskem rozboru mnohovrstevné problematiky této práce je konstatování, že hranice mezi klasickou (konvenční), přírodní a alternativní medicínou nejsou ostré a zařazení do té které skupiny záleží v mnoha ohledech na úhlu pohledu, např. na určení toho, co je pokládáno za vědecké. **Komplementární a alternativní medicína je definována jako ta část západní medicíny, která se orientuje zejména na tradiční a přírodní medicínu, zahrnující herbální a další přírodní zdroje.** Zdůrazněno přitom je, že oba tyto obory se opírají o racionální znalosti a empirii. Jako červená nit se všemi kapitolami táhne to, že existují víceméně stejně velké skupiny lidí, kteří tyto přístupy akceptují a naopak odmítají, což mj. ovlivňuje i rozhodnutí, konečnicův politické povahy, nakolik bude

toto léčení hrazeno z veřejného pojištění. Pokud jde o pohled z hlediska práva, je důležité posouzení, zda lze tu kterou metodu považovat za prospěšnou, resp. neškodnou, a jaké důsledky mohou plynout z toho, ukáže-li se, že tomu tak není, např. pokud jde o vznik odpovědnosti.

Po vymezení toho, co vše lze věcně řadit pod pojem komplementární a alternativní medicíny, se autor zabývá právními problémy s nimi souvisejícími, což zkoumá (a to i na základě komparace s úpravami v jiných zemích) v oblastech zdravotnického povolání, lékařského stavu, zdravotní služby, zdravotního pojištění a zdravotního výzkumu. V souvislosti s tím jsou řešeny i takové subtilní záležitosti, jakými je např. dodržení péče řádného odborníka, vztah právních a etických norem nebo klinických metod, zejména těch, které nejsou zavedené.

V následující kapitole je pozornost obrácena k lékárenské zdravotní péči v komplementární a alternativní medicíně. Její postavení se odráží v obsahu vzdělávání, resp. jeho normativně stanoveného oprávnění nabízet a vydávat netradiční léčivé přípravky a provádět poradenskou a konzultační činnost. Opět je zde poukázáno na ekonomické, konkrétně finanční dopady používání přípravků z této oblasti, přičemž pro jejich zařazení do skupiny péče hrazené z veřejných prostředků je rozhodné to, budou-li právní úpravou uznány jako vhodné a prospěšné. Z obdobných hledisek je analyzováno také možné užívání zdravotnických prostředků, kde hraje mj. důležitou roli jejich ochrana jakožto průmyslového vlastnictví.

Souhrnně je dále pojednáno o tom, co je další „červenou nití“ práce, totiž, **kdo a co je rozhodné pro to, aby určité postupy, prostředky a formy léčení byly zařazeny do oblasti hrazené z veřejných prostředků, konkrétně pojištění.** Autor se přitom kloní k závěru, že by se tak mělo dít *sine ira et studio* s ohledem na efektivitu, účinnost a bezpečnost léčby.

U komplementární a alternativní medicíny hraje zvláště významnou roli vymezení toho, odpovídá-li zvolený postup požadavku *lege artis*, což je nezbytné v každém konkrétním přípa-

dě posuzovat optikou práva s tím, že aplikující orgán si musí položit a odpovědět na otázku, co je věda/vědecké, a jak je ukázáno na příkladu homeopatik, jedná se o záležitost značně komplikovanou, protože příslušné skutkové posouzení je věcí znaleckou, a tudíž ve skutečnosti věcí mnohdy subjektivní povahy.

Složitost problematiky nekonvenční medicíny je dále demonstrována na institutu „*evidence-based medicine*“, pro který nejen neexistuje legální definice, ale ani překlad do češtiny, nejbližší je mu označení „*lékařství založené na dokladech či důkazech*“. V této souvislosti autor upozorňuje, jak obtížné bývá opatřit takový důkaz/doklad na základě klinické zkušenosti, příkladem čehož je situace, kdy dojde ke střetu pokroků lékařské vědy a zažité praxe, kterou je třeba prolomit. Zmiňována je i role technické normalizace, která může mít zásadní význam pro to, které prostředky budou uznávány jako léčebné a ve kterých oblastech se budou moci lidé relevantně vzdělávat, což muselo být řešeno např. v souvislosti s tradiční čínskou medicínou, chiropraxi a osteopatií.

Obsáhle se práce věnuje placebo, kde je třeba se vyrovnat se zákazem uvádění v omyl o účinné látce (na čemž však právě placebo efekt reálně stojí). Fakticky zde existuje stav, který lze označit jako kvadraturu kruhu, protože bez souhlasu pacienta nelze placebo použít, ale s jeho souhlasem ztrácí význam.

Na tyto pasáže navazují úvahy o homeopatické léčbě, o níž se vedou vášnivé spory, zejména proto, že její výsledky jsou postaveny na osobní zkušenosti, která je obtížně měřitelná a nepřenositelná. Autor ovšem zdůrazňuje, že se jedná o opravdu léčebné prostředky (na rozdíl od placeba), k čemuž existují doložitelné důkazy.

Do skupiny nekonvenčních metod spadá také antroposofická medicína, kladoucí důraz na celostní pojmání zdraví. Možnosti jejího využití, a to včetně odpovídajících farmaceutických prostředků, jsou nejčastěji závislé na ústavně zaručeném právu každého člověka zvolit si volbu péče o své zdraví. Tyto a další postupy (např. arteterapie) opět staví otázku jejich hra-

zeni z veřejného zdravotního pojištění, za což se autor staví s argumentem, že rozhodující je zájem a blaho nemocného člověka.

Závěrečné kapitoly jsou věnovány možnostem uplatnění tradiční čínské medicíny u nás a jejímu místu v české právní úpravě, která se k nim, jak známo, postavila odmítavě.

Bez nadsázky lze říci, že kniha představuje od první do poslední stránky zajímavou, byť nijak snadnou četbu, a pozorní čtenáři budou odměněni zasvěcenými informacemi z těch oblastí právní regulace zdravotní péče, které vyvolávají dlouhodobě kontroverzní reakce.

❖ doc. JUDr. PAVEL MATES, CSc.,
pedagog na Vysoké škole finanční a správní
Praha a Fakultě sociálně ekonomické UJEP
Ústí nad Labem

Anton Blaha: **Ako som zachránil dedičstvo Kennedyovcom**

Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, s. r. o., Bratislava
2019, 158 stran, 10,90 eur.

Opatrování historické paměti je bezesporu významným a záslužným počinem, za nějž budou v budoucnu historikové nepochybně vděční. V současnosti je pak vřele vítají jak ti, kdo

vzpomínanou dobu byť i alespoň částečně pamatují, tak ti, jimž je touto cestou předestřena možnost nahlédnout do nedávné minulosti, kterou sami neprožili. Je potěšitelné, že se rozšiřuje okruh memoárové literatury, a to i z pera autorů z řad advokátů, což je důkazem toho, že se společnost a advokacie vrátily po letech mlčení vyvolaného totalitními poměry do svobodných časů, v nichž zanechání paměti patřilo k bontonu.

Paměti jsou svědectvím o autorově životě, jeho životní moudrosti, hodnotové orientaci a smyslu pro humor. Lze do značné míry v dobrém závidět těm, kteří mohou předložit v naznačených směrech bohaté vzpomínky, vypoovídající o tom, že jejich život byl pestrý, zajímavý a za všech okolností skutečně prožitý. Takové paměti se, což je případ i anotované knihy, čtou se zájmem, pro radu a inspiraci, k zamyšlení.

Anton Blaha je osobností ve slovenské i české advokacii obecně známou. Přestože jsem po roce 1989 sledoval jeho působení ve Slovenské advokátní komoře a v právnícké a spisovatelské obci, až nyní jsem se dočetl, že v roce mého narození „sa stal popredným organizátorom protestných vysokoškolských akcií proti vtedajšej moci pod známym menom Pyžamová revolúcia“. Uvědomil jsem si, jak je psaní paměti důležité, poněvadž informaci tohoto druhu na sebe autor při běžném setkání neprozradí. Pro Antona Blaha se přitom následující rok, kdy po vyloučení z vysokých škol pracoval v Československé dunajské plavbě, mohl jevit jako konec jeho snů stát se advokátem. Do advokacie nakonec přišel v roce 1959 a s přerušeními, kdy působil ve státní správě, ji vykonával od roku 1986 do nedávné doby.

Jednotlivé kapitoly, které jsou vzpomínkovým „kauzováním“, psal autor v letech 2015-2019, výjimku tvoří hned první kapitola *Trest smrti – áno či nie*, která byla napsána v roce 1989 jako příspěvek do tehdejší, dnes již trochu pozapomenuté, diskuse abolicionistů a mortikalistů, jež vyústila ve zrušení trestu smrti. Četbou této pasáže se čtenář vrátí do dob, kdy stoupenci zrušení trestu smrti sbírali argumentaci z nejrůznějších východisek. Anton Blaha jako advokát přinesl zamyšlení, vycházející z jeho profesní zkušenosti, já jsem teh-

dy sáhl článkem *Trest smrti v dějinách* do historie, oba jsme přitom neopomněli zdůraznit Beccariův spis *Dei delicti e delle pene*, který tehdy zdaleka nebyl tak snadno dostupný jako dnes.

Knihla má poutavý název, z prvního pohledu v knihkupectví budí dojem, že jedna z kapitol bude přínosná zájemcům o dědické právo v americkém systému *common law*, v každém případě – aniž bych ji prozradil – má hned druhá kapitola knihy zajímavou a vtipnou pointu, obsahující i poučení, které se pro vztah advokáta a klienta může hodit.

Případy, které Anton Blaha přináší, se odehrály od padesátých let až po dobu restitucí. *Špión, ktorého nepopravili*, není Blahovou advokátskou kauzou, je to smutný příběh životního osudu autorova přítele z mládí, jehož život zničily komunistický režim a StB.

Blahovy vlastní případy nechávají čtenáře nejednou nahlédnout do jednací síně, kde advokáti obhajovali klienty obžalované pro dávno zrušené trestné činy spekulace či příživnictví (*Som prostitutka, pán sudca, Slzy kabaretu Tatra revue*), případně zaujmou svoji kuriozitu (*Teplá láska slovenská*) či dnes již archaicky vyhlížejícím způsobem klientova myšlení (*Prodaná nevesta*). Restituční věc *Tri ženy Ladislava Mednyánskeho* je pak případem polistopadovým, který si nepochybně i ze slov průvodců vyslechnou návštěvníci zámku Strážky.

Autor kromě toho, že čtivým způsobem popisuje průběh kauzy, přináší celou řadu advokátských postřehů, vyslovuje staré známé pravdy i neotřelé myšlenky. Čtenář si na příkladech *Můj největší honorár* či *Můj poslední případ s úsměvem* a pochopením řekne, že něco podobného se mu stalo také a že v tom tudíž není sám.

Lze uzavřít slovy Ladislava Ťažkého, že „Anton Blaha je v ctení a v písaní aj rodolubom a kultúrnym lokálpatriotom. Kysuce a nielen ony, celé Slovensko môže byť hrdé, že v súčasnej dobe má národu žičiaceho právníka, kultúrneho vzdelanca, ktorý s kultúrou žije práve tak ako s právom“.

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.,
děkan Fakulty právnícké Západočeské
univerzity v Plzni, advokát, právní historik
a emeritní ústavní soudce

Koroporadna pro nouzové stavy

V sobotu 14. března 2020 zřídila Unie rodinných advokátů v souvislosti s pandemií onemocnění Covid-19 Koroporadnu pro akutní dotazy (koroporadna@uracr.cz), na které odpovídal tým sedmdesáti odborníků (advokáti, psychologové, terapeuti, mediátoři, zdravotníci aj.). Od počátku nás podporovala Česká advokátní komora a Advokátní deník.

Unie rodinných advokátů nemůže poskytovat právní pomoc, proto jen zastřešovala celý projekt, odpovídali jednotliví advokáti pod svým jménem. Ne že by to byla jednoduchá práce, protože odpovědi nelze velmi často najít v zákonném znění. Nikdo z nás nic podobného nezažil. Nikdo jsme na krizi nebyli připraveni, ale problémy konzultujeme s opatrovníckými soudci, s představiteli OSPOD, s psychology a se zdravým rozumem, jehož se lidem v emocích či v panice zhusta nedostává. Po prvním náporu z rodinné oblasti přichází další vlna z pracovního práva, pak z odškodňování a sociálního zabezpečení.

Vzorové otázky a odpovědi

Během prvního týdne se ze změní dotazů vyloupla třicítka nejčastěji kladených. *Mohu vzít děti a odjet s nimi do jiného města? Platí i v době nouze rozsudky a soudní rozhodnutí?*

Když si od matky převezmu děti, neporuším tím vládní omezení? Co mám dělat, když tatínek nechce dětem měnit roušky? Mohu nechat dítě u sebe, když se bojím, že se u druhého rodiče nakažím? Mám předat dítě druhému rodiči, který je sice podle rozsudku má ve střídavé péči, ale pracuje jako pendler a jezdí přes hranice? Jak je to s ošetřovným? Mohu je čerpat na starší dítě, když je žena s mladším na rodičovské dovolené?

Z nich jsme vytvořili materiál, který jsme vyvěsili na webové stránky www.uracr.cz/koroporadna. Doufáme, že si je tazatelé nejprve přečtou, a teprve poté nás kontaktují. Jenomže s postupujícím časem přibývají stále nové a další: *Matka mi stále nepředává dítě a odmítá se mnou komunikovat. Kam se mohu obrátit pro pomoc? Pomůže mi policie? Mohu podat návrh na vydání předběžného opatření? Jsem doma a pobírám jen dvě třetiny platu. Jak vysoké mám platit výživné? Mohu se někam obrátit, aby mi ho po dobu nouze snížili?*

Pak se začaly ukazovat další problémy. Senioři, kteří jsou sami. Jejich děti, jež si přejí donutit je nosit roušku a odvézt ně-

kam daleko, kde by v ústraní odolali nakažení. Jiní senioři, kterým se stýská a přejí si, aby je naopak děti navštěvovali. Lidé, kteří se starají o své blízké, ale kolabují únavou a nedostatkem ochranných prostředků. Peníze, ekonomika provozu domácnosti, vztahy lepší či horší až po vztahy kalamitní a těžce rozvrácené. Psychologové a terapeuti jsou v pohotovosti. Rozšířili náš záběr a zpracováváme doporučení do samoty a ke smutku. Máme mezi sebou i cvičitelku, která dvakrát týdně připravuje sadu cvičení pro seniory, děti i lidi v karanténě, pro všechny věkové skupiny. Jak se protáhnout přes křeslo, jak si zacvičit doma v obýváku.

Co s rozvody, které přijdou

Přicházejí první zkušenosti z Číny, kde se po skončení karantény začaly množit návrhy na rozvod. Dá se tomu všemu nějak zabránit? Zkoušíme, vymýšlíme, telefonujeme. Pak přijde začátek dubna a s ním i dávno plánovaný workshop na advokátní supervize. S lektorkou Mgr. Kamilou Bobysudovou se spojujeme pomocí mobilních aplikací a workshop lehce upravíme, abychom pomohli právě našim klientům. Jak nejlépe zvládnout samotu, nebo naopak ponorkovou nemoc. Ke všemu se přidává lehká obava o vlastní budoucnost. Už více než měsíc nemáme běžnou klientelu. Nedopadne nouzový stav taky na nás, advokáty? Přesto se snažíme klidnit první doutnající spory, které v karanténě propukají mezi dvojicemi, jež dříve nebyly zvyklé na společný život pod jednou střechou.

Prezidium Unie rodinných advokátů absoolvuje první jednání pomocí telekonference a formuluje pro své kolegy následující doporučení: Klienti jsou nyní plni emocí, proto by rozhodování o podstatných věcech svých životů měli odložit na pozdější dobu. O pár měsíců, ideálně o půl roku. Chcete se rozvést? Pak si to ještě chvíli rozmýšlejte. Chtěli jste se rozvést už v lednu? Dobrá tedy. Ne že by to bylo jednoduché rozhodování. Ale pokud jde o rozvod, cožpak někdy vůbec bylo?

Co bude dál? Kdoví? Jisté je, že jednou všechno skončí. Nouzový stav, karanténa, možná i sám koronavirus. Naše opatření byla účinná, šířit se přestane, zanikne. V jedné debatě kdosi položil dotaz, zda krize naši společnost nějak změní. Uvidíme. Čtenáři, kteří čtou tyto řádky, už možná vědí. Možná si budeme více cenit lékařů, učitelů, ochrany seniorů a svého zdraví. Jako všechny krize je i tato výzvou: poučíme se, nebo lépe – jsme toho my lidi vůbec schopni?

Unie rodinných advokátů má v tuto chvíli už 150 členů. **Bližší informace o činnosti unie včetně stanov a přihlášky najdou zájemci na našich webových stránkách www.uracr.cz.**

✦ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ, prezidentka Unie rodinných advokátů

Z kárné praxe

Spolupráce s osobami, které nejsou oprávněny k poskytování právních služeb

§ 16 odst. 2 a § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, čl. 5 odst. 2 a čl. 11 odst. 3 etického kodexu

Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. K 111/2017.

Je kárným proviněním, jestliže advokát jako zmocněnec přijal zmocnění klienta, a to na základě mandátní smlouvy uzavřené mezi ním a společností C., s. r. o., která se prezentuje jako „CELOSTÁTNÍ VYMÁHACÍ CENTRUM“, k zaslání předžalobních upomínek dlužníkům pro pohledávky klienta, předané tímto klientem do správy společnosti C., s. r. o., ačkoliv mu bylo známo, že předmětem podnikání této společnosti není poskytování právních služeb, a za tuto společnost zaslal dlužníku, Ing. J. S., předžalobní upomínku s výzvou k úhradě dlužné částky, přičemž předžalobní upomínku sepsal na papíře s logem společnosti L., a. s., v níž byl prokuristou a v níž měl majetkový podíl ve výši 30 %, s korespondenční adresou a dalšími kontaktními údaji na tuto společnost, opatřil ji otiskem svého razítka jako advokáta a vlastnoručním podpisem, ačkoliv ani tato společnost není oprávněna poskytovat právní služby.

Uloženo kárné opatření pokuta 80 000 Kč.

Nikoliv věcné a střízlivé projevy advokáta

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, 3 a čl. 25 a 26 etického kodexu

Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. K 111/2019.

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že umístil na svůj facebookový profil videopříspěvek, jehož obsahem je mimo jiné tato citace: „Ve světě posledních tragických událostí informuji všechny naše členy, hlavně muže – všichni, kteří mají zájem si udělat zbrojní průkaz, ozbrojit se kvůli ochraně zdraví a majetku, obraťte se na mě a já vám s tím pomůžu.“

Uloženo kárné opatření napomenutí.

Bylo prokázáno, že kárně obviněný pronesl na veřejném místě projev s použitím nikoliv střízlivých prohlášení, kterými necitlivě a nevhodně reagoval na útoky na členy muslimské komunity na Novém Zélandu, když jeho projev, vzhledem k okolnostem, kterých si byl kárně obviněný dobře vědom, vyzněl jako výzva

V řízení bylo také jednoznačně prokázáno, že kárně obviněný nejenže spolupracuje se společností L., a. s., ale v této společnosti v rozhodné době měl třetinový majetkový podíl (vyjádřený akciemi). Z provedeného dokazování je zřejmé, že rozsah a objem v rozhodném období právních služeb poskytnutých společností L., a. s., jejím klientům byl masivní jak v počtu případů, tak ve finančním vyjádření (jak dokumentují především daňové doklady vystavené L., a. s., směrem ke společnosti C., s. r. o.).

Při úvaze o kárném opatření kárný senát v průběhu kárného řízení zvažoval mnohem přísnější kárné opatření, než k jakému se posléze rozhodl. Vždyť zatímco Česká advokátní komora dlouhodobě brání poskytování právních služeb advokátním stavem podle zákona o advokacii proti různým iniciativám a subjektům, které se snaží prosadit poskytování právních služeb ne-advokáty a mimo zákon o advokacii, kárně obviněný nejenže v rozhodném období podporoval akciovou společnost L., a. s., a společnost C., s. r. o., jako osoby poskytující právní služby, aniž by k tomu měly oprávnění, ale na jedné z nich – L., a. s. – se dokonce majetkově podílel, výkonem svých akcionářských práv tuto společnost ovlivňoval, profitoval z jejich příjmů a zřejmě také z jejich zisků.

Kárně obviněný původně zjevně nechápal závažnost porušení svých povinností advokáta. Nicméně v průběhu kárného řízení si porušení svých povinností uvědomil a přijal opatření, aby své advokátní povinnosti dále neporušoval (převodil své akcie emitované L., a. s., na třetí osobu). V tomto ohledu kárné řízení splnilo jeden ze svých účelů. Změna postojů kárně obviněného přivedla kárný senát k uložení poměrně mírného kárného opatření, kterým uložená pokuta ve výši 80 000 Kč vzhledem k závažnosti zjištěného porušení povinností advokáta je.

k ozbrojení členů muslimské komunity v České republice, přičemž tento projev kárně obviněný zveřejnil na svém profilu na sociální síti Facebook. Dále má kárný senát za to, že část projevu kárně obviněného je nutné hodnotit jako nabídku právní pomoci při nabytí a držení zbraní, a takto mohla být a také byla tato část projevu vnímána i novináři a veřejností; možnost takového výkladu svého projevu výslovně připustil i kárně obviněný, a je tak prokázána souvislost posuzovaného projevu advokáta s výkonem advokacie.

Popsané jednání kárně obviněného bylo od počátku vedeno nejméně nepřímým úmyslem využít zjištěné situace za účelem získání pozornosti a vyvolání negativních emocí a kárně obviněný si musel být vědom negativního dopadu svého jednání na vnímání a hodnocení advokátního stavu veřejností.

Při ukládání kárného opatření bylo kromě majetkových poměrů kárně obviněného přihlédnuto zejména k postoji kárně obviněného k předmětné věci, tedy ke skutečnosti, že kárně obviněný připustil své pochybení specifikované v kárné žalobě a zdůraznil, že si uvědomil, že při svých projevech musí volit formu odpovídající postavení advokáta, že svého pochybení velmi lituje, a předmětný příspěvek ze svého facebookového profilu smazal.

✿ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

ČAK vyjádřila podporu a solidaritu ostatním advokátním komorám a advokátům v době pandemie

Počátkem dubna 2020 předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek oslovil dopisem evropské advokátní komory, Radu evropských advokátních komor (CCBE) i mezinárodní partnery mimo Evropu, se kterými ČAK úzce spolupracuje.

Obsahem poselství bylo vyjádření podpory a solidarity v těchto náročných dnech pandemie COVID-19 a přání, aby advokátní profese po celém světě zůstala jednotná a silná a aby její hlas byl nadále slyšen a neochvějně stál na straně těch nejzranitelnějších.

Bylo též připomenuto, že ČAK si velmi váží a cení navázaných mezinárodních vztahů s advokátními komorami i organizacemi a je hrdá na to, že je součástí světového společenství advokátů.

JUDr. Jirousek také vyjádřil závazek, že ČAK bude i nadále usilovně pomáhat svým členům, aby tyto těžké časy překonali co nejrychleji. Dále nabídl všem zahraničním partnerům pomoc i potřebné informace a vyjádřil jim plnou podporu a solidaritu.

Slova povzbuzení předsedy ČAK přinesla velmi pozitivní ohlas napříč Evropou. Jako první obdržela Komora reakci z Rakouska, Belgie, Velké Británie, Finska, Estonska a Itálie. Italská Consiglio Nazionale Forense (CNF – národní italská komora) vyjádřila vděk za podporu ČAK a přiznala mnoho aktuálních problémů a nutnost ochrany především svých nejslabších spoluobčanů. Též vyjádřila za současné situace potře-

bu jednoty a spolupráce a připomněla význam domácí izolace. CNF závěrem zdůraznila, že útěcha českých advokátů je pro ně v této těžké době neocenitelná.

Následovala řada dalších děkovních dopisů např. z Maďarska, Bulharska, Portugalska, Polska i CCBE, jež dokládají pevné základy vybudovaných mezinárodních vztahů ČAK. V dopise CCBE upozornila na celoevropský přehled opatření v souvislosti s COVID-19, který prostřednictvím jednotlivých národních delegací zpracovala a je dostupný na webových stránkách www.ccbe.eu.

Mezinárodní spolupráce je pro ČAK jednou z hlavních priorit. ČAK proto dlouhodobě udržuje a navazuje pracovní vztahy po celém světě. Jen v loňském roce se podařilo zformalizovat další dlouhodobé kontakty, mj. s Pařížskou advokátní komorou a Asociací kalifornských advokátů. Aktuálně je pro letošní rok v jednání uzavření Memoranda o spolupráci s Bar Council, advokátní komorou sdružující advokáty – tzv. barristery v Anglii a Walesu.

Je potěšující konstatovat, že ČAK a čeští advokáti zastávají i v mezinárodním advokátním světě prestižní a nezastupitelné místo, a i v době krize stojí po boku ostatních, připraveni projevit zájem, podporu a poskytnout pomoc.

❖ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D.,
vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

Příručka CCBE pro trestní obhájce v EU je k dispozici i v češtině

Rada evropských advokátních komor (CCBE) v dubnu 2020 publikovala svou referenční příručku pro trestní obhájce v EU. Tento obsáhlý a velmi praktický průvodce poskytuje základní přehled evropské legislativy, judikatury i další relevantní materií, a to včetně odkazů na jednotlivé národní předpisy.

Představenstvo ČAK na svém pravidelném zasedání s ohledem na zásadní význam této příručky rozhodlo o překladu do českého jazyka pro potřeby českých advokátů. Přeložený materiál je dostupný na stránkách ČAK www.cak.cz v rubrice Pro advokáty/Předpisy o advokacii/Předpisy EU, Rady Evropy a CCBE.

Příručka je rozčleněna do deseti hlavních kapitol. Zahrnuje informace týkající se např. procesních záruk, evropského zatýkacího rozkazu, úřadu Evropského veřejného žalobce a Listiny základních práv EU. Příručka dále obsahuje mnohé odkazy, např. na databázi týkající se vazebních podmínek ve věznicích, na informační přehledy jednotlivých států ohledně práv obviněných v trestním řízení či na manuály týkající se řízení před ESLP a Soudním dvorem EU.

Jedná se tak o praktický a přehledný nástroj, který zahrnuje aktuální a komplexní přehled informací a zdrojů, jež jistě uvítá každý advokát zabývající se trestním právem.

❖ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D.,
vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

informace a zajímavosti

Vzdělávací akce ČAK snad znovu začnou již v červnu

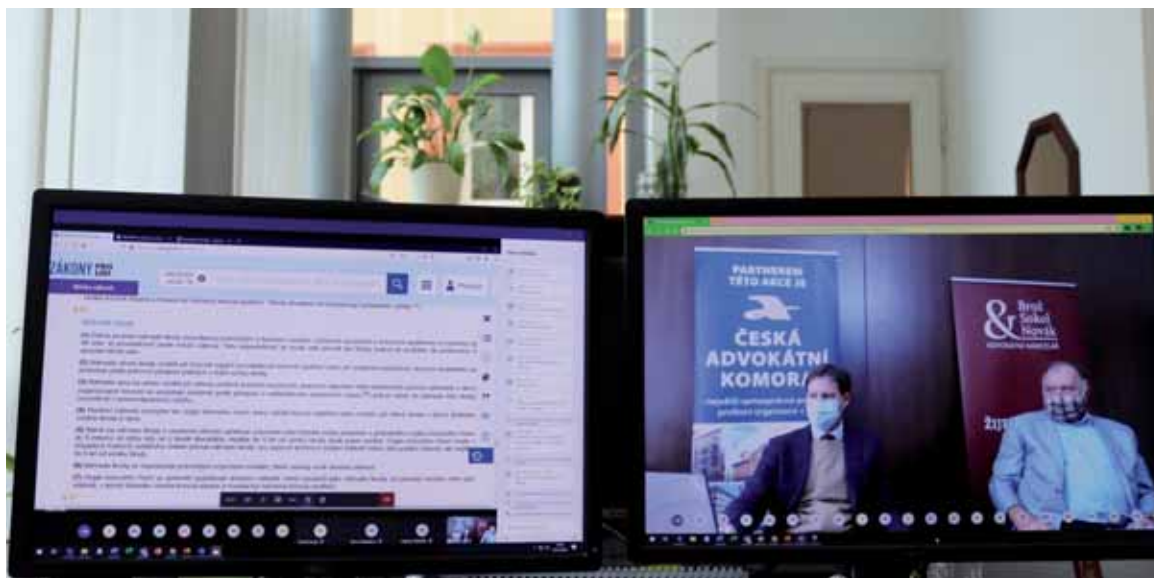

S ohledem na příznivý vývoj pandemické situace v ČR a postupné rozvolňování protiepidemických opatření Odbor výchovy a vzdělávání ČAK předpokládá, že pokud to situace umožní, budou během června přednostně pořádány semináře pro advokátní koncipienty ve třetím roce právní praxe s ohledem na možné absolvování advokátních zkoušek. Za zprísněných hygienických opatření by se mohly rovněž uskutečnit i vypsané červnové semináře pro advokáty.

! Sledujte web ČAK, Twitter ČAK a Advokátní deník!

Pozor, pražský odbor výchovy a vzdělávání se právě v této složité době navíc přestěhoval na novou adresu – Myslíkova 258/8, Praha 2 – a právě zde se také budou konat, jakmile to bude možné, pražské přednášky a semináře pro advokáty a koncipienty (*Podrobnosti ke stěhování najdete na straně 8*).

Prosíme, kontaktujte pracovníky jak pražského, tak brněnského odboru výchovy a vzdělávání především e-mailem.

I když pandemie koronaviru zatím obvyklou vzdělávací činnost ČAK přerušila, dne 29. dubna 2020 se podařilo zorganizovat historicky první webinář ČAK, jehož tématem byla zákonnost a ústavnost protiepidemických opatření Vlády ČR a Ministerstva zdravotnictví ČR. Webinář byl pro velký úspěch zopakován 6. května 2020. Další webináře se pro vás připravují.

! Sledujte web ČAK, Twitter ČAK a Advokátní deník!

K|o|n|t|o|B|a|r|i|é|r|y

POMÁHÁME. VŽDY. VŠEM.

JE MNOHO
ZPŮSOBŮ,
JAK POMÁHAT.
PŘIDEJTE SE K NÁM.

- ✓ DMS
- ✓ PŘÍKAZEM
- ✓ JEDNORÁZOVĚ
- ✓ TRVALE

DMS KONTOBARIERY 90 (60, 30)

CENA JEDNORÁZOVÉ DMS JE 90, 60 NEBO 30 KORUN.

DMS TRV KONTOBARIERY 90 (60, 30)

CENA TRVALÉ DMS JE 90, 60 NEBO 30 KORUN MĚSÍČNĚ DO ODVOLÁNÍ.

NA TEL. ČÍSLO **87 777** VÍCE NA
WWW.DARCOVSKASMS.CZ

ČÍSLO ÚČTU **17 111 444 / 5500**

PARTNER KAMPANĚ

JCDecaux

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

 Česká televize

Historiky z doučování

V telefonickém rozhovoru se mi svěřil můj kolega z vysokoškolských studií, povoláním podnikový právník, jak reaguje na pandemii koronaviru. Se zaměstnavatelským podnikem uzavřel dohodu o „home office“. Navíc se věnuje vnukovi, kterého čekají přijímací zkoušky na osmileté gymnázium. S češtinou prý ani on, ani jeho potomek nemají větší problém. Horší je to s matematikou a jejími slovními příklady, které příliš nevoní jak školáčkovi, tak amatérskému pedagogovi. Ten obtíže s čísly chápe jako kladný kvalifikační znak pro tvora, který by po gymnáziu měl studovat na právnické fakultě. Oponoval jsem takovému názoru a v e-mailu poukázal na profesora Viktora Knappa, který ve svém literárním životopise napsal: *„Na gymnáziu jsem měl hlavně zájem o latinu a matematiku a o dějiny světové literatury. Pokud jde o matematiku, měl jsem v té věci slavného předchůdce. Byl jím František Weyr, který posuzoval jistou politicky snaživou knihu o právu a v úvodu své recenze napsal: ‚Když jsem byl mlád, chtěl jsem být matematikem. Když jsem přečetl recenzovanou knihu, litoval jsem, že jsem se jím nestal.‘ Ani já jsem se jím nestal a také toho lituji...“* (in Viktor Knapp: Proměny času – Vzpomínky nestora české právní vědy, Prospektrum 1998, str. 35).

Můj známý se nenechal tak snadno přesvědčit a rovněž pomocí e-mailu mi tvrdil, že jisté schopnosti či zájmy lze očekávat u slovných právních teoretiků a zase jiné u „dělníků práva“. Oponoval jsem, že matematické myšlení je užitečné i v běžné právní praxi. Poukázal jsem na text, který uvedl Nassim Nicholas Taleb v knize „Zrádná nahodilost“ (přeložil Jan Hořínek a v roce 2013 vydalo nakladatelství Paseka. Na straně 73 se tam uvádí: *„Naše soudy nejsou schopny náležitěho výpočtu společné pravděpodobnosti událostí; tedy pravděpodobnosti dvou různých událostí, k nimž mělo dojít současně... Předpokládáme-li, že pravděpodobnost, že mi bude v daném roce diagnostikována rakovina dýchacího traktu nebo že mě přejede růžový cadillac, činí v obou případech 1:100 000, pak šance, že v tomtéž roce nastane obojí, bude činit 1: 10 000 000 000... Lidé, kteří jsou ‚intelektuálně na výši‘, bývají obvykle překvapeni, když se dozvědí, že společná pravděpodobnost dvou událostí je nižší než každé zvlášť...“*

Pokračovali jsme ještě v e-mailové korespondenci o významu matematiky pro právníky a jen ji naladili na zábavnější strunu. Poukázal jsem na fejeton nazvaný „A, B a C aneb Matematika z lidské stránky“ (in Stephen Leacock: Literární poklesky, přeložil František Vrba, vydala Mladá fronta v Praze, 1985, třetí vydání v rozsahu 110 000 výtisků). Píše se tam: *„Žák studující matematiku, který zvládne čtyři základní početní výkony a nenechá se zlomit ani zlomky, se náhle octne tvář v tvář nesmírné rozloze otázek, známých jako slovní příklady, ačkoli nejsou příkládány, nýbrž ukládány, a měly by se tedy spíš jmenovat úklady. Hrdinové takového příkladu jsou tři muži zvaní A, B, C. Forma otázky bývá přibližně tato: ‚A, B a C konají jistou práci. A vykoná za jednu hodinu tolik, kolik B za dvě hodiny nebo C za čtyři hodiny. Vypočtete, jak dlouho jim ta práce*

trvá... V algebře se často jmenují X, Y a Z. Jenže to jsou jenom křestní jména a ve skutečnost jde stále o tytéž osoby. Pro toho, kdo sleduje jejich život v nesčetných slovních příkladech, kdo je pozoruje v hodinách odpočinku, jak si krátí chvíli rovnáním dříví (i docela rovného), a kdo je svědkem, jak supí námahou, když horlivě pumpují do děravé nádrže, pro toho se tito mužové stanou něčím víc nežli pouhými symboly. Jeví se mu jako tvorové z masa a kostí, jako živí lidé s vlastními vášněmi...“

Můj známý pak uvedl, že současné matematické příklady jsou genderově vyváženější, ale jejich výchovná hodnota bývá občas sporná. Například *„hrdinkou jednoho úkolu je Lenka, která má ráda kopečkovou zmrzlinu. Vanilková stojí 15 Kč a čokoládová 20 Kč. Testovaný jedinec měl vypočítat, kolik a jakých kopečků zmrzliny si může Lenka koupit za dvě stě korun.“* Oba jsme pak zjišťovali, že v současných matematických příkladech se setkáváme i s jinými aktéry z živočišné říše a že přesněji bývá uvedeno i místo děje. Tak v jednom ze vzorových příkladů pro žáky pátých tříd obecných škol se dozvídáme, že na *„základní škole v Libušské ulici mají na chodbě akvárium. V akváriu jsou rybičky žluté, zelené a červené. Celkem je v akváriu tolik rybiček, jako je dní v červnu. Žlutých je právě tolik, co je dní v týdnu, a zelených, kolik je měsíců v roce. Otázky jsou pak následující: ‚Kolik je červených rybiček?‘ – ‚Když odečtu od zelených rybiček žluté a výsledek vynásobím počtem ročních období, jaký dostanu výsledek?‘“* Následuje nabídka několika číselných možností.

Kolegovi jsem radil, aby se nerozčiloval, když jeho záček chce zjišťovat, zda škola v Libušské ulici má skutečně akvárium s takto barevně různorodými rybičkami. Uvedl jsem také rodinnou historku z doby mého dětství. Cosi jsem tenkrát chtěl po otci a on, jinak vždy ochotný ke komunikaci s potomky, mne odbyl: *„Teď mě neruš, dělám daně!“* Protože jsem ještě nedokázal z jeho slov ani z výrazu jeho tváře identifikovat „daňový děs“, zeptal jsem se, co že to dělá mé kamarádce, sousedovic Danuši. Otec mi pak vysvětlil podstatu zdanění a přispěl k mé výchově občanské. Dokonce mne dovedl k tomu, že jsem správně provedl jakousi početní operaci s procenty.

Svého kolegu jsem se snažil zabavit i uklidnit také tvrzením, že jedni si „netykají“ s matematikou a jiní se potýkají s češtinou. Vyprávěl jsem, že můj bratr, dyslektik, byl vyučován čtení prostřednictvím „globální metody“, která nahradila dříve běžné slabikování. I stalo se, že známou větu o mámě, která myje mísu, bratr přečetl jako: *„Máma myje lavór.“* Nebyl to důvod k výčitkám, nýbrž dodnes doma vzpomínaná úsměvná historka z doučování.

V méně zábavné části naší korespondence jsme uvažovali o situaci těch školáků, jejichž předkové nemají dostatek technických, finančních či vědomostních předpokladů, aby své potomky připravili nebo nechali připravovat na přijímací zkoušky. Možná je však lépe připravit na jiné zkoušky životní.

✿ prof. PETR HAJN

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v kolektivní monografii *100. výročí vzniku Československa. Klatovy* (Městská knihovna Klatovy, Klatovy 2020) vyšla zajímavá rozprava o klatovském advokátovi a starostovi Karlu Hostašovi (1854-1934)? Autoři Josef Marcel a Lukáš Valeš vycházeli z bohatého archivního materiálu, zejména z *Pozůstalosti JUDr. Karla Hostaše*, uložené ve Vlastivědném muzeu Dr. Karla Hostaše, a z *Knihy zápisů ze zasedání městského zastupitelstva v Klatovech* uložené ve Státním okresním archivu. Karel Hostaš byl významnou osobností klatovské občanské společnosti a komunální politiky, v čele města stál v pohnuté době 1. světové války. Autoři připomínají, že již necelé tři roky po Hostašově smrti bylo v publikaci *Klatovy - město a okolí* (Klatovy, 1937) konstatováno: „Jest velikou zásluhou starosty Dr. Hostaše, že dovedl město převést bez vážných následků z těžkých dob válečných.“

- poměry ruské advokacie v 70. letech 19. století jsou popsány v románu *Anna Karenina*? Lev Nikolajevič Tolstoj, sám nedostudovaný právník, popisuje, jak podváděný Annin manžel Alexej Alexandrovič navštívil „proslulého petrohradského advokáta“, aby s ním konzultoval možnosti rozvodu. Autor

tak nechává čtenáře nahlédnout do nitra advokátní kanceláře, ale v rámci konzultace přiblíží i dobové ruské manželské právo. Manželský trojúhelník nakonec neskončil u soudu, ale tragicky, Anna Karenina spáchala sebevraždu skokem pod vlak.

- jedním z advokátů - podvodníků byl i vídeňský advokát Alfred Taub? Toho podle Wiener Zeitung ze 17. listopadu 1924 zadržela policie v Paříži. Taub podle deníku „propadl hráčské vášni a prohrál velké částky“. Z Vidně Taub uprchl v srpnu 1924 a zanechal zde dluh z půjčky ve výši 260 milionů rakouských korun a dále dluh ve výši 560 milionů korun za cenné papíry, které půjčil a dal je do zástavy při dalších půjčkách. Než byl zadržen, stihl si půjčit a nevrátit od bankéře v Ostende 120 000 belgických franků. Kromě toho Taub zpronevěřil cca dvě miliardy korun z úschov. I když se jednalo o inflační peníze, připravil Taub poškozené o vysoké částky. Po měnové reformě byl od 1. ledna 1925 v Rakousku zaveden šilink v přepočtu jeden šilink za 10 000 korun.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel

Michal Žižlavský: Schlacht bei Corona: Wer gewinnt? David oder Goliath?	3
---	---

Aktualitäten

ČAK hat alternative Termine für Anwaltsprüfungen angekündigt	4
Einführung der Verteidigung via Skype in Tschechien, beschleunigt durch den Notstand Jiří Novák jr.	6
Wichtiger Hinweis: Die Büros der Tschechischen Rechtsanwaltskammer sind vom Palais Dunaj in Ersatzräumlichkeiten umgezogen....	8
16. Jahrgang des Wettbewerbs Anwalt des Jahres 2020	12
Aktuell im Recht Hana Rydlová	13

Aus Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Schädigung von Vermögensinteressen der EU nach der Novelle des Strafgesetzbuches durch Gesetz Nr. 315/2019 Ges.-Slg. Jiří Jelinek	17
Gemeinsames Verfahren, Verbindung von Sachen und Recht des Beschuldigten auf Zustellung einer Beschlussabschrift Pavel Vantuch	22
Anrechnung der Haft aus einem anderen Strafverfahren auf die Strafe Zdeněk Koudelka	27
Wohin führt menschliche Nachsicht oder Entschuldung als Waffe des Schuldners gegen Gläubiger Veronika Dvořáková	29
Treuhandfonds – Statut, Institut des dinglichen Rechts Jaroslav Svejkovský	36
Gerichtliche Überprüfung von Schiedssprüchen: Sollten tschechische Gerichte zuständig sein zur Überprüfung der Anwendung des Schiedsrechts? Filip Čeladník	39
Abhilfe bei Nichtübereinstimmung des Katastereintrags mit der Realität Radim Doležal	45

Aus der Rechtsprechung

Oberstes Gericht: Zur Rechtsstellung des Tieres bei der gerichtlichen Geltendmachung des Anspruchs auf Herausgabe eines Hundes	51
Verfassungsgericht: Vergütung des Rechtsanwalts für die Ausübung der Funktion des gerichtlich bestellten Treuhänders gemäß dem Gesetz über strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen	54
Oberstes Verwaltungsgericht: Kostenerstattung an die Gemeinde im Verwaltungsverfahren	57
Gerichtshof der Europäischen Union: Zur Frage der Funktionsfähigkeit des Umsiedlungsmechanismus	62
EGMR: Zur Legitimität des Verbots der Ausübung professioneller Fußballtätigkeit	63
Glose: Problematische Judikatur des Verfassungsgerichts zum Ausschluss der materiellen Publizität des Handelsregisters im Prozess des Erwerbs des Eigentumsrechts an eine Immobilie	65

Aus der Fachliteratur

Zdeněk Koudelka, Petr Průcha, Jana Zwyrtek Hamplová: Gesetz über die Gemeinden (Gemeindeordnung). Kommentar (Eva Horzinková)	73
Jana Pattynová, Lenka Suchánková, Jiří Černý, Miroslav Růžička und Kollektiv: Datenschutz-Grundverordnung (DS-GVO). Gesetz über die Verarbeitung personenbezogener Daten. Kommentar (Tomáš Lechner)	73
Ondřej Vícha: Gesetz über geologische Arbeiten. Kommentar (Ivana Průchová)	74
Lenka Holá, Martina Urbanová und Kollektiv: Rechtliche und soziale Aspekte der Mediation in der Tschechischen Republik (Martina Doležalová)	75
Renáta Šinová, Zdeněk Kapitán und Kollektiv: Die Familie in internationalen Zusammenhängen (Zdeňka Králíčková)	76
Ivo Telec: Das Recht der Komplementär- und Alternativmedizin (Pavel Mates)	77
Anton Blaha: Wie ich den Nachlass der Kennedys rettete (Stanislav Balík)	78

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Corona-Beratung für Notstände Daniela Kovářová	79
Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková	80

Aus Europa und der Welt

Tschechische Rechtsanwaltskammer bekundet Unterstützung und Solidarität mit den übrigen Rechtsanwaltskammern und Rechtsanwälten in Zeiten der Pandemie Eva Indruchová	81
CCBE-Handbuch für Strafverteidiger in der EU auch in tschechischer Sprache verfügbar Eva Indruchová	81

Informationen und Wissenswertes

Was Sie wissen sollten

Die Bildungsveranstaltungen von CAK werden hoffentlich im Juni wieder beginnen	82
--	----

Zum Schluss

Geschichten aus der Nachhilfe Petr Hajn	84
Zeichnung von Lubomír Lichý	85
Wussten Sie, dass... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
--------------------------	----

Zusammenfassung/Summary	87
-------------------------------	----

Table of Contents	88
-------------------------	----

Jiří Jelínek: Schädigung der EU Vermögensinteressen nach der durch das Gesetz Nr. 315/2019 Sb. durchgeführten Novelle des Strafgesetzbuches

Der Artikel erörtert den § 260 des tschechischen Strafgesetzbuches über den Schutz der finanziellen Interessen der Europäischen Union. Die Diktion dieser Bestimmung wurde durch die Novelle des Strafgesetzbuches geändert, die durch das Gesetz Nr. 315/2019 Sb. durchgeführt wurde, welches seit dem 1. 12. 2019 wirksam ist. Der Zweck dieses Gesetzes war es, das verbindliche Rechtsinstrument der Europäischen Union in die tschechische Rechtsordnung zu adaptieren, konkret die Verordnung (EU) 2017/1939 des Rates vom 12. Oktober 2017, durch die die verstärkte Zusammenarbeit zum Zweck der Errichtung der Europäischen Staatsanwaltschaft durchgeführt wird. In diesem Zusammenhang wurde der spezielle Straftatbestand über den strafrechtlichen Schutz der finanziellen Interessen der EU im tschechischen Strafgesetzbuch erweitert. Der Autor summiert die verabschiedeten Änderungen und macht auf die Gefahr der Umschaltung der Strafrepession bei grundlegenden Tatbeständen aufmerksam, welche an die Schadenverursachung nicht gebunden sind.

Pavel Vantuch: Gemeinsames Verfahren, Verbindung von Sachen und Recht des Beschuldigten auf Zustellung einer Beschlussabschrift

In der Praxis herrscht zwischen im Vorverfahren tätigen Organe und Verteidigern Uneinigkeit in den Auffassungen hinsichtlich des gemeinsamen Verfahrens und der Zustellung des Beschlusses über Verfahrensverbindung. Unterschiedliche Meinungen vertreten sie auch darin, ob das Polizeiorgan dem Beschuldigten alle Beschlüsse über die Eröffnung des Strafverfahrens in der Sache, in welcher gegen ihn ermittelt wird, zustellen muss. Daher kommt es in der Praxis dazu, dass dem Beschuldigten keine Schriftstücke zugestellt werden, durch die in der Sache gegen andere Personen ermittelt wird. Im Artikel befasst sich der Autor mit dem gemeinsamen Verfahren, der Verbindung von Strafsachen sowie der Frage, ob der Beschuldigte alle Beschlüsse über die Eröffnung der Strafverfolgung erhalten soll, die unter dem gleichen Aktenzeichen ergehen, auch wenn damit nicht gegen ihn, sondern andere Beschuldigte in derselben Sache ermittelt wird.

Zdeněk Koudelka: Anrechnung der Haft aus einem anderen Strafverfahren auf die Strafe

Der Artikel befasst sich mit der Frage der Anrechnung der Haft auf die Strafe, wenn die Haft in einem anderen Strafverfahren als dem, in welchem eine Freiheitsstrafe verhängt wird, vollzogen wurde. Diese Anrechnung sieht der Autor als verfassungsrechtlich korrekte Lösung an und schätzt die derzeitige unzureichende gesetzliche Regelung einer solchen Anrechnung kritisch ein.

Veronika Dvořáková: Wohin führt menschliche Nachsicht oder Entschuldung als Waffe des Schuldners gegen Gläubiger

Der Artikel, welcher den 2. Preis in der Kategorie Talent des Jahres im Rahmen des Wettbewerbs Rechtsanwalts des Jahres 2019 erhielt, richtet sich auf die sog. Entschuldungsnovelle des seit 1. 6.2019 wirksamen Insolvenzgesetzes. Im ersten Teil befasst sich die Autorin mit dem Institut der Entschuldung und den mit der Entschuldungsnovelle verbundenen grundlegenden Änderungen. Im Weiteren gilt ihr Augenmerk der Stellung des Gläubigers bzw. dem Schutz des Gläubigers im Schuldverhältnis, und zwar unter Verweis auf elementare rechtliche Grundsätze und Prinzipien. Das Institut der Entschuldung be-

wertet sie als Waffe in der Hand der Schuldner, die wissen, wie und wann sie am besten genutzt werden kann. Abschließend wird die Frage der künftigen möglichen Entwicklung behandelt.

Jaroslav Svejkský: Treuhandfonds – Statut, Institut des dinglichen Rechts

Der Artikel befasst sich mit Grundprinzipien des Treuhandfonds, wobei der Treuhandfonds als dingliches Recht respektiert wird. Er reagiert teilweise auf den Artikel von Professor Luboš Tichý „Eigentum ohne Eigentümer im tschechischen Treuhandfonds“, der in der diesjährigen Märzausgabe von Bulletin advokacie erschienen ist

Filip Čeladník: Gerichtliche Überprüfung von Schiedssprüchen: Sollten tschechische Gerichte zuständig sein zur Überprüfung der Anwendung des Schiedsrechts?

Mit dem Ziel, einen Beitrag zur tschechischen Rechtswissenschaft im Bereich des Schiedsrechts zu leisten, behandelt der Autor des Artikels einen breit diskutierten Aspekt des Schiedsverfahrens – die Berechtigung des Gerichts, einen Schiedsspruch meritorisch zu überprüfen. Nach einer einführenden Abgrenzung des Umfangs und der Grundkategorien der gerichtlichen Überprüfung des Schiedsverfahrens und von Schiedssprüchen durch tschechische Gerichte, einschließlich zweier neuer spezifischer Gründe für die Aufhebung eines Schiedsspruchs in Verbraucherstreitigkeiten, befasst sich der Autor detailliert mit der sachlichen Überprüfung von Schiedssprüchen durch das Gericht. Der Autor stellt sich die Frage, ob tschechische Gerichte die Befugnis haben sollten, die Anwendung des Schiedsrechts sachlich zu überprüfen, und sucht die Antwort auf diese Frage durch Vergleich der tschechischen und englischen rechtlichen Ausgestaltung des Schiedsverfahrens.

Radim Doležal: Abhilfe bei Nichtübereinstimmung des Katastereintrags mit der Realität

Der Beitrag fasst in graphischer Form kurz die Verfahrensweisen zusammen, durch die es bei Nichtübereinstimmung des Katasterauszugs mit der Realität zur Abhilfe kommt.

Jiří Jelínek: New offence of infringement of the property interests of the EU introduced by Act No 315/2019 Coll., amending the Criminal Code

The article analyses the provisions of Section 260 of the Czech Criminal Code, concerning the protection of financial interests of the European Union. The wording of the aforementioned provision was changed by Act No. 315/2019 Coll., amending the Criminal Code, with effect from 1 December 2019. The new law was adopted to implement into the Czech legislation a binding legal instrument of the European Union, specifically Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office (the EPPO). In this context, a new special offence was included in the Czech Criminal Code to protect the financial interests of the EU. The author summarises the adopted amendments and points out the risk of extending criminal repression for basic forms of offences punishable irrespective of whether or not damage has actually been incurred.

Pavel Vantuch: Joint proceedings, joinder, and the right of the accused to be served with resolutions issued in the criminal case

The bodies involved in pre-trial procedure disagree on the practice of joint proceedings and

service of a joinder order, as well as on the question as to whether or not the Police is obliged to serve on the accused all resolutions initiating criminal prosecution in the case in which the accused is being prosecuted. Consequently, not all resolutions initiating criminal prosecution against other persons are actually served on the accused in some cases. The author focuses on joint proceedings and joinder in criminal cases, and also addresses the question as to whether the accused has the right to be served with all resolutions issued under the same file number, even where these concern prosecution of other persons, rather than the accused himself.

Zdeněk Koudelka: Inclusion of the term of custody served in other criminal proceedings into a sentence of imprisonment

The article addresses the issue of inclusion of the term of custody into the sentence in cases where the custody was served in criminal proceedings other than those in which the final sentence of imprisonment is being imposed. The author believes that such inclusion is correct from the viewpoint of the constitutional law and criticizes the current inadequate legislation in this area.

Veronika Dvořáková: The consequences of benevolence, or debt relief as the debtor's weapon against the creditor

This article, which came second in the category of the Talent of the Year within the 2019 Lawyer of the Year awards, focuses on the “debt relief amendment” to the Insolvency Act, which became effective on 1 June 2019. The first part is concerned with the notion of debt relief and the essential changes the debt relief amendment brought about. Subsequently, the paper focuses on the position of the creditor and the creditor's protection in the contractual relationship in the light of the fundamental legal principles and rules. Debt relief is described as the debtors' weapon against their creditors, where the debtors are well aware how and when to use it to their greatest benefit. The final part proposes an overview of the possible future developments.

Jaroslav Svejkský: Trusts – statute, public-law notion

The article presents the basic principles of a trust, considering it a right in rem. It partly responds to the article “Czech trust law – ownership without owner” by Prof. Luboš Tichý, published in the March issue of the Bulletin of the Czech Bar.

Filip Čeladník: Court review of arbitral awards: Should the Czech courts have competence to review how arbitrators apply the law?

This author's contribution to the Czech jurisprudence in the area of arbitration deals with a widely discussed aspect of arbitral proceedings – the court's competence to review arbitral awards. In the introductory part, the author defines the scope and basic categories of review of arbitral proceedings and arbitral awards by the Czech courts, including two new special grounds for cancellation of an arbitral award in consumer disputes, and subsequently focuses on court review of arbitral awards in rem. The author raises the question as to whether Czech courts should have competence to review the application of law by arbitrators, and searches for the answer by comparing the Czech and English laws of arbitration.

Radim Doležal: Correction of an inaccurate entry in the Land Registry

The article briefly summarises the process of correction of an entry in the Land Registry that does not correspond to the actual state of affairs, presenting also a graphic scheme.

Leading article

Michal Žižlavský: **The Battle of Corona: Who will be the winner, David or Goliath?**..... 3

News

The CBA has announced replacement dates for the Bar examination..... 4

Defence via Skype in criminal cases has been introduced in the Czech Republic, expedited by the state of emergency
Jiří Novák Jr. 6

Important notice: The offices of the Czech Bar Association have moved from the Dunaj Palace to substitute premises 8

16th edition of the annual justice competition Lawyer of the Year has been announced for 2020 12

Legal updates Hana Rýdlová..... 13

Legal Theory and Practice

Articles

New offence of infringement of the property interests of the EU introduced by Act No. 315/2019 Coll.,
amending the Criminal Code, Jiří Jelínek 17

Joint proceedings, joinder, and the right of the accused to be served with resolutions issued in the criminal case Pavel Vantuch 22

Inclusion of the term of custody served in other criminal proceedings into a sentence of imprisonment Zdeněk Koudelka 27

The consequences of benevolence, or debt relief as the debtor’s weapon against the creditor Veronika Dvořáková 29

Trusts – statute, public-law notion Jaroslav Svejkský 36

Court review of arbitral awards: Should the Czech courts have competence to review how arbitrators apply the law? Filip Čeladník 39

Correction of an inaccurate entry in the Land Registry Radim Doležal 45

Judicial Decisions

Supreme Court: On the legal arrangements applicable to animals in case of enforcement of a court’s order to surrender a dog 51

Constitutional Court: Defense attorney’s fee for acts performed as a court-appointed guardian under the Act
on criminal liability of legal persons 54

Supreme Administrative Court: The right of municipalities to reimbursement of the costs of administrative proceedings 57

EU Court of Justice: On the issue of functioning of the relocation mechanism 62

ECtHR: On the lawfulness of a prohibition to work as a professional football player 63

Comment: The problem of the Constitutional Court’s case law concerning exclusion of substantive publicity of the Commercial
Register in the process of acquisition of real estate 65

Professional literature

Zdeněk Koudelka, Petr Průcha, Jana Zwyrtek Hamplová: **Act on Municipalities (the Municipal Order). Commentary** (Eva Horzinková) 73

Jana Pattynová, Lenka Suchánková, Jiří Černý, Miroslav Růžička et al.: **General Data Protection Regulation (GDPR). Personal Data
Processing Act. Commentary** (Tomáš Lechner)..... 73

Ondřej Vícha: **Act on Geological Work. Commentary** (Ivana Průchová)..... 74

Lenka Holá, Martina Urbanová et al.: **Legal and Social Aspects of Mediation in the Czech Republic** (Martina Doležalová) 75

Renáta Šínová, Zdeněk Kapitán et al.: **International Aspects of a Family** (Zdeňka Králíčková) 76

Ivo Telec: **The law governing complementary and alternative medicine** (Pavel Mates)..... 77

Anton Blaha: **How I saved the Kennedy family’s inheritance** (Stanislav Balík) 78

Legal Profession

Czech legal profession

Covid consultancy in the state of emergency Daniela Kovářová 79

Disciplinary decisions Petra Vrábliková 80

From Europe and from the world

The Czech Bar Association expressed their solidarity with and support for other bar associations, law societies
and lawyers during the pandemics Eva Indruchová 81

The CCBE Reference Guide to Assist EU Defence Practitioners now available in Czech Eva Indruchová 81

Information and Points of Interest

You should know

Educational events organized by the CBA will hopefully resume in June..... 82

Finally

Tutoring fun facts Petr Hajn 84

Drawing by Lubomír Lichý 85

Do you know that ... Stanislav Balík 85

Inhaltsverzeichnis 86

Zusammenfassung/Summary 87

Table of Contents 88

SLAVÍME 1. ROK EXISTENCE!

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

- váš nový zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z ADVOKACIE, ALE I Z CELÉHO SVĚTA PRÁVA**

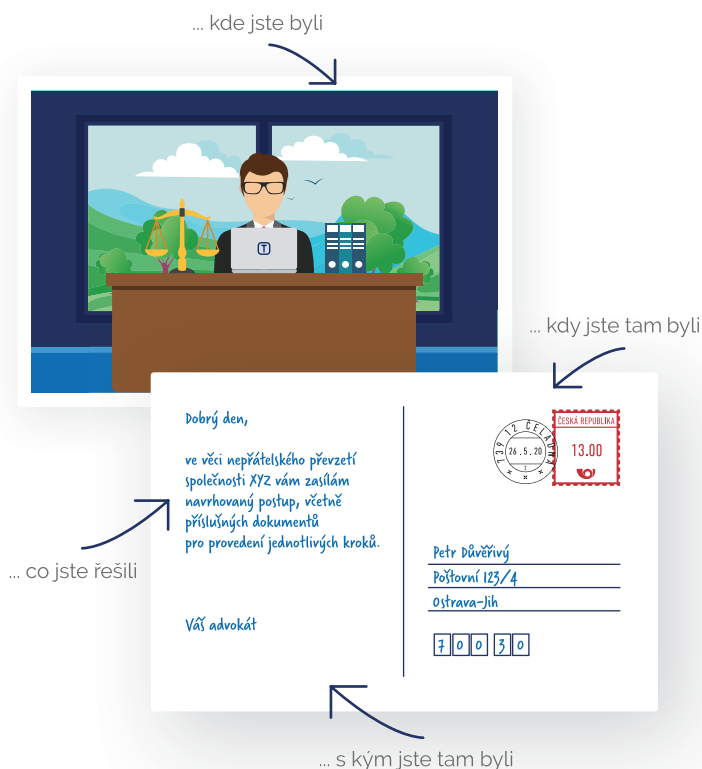

JE TO I VÁŠ DENÍK,
UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY,
POZVÁNKY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

E-mail je jako pohlednice

Váš e-mail si stejně jako pohlednici může přečíst kdokoliv, okolo koho projde.

Chraňte sebe i své podnikání

Mějte e-maily, ale i data svých klientů v bezpečí

Předcházejte úniku dat

Chraňte svou reputaci

Kupte nyní za 1 Kč

Množství kyberútoků během koronaviru roste. Využijte nabídky symbolické ceny a komunikujte bezpečně ještě dnes.

Při nákupu využijte slevový kód:

homeoffice